

Delt av muren

Et lokalsamfunn i grenselandet mellom Israel og de palestinske områdene

Gunhild Garcia de Presno
Masteroppgave i samfunnsgeografi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Universitetet i Oslo
September 2006

Forord

Jeg vil rette en stor takk til alle som har hjulpet og støttet meg på ulike måter i arbeidet med masteroppgaven.

Takk for informantene i Al Basha som tok vel imot meg og viste meg stor gjestfrihet. Spesielt takk til Susan, Mahmud, Alia og Abdullah som hjalp meg å finne informanter og som åpnet hjemmene sine for meg. Jeg opplevde mye varme og vennlighet under feltarbeidet. Al Basha vil alltid ha en stor plass i hjertet mitt.

Takk til Jan Hesselberg for god veiledning. Du hjalp meg gjennom en lang skriveprosess og gav meg gode råd underveis.

Takk til Frode som besøkte meg under feltarbeidet og som var en god og viktig samtalepartner. Alt snudde til det bedre etter du hadde vært på besøk.

Takk til kollokvien og de gode innspillene jeg fikk derfra. Takk til Anja og Arnhild for gode gåturer da vi trengte en avveksling fra lesesalen. Vi er blitt godt kjent i terrenget rundt Blindern. Det har vært fint å ha noen å kunne ta pauser sammen med.

Takk til mamma og pappa som har kommet med mange oppmuntringer underveis og som lot meg bo hjemme det semesteret hvor jeg ikke fikk støtte fra lånekassen.

Takk til mamma, Tone, Arnhild, Hans Bernhard og Marius for hjelp til korrekturlesing! Det er et tidkrevende og omstendelig arbeid. Takk for at dere utførte den!

Takk til Vebjørn for datahjelp.

Takk til venner som har klart å dra meg ut av lesesalen og fått meg med på ting. Jeg lover å føre et mer aktivt sosialt liv i tiden framover.

Til sist en stor takk til Hans Bernhard for din støtte og omsorg under skriveprosessen og særlig i slutfasen. Det har vært veldig spennende å ha faglige diskusjoner med deg. Takk for din store tålmodighet og forståelse.

Gunhild Garcia de Presno
Oslo, september 2006.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. Innledning.....	5
Tema og problemstilling for oppgaven	6
Bakgrunn	9
Oppgavens oppbygning	11
Kapittel 2. Teorikapittel.....	13
Vitenskapsteoretisk perspektiv	13
Strukturalisme og poststrukturalisme	14
Diskursbegrepet	15
Foucault	16
Diskurs og materialitet.....	17
Foucaults maktbegrep	18
Subjektet.....	19
Hegemoni	20
Oppsummering	21
Teorier om nasjoner og nasjonalisme	22
Modernisme.....	23
Postmodernistene.....	24
Nasjonalisme som politisk praksis.....	25
Nasjonen som en fortelling.....	26
Et kollektivt vi	28
De andre	28
Grenser, territorium og identitet	29
Konstruksjonen av territorier.....	31
Landskap	32
Den diskursive konstruksjonen av sted.....	33
Kapittel 3. Politisk historie	35
Al Nakbah i 1948.....	35
Vestbredden før 1967	36
Krigen i 1967	37
Den første Intifada.....	39
Oslo-avtalen.....	40
Al-Aqsa-Intifadaen	42
Muren	43
Oppsummering	43
Kap 4. Den israelske fredsdiskurs.....	45
Konfliktløsning, anerkjennelse og nasjonale narrativer.....	46
Oslo-prosessen og den israelske fredsdiskurs.....	48
Asymmetri og avstand mellom anerkjennelse og rettigheter.....	51
Betinget anerkjennelse og den delte "Andre"	52
Ny taktikk, tradisjonell retorikk.....	53
Fra lokal til global sikkerhets- og terrorismediskurs	54
Separasjon satt i system: Usynlige og synlige barrierer	57
Oppsummering	60
Kapittel 5. Metodekapittel.....	62
Forskerens førforståelse	62
Feltarbeidet.....	62
Al Basha – et grenselandskap	63
Muren i Al Basha.....	64
Gjennomføring av feltarbeidet.....	64
Konteksten rundt feltarbeidet	66
Kvalitativ metode	67

Narrativer.....	67
Plott	68
Bruk av hjelpemidler for innsamling av data.....	70
Etiske retningslinjer forbundet med kvalitativ metode	70
Innsamling av data.....	75
Presentasjon i miljøet	75
Bruk av kontakter	76
Valg av informanter.....	78
Intervjuer og relasjoner i felten	79
Kvalitative intervjuer.....	79
Forskerens kvalifikasjoner.....	80
Forskerens posisjon i forhold til informantene	80
Bruk av tolk	81
Intervju av kvinner	82
Gjennomføringen av intervjuer.....	83
Transkribering og tolkning av data.....	84
Reliabilitet og validitet	85
Kap. 6 Analysedel	86
Innledning	86
Lokalsamfunnets historie	87
Identitetstrekk ved gruppen.....	88
Analyse.....	89
Analysens struktur	90
Gruppe 1. Nasjonalt orienterte og politisk bevisste	90
Den eldre generasjonen	92
Den yngre generasjonen	113
Oppsummering	134
Gruppe 2. Lokalt orienterte og nær kontakt med ”de andre”.....	136
Oppsummering	151
Gruppe 3. Lokalt orienterte, med fokus på nærmiljøet.	153
Oppsummering	160
Kapittel 7. Avslutning	161
Kilder.....	166
Vedlegg 1. Oversikt over informanter.....	169
Vedlegg 2. Intervjuguide	170

West Bank Barrier Route Projections - Preliminary Overview

July 2006

The Barrier's total length is 703 km, more than twice the length of the 1949 Armistice Line (Green Line) between the West Bank and Israel. Twenty percent (20%) of the Barrier's length runs along the Green Line.

Area Affected

The total area located between the Barrier and the Green Line is 10.17% of the West Bank and East Jerusalem.

(142,130 acres or 57,518 hectares)

Populations Affected

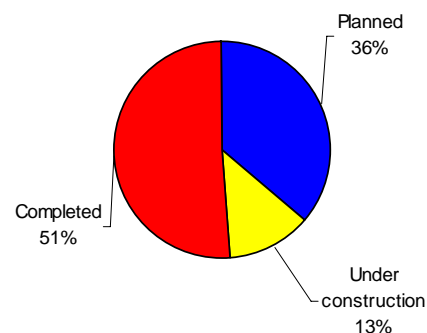
If the Barrier is completed based on the current route, 60,500 Palestinians living in 42 villages will reside in areas between the Barrier and the Green Line, not including East Jerusalem residents.

Of these, 12 villages and about 31,400 Palestinians are particularly affected as they will be completely encircled by the Barrier.

An additional, 124,300 Palestinians living in 28 villages will be located on the east side, but surrounded by the Barrier on three sides and controlled on the fourth with an associated physical structure.

Barrier Route

- Completed - 362 km
- Under construction - 88 km
- Planned - 253 km

Cartography and Barrier Themes: OCHA-oPt IMU
Map 5 July 2006
Base data: MoPIC (2000) updates OCHA (2005)

For comments contact <ochaopt@un.org>
Tel. +972 (02) 582-9962
<http://www.ochaopt.org>

Kapittel 1. Innledning

Tema og problemstilling for oppgaven

Temaet for denne oppgaven er hvordan palestinere forholder seg til grenser de møter på i hverdagen. Konteksten for studiet er begivenheter som finner sted på Vestbredden. I 2002 begynte staten Israel å bygge en fysisk barriere i grenselandet mellom Israel og de palestinske områdene.¹ Den israelske regjeringen omtalte tiltaket som et midlertidig sikkerhetspolitisk virkemiddel som skulle redusere antallet palestinske selvmordsangrep. Formålet var å hindre en voldelig opptrapping av konflikten og tilrettelegge for en fredelig løsning. I 2006 sa talsmenn fra IDF (Israel Defence Forces) at antall terrorangrep er blitt sterkt redusert som et resultat av sikkerhetsbarrieren². Samtidig ser det ut som det palestinske samfunnet er i ferd med å gå i oppløsning. Vold, fattigdom og politisk anarki er utbredt i de palestinske områdene. Bevegelser som Hamas og Islamsk Jihad, som bruker selvmordsaksjoner i kampen mot Israel, har ikke mistet sin støtte blant befolkningen. Det er dermed et relevant spørsmål hvilke langsiktige effekter den fysiske barrieren kan ha på konflikten mellom israelere og palestinere. Bidrar den til økt sikkerhet for israelerne, eller vil den øke motsetningene mellom partene?

Den omtalte fysiske barrieren utgjør kun én av mange barrierer og grenser som palestinere møter i dagliglivet. De siste årene har Vestbredden blitt stadig mer territorielt oppstykket som et ledd i Israels sikkerhetspolitikk. Sjekkpunkter, fysiske sperrer og et byråkratisk system hvor palestinere må skaffe seg tillatelse fra de israelske militærmyndighetene til å kunne reise rundt på Vestbredden, har ført til at området i praksis er delt opp i tre enklaver. I nord ligger de palestinske byene Jenin, Nablus og Tulkarem, mens den midtre enklaven omfatter områdene rundt Ramallah og Jerusalem. I tillegg dannes det en sørlig enklave rundt Betlehem og Hebron. Øst-Jerusalem innlemmes derimot i Israel. Disse tre enklavene på Vestbredden er igjen oppstykket i mindre enheter. Slik opplever palestinske lokalsamfunn å bli isolert fra hverandre. Sikkerhetspolitikken Israel fører i de okkuperte områdene får store humanitære konsekvenser. Palestinere har problemer med å gjennomføre ordinære daglige rutiner som å komme seg til jobb, dra til sykehuset, besøke familien eller handle inn mat til husholdningen. Lokalsamfunn og tettsteder knyttet opp til større byer blir spesielt hardt rammet, ettersom de

---

¹ I oppgaven forholder jeg meg til den folkerettslige definisjonen av staten Israel, som omfatter landområdene innenfor grensene av den grønne linjen fra 1949. Vestbredden og Gaza omtaler jeg som de okkuperte områdene eller de palestinske territoriene.

² Israeli Ministry of Foreign Affairs. <http://www.mfa.gov.il>. Hentet 16.08.06.

mister tilgang til viktig infrastruktur. I tillegg er de økonomiske levekårene de siste seks årene blitt forverret ved at arbeidsledigheten har økt dramatisk.

Israels regjering sier at hensikten med opprettelsen av disse barrierene og grensene er å forhindre militære angrep mot israelske sivile. Ved å foreta en stengning av Vestbredden kan selvmordsangrep forhindres. FN har laget tre kategorier for hvilke metoder som benyttes av Israel for å oppnå romlig kontroll over de okkuperte områdene:

1. Permanente hindre.

Fysiske hindre som inkluderer separasjonsbarrieren, veisperringer, porter, jordhauger, grøfter, bemannede kontrollposter og delvis bemannede kontrollposter.

2. Midlertidige hindre.

Dette inkluderer porter som periodevis er åpnet eller stengt og vilkårlige kontrollposter.

3. Innviklet byråkratisk system med tillatelser og varierende, og vilkårlig, håndhevelse av regelverket ved sjekkpunktene³.

Israel oppnår legitimitet for en slik sikkerhetspolitikk i sin egen befolkning ved å konstruere *frykten for de andre*. Denne mentale grensen opprettholdes i det israelske samfunnet ved at israelsk media og politikere tidvis fremstiller alle palestinere som potensielle terrorister. Ved å bruke begrepet "konstruere" mener jeg ikke å antyde at israelerne ikke står overfor en reell terrortrussel i form av selvmordsangrep, men at nyansene om hvem som utgjør en del av trusselbildet er i ferd med å forsvinne. Kollektiv avstraffelse av den palestinske befolkningen utgjør en integrert del av den israelske sikkerhetspolitikken.

Denne oppgaven skal handle om hvordan palestinere forholder seg til grensene og barrierene de møter på. I oppgaven vil jeg studere meningsdannelse ved å analysere livshistorien til tolv mennesker som bor i grenseområdene mellom Israel og de palestinske områdene. Palestinerne som bor i dette området har erfaringer som er hentet både fra det israelske og det palestinske samfunn, og deres historier kan gi et verdifullt innblikk i hvordan de opplever *grenser* i møte med *de andre*. Grenser ses ikke bare som en fysisk barriere eller grenselinje. Oppgaven tar utgangspunkt i teorier som anvender et bredere sosiokulturelt perspektiv for å studere grenser og grenselandskap. Grenser forstås som strukturer som blir

---

³ OCHA. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs in Occupied Palestinian Territory

produsert og reproduert i diverse sosiale praksiser og institusjoner (Paasi 1996). Oppgavens problemstilling er:

Hvordan skapes mening blant palestinere som bor i grenseområdet til Israel og hvordan har disse meningene endret seg over tid?

Ved å analysere narrativene til informantene mine ønsker jeg å se hvilken betydning palestinerne tillegger grensene de møter i hverdagen. Ifølge Paasi (1996) vil representasjoner av grenser skifte over tid. Narrativ analyse er derfor en egnet metode til å oppdage hvordan meninger som informantene tillegger grensene, har endret seg gjennom et livsløp. I analysekapittelet vil jeg presentere lange utdrag fra informantenes narrativer. Grunnet metodevalget har jeg søkt om, og fått tillatelse til, å gå utover vanlig oppgavelengde.

Det er vanskelig å finne et nøytralt ord for å beskrive den fysiske barrieren som nå reises i grenselandet mellom Israel og de palestinske områdene. Mesteparten er et gjerde, mens seks prosent består av betong (Ingdal og Simonsen 2005). Ettersom jeg gjorde mitt områdestudium i et tettbygd strøk hvor barrieren er satt sammen av åtte meter høye betongblokker, vil jeg hovedsakelig omtale barrieren som ”muren”. Jeg ønsker å se på hvordan palestinerne i dette området oppfatter prosessene som ledet fram til byggingen av muren og hvilken betydning de tillegger den. Et sentralt spørsmål for analysen er hvilke utviklingsforløp informantene setter som forklaringsramme for muren, og om de setter den i sammenheng med andre former for grenser og barrierer de har møtt på i møte med *de andre*.

En viktig del av min bakgrunn for å forstå konflikten er at jeg tilbrakte min barndom i Israel. Oppveksten preget min førforståelse av konflikten, ettersom jeg i hovedsak ble introdusert for Israels forståelse av konflikten. Min dominerende oppfattelse på denne tiden var at den israelske staten befant seg i en konstant trussel om utslettelse. For å overleve hadde den israelske staten måttet føre flere kriger mot araberlandene i Midtøsten, som nektet å godkjenne staten Israels eksistens. Min familie og venner hadde lite kjennskap til hva som fant sted i de okkuperte områdene på Vestbredden og på Gaza. Ingen jeg kjente ville finne på å dra til Gaza, og det kunne også være farlig å reise til Vestbredden ettersom dette var under den første intifadaen⁴. Derimot så vi bilder på tv av steinkastende ungdom med tildekket ansikt. Først etter flere år i Norge fikk jeg et annet syn på palestinerne og konflikten i Midtøsten. Hovedsakelig skjedde dette ved at jeg ble aktiv i Norges Kristelige Studentforbund (NKS), som hadde hatt et langvarig engasjement for Palestina. Etter

---

⁴ Den første intifadaen startet i 1987 og varte fram til Oslo-avtalen ble underskrevet i 1993. Intifada betyr ”å riste av seg”, som henspiller på å fjerne okkupasjonen.

hjemkomsten til Norge i 1990 foretok jeg flere reiser til de palestinske territoriene, hvor jeg kom i kontakt både med mennesker i det palestinske sivilsamfunn og representanter for de politiske partiene. Dette gav meg dypere innblikk i politikk og samfunnsliv. Oppveksten min gav meg en forståelse av hvor lite innblikk mange israelere har i det som skjer i de okkuperte områdene. Samtidig gjorde den meg nysgjerrig på hvordan to befolkningsgrupper som er så tett sammenknyttet både demografisk og geografisk kan ha så store problemer med å sette seg inn i den andre partens situasjon. Dette henledet min oppmerksomhet mot at grenser er noe mer enn bare et geografisk og territorielt fenomen.

Bakgrunn

Israels planer for Vestbredden har endret seg etter at Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut i 2000. De voldelige, militære sammenstøtene førte til at politikere og media i Israel framsatte planen om en separasjon mellom israelere og palestinere som den eneste mulige løsningen på konflikten. En bølge av palestinske selvmordsaksjoner de to første årene av intifadaen gjorde at støtten til å bygge en sikkerhetsbarriere fikk økt oppslutning i den israelske befolkningen. 14. april 2002 vedtok den israelske regjeringen å bygge en fysisk barriere som skulle hindre terrorister i å ta seg inn i Israel. Myndighetene argumenterte for at barrieren utgjorde en del av landets sikkerhetspolitikk, og at den var midlertidig. Barrieren har derimot vært kontroversiell i det internasjonale samfunnet, blant annet fordi den ikke følger den grønne linjen⁵. Ett av de problematiske aspektene ved barrieren er at den flere steder går langt inne på palestineres territorium. Store deler av jordbruksarealet i de palestinske områdene blir dermed innlemmet i Israel. Barrieren innebærer at Israel vil få kontroll over viktige naturressurser, mens de tett befolkede palestinske områdene havner utenfor muren. Den palestinske befolkningen frykter at barrieren er et ledd i en territoriell politikk hvor Israel gradvis annekterer store deler av Vestbredden (Lagerquist 2004, Ingdal og Simonsen 2005).

Sikkerhetspolitikken i Israel handler både om demografi, kontroll over territorier og militær overlegenhet. I 2001 ble det avholdt en nasjonal sikkerhetskonferanse hvor ledende israelske politikere deltok for å avklare hvilke sikkerhetsutfordringer det israelske samfunnet stod overfor. Hovedtemaet for konferansen var hvordan den demografiske balansen mellom israelere og palestinere har endret seg til fordel for palestinerne de senere årene. Det ble påpekt at de demografiske trendene i Israel og områdene rundt, hvor israelske arabere og

---

⁵ Den grønne linjen er basert på posisjonene til de israelske og arabiske hærene ved våpenhvilen i 1949, som avsluttet krigen som fulgte i kjølvannet av at Israel erklærte seg selv som stat. I dag er den grønne linjen et sentralt utgangspunkt for palestinske forhandlere om hvor en fremtidig grense mellom Israel og en palestinsk stat bør gå.

palestinere opplever høy befolkningsvekst, utgjør en sterk trussel mot Israels karakter og identitet som en jødisk, demokratisk stat. Det ble utformet flere strategier for hvordan man skulle møte en slik trussel. Blant annet skulle man opprettholde et sterkt fokus på jødisk immigrasjon, og knytte tettere kontakt med den jødiske diasporaen⁶ i utlandet. Videre var separasjon av israelere og palestinere en foreslått strategi. Israel skulle definere de territoriale grensene til den israelske staten for å sikre en jødisk majoritet (Arad 2001). Det sistnevnte var en ny utvikling i Israelsk politikk, ettersom staten Israel til nå ikke har hatt noen klart definert grense. Dan Meridor, tidligere justisminister og en av Sharons rådgivere, oppsummerte denne strategien på følgende måte: ”Israels mål om fred må omdefineres til å sikre grensene slik at vi oppnår minst 80 prosent jødisk flertall [også på lang sikt]. Vårt mål må være å få satt en grense [...] slik at vi får på plass tostatsløsningen. På det nåværende tidspunktet er vi fortsatt i en posisjon hvor vi kan gjøre det og slippe unna med det” (Sussman i Ingdal og Simonsen 2005).

Barrieren, som ble påbegynt i 2002, kunne sees som et ledd i denne nye utviklingen i israelsk sikkerhetspolitikk i forhold til å trekke opp statens grenser, selv om de israelske myndighetene benektet dette. Opprinnelig var det Arbeiderpartiet som introduserte ideen om en fysisk barriere, men statsminister Ariel Sharon fra Likudpartiet var den som sørget for å iverksette planen. Høyresiden i israelsk politikk har tradisjonelt vært motstandere av å dele opp Vestbredden, ettersom det innebærer å stykke opp ”Eretz Israel”, landet Israel. For dem utgjør ”Guds lovede land” hele området fra Middelhavet i vest til Jordanelven i øst, og å ”gjenerobre Judea og Samaria” (Vestbredden) er for mange høyresionister en religiøs plikt. Denne ”gjenerobringen” består blant annet i å etablere bosettinger i de okkuperte palestinske områdene (Ingdal og Simonsen 2005). Statsminister Sharon skiftet derimot syn da han ble klar over den demografiske faren palestinerne utgjorde. Drømmen om ”Stor-Israel” vek plassen for en mer pragmatisk tankegang, hvor han forsøkte å sikre mesteparten av de allerede eksisterende bosettingene på Vestbredden ved å la muren innlemme dem på israelsk side. Bosettingene fikk også rom til å ekspandere innenfor muren. Sharon spilte på denne måten en nøkkelrolle i å stake ut en ny politisk tenkning blant høyreorienterte politikere i Israel. Den nye strategien fikk støtte fra israelske bosettere. Den nye pragmatiske høyrepolitikken lå også til grunn for tilbaketrekningen av jødiske bosettere fra Gaza sommeren 2005. Ifølge Sharon var tilbaketrekningen nødvendig for å kunne bevare flertallet av bosettingene på Vestbredden og minske det internasjonale presset på Israel. Sharon ønsket ikke å foreta tilbaketrekningen

---

⁶ “Modern Diasporas are ethnic minority groups of migrant origins but maintaining strong sentimental and material links with their countries of origins (...) their homelands” (Scheffer 1986:3).

som et ledd i en forhandlingsprosess med palestinerne, men gjorde det som en ensidig handling fra Israels side (Jerusalem Post 21/04/05).

De siste måneders begivenheter har vist en kontinuitet i den politikken Sharon utformet. I mars 2006 gikk den israelske statsministeren Ehud Olmert til valg på at landets permanente grenser skal trekkes i løpet av de kommende fire år. Olmerts plan for Vestbredden innebærer at Israel trekker seg tilbake fra de mest problematiske og tettest befolkede områdene. Samtidig annekterer landet deler av Vestbredden, og trekker grensen langs den omstridte separasjonsbarrieren som ble påbegynt i 2002. Et utvidet Jerusalem-område, samt de store nybyggerområdene skal forbli israelske – det samme gjelder kontrollen over Jordan-dalen. Israel kommer til å foreta en ensidig grensesetting hvis ikke palestinerne viser en klar vilje til å implementere inngåtte fredsavtaler ved å bekjempe terror.

”I believe that in four year’s time Israel will be disengaged from the vast majority of the Palestinian population, within new borders, with the route of the fence – which until now has been a security fence – adjusted to the new line of the permanent borders.” (Intervju med Ehud Olmert i Haaretz, 10/03/06)

Det er usikkert hva som vil skje videre med hensyn til planen som Ehud Olmert presenterte. Som vi har sett den siste tiden er Midtøsten et ustabilt område. Om lederskapet i Israel vil vektlegge politiske eller ensidig militære og territorielle løsninger i møte med palestinerne, er usikkert. Men barrieren kommer etter alt å dømme til å spille en sentral rolle i definisjonen av det fremtidige Israel. Derfor er det viktig å foreta et studium av hva palestinerne mener om barrierene i de palestinske områdene. Ved å foreta en dybdestudie av livshistorien til tolv palestinske informanter, ønsker jeg å se hvordan palestinerne forholder seg til den nye territorielle inndelingen av landskapet i de okkuperte områdene.

Oppgavens oppbygning

Kapittel to dreier seg om analysens teoretiske rammeverk. Mitt vitenskapsteoretiske utgangspunkt for oppgaven er sosialkonstruktivisme med en postmodernistisk tilnærming til studiet av sosiale fenomener. Sosialkonstruktivismen fokuserer på språket og hvilken betydning den har for vår oppfatning av virkeligheten. Diskursbegrepet står sentralt fordi diskurser former måten vi opplever og konstruerer den sosiale virkeligheten på. Videre diskuterer jeg hvordan diskursbegrepet forholder seg til materialitet og makt. Teorier om nasjoner og nasjonalisme er sentrale for oppgaven. Jeg har et konstruktivistisk syn på nasjoner

og nasjonalisme, og henter inspirasjon fra både modernistiske og postmodernistiske teorier. Jeg drøfter kort noen sentrale nasjonalismeteorikere og de viktige skillene mellom dem. Til slutt ser jeg på hvilken betydning grenser har for konstruksjonen, organiseringen og reproduksjonen av identitet og territorialitet, og hvilken rolle språket har for den sosiale konstruksjonen av rom.

Kapittel tre er et bakgrunnskapittel som redegjør for palestinerne politiske historie. En slik innføring kan forklare hvilke elementer som inngår i den palestinske identiteten og dets nasjonale narrativ.

I kapittel fire presenterer jeg den israelske fredsdiskursen og hvilket bilde ulike aktører i det israelske samfunn konstruerer av *de andre*. Med dette ønsker jeg å vise hvordan diskursiv praksis og retorisk språkbruk etablerer og opprettholder representasjoner av grenser i sosial praksis. Ved å anvende diskursbegrepet forsøker jeg å få fram hvilke språklige og symbolske virkemidler som tas i bruk for å konstruere sosiale grupper ("oss" og "de andre") og steder ("her" og "der") i ulike "tekster". Hensikten er å vise koblingene mellom disse symbolske virkemidlene og politisk praksis, det vil si hvordan politisk praksis blir legitimert gjennom diskurs (Dalby 1990).

Kapittel fem utgjør metodekapittelet der jeg først presenterer området hvor jeg foretok feltarbeidet, og deretter redegjør for mine metodevalg og gjennomføringen av studien. Ved å vise til omstendighetene rundt innsamlingen av datamaterialet og hvilke faktorer som kan ha påvirket resultatene, ønsker jeg å styrke analysens troverdighet. I presentasjonen av narrativ analyse forsøker jeg å vise hvorfor dette er en egnet metode til å se hvordan palestinere i et grenseområde danner meninger om sin egen situasjon, og hvordan disse meningene har endret seg over tid.

I kapittel seks utfører jeg en narrativ analyse av livshistoriene til tolv innbyggere i Al Basha. Ved å ta utgangspunkt i viktige begivenheter og hendelser som informantene har erfart, ser jeg hvordan de konstruerer identitet ved å plassere seg inn i fortellinger som omhandler både det lokale og det nasjonale.

Kapittel 2. Teorikapittel

I dette kapitlet vil jeg først redegjøre for mitt vitenskapsteoretiske ståsted som forsker. Deretter går jeg nærmere inn på diskursbegrepet og diskuterer forholdet mellom diskurs og materialitet, og diskurs og makt. Senere i oppgaven vil jeg bruke diskurs som et teoretisk begrep for å kunne drøfte hvordan territorielle strategier og grensedannelser legitimeres gjennom diskursive konstruksjoner i det israelske samfunn. Hensikten er ikke å foreta en diskursanalyse, men å illustrere hvordan politiske aktører gjennom spesifikke utsagn kan få virkeligheten til å fremstå på bestemte måter. Når verden fremstår i én bestemt betydning får det konsekvenser for den sosiale og romlige organiseringen av samfunnet.

I neste del av teorikapitlet ser jeg på ulike teorier for nasjoner og nasjonalisme. Nasjoner ses i denne oppgaven som sosiale konstruksjoner, og inspirasjon hentes fra både modernistiske og postmodernistiske teorier om nasjonalisme. Deretter presenterer jeg et analytisk rammeverk for oppgaven. Jeg bruker teori som er hentet fra forskere som har sin fagbakgrunn knyttet til kritisk geopolittikk. Grenser blir i denne sammenheng forstått metaforisk heller enn som konkrete, fysiske kategorier. Studier av grenser vil omfatte deres betydning for å skape kollektive identiteter. I kritisk geopolittikk vil man forstå og belyse de mange mulige politiske konstruksjonene av rommet. Man forstår grenser som et uttrykk for politisk praksis. Man ser på konstruksjonen av grensene, av "innenfor" og "utenfor", og dermed hvordan politiske prosesser former rommet (Sæther 2000).

Vitenskapsteoretisk perspektiv

Det vitenskapsteoretiske grunnlaget for oppgaven er sosialkonstruktivisme er en postmodernistisk tilnærming til studiet av sosiale fenomener. Sosialkonstruktivismen har en kritisk innstilling til hvordan kunnskap blir produsert. Vår viten om verden er ingen objektiv sannhet. Verden er kun tilgjengelig for oss gjennom våre kategorier. Vår viten og verdensbilder er ikke et speilbilde av virkeligheten "der ute", men delvis et produkt av vår måte å kategorisere verden på. Sosialkonstruktivismen fokuserer på språket og hvilken betydning det har for vår oppfatning av virkeligheten. Vår tilgang til virkeligheten går alltid gjennom språket. Gjennom språket skaper vi representasjoner av virkeligheten, som igjen bidrar til å konstituere den. Representasjoner er ting og fenomener i den tapning de fremstår for oss, altså ikke tingene i seg selv, men tingene silt igjennom det som kommer mellom oss og verden: språket og kategoriene. Den fysiske verden får betydning gjennom språket, representasjoner og hvordan vi kategoriserer verden. Det er epistemologisk og metodisk

umulig å gripe ikke-sosiale verdener direkte, uavhengig av representasjoner. Epistemologi handler om hvordan vi kan ha kunnskap om verden (Neumann, 2001).

Ifølge sosialkonstruktivismen er kunnskap intersubjektiv, det vil si at kunnskapen utformes i relasjoner mellom mennesker. Sosiale prosesser har betydning for hva som anses som gyldig kunnskap. Ettersom vitenskap produseres gjennom sosial interaksjon, blir den oppfattet som kontekstbundet. Den måten vi forstår og kategoriserer verden på er et produkt av historisk og kulturelt spesifikke oppfattelser av verden, og er dermed kontingent. At den sosiale verden konstrueres sosialt forutsetter at dens karakter ikke er determinert eller gitt i forveien, og at folk ikke har indre ”essenser” – et sett ekte og uforanderlige eller autentiske karakteristika. Selv om viten og identiteter alltid i prinsippet er kontingente, er de i konkrete situasjoner alltid relativt fastlåste. De konkrete situasjonene setter meget begrensede rammer for hvilke identiteter et individ kan påta seg, og hvilke utsagn som aksepteres som meningsfulle (Jørgensen og Phillips 1999).

Strukturalisme og poststrukturalisme

Sosialkonstruktivismens nøkkelpremisser har røtter i strukturalistisk og poststrukturalistisk teori. Ferdinand de Saussure la grunnlaget for kunnskapstradisjonen som går under betegnelsen strukturalisme. Ifølge strukturalismen er språket et system som ikke er bestemt av den virkelighet den referer til. Tegn og mening defineres ikke i kraft av objekter og tilstander ute i verden. Forholdet mellom språk og virkelighet er vilkårlig. Mennesket tillegger verden betydning gjennom sosiale konvensjoner, hvor bestemte ting forbindes med bestemte tegn. Saussure påpekte at de enkelte tegns betydning kommer fra deres relasjon til andre tegn: et tegn får sin spesifikke verdi ved å være forskjellig fra andre tegn. Tegn og mening inngår slik i et system av distinksjoner og danner på denne måten en struktur. Språkvitenskapens oppgave var, ifølge Saussure, å avdekke denne strukturen (Jørgensen og Phillips 1999).

Saussure skilte mellom *langue* (språket forstått som et relasjonelt system) og *parole* (det talte ord, den spesifikke språkhandling). *Langue* er selve det systemet av tegn, koder og regler som et språk består av. Det er språkets struktur. Men når vi konkret snakker eller skriver, så utfører vi en *parole* (konkret tale). *Parole* er altså talehandlingen, selve utførelsen av språket i et utsagn. Saussure mente det var *langue*, språkssystemet, som skulle være lingvistikkenes subjekt. Han var ikke interessert i å analysere konkrete utsagn, men å analysere de koder og regler som definerer et språk (Jørgensen og Phillips 1999, Schaaning 2000).

Etter hvert oppstod det en kritikk av Saussures ensrettede fokus på lingvistikken. Denne kritikken gav opphav til poststrukturalismen. Mikhail Bakhtin var en av de første

talsmenn for at man i tillegg til en lingvistisk vitenskap om *langue* også trengte en vitenskap om *parole*: altså ”ordet” eller ”diskursen”, definert som ”språket i sin levende og konkrete helhet”. Begrunnelsen hans var at man trengte en vitenskap om språket som kunne si noe om de dialogiske relasjonene mellom ord, tekster og mennesker (Bakthin i Neumann 2001). Poststrukturalismen viderefører deler av Saussure og strukturalismens tanker, samtidig som det foretas noen modifikasjoner. Blant annet videreføres tanken om at tegn ikke får sin betydning av virkeligheten, men ved å være forskjellig fra andre tegn. Poststrukturalisme fremhever at ordenes betydning ikke kan få én fastlagt betydning som vedvarer. Språk er ikke en total og uforanderlig struktur, og tegnene har ikke fastlåste posisjoner i forhold til hverandre. Hvilke tegn de er forskjellig fra kan endre seg etter hvilken sammenheng de brukes i (Jørgensen og Phillips 1999). I strukturalismen kan *parole* ikke være et studieobjekt, ettersom folks konkrete språkbruk er for tilfeldig til at man kan si noe om språkets struktur, *langue*. Poststrukturalistisk teori bidrar til å oppheve det skarpe skille mellom *langue* og *parole*. Poststrukturalismen vektlegger at det er i den konkrete anvendelsen av språket at strukturen skapes, reproduseres og forandres. I konkrete tale- og skrifthandlinger bruker folk strukturen, ellers ville kommunikasjonen ikke gi mening, men strukturen utsettes også for endringer ettersom folk påvirker hvordan betydningen av tegnene skal fastsettes. Det er ikke tale om ett generelt betydningssystem, men om et antall systemer hvor betydningen skifter fra kontekst til kontekst. I poststrukturalismen blir språkbruk derfor et sosialt fenomen: det er gjennom konflikter, konvensjoner og forhandlinger i et sosialt rom at betydningsstrukturer fastlegges og utfordres (Jørgensen og Phillips 1999).

Diskursbegrepet

Teoretiske perspektiver som omhandler diskurs tar utgangspunkt i strukturalistisk og poststrukturalistisk språkfilosofi. Diskursanalyse dreier seg blant annet om å studere mening, og den studerer mening der den oppstår, nemlig i språket. Språk sees ikke som et uproblematisk system av begreper som referer direkte til ting og fenomener, men som et sosialt system som (også) følger sin egen logikk, og denne logikken er virkelighetskonstituerende for mennesker. Den logikken man da tillegger språket er den relasjonelle (Neumann 2001).

En diskurs er et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som, ved å innskrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstituerende for sine bærere, og har en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner (Neumann 2001). Diskurser utgjør et maktspill ved at de innehar diverse koder,

regler og prosedyrer som pålegger en bestemt forståelse av verden ved at konstruksjonen av kunnskap finner sted innenfor disse spesifikke kodene, reglene og prosedyrene. Videre er disse reglene, som styrer handlinger og praksis, ofte underforstått. Disse reglene er ”sosialt konstruert i spesielle kontekster” og blir tatt for gitt av de som praktiserer dem (ÓThúathail og Agnew i Paasi 1999). Diskurser kan brukes for å skape og opprettholde identiteten og samholdet i en gruppe. På denne måten er maktrelasjoner institusjonalisert i språket på samme tid som språket brukes som et medium for sosial handling og kommunikasjon (Dalby 1990).

Foucault

Foucault var den første som brukte diskursbegrepet om mer enn tale, skrift og tekst. Ifølge Foucault er diskurser et begrenset antall utsagn, som man kan definere mulighetsbetingelsene for. Diskurser er noe regelbundet, som setter grenser for hva som gir mening (Neumann 2001). Foucaults anliggende er å vise hvordan sannhetsproduksjon er gjennomstyrt av maktforhold. Den vitenskapelige praksis er i seg selv en samfunnsmessig virksomhet, en diskursiv praksis. Det er vanlig å dele Foucaults forfatterskap i to perioder, den arkeologiske og den genealogiske. Foucaults diskursbegrep er en del av hans arkeologi. Det Foucault ønsker å avdekke ”arkeologisk” er hvordan vår tids viten på en helt fundamental måte er forskjellig fra tidligere. Han beskriver hvordan vitensdisiplinene gjennomgår diskontinuerlige systembrudd. Foucault leter seg fram til et nivå hvor det lar seg gjøre å beskrive hvordan en vitensdisiplin inngår i, eller selv utgjør, et ”system”, et ”regime”, en ”diskursiv formasjon”, og han påviser at overgangen fra én diskursiv formasjon til en annen ikke kan karakteriseres som en videreutvikling av den gamle diskursive formasjonen. I stedet skjer det et brudd innenfor de forskjellige vitensdisiplinene i forhold til hvilke fundament de bygger på. For å forklare hva en diskursiv formasjon er, kan man dele Foucaults analyse i tre nivåer der det første utgjøres av utsagn, det andre utgjøres av en samling av en bestemt type utsagn (diskurs), og det tredje utgjør det lovregulerte feltet som utsagn og diskurs er en del av og inngår i (diskursive formasjoner). Det nye vitensregimet baseres på et nytt system med nye regler. Hensikten er å vise at det som utgjør en vitensdisiplin kanskje ikke (i det minste ikke bare) er dens sannheter og metoder, men også det settet av utsagn, hjelpemidler, praksiser og institusjoner den iscenesetter (Schaanning 1997, Sæther 2000). Et vitensregime har bestemte lover, og de eksisterende utsagn, hjelpemidler, praksiser og institusjoner følger bestemte regler. En arkeologisk analyse innebærer å gjøre rede for hvilke regler som definerer grenser og former for hva som kan bli sagt. Reglene avgjør således om et utsagn gir mening, om det kan tas alvorlig, og om det kan tillegges sannhetsverdi (Torfing 1999).

Det sentrale begrepet i det genealogiske perspektivet er makt. Genealogisering går ut på å spore tilbake de elementer i en vitendisiplin som i dag tas for gitt til da det foregikk en intens kamp om innføringen av dem. Tanken er å undersøke i hvilken grad opphavene til vitendisiplinene er heterogene, det vil si i hvilken grad de kan sies å stamme fra vidt forskjellige samfunnsområder, vitensfelter og tidsepoker (Schaanning 1997). Det dreier seg om å analysere hvordan maktrelasjoner litt etter litt konstituerer nye vitensregimer gjennom et helt nettverk av relasjoner, strategier og rasjonelle teknikker. Arkeologi og genealogi kompletterer hverandre ved at arkeologien studerer diskursenes former og genealogien deres maktrelaterte oppkomst. Foucault bruker disse to ulike forskningsstrategiene for å belyse hvordan makt og viten betinger hverandre. Det viktige for Foucault er ikke å beskrive sannhetens grunnlag og fundament, men å beskrive sannhetsregimene, det vil si hvordan sannhet produseres, hvordan de sannhetspretenderende diskursene fungerer, hvilke effekter de har, og hvilke teknikker de støtter seg på (Scaanning 1997).

Jeg ønsker i likhet med Foucault å vektlegge hvordan vår oppfatning av virkeligheten styres av vår kunnskap om verden. Kunnskap og sannhet er ikke nøytrale størrelser, men er gjennomsyret av maktforhold som setter begrensninger for hvilke utsagn som gir mening. Utsagn som går på tvers av rådende samfunnsdiskurser har begrensede muligheter til å bli hørt og til å bli tillagt en sannhetsverdi. En kritikk som er blitt rettet mot Foucaults to forskningsstrategier, er at man i samfunnsvitenskapelig praksis også må kunne spore sosial endring i mindre skala og over kortere perioder enn det slike historiske analyser legger opp til. Man kan da overse enkelttekster og individuelle forfatteres betydning for å endre regulariteten og handlingsmønsteret innen den vitenskapelige- og den allmenne samfunnsdiskurs (Neumann 2001). Jeg er enig i denne kritikken av Foucault.

Diskurs og materialitet

Teorier om diskurs påpeker at språket har et materielt uttrykk. Diskursene utgjøres blant annet av institusjoner: symbolbaserte programmer som regulerer sosial samhandling og som har en materialitet. Problemet er å avklare forholdet mellom den språklige materialitet og den ikke-språklige materialitet (Neumann 2001).

Foucault spiller en sentral rolle i å rette fokus på den materielle siden ved språket. Diskursen må i en eller annen forstand ha en materiell forankring. Det materielle ved diskursen er ikke språket selv, men materielle størrelser som settes i spill. Når en diskurs framsettes iscenesettes et helt nettverk av andre diskurser, hjelpemidler, praksiser og institusjoner. I sin begivenhetskarakter og materialitet er diskursen uløselig knyttet sammen

med det samfunnsmessige. Foucault peker på at diskursen er tung og treg. Ifølge Foucault overser hermeneutikk, lingvistikk og marxistiske forklaringsmodeller materialiteten ved tekst og tale. Den materielle forankringen gjør at diskursen blir motstandsdyktig mot endring (Schaanning 1997). Skillet mellom diskurs og materialitet i Foucaults arbeid er langt fra tydelig. En årsak til dette er at Foucault i sine tekster skiller mellom diskursive og ikke-diskursive praksiser. Ikke-diskursive praksiser karakteriserer han som institusjoner, politiske hendelser og økonomiske prosesser og praksiser. Dette skillet mellom diskurser på den ene siden, og hjelpemidler, praksiser og institusjoner på den andre er problematisk ettersom Foucault samtidig mener at diskursen kan være materiell. Det blir vanskelig å skjønne hvordan noen institusjoner er en del av diskursen, mens andre ikke er det. Samtidig har Foucaults fokus på språkets materielle forankring bidratt til et økt fokus på diskursens tilknytning til det samfunnsmessige (Schaanning 1997, Sæther 2000).

I diskursteorien til Laclau og Mouffe (i Jørgensen og Phillips 1999) skilles det ikke mellom diskursive og ikke-diskursive sosiale praksiser; alle sosiale praksiser sees som diskursive. Dette innebærer at diskursen er materiell og at for eksempel infrastruktur, institusjoner og økonomi oppfattes som former for diskurs. Diskursen konstituerer vår verden. Det betyr ikke at det ikke eksisterer en sosial og en fysisk virkelighet, men at vår tilnærming til denne virkeligheten alltid er formidlet gjennom diskurser. De fysiske objektene har ikke selv noen betydning, det er noe vi tillegger dem. Den overordnede tankegangen er at sosiale fenomener aldri kan få en fastlagt betydning. I forholdet mellom diskurs og materialitet velger jeg å benytte meg av tilnærmingen til Laclau og Mouffe fordi jeg mener denne gir den mest gjennomførte forklaringen.

Foucaults maktbegrep

Foucaults forståelse av makt bryter radikalt med tradisjonelle oppfatninger av maktbegrepet. Han anvender verken konvensjonelle samfunnsvitenskapelige kategorier og begreper, som individer, strukturer, interesser og ideologier, eller avgrenser og definerer makten. Ifølge Foucault er makt ikke noe som kan lokaliseres hos en bestemt gruppe eller institusjon, slik som staten, militæret, myndighetene eller borgerskapet. Maktrelasjoner er derimot mangfoldige og spredd utover i et nettverk av relasjoner. De er innvevd i et sett av ulike praksiser. Makt er forbundet med mening og forstås som det som produserer det sosiale. Makt blir dermed en positiv muliggjørere. Den konstituerer diskurser, viten, kropp og subjektivitet. Makt er både det som skaper vår sosiale omverden og det er det som gjør at omverdenen ser ut, og kan omtales, på bestemte måter, mens andre muligheter utelukkes. En slik

innfallsvinkel anser makt som både produktiv og begrensende. Foucault har uttrykt at der hvor det er makt, er det motstand. Motstand tilhører maktens virkemåte, og befinner seg aldri i en utvendig posisjon i forhold til makten. Derimot har maktforholdene en relasjonell karakter ved at motstandsformene utgjør den andre polen i maktrelasjonene (Scaanning 1997;1999, Bjerkeng 2003).

Subjektet

Foucaults maktbegrep henger sammen med hans subjektforståelse. En konvensjonell tankegang er at subjektet er en autonom og suveren enhet som står bak sosial praksis, men Foucault snur dette på hodet. I hans analysestrategi er det historisk og kulturelt bestemt praksis som former subjektet. Subjektet skapes i diskurser og er derfor desentrert (Jørgensen og Phillips 1999). I utviklingen av sitt syn på det desentrerte subjekt ble Foucault påvirket av Althussers subjektteori. Althussers marxistiske tilnærming knytter subjekt og ideologi tett til hverandre. For Althusser er ideologi noe som forvrenger de reelle relasjoner i samfunnet så vi ikke kan gjenkjenne eller gjennomskue dem. Ideologi blir først og fremst produsert av mennesker, grupper og klasser som har maktposisjoner i samfunnet, og som legitimerer den politiske makten. Hvis vi frigjør oss fra ideologien, vil vi nå frem til de reelle relasjoner og se virkeligheten bak ideologien. Et gjeldende utgangspunkt er at det hersker én ideologi i samfunnet. Ifølge Althusser blir man et ideologisk subjekt gjennom en interpellasjonsprosess, hvor diskursene appellerer til individet som subjekt. Interpellasjon betegner den prosessen hvor språket konstruerer en sosial posisjon for individet og dermed gjør det til et ideologisk subjekt. Althusser antar at vi alltid aksepterer subjektposisjonene og dermed blir ideologiske subjekter; der er ingen mulighet for motstand. Foucault tar avstand fra Althussers ideologiforståelse, men viderefører tanken om at subjektet skapes i diskurser (Jørgensen og Phillips 1999, Sæther 2000). Et vesentlig problem med denne oppfatningen er hvordan en skal forstå menneskers evne til å handle og påvirke sin egen identitet og livssituasjon. Denne *agency*-dimensjonen mener jeg er et problematisk trekk ved Foucaults subjektforståelse.

Diskursanalytikere har i senere tid fjernet seg fra Foucaults forståelse om at ulike diskurser, praksiser, teknikker og institusjoner til sammen danner et overgripende system som utgjør et vitensfelt i en bestemt epoke. I stedet tar man utgangspunkt i en pluralistisk modell hvor mange diskurser konkurrerer med hverandre innenfor et vitensregime. Dermed blir ikke subjektet interpellert i bare én subjektposisjon. Diskursene i dagliglivet, innenfor et hvilket som helst område, er alltid preget av mangfold og stratifisering, et stort antall valgmuligheter og budskap og pluralistiske perspektiver. Forskjellige diskurser gir subjektet ulike posisjoner

å snakke fra (Jørgensen og Phillips 1999). Blant de ulike retningene innenfor diskursanalyse, er det ulikt hvor mye vekt man legger på subjektets "bevegelsesfrihet" i selve diskursen, altså hvor man plasserer seg i debatten om forholdet mellom struktur og aktør. Faircloughs kritiske diskursanalyse (i Jørgensen og Phillips 1999) vektlegger at folk kan bruke diskurser som ressurser, hvor de skaper nye sammensetninger av ord og setninger som aldri er blitt sagt før. Resultatet kan bli nye hybrid-diskurser. Gjennom slike dynamiske diskursive praksiser spiller folk en aktiv rolle i reproduksjonen og transformasjonen av diskurser, og dermed i sosial og kulturell forandring. Men selv i de tilfeller hvor subjektets *agency* og rolle i sosial forandring stilles i forgrunnen, fremheves det at det finnes diskursive begrensninger for betydningsproduksjon, ettersom tekstens egenskaper setter grenser for hvordan den kan fortolkes av mottagerne. Jeg vektlegger subjektets *agency* og handlerom til å kunne posisjonere seg i forskjellige diskurser og i forhold til måten subjektet anvender diskursene. Hvis man følger Foucaults syn hvor subjektet er determinert til å bli formet av diskursens strukturer, blir det vanskelig å forklare hvordan subjekter kan utøve motstand.

Hegemoni

Hegemoni kan best forstås som organisering av samtykke, som de prosesser hvor enighet skapes uten at det brukes vold eller tvang (Barrett i Jørgensen og Phillips 1999). Det var Gramsci som åpnet opp for et politisk felt i marxistisk tankegang ved å introdusere begrepet om hegemoni som forklaring på de herskende klassers maktposisjon. Historisk materialisme ser samfunnet som en objektiv totalitet, hvor økonomien produserer grupper eller klasser som står i et motsetningsfullt forhold til hverandre. Økonomien styrer folks bevissthet og samfunnets klasseinndeling. Siden økonomien bestemmer folks tankesett, blir det vanskelig å forklare hvordan samfunnsendringer kan finne sted. Gramsci tillegger den politiske overbygningen større vekt, og løsner på økonomiens determinans. Hegemoni er hos Gramsci begrepet for den herskende konsensus i samfunnet. Gjennom meningsdannelse kan maktforhold i et samfunn bli naturalisert, altså bli så selvfølgelig at det ikke stilles spørsmål ved dem. Hegemoni er ikke bare dominans, men en forhandlingsprosess, hvor man skaper en ny betydningskonsensus. Slik får folks bevissthet en viss autonomi i forhold til de økonomiske vilkår (Jørgensen og Phillips 1999, Sæther 2000).

En poststrukturalistisk lesning av Gramsci vil nødvendigvis gå bort fra den historiske materialismens syn på samfunnet som en objektiv totalitet. Derimot skaper mennesket sin virkelighet gjennom diskurser slik at den blir en objektiv og selvfølgelig størrelse. Samfunnet er et resultat av diskursive prosesser hvor meningsdannelse står sentralt. Siden mening aldri

kan endelig fastlåses, foregår det konstante sosiale kamper om definisjoner av samfunn og identitet. Når en representasjon fremstår som naturlig, er det et tegn på hegemoni (Jørgensen og Phillips 1999, Sæther 2000).

Oppsummering

Diskursbegrepet står sentralt i den vitenskapsteoretiske delen av oppgaven. Jeg opererer ut fra et syn hvor all sosial praksis sees som diskursiv. Samfunnet formes av diskurser, og er derfor åpent for endring, men diskursens materialitet gjør at endringsprosesser tar tid. Jeg ønsker å vektlegge subjektets evne til å skape ny mening ved å trekke på tidligere diskurser, og sette sammen diskurser på en ny måte. Samtidig setter diskurser begrensinger for hvilke betydningsproduksjoner som kan finne sted. Siden diskurser bidrar til å konstituere den sosiale verden med dens subjekter og objekter, er diskurs nært forbundet med makt. Foucaults maktforståelse utdyper hvordan makten er produktiv og begrensende, i det den produserer det sosiale på bestemte måter. Maktrelasjoner og maktutøvelse eksisterer i alle sosiale relasjoner og institusjoner, og ikke bare innenfor de institusjoner som forbindes med stat og regjering. Forskerens oppgave blir å vise at virkeligheten ikke er objektivt gitt, men at den er kontingent og dermed kan bli gjenstand for forandring.

Teorier om nasjoner og nasjonalisme

I teorier om nasjoner og nasjonalisme er det vanlig å skille mellom de som forstår nasjoner som gitte enheter (primordialisme), og de som forstår nasjoner som konstruerte (konstruktivisme). *Primordialisme* kjennetegnes av en forståelse av nasjoner som naturlige og permanente enheter, med dype historiske røtter. Nasjoner blir sett på som en kulturelt definert folkegruppe. Kjernen i slike folkegrupper kan være etnisitet, språk, religion eller andre felles kulturtrekk. Disse fellestrekkene forstås som objektive kriterier for nasjonal tilhørighet (Geertz og Shil i Stokke 1999). Et individs nasjonale identitet sies å ha en overordnet betydning i forhold til andre og mer tilfeldige gruppetilhørigheter. Nasjoner er kjennetegnet ved at de har et tradisjonelt hjemland, og nasjonalisme blir forstått som et territorielt samsvar mellom stat og nasjon (Stokke 1999). Den primordialistiske tilnærmingen til nasjoner og nasjonsbygging har fremdeles stor utbredelse i samfunnet, selv om den har liten oppslutning innenfor de akademiske miljøer.

Konstruksjonisme innebærer at moderne nasjoner er et resultat av moderne økonomiske, politiske, sosiale og kulturelle prosesser. Smith (i Stokke 1999) hevder at det egentlig eksisterer to retninger innenfor dette perspektivet. Han omtaler disse som modernisme og postmodernisme. Modernister fokuserer først og fremst på *hvorfor* og *hvordan* nasjonalisme og nasjoner oppstod, mens postmodernistiske teorier om nasjon er sentrert rundt konstruksjonen av nasjonal identitet.

Smith (i Stokke 1999) kan plasseres mellom en primordialistisk og en konstruktivistisk tilnærming ved at han forutsetter et fundament for at en nasjon skal oppstå. Han introduserte en ny tilnærming til hvordan nasjoner dannes, som kalles for etno-symbolisme. Denne tilnærmingen vektlegger at dagens nasjoner har dype historiske røtter i før-moderne etniske felleskap. Smith hevder at etniske myte- og symbolkomplekser (myter, minner, verdier og symboler) fra tidligere tider danner grunnlaget for utformingen av den generelle nasjonsideen, og for dannelsen av spesifikke moderne nasjoner. Ifølge Smith (i Spencer og Wollman 2002) er nasjoner konstruerte enheter, men dette innebærer ikke en vilkårlig form for konstruksjon. Det handler mer om en rekonstruksjon, hvor moderne nasjonalister er avhengig av å ta utgangspunkt i eksisterende myter, minner, tradisjoner og symboler om etnisk herkomst for å kunne lykkes i sitt prosjekt med å danne en moderne nasjon. Et av problemene med Smiths tilnærming er tendensen til å fokusere på "kjernen" (ethnie), som nasjonen ble bygd ut ifra. Geir Dale skriver:

This focus on an objectively defined “core” of identity misses the elementary point that nationalism is always expressed and directed, not only inwards to unite and homogenize the people around ethno-symbolic constructs, but also outwards, across the various and fluctuating sets of borderlines towards the image of an Other that is often constructed in the place of individuals and groups that the identity groups negates and excludes in becoming self-aware as a nation” (Dale 1997:30 i Friis 1998).

Smith overser et viktig element ved identitetsdannelse, nemlig at den er relasjonell.

Modernisme

Modernister hevder at nasjoner er moderne konstruksjoner som oppstod som et resultat av nasjonalisme. Nasjonalisme er, i henhold til Gellner (1998), en ideologi som krever at det må være samsvar mellom stat og nasjon. Vanligvis fremstilles utviklingen av nasjonalisme som et resultat av framveksten av industrisamfunnet og den moderne staten. Innenfor modernismen eksisterer det forskjellige forståelser av årsakssammenhengene bak framveksten av nasjonalisme. Gellner hevder at den historiske utviklingen av nasjonalisme var basert på endringer i den sosiale arbeidsdelingen, som oppstod i forbindelse med overgangen fra det før-industrielle til det moderne industrisamfunnet. Med framveksten av en moderne, sosial arbeidsdeling, språkbaserte kulturer, standardiserte og utbredte utdanningssystemer og moderne stater kom også den nasjonalistiske ideologiens krav om kongruens mellom stater og nasjoner. Ifølge Gellner er det her man finner den sentrale årsakssammenhengen bak framveksten av nasjonalisme.

Et annet sett av modernistiske teorier henter inspirasjon fra marxistisk politisk økonomi. I likhet med Gellner hevder disse marxistene at nasjonalisme er en politisk ideologi som er nært knyttet til industrikapitalisme og den moderne staten. Industrikapitalisme har skapt nye klassemotsetninger, primært mellom den dominerende kapitaleierklasse og en underordnet arbeiderklasse. Nasjonalisme er i denne sammenheng en instrumentell ideologi som den dominerende klassen bruker til å mobilisere politisk støtte ved å tildekke politikken klassebasis. Den nasjonale bevissthet er en kunstig konstruksjon som lager en falsk forestilling om et nasjonalt felleskap (Stokke 1999). Gramsci (i Stokke 1999) lanserer begrepet om hegemonisk ideologi som skiller seg fra denne tilnærmingen. I henhold til denne forståelsen representerer nasjonalisme en folkelig sunn fornuft som innebærer at den dominerende klassen kan opprettholde sitt økonomiske og politiske herredømme med støtte fra den underordnede klassen. En hegemonisk ideologi utgjør et dynamisk kompromiss mellom de forskjellige klasseideologiene.

Postmodernistene

Postmodernister og modernister er enige om at nasjoner heller er konstruerte enheter enn primordiale enheter. Det er imidlertid også forskjeller mellom disse to tilnærmingene. I marxistiske modernistiske teorier oppfattes nasjonalisme som en ideologi som tilslører arbeidernes og de undertryktes reelle identiteter. De forledes til å tro på et nasjonalt fellesskap. Derfor vil mange modernistiske teorier om nasjoner bruke begrepet konstruksjon i betydning av noe uekte, en oppfinnelse. Postmodernister stiller seg kritiske til denne påstanden. Den forstår nasjonen som kulturelle konstruksjoner, men det gjelder også for andre kollektive identiteter. Det betyr at det ikke er mulig å skille mellom uekte og reelle identiteter (Stokke 1999, Sæther 2000).

Modernister fremhever at konstruerte nasjoner er skapt av moderne politiske og økonomiske prosesser, det vil si at det er mulig å identifisere en strukturell årsakssammenheng bak konstruksjonen av nasjoner. Postmodernistene er derimot skeptiske til forsøkene på å identifisere strukturelle årsakssammenhenger bak konstruksjonen av nasjoner fordi dette innebærer en essensialistisk tilnærming til nasjoner (Stokke 1999, Sæther 2000).

Anderson (1996) presenterer en analyse som kan tas til inntekt for både modernistiske og postmodernistiske posisjoner. Hans hovedpoeng er at nasjoner må forstås som kulturelle konstruksjoner. Samtidig hevder han at nasjoner er et produkt av framveksten av kapitalisme og trykkeriteknologien på 1700-tallet, kombinert med det eksisterende mangfoldet av språk og økt kommunikasjon. Dette la grunnlaget for nye måter å forestille seg et abstrakt fellesskap på, noe som la forholdene til rette for moderne nasjonalisme. De fellesskap som oppstod som følge av dette, hadde større geografisk omfang enn det tidligere fellesskap hadde hatt.

Anderson hevder at nasjoner bør forstås som kulturelle konstruksjoner- som et *forestilt fellesskap*. Nasjoner er *forestilt* fordi man føler et fellesskap til tross for at man verken vil møte eller høre om de fleste medlemmene av nasjonen. Anderson poengterer imidlertid at ”konstruksjon” ikke er ensbetydende med ”fabrikking” eller ”oppfinnelse”. Alle kollektive identiteter er forestilte fellesskap. Det som skiller nasjoner fra andre forestilte fellesskap er måten de er konstruert på. Nasjoner blir forestilt som et begrenset suverent fellesskap. Nasjonen er begrenset i den forstand at selv de største nasjonene har grenser mot andre nasjoner. Disse grensene kan endres over tid, men ingen nasjoner forestiller seg selv som identisk med hele menneskeheten. En nasjonal identitet konstrueres i møte med, eller nasjonsbyggingen sammenfaller med konstruksjonen av, en motpart, *de andre*. Nasjonen er suveren i den forstand at den ikke er underlagt noen overordnet makt, men gjør selv krav på å representere en overordnet identitet.

Ifølge Billig (1995) er nasjonen noe mer enn bare et forestilt fellesskap. Det innebærer også en forestilling om et nasjonalt hjemland og en territoriell enhet. Det nasjonale territorium kan ikke oppleves direkte av hver enkelt borger, men må forestilles på lik linje med det nasjonale fellesskap. Ethvert hjemland må forestilles både som en helhet og som en særegenhet. Hjemlandet må oppfattes som et spesielt område, som er atskilt både fysisk og metaforisk fra andre hjemland. For en nasjon vil det å miste deler av sitt territorium oppleves som å miste en del av seg selv, å miste et hjem. Medlemmene av nasjonen trenger ikke å ha noen personlig tilknytning til territoriet for at slike emosjoner skal vekkes til live. Det som avgjør er om nasjonen mener det bestemte territoriet utgjør en viktig del av deres forestilte hjemland.

Nasjonalisme som politisk praksis

Mitchell (2000:269) referer til Benedict Anderson når han skriver: "If, as Anderson says, the thing to understand is how loyalty to some notion of (exclusive) community is generated, how links are forged between the dead and the yet unborn for whom the nation is to be a binding force, then the focus must not be just on the "imagining" but also the *practices* and exercises of power through which these bonds are produced and reproduced." Dette fokuset utgjør et sentralt poeng for postmodernister som mener at nasjonalisme primært dreier seg om politikk (Stokke 1999). Postmodernister påpeker at det viktigste aspektet er ikke hvordan nasjoner ble dannet, men hvordan den nasjonale identiteten uttrykkes og oppfattes. Nasjonalisme blir et sett av strategier som kan anvendes av ulike individuelle og kollektive aktører for å fremme politiske interesser i den moderne staten. Et sentralt aspekt er å se på hvilke praksiser og utøvelser av makt som ligger bak produksjonen og reproduksjonen av nasjonen. Viktige spørsmål er *hvem* som definerer hvilken gruppe som tilhører nasjonen, *hvem* som blir inkludert i det nasjonale fellesskapet og *hvilke* rettigheter forskjellige grupper har innenfor staten (Mitchell 2000). "Å fokusere på kultur, ideologi, identitet, klasser eller modernisering er å overse at nasjonalisme primært dreier seg om politikk og at politikk handler om makt. Makt, i den moderne verden, er å ha kontroll over staten. Nasjonalisme går ut på å sikre seg – og bruke en slik makt" (Breuilly 1993:1, sitert i Stokke 1999). Giddens (i Spencer og Wollman 2001) hevder at staten er den mest framtrædende maktbeholderen i moderne samfunn. Den moderne nasjonalstaten er et sett av institusjonelle former for styring som opprettholder et administrativt monopol over et territorium med atskilte grenser, hvor statens lover blir iverksatt og opprettholdt gjennom trusselen om intern og ekstern vold.

Hittil har jeg redegjort for forskjellige tilnærminger til nasjoner og nasjonalisme. Jeg ser nasjoner som forestilte fellesskap og sosiale konstruksjoner. I likhet med Anderson (i Friis 1998) mener jeg at nasjonal identitet er i kontinuerlig produksjon, endring og utvikling. Nøkkelen ligger i begrepet ”forestilt”. Dette fordrer at noen aktivt gjør noe, nemlig forestiller seg fellesskapet. Nasjonal identitet er nemlig ikke noe som er, det er noe som kontinuerlig blir til. Som alle identiteter må den nasjonale stadig vedlikeholdes og til tider fylles med nytt innhold. Dette skjer blant annet i møte med en motpart, *de andre*. Det er mulig å finne materielle, sosiale, økonomiske og geografiske forklaringer på en identitets oppkomst. Samtidig er det ikke noen automatikk mellom dette og de representasjoner man til enhver tid ender opp med. Den sosiale representasjonen av de fysiske og sosiale forholdene i fortid og samtid er det avgjørende. Representasjonene er ekte nok i seg selv. Konstruksjonen av nasjoner skjer ofte innenfor en primordial nasjonsdiskurs hvor nasjoner ses som noe naturlig. Diskurser om nasjonalisme kan brukes som et redskap i kampen om makt og ressurser og retten til territorialitet. Siden kategorien nasjoner utgjør den sentrale organisasjonsenheten i verden i dag, er overbevisende konstruksjoner av en nasjon en forutsetning for retten til makt (Penrose i Stokke 1999).

Nasjonen som en fortelling

Et sentralt poeng i postmodernistisk tilnærming til nasjonsbegrepet er at nasjoner får mening gjennom fortellinger (Kjæret i Bjerkeng 2003). Nasjonal identitet innebærer bruk av narrativer. Enhver nasjon må ha en historie som utgjør en del av nasjonens kollektive hukommelse. Kjernen i nasjonalistiske diskurser er forsøket på å fremstille ideen om nasjonen som et sammenhengende, narrativt, nasjonalt hendelsesforløp. En kollektiv hukommelse innebærer også en kollektiv glemsomhet. Hobsbawm (1983) snakker om ”the invention of tradition”, som innebærer en selektiv bruk av den kollektive hukommelsen. Historiske episoder som omhandler nasjonen, blir manipulert, undertrykt eller fremhevet på en funksjonell måte for å skape en ønsket nasjonal identitet. Nasjoner er ikke bare forestilte fellesskap, men skaper også egne historier eller fortolkninger av seg selv. Hobsbawm sier derfor at det finnes ”fortolkende felleskap” så vel som ”forestilte felleskap”. Hall (i Spencer og Wollman 2002) har sett nærmere på den diskursive konstruksjonen av det nasjonale og har definert diverse diskursive strategier som er sentrale for det nasjonalistiske prosjektet. For det første eksisterer det som regel en beretning om nasjonen som blir fortalt i historiebøker, skjønnlitterære verk, symboler, ritualer og andre elementer i populærkulturen. Gjennom disse beretningene om nasjonale triumfer, nederlag og katastrofer, blir individer hjulpet og

oppmuntret til å identifisere seg med fortiden og fremtiden til nasjonens skjebne. For det andre vektlegges begreper som ”opphav, kontinuitet, tradisjoner og tidløshet”, som bidrar til at nasjonens karakter blir forstått som uforandret og uforanderlig gjennom hele dets lange historieforløp. For det tredje er det en oppdiktning av tradisjon i et forsøk for å etablere historisk kontinuitet for nasjonen og dens symboler og ritualer. For det fjerde eksisterer det en opphavsmyte, en historie som lokaliserer nasjonens tilblivelse så langt tilbake i historien at den er blitt omsvøpet i en myteomspunnet fortid. Til slutt er det et gjentakende forsøk på å grunnfeste den nasjonale identiteten på ideen om et opprinnelig etnisk opphav eller ”folk”. En slik konstruksjon av en nasjonal diskurs er ikke uproblematisk. Som regel innebærer det en mekanisme om inklusjon og eksklusjon, ettersom nasjonen definerer seg selv i relasjon til hva som finnes utenfor eller bortenfor dens grenser. Narrativene om nasjonen er institusjonelt forankret. Narrativer om nasjonen svever ikke fritt, men er forbundet med politisk praksis og institusjoner.

Khalidi (1998:6) skriver at den palestinske nasjonale narrativen alltid har eksistert side om side med andre konkurrerende eller overlappende narrativer:

”It is difficult to perceive the specificity of Palestinian nationalism. This is so partly because of the way in which identity for the Palestinians is and has always been intermingled with a sense of identity on so many other levels, whether Islamic or Christian, Ottoman or Arab, local or universal, or family and tribal. The Palestinian narrative also intersects with other powerful narratives, religious and national. What in Palestinian identity is specific and unique and what must be understood in the context of broader historical narratives, whether those of Zionism and the state of Israel, or those of Arabism and the neighbouring Arab nation-states, or those of Islam and the Muslims? Although Palestinian identity undoubtedly involves unique and specific elements, it can only be fully understood in the context of a sequence of other histories, a sequence of other narratives (...) these multiple foci of identity are characteristic features of their history”

I Midtøsten har transnasjonale identiteter, som religion og arabisk nasjonalisme, lokal patriotisme og tilhørighet til familie og klan konkurrert med staten om individers lojalitet. Palestinere kan ha opplevd denne lojalitetskonflikten sterkere enn andre folk, fordi de aldri har hatt nasjonal suverenitet over eget territorium. De har inntil nylig heller ikke hatt tilgang til et palestinsk statsapparat, felles utdanningssystem, offentlige institusjoner eller media som kan ivareta og fremme en enhetlig, nasjonal identitet og videreformidle en nasjonal narrativ (Khalidi 1998).

Et kollektivt *vi*

Ifølge Carr (1986) eksisterer et sosialt felleskap der hvor en narrativ beretning eksisterer om et *vi*. At en beretning eksisterer om et *vi* betyr at den vil bli artikulert eller formulert, enten av en eller flere av gruppens medlemmer, og vil så bli akseptert og tatt opp av de andre medlemmene. Carr viser hvordan slike beretninger eller historier blir fortalt av et individ eller individer på vegne av et *vi*, ved å bruke *vi* som subjekt for handlingen og erfaringene i den narrative beretningen. Dette understreker de sosiale maktrollene som styrer folk og klasser, retorikken som samler gruppen og uttrykker hva som er meningen med dens eksistens, hvor den har kommet fra og hvor den skal hen. I henhold til Carr er mye av den felles retorikken, som adresserer en gruppe som et *vi*, konstruert og overtalende snarere enn et uttrykk for et genuint enhetlig felleskap og en eksisterende følelse av felles aktivitet og samhold. I noen tilfeller forsøker fortelleren av den narrative beretningen å skape et felleskap hvor det tidligere ikke eksisterte noe. Den dominerende narrative beretningen kan ha rivaliserende versjoner. Narrativer er ikke en nøytral diskurs som kan brukes til å representere og beskrive faktiske forhold. I stedet har konstruksjonen av alle narrativer både ideologiske og politiske implikasjoner. Nasjonale diskurser er opptatt av å definere hvem *vi* er og hvordan *vi* skiller oss fra andre.

De andre

Identitet kan forstås som relasjonelt konstituert. Man er noe ved å være forskjellig fra noe annet (Jørgensen og Phillips 1999). Said (1978) bok *Orientalismen* er et hovedverk når det gjelder konstruksjonen av geografisk-kulturelle identiteter ved å se på hvordan *de andre* blir konstruert som en ekstern enhet til forskjell fra *vi* og *oss*. Said tar utgangspunkt i hvordan *vi* gjennom diskurser mobiliserer vår identitet opp i mot *de andre*. Paasi (1996) skriver at ideen om avgrensning, eller romliggjøring, er tilstedeværende i all sosial praksis. Hvor går skillet mellom *oss* og *de andre*? En romlig dimensjon er vanligvis nedlagt i definisjonen av *de andre*, i det faktum at *de andre* som regel bor et annet sted, *der*. Hvis *de andre* bor der, er *vi* – definert som en spesifikk narrativ – forskjellige fra dem. Symbolske grensemarkører understøtter en systematisk inklusjon (*vi/her*) og eksklusjon (*andre/der*) av enkeltpersoner og sosiale grupper. Paasi (1996) hevder at konstruksjoner av nasjoner dreier seg om å skape grenser mellom *vi* og *de andre* og mellom *her* og *der*. Nasjonalistiske konflikter er derfor også konflikter om symboler og meninger knyttet til sosiale og territorielle grenser (Einagel, Falah og Newman i Stokke 1999).

Mason (i Paasi 1996) viser til at oppdagelsen av *de andre* har en historie, og at den har sosialt og kulturelt bestemte former. Dette gjelder alle former for symbolske og fysiske distinksjoner og sosial romliggjøring. I forbindelse med nasjoner er diskurser om historie, religion, kultur og språk konstituerende for *vi*, og skiller oss fra *de andre*. Konstitueringen av *oss/dem*-dikotomien utnytter vanligvis stereotypiske definisjoner både av *oss* og *dem*. Stereotyper er ikke begrenset til en spesifikk romlig skala. I tilknytning til nasjonalstater kan disse definisjonene bli utnyttet i konstruksjonen av nasjonale enheter (Israel/Jordan) eller overnasjonale enheter (Midtøsten/Europa). De kan også bli utnyttet til å konstituere geopolitiske distinksjoner på en større skala (Vesten/Østen), og slik faktiske, fysiske og representative avgrensninger av rom. Både sosiale, kulturelle og/eller fysiske grenser kan bli utnyttet til en slik kategorisering. I analysen til mine informanter setter de ofte vestlig og israelsk kultur som motstykke til gruppens kultur. De identifiserer seg i stor grad med kulturen i den arabiske verden, men noen viser også til en spesifikk palestinsk og lokal kultur.

I oppgaven ser jeg at nasjonal identitet hos mine informanter i stor grad konstrueres gjennom møter mellom *vi* og *de andre*, og ved overlevering av narrativer. I dannelsen av nasjonal identitet er det ofte samspillet mellom institusjonelle og relasjonelle prosesser som skaper grunnlaget for nasjonsbygging. Nasjonsbyggingsprosessen i de palestinske områdene, derimot, har vært preget av territoriell og politisk fragmentering og svake nasjonale institusjoner. Dette har gjort de relasjonelle aspektene og narrative overleveringene viktige for konstruksjonen av en palestinsk nasjonal identitet i de okkuperte områdene.

Grenser, territorium og identitet

Grenser har en viktig betydning for konstruksjonen, organiseringen og reproduksjonen av nasjon, territorialitet og makt. Konstruksjonen av grenser er blant annet en viktig del av nasjonbyggingsprosessen til en nasjonalstat. Videre utgjør konstruksjonen av grenser et sentralt element i identitetsdannelsen, enten det er på det individuelle eller nasjonale plan. Innenfor tradisjonell politisk geografi har grenser vanligvis blitt definert som et territorielt fenomen som eksisterer mellom nasjonalstater i en geopolitisk verdensorden. En grense utgjør vanligvis et geografisk skille mellom stater, og skaper muligheter enten for samarbeid eller uoverensstemmelser og konflikter. En grense har en fysisk eksistens, som synliggjøres gjennom avgrensninger og konstruksjonen av bygninger, forsvar og systemer for kommunikasjon. Prescott (i Storey 2001) framhever at en hvilken som helst synlig grense i landskapet er en rettesnor for hvilke funksjoner den opprettholder og hvor strengt de implementeres. Grenser påvirker holdninger til innbyggerne som bor i grenselandskapet, så

vel som politikken til de involverte statene. Opprettelsen og eksistensen av formaliserte grenser kan føre til betydningsfulle forskjeller på begge sider. Videre kan folk utvikle forskjellige holdninger til grensen avhengig av om de har et positivt syn på grensen og/eller hvorvidt de mener de er på ”rett side” av grensen. Grenser mellom stater er et uttrykk – og en målestokk for – statlig makt (Giddens i Paasi 1996). Videre er produksjonen av romlige grenser og territorialitet en kamp over retten til å fremsette (nye) definisjoner.

De senere årene har man i større grad gått bort fra å forstå grenser kun som et geografisk og territorielt fenomen. Man har utvidet perspektivet ved å se på grenselandskap som et eksplisitt produkt av et sett kulturelle, økonomiske og politiske interaksjoner og prosesser som forekommer i rom. Ifølge Paasi (1996) er grenser ikke bare en fysisk barriere eller grenselinje. Han vektlegger nødvendigheten av å ta i bruk et bredere sosiokulturelt perspektiv for å studere grenser og grenselandskap. Ut fra en slik tilnærming, er grenser et fenomen som er lokalisert i den sosio-romlige bevisstheten og den kollektive hukommelsen til mennesker som bor i konstruerte territorielle områder på forskjellige romlige skalaer, som lokalsamfunn, regioner og stater. Grenser forstås som strukturer som blir produsert og reproduert i diverse sosiale praksiser og institusjoner. Opprettholdelsen av grenser virker å være en funksjon som er felles for alle sosiale systemer og grupper. Å etablere og danne noe, ved å gi det en sosial definisjon eller identitet, betyr på samme tid å etablere grenser og skillelinjer. Maktbærende aktører, grupper og klasser innenfor sosiale systemer, definerer og symboliserer de sosiale og romlige grensene for medlemskap. Medlemmer av disse kollektivene deler som regel en ikonografi som bidrar til å skille mellom hvem som befinner seg på innsiden og utsiden av det sosiale fellesskapet. Hvilke betydninger eller representasjoner grensene har, er ikke fastsatt, men skifter kontinuerlig.

Paasi (1996) vektlegger hvordan diskursiv praksis og retorikk etablerer og opprettholder representasjoner av grenser i sosial praksis. Denne innfallsvinkelen vektlegger språkets og diskursenes rolle i den sosiale konstruksjonen av romlige avgrensninger og grenser, og av verden. Gjennom et fokus på diskurser er det mulig å studere konstruksjonen av grenser, både fysisk og symbolsk mot *de andre*. Hvilke betydninger som tillegges samfunn og dets grenser konstrueres gjennom narrativer: historier som utstyrrer folk med felles opplevelser, historier og minner, som bidrar til å knytte en gruppe mennesker sammen. Narrativer fungerer ikke bare som representasjoner, men er også diskurser som former sosial handling og liv. Det er gjennom narrativer at folk blir kjent med, forstår og gir mening til den sosiale verden, og det er gjennom narrativer at de konstituerer sin sosiale identitet. Somers og Gibson (1994) skriver at mennesker blir hvem de er ved å plassere seg selv inn i eksisterende narrativer som finnes i

samfunnet. Generasjoner opplever forskjeller i forhold til hva som utgjør deres kollektive hukommelse og opplevelse av virkeligheten. Det er derfor svært viktig å se på hvilke narrativer som er knyttet til institusjoner, nasjoner, stater og territorier, når man skal studere konstruksjonen av grenser og identitet. Disse narrativene er vanligvis av en ontologisk art, historier som aktører bruker for å gi mening til gruppens eksistens og forklarer hvem vi er.

Konstruksjonen av territorier

Territorier referer til et geografisk rom som et individ, en institusjon eller en gruppe mennesker gjør krav på eller er i besittelse av. Det er med andre ord et fenomen som innebærer en avgrensning av rom. Sack (1986) ser på territorier som en sosial konstruksjon, ikke et naturlig fenomen. Ifølge Sack er territorialitet et geografisk uttrykk for sosial og politisk makt. Han definerer territorialitet som ”forsøkene til et individ eller en gruppe til å påvirke, ha innflytelse over eller kontrollere mennesker, fenomener og relasjoner, ved å avgrense og kreve kontroll over et geografisk område” (Sack 1986:19). Dette innebærer også kontroll over de ressursene som befinner seg innenfor det geografiske området. Makt utøves i det bestemte området, gjennom et system av regler som styrer hvem som har tilgang til området, og hvilken sosial atferd og praksis som er tillatt (Storey 2001).

Sack (1986) identifiserer noen trekk ved territorialitet. Først og fremst innebærer territorialitet en klassifisering av et geografisk område. Rom blir fordelt mellom stater, grupper eller individer. For det andre er det lett å synliggjøre territorialitet ved bruk av grenser. Grenser indikerer territoriell kontroll, og derav makt over det bestemte området. For det tredje er territorialitet en måte å synliggjøre og stadfeste makt. Ved synet av en fysisk grense eller et landområde blir makt noe man kan ”se”. Paasi (1996) skriver at territoriale strategier brukes av individer eller grupper for å oppnå eller opprettholde kontroll over rom. Om det er eksplisitt eller implisitt, er kontroll over territorium en sterk motiverende årsak i utøvelsen av politikk, og oppdeling og avgrensning av rom er som regel et resultat av interaksjonen mellom politiske og sosiale krefter. Territorialitet kan dermed bli sett på som et romlig uttrykk for makt. Enhver befatning med territorier reiser spørsmål omkring grenser og skillelinjer, og sosial og romlig eksklusjon og inklusjon.

Utviklingen av et territorium manifesterer seg i sosial praksis, hvor blant annet den territoriale enheten definerer sine grenser, og blir identifisert som en distinkt enhet på et nivå av den romlige strukturen. Hvilken rolle grenser har varierer derfor i stor grad. Nasjonalstater blir som regel strengt definert, symbolisert og sanksjonert, mens mindre enheter kan være mye mer diffuse, mindre innflytelsesrike, og nesten usynlige i hverdagslivet. Gjennom

opprettelsen av en symbolsk form, vil spesifikke symboler for å uttrykke og avgrense territoriet bli etablert. Dette utgjør en del av den symbolske inndelingen av rom og tid som gir oss et rammeverk for opplevelser, gjennom hvilke vi erfarer hvem og hva vi er i samfunnet (Paasi 1996). Territorielle symboler er ofte abstrakte uttrykk for en påstått gruppesolidaritet og bidrar til å konstruere historien og meningen knyttet til et territorium. En slik ikonografi kan finnes i bøker, aviser, malerier, sanger, dikt og nasjonale minnesmerker. Symbolene er instrumentelle i den grad de sørger for å fremkalle sterke emosjoner av identifisering med territorielle grupper som kan skape handling. Det viktigste symbolet er uten tvil navnet til den territorielle enheten eller regionen, som vanligvis viser til historiske hendelser, episoder og minner, og sammenfletter de personlige historiene til dens innbyggere med dens kollektive arv. Navnene til regioner og andre steder er en del av den mest klassiske formen for symbolisme. Å gi navn til noe eller noen er et ledd i å skape en identitet (Paasi 1996). Tegn og tekst, spesielt kart og karttegning, som har blitt brukt til å visualisere og illustrere geografien og landskapet, har alltid vært sosiale og politiske instrumenter av makt som brukes til oppdeling av rom (Harley i Paasi 1996). Istedenfor å avspeile virkeligheten, er kart kulturelle tekster som bidrar til å konstruere verden (Wood i Paasi 1996). På denne måten er geografi med på å tegne og visualisere de abstrakte og usynlige grensene av makt som kommer til syne gjennom sosial praksis og iboende menneskelige relasjoner.

Produksjonen og reproduksjonen av grenser, territorium og deres symbolske representasjoner er alltid romlige og historisk kontingente prosesser. Sett ut fra dette bør studie av grenser være kontekstuell, men konteksten er ikke bare lokalisert i selve grenseområdet. Den er, i tilfellet med nasjonalstater, "lokalisert" i en bredere sosio-romlig praksis og bevissthet til samfunnet og staten, hvor territorialitet og suverenitet er komprimert og symbolisert innenfor grenser som representerer en bestemt form for statlig makt. Den riktige konteksten er den kontinuerlige prosessen av nasjonsbygging, det vil si prosessen i å skape en grad av enhet, tilpasning og en følelse av nasjonal identitet blant folket; å skape en narrativ beretning til folket og nasjonen (Paasi 1996).

Landskap

Landskap er hovednøkkelen til å forstå romlig transformasjon. Betydningen av begrepet landskap er blitt utvidet de senere årene til å inkludere prosesser hvor man forsøker å forstå materiell kultur, tekst og sosiale prosesser. Landskap er en "tekst" som kan "leses". Begrepet kan også anvendes på et mer abstrakt nivå ved å metaforisk referere til ikke-synlige fenomener, slik som institusjonelle områder, kognitive strukturer og den eksisterende sosiale

orden. Landskap er alltid sosialt konstruert, formet rundt dominerende sosiale institusjoner og organisert av den eksisterende maktorden. På denne måten blir landskapet ”kodet” av samfunnet. Det kan eksistere flere koder på samme tid, som på en kompleks måte er knyttet til forskjellige sfærer i livet, for eksempel sosiale, politiske, kulturelle og økonomiske. Som et resultat av dette skjer en kontinuerlig endringsprosess hvor subjekter og landskaper påvirker hverandre. Landskap er i tillegg en form for ideologi. Det er en måte å strukturere og representere verden på for å gi den en bestemt mening. Et ideologisk landskap blir definert som et symbol på idealer og verdier i en bestemt kultur. Grenselandskap kan også bli forstått som en konstituering og reproduksjon av en bestemt sosial orden og av maktrelasjoner. På samme tid er det en manifestasjon på grensen mellom oss og dem, så vel som statens makt og autoritet som strekker seg ut til alle individer som bor innenfor dets grenser (Paasi 1996).

Landskap og dets representasjoner er ladet med mening; mening om hjem, tilknytning og historie. For mennesker i lokalsamfunnet er landskapet og dets symboler først og fremst en utfoldelse av (lokal) historie, knyttet til hendelser som assosieres med det. Lokal symbolikk reflekterer ofte mer generelle sosiale og ideologiske prosesser spesielt knyttet til symboler som markerer grenselinjer.

Den diskursive konstruksjonen av sted

Språk og diskurser spiller en sentral rolle for den sosiale konstruksjonen av rom, noe som er tilfellet for ideen og forestillingen om ”sted”. Et sted blir til gjennom diskursene til innbyggerne og spesielt gjennom den retorikken som fremheves. Pred (1989:212 i Paasi 1996), observerer at ”ingen lokale verdener eksisterer uten ord eller andre symboler, og alle former for praksis og sosialt liv som utgjør stedets verden eller virkelighet blir muliggjort og opprettholdt av språket.” Disse diskursene er nedfelt i lokale institusjonelle praksiser, reflekterer praksiser som finner sted på ”større skalaer”, og bidrar til å opprette og avgrense den sosiale virkeligheten. Videre bidrar diskurser om sted til å konstruere grenser mellom sosiale felleskap.

Berdoulay (1989:131 i Paasi 1996) hevder at en geografisk beretning om sted ligner en hel iscenesettelse hvor mennesker, objekter og budskap koordineres. Det er som å ”fortelle en historie”. Han viser til at stedsforskning også har et sterkt narrativt element. Å snakke om steder utgjør en forskjell: ”Obviously, this is not like telling any story. It has to reflect the actual interweaving of the relationships among those people, objects and messages, which produces place and which may be viewed as a discourse.”

Som en oppsummering er det viktig å presisere at diskurser om territorier og grenser involverer ikke bare språk, men også sosial praksis, posisjoner og relasjoner som innebærer makt. I oppgaven min vil jeg gi et kort tilbakeblikk på den historiske konstruksjonen og den endrede betydningen av territorier i Israel og de palestinske områdene. Jeg vil fokusere på konstruksjonen av grenser mellom forskjellige sosiale systemer, spesielt mellom den israelske staten og de palestinske territoriene. Deretter vil jeg undersøke hvordan forskjellige narrative beretninger har blitt brukt for å produsere, representere og reprodusere territorielle enheter og deres grenser og hvordan konstruksjonen av *vi/de andre* har funnet sted gjennom en historisk prosess. I analysen vil jeg undersøke hvordan statlige grenser, blant andre sosio-romlige distinksjoner og avgrensninger, manifesterer seg i historier som fremtrer i hverdagslivet til folk som bor i grenseområder. Gjennom dette ønsker jeg å se hvordan konstruksjonen og representasjonen av grenser utspiller seg på det lokale nivået, i hverdagslivet til mennesker som bor i området hvor muren bygges. Det vil blant annet være viktig å se på hvilke betydninger folk tillegger muren, og hvilken innvirkning den får for deres daglige liv.

Kapittel 3. Politisk historie

Det er nødvendig å gi en kort innføring i nyere politiske historie, som kan forklare hvilke elementer som inntreffer i den palestinske identiteten og dens nasjonale narrativ. Siden nasjonal identitet er konstruert, er det viktig å se på hvordan tidligere identitetslementer blir satt sammen på nye måter og hvordan historiske begivenheter, eksterne og interne faktorer, og kollektive traumer kan skape et rammeverk for konstruksjonen av en nasjonal identitet, samtidig som andre lokale og regionale identitetstrekk opprettholdes og bevares (Khalidi 1998). I måten jeg framlegger Palestinas moderne historie, tar jeg ikke utgangspunkt i et moderniseringsperspektiv hvor samfunnets utvikling er lineær og går fra å være et tradisjonelt til et moderne samfunn. Isteden fokuserer jeg på hvordan transformasjon av samfunnet skjer på en fragmentert og oppstykket måte, hvor lokale samfunn går like mye ”bakover” (tilbake til fortiden) som ”framover” (til Vesten) sett ut fra en modernistisk målestokk. Kontakten med *de andre* er like mye en negativ som en positiv faktor. Det kan destabilisere og polarisere et lokalsamfunn uten at nasjonalismen nødvendigvis bidrar som en samlende faktor (Pappe 2004). Jeg kommer til å legge hovedvekt på viktige historiske begivenheter som fant sted på Vestbredden fra 1948 fram til mitt feltarbeid i april 2005.

Al Nakbah i 1948

På begynnelsen av forrige århundre fant det sted store endringer i Palestina. Det ottomanske riket forsvant, og britene hadde etablert et mandatområde for Palestina (Khalidi 1998). I begynnelsen berørte ikke disse endringene de rurale områdene i Palestina i særlig stor grad. Dette kom snart til å endre seg. Fra 1880 til 1947 var det en kraftig økning i antall jødiske immigranter som dro til Palestina for å unnsnippe den voksende antisemittismen i Europa og Russland. De nye immigrantene ønsket å etablere en nytt jødisk hjemland hvor de kunne føle seg trygge. Allerede i 1917 hadde den britiske regjeringen gitt sin støtte til opprettelsen av et ”nasjonalhjem for det jødiske folk” i Palestina gjennom Balfour-erklæringen. Palestinerne, som utgjorde et stort flertall i det britiske mandatområdet, motsatte seg etter hvert de jødiske innvandrerne som begynte å kjøpe opp jord og kolonisere landet. Britene fikk da store problemer med å kontrollere lokalbefolkningen, og etter annen verdenskrig overlot de ansvaret til FN om å finne en løsning på den tilspissende konflikten.

I 1947 vedtok FN en delingsplan for Palestina, som fikk støtte fra både USA og Sovjetunionen. Delingsplanen ble forskjellig mottatt blant jødene og palestinerne. Selv om det palestinske lederskapet var splittet, var det konsensus om å motsette seg delingsplanen. Lederne for sionistbevegelsen gav derimot uttrykk for at de ville støtte FNs løsningsforslag.

Snart begynte begge sidene å ruste opp til krig. Lederne for sionistbevegelsen klarte å samle de forskjellige ideologiske bevegelsene under en sentralisert militær kommando og var godt organisert. Til sammenligning uteble den store mobiliseringen av den palestinske befolkningen, ettersom splittelsen innenfor det palestinske lederskapet skapte stor ineffektivitet og splid. De arabiske militærstyrkene som ble sendt til unnsetning fra andre land hadde liten krigserfaring, manglet disiplin og hadde heller ingen samlet, koordinert ledelse. I tillegg var det blitt inngått en hemmelig avtale mellom kong Abdullah av Transjordan og det jødiske lederskapet om å dele Palestina mellom seg i etterkant av krigen. De jordanske styrkene skulle begrense sin deltakelse i krigen, hvis Jordan fikk annektere den østlige delen av Palestina etter krigens slutt. Denne uformelle avtalen fikk store konsekvenser for krigens utfall (Shlaim 2001, Pappé 2004).

Den 14. mai 1948 ble staten Israel opprettet. Snart brøt krigen ut for fullt, etter at det over en lengre periode hadde hersket en borgerkrigsliknende tilstand. I den første fasen av krigen flyktet store deler av den palestinske eliten, rundt 70 000 mennesker, noe som skapte stor uro og frykt blant den palestinske befolkningen som ble igjen i byene og på landsbygda. Følelsen av isolasjon og avmakt la noe av grunnlaget for masseflukten som senere fant sted. Det samme året igangsatte Hagana, en jødisk paramilitær gruppe, en militær kampanje som gikk ut på å rense landet for en stor palestinsk befolkning som kunne hindre opprettelsen av en jødisk stat. Av 850 000 palestinere som bodde i områdene FN hadde utpekt som jødisk territorium, flyktet over 700 000. Jødiske bosettere slo seg deretter ned i områdene der palestinere tidligere hadde bodd. Da krigen var over, hadde den nyetablerte israelske staten fått utvidet grensene sine. Samtidig var det blitt etablert et egyptisk militærstyre i Gaza, mens Vestbredden var blitt en del av Transjordan (Pappé 2004).

Store teltleire med palestinske flyktninger var et resultat av krigen, og FN lovte en snarlig løsning på flyktningeproblemet. Dette viste seg vanskelig å oppfylle, og ett år etter krigens avslutning var flyktningespørsmålet ikke lenger en viktig del av den internasjonale agendaen (Pappé 2004). Krigen i 1948 og den påfølgende masseflukten har fått tilnavnet ”Al Nakbah” av palestinere, som betyr katastrofen. Denne historiske hendelsen skapte et kollektiv traume som kom til å utgjøre en viktig del av den palestinske nasjonale identiteten.

Vestbredden før 1967

Vestbredden under jordansk styre var preget av overvåking og kontroll. Selv om palestinere fikk innpass i det jordanske samfunnet, opplevde de diskriminering i arbeidslivet og manglende innflytelse i det politiske liv. Samtidig slo de jordanske myndighetene hardt ned

på alle tendenser til en uavhengig palestinsk nasjonalisme. Dette skapte grobunn for politisk misnøye og en radikalisering av den velutdannede delen av befolkningen. Samtidig skjedde det en omveltning av det tradisjonelle palestinske samfunnet i flyktningeleirene på Vestbredden, som var blitt sterkt politisert. Familie-, klan- og landsbytilhørighet, som tidligere hadde regulert det palestinske samfunnet, fikk mindre betydning ettersom familier var blitt splittet opp og var rotløse som et resultat av flyktningtilværelsen. Nye solidaritetsbånd ble skapt, fordi alle flyktningene hadde opplevd et kollektivt og personlig traume som konsoliderte deres bånd til et nasjonalt felleskap, hvor deres identitetsfølelse sentrerte seg om et tapt hjemland (Pappe 2004). De relaterte i større grad til en nasjonal identitet og var avhengige av å føre en nasjonal motstandskamp for å skulle kunne vende tilbake til sine hjem.

Etter hvert begynte en palestinsk motstandskamp langsomt å ta form på Gazastripen, og spredte seg senere til Vestbredden, Amman og Damaskus. Det gamle palestinske lederskapet var blitt diskreditert fordi de hadde flyktet i 1948 og overlatt Palestina til israelerne. Istedet vokste det fram et nytt lederskap i flyktningeleirene som var inspirert av ideologiske strømninger som panarabisme⁷, marxisme og anti-imperialisme. Med utgangspunkt i dette oppsto flere palestinske motstandsbevegelser, der Fatah-bevegelsen, stiftet av Arafat på femtitallet, var den viktigste. Etter hvert ble to politiske hovedmålsetninger definert: Opprettelsen av en palestinsk stat og tilbakekomsten av palestinske flyktninger. Det ble ansett å være nødvendig med væpnet kamp for å oppnå dette. I 1964 ble PLO (Palestine Liberation organization) opprettet som en paraplyorganisasjon for ulike palestinske partier. PLO etablerte seg i de fleste flyktningeleirene, og gjennom sosiale hjelpeprogrammer og ulike arbeids- og utdannelses tiltak fikk organisasjonen stor støtte blant den palestinske flyktningebefolkningen.

Krigen i 1967

I 1967 var situasjonen svært spent mellom Israel og de arabiske nabolandene, med militær opprustning på begge sider. Den egyptiske lederen Nasser blokkerte Tiran-stredet, og Israel svarte med å gå til angrep på de arabiske statene. Etter seks dagers krigføring hadde Israel vunnet en stor militær seier og okkupert både Gazastripen og Vestbredden. Israels suverene seier og overlegne militærstyrke paraliserte den arabiske verden. I etterkant av krigen fantes det store interne uenigheter i Israel om hvilken politikk som skulle føres på Vestbredden og

---

⁷ Panarabisme er hovedsakelig et politisk prosjekt som søker å skape og fremme samarbeid mellom arabiske stater som har språk, kultur og religion til felles.

Gaza. Israelske venstreradikale argumenterte for at Israel skulle trekke seg tilbake fra de okkuperte områdene, mens de nasjonalistiske og religiøse partiene insisterte på at Israel skulle beholde landområdene og fortsette å utvikle dem. De to hovedpartiene, Likud og Arbeiderpartiet, har hatt til dels forskjellige utgangspunkter for hvilken posisjon de ønsket å velge, samtidig som de har delt visse territorielle og ideologiske målsettinger - som for eksempel annekteringen av Øst-Jerusalem (Quigley i Chapman 2002). Under en regjering ledet av Arbeiderpartiet i 1968-77, lå det en strategisk og defensiv tankegang bak bosettingspolitikken og landkonfiskeringen. Rundt 30 bosettinger ble etablert rundt Øst-Jerusalem og militært utsatte posisjoner i Jordandalen, Golanhøydene og den sørlige Gazastripen, for å lage en "bufferzone" mellom palestinerne og de arabiske statene. Da en regjeringskoalisjon ledet av Likudpartiet tok over makten i 1977 og allierte seg med nye, nasjonalistiske bosettingsbevegelser var det ideologiske og preventive årsaker som lå til grunn for politikken i de okkuperte områdene. I 1983 utarbeidet Likudregjeringen en masterplan for utviklingen av bosettingene i Samaria and Judea. Denne planen så for seg en fremtidig innlemmelse av Vestbredden i Israel, ved å opprette bosettinger og etablere en stor jødisk befolkningsmasse i strategiske områder på Vestbredden. Talsmenn for regjeringen sa at målet med bosettingspolitikken var å forhindre opprettelsen av en palestinsk stat. Bosettinger ville utgjøre en fysisk barriere som ville skille arabiske byer fra hverandre og redusere mulighetene for å samordne politisk motstand blant palestinerne mot den israelske okkupasjonen. Landovertagelsen ble forsvart ut fra en nasjonalreligiøs terminologi, der jødene oppfatter det som sin rett og plikt til å bosette seg overalt i det hellige land. De nye bosettingene ble oppført i sentrale områder på Vestbredden. Disse områdene utgjorde livåren for seks store palestinske byer; Jenin, Nablus, Ramallah, Øst-Jerusalem, Betlehem og Hebron. En territoriell atskillelse av disse områdene ville skape store problemer for opprettelsen av en fremtidig palestinsk stat (Usher 2006).

Etter seksdagerskrigen ble det innført militær administrasjon på Vestbredden og Gazastripen. Dette innebar blant annet portforbud, landkonfiskering, arrestasjoner av politiske aktivister og innføringen av israelske militærlover. Samtidig skjedde det også positive forbedringer i livssituasjonen til befolkningen på Vestbredden, ved at palestinere fikk jobb innenfor den israelske arbeidssektoren. Dette skapte økonomisk og materiell fremgang hos mange palestinske familier. Israels hovedpolitikk var en delvis integrasjon av palestinere i det israelske samfunn. Målsetningen med denne politikken var å skape politisk, økonomisk, og sosial avhengighet mellom Israel og palestinerne, slik at muligheten for økonomisk og politisk selvstendighet virket urealistisk. Snart var alle deler av det palestinske hverdagslivet i de

okkuperte områdene kontrollert av Israel, og den palestinske økonomien var tett sammenvevd med den israelske. Palestinerne leverte billig arbeidskraft og råvarer til den israelske industrien, mens Israel fikk avsetning på sine industriprodukter på Vestbredden (Pappe 2004, Usher 2006).

Etter 1967 fikk Yassir Arafat og hans Fatah-parti full kontroll over PLO. Etter seksdagerskrigen tok han flere viktige grep som styrket den palestinske saken. Arafat klarte å samle et splittet, palestinsk folk til én nasjonal frigjøringsbevegelse. Han videreutviklet en sekulær, nasjonalistisk identitet hos palestinerne, og tok gradvise steg for å etablere en konsensus omkring bruken av diplomati for å finne en løsning på konflikten. Dette innebar en anerkjennelse av staten Israel, og etableringen av en palestinsk stat på Vestbredden og Gaza (Usher 2006). Det var vanskelig å kombinere en anerkjennelse av den israelske staten og samtidig love palestinske flyktninger at de skulle få vende tilbake til deres opprinnelige hjem. Derfor ble fokuset innad i PLO på sytti- og åttitallet i større grad rettet mot å frigjøre de okkuperte områdene fra 1967, framfor å repatriere flyktningene (Pappe 2004).

Den første Intifada

Intifadaen, som brøt spontant ut i 1987, kom overraskende på både PLO, Israel og det internasjonale samfunnet. Opprøret var et resultat av undertrykket frustrasjon og sinne over økonomisk utnyttning, landkonfiskering, spredningen av jødiske bosettinger og følelsen av at det ikke var noen vei ut av en langvarig okkupasjon. Okkupasjonen fikk ikke lenger internasjonal oppmerksomhet, og de arabiske lederne og PLO hadde ikke klart å gjøre noe med situasjonen. Lokalbefolkningen var selv ekskludert fra alle forhandlinger om den fremtidige statusen over de okkuperte områdene (Pappe 2004).

Intifadaen startet i de palestinske flyktningeleirene på Vestbredden og Gaza, men spredte seg raskt til resten av samfunnet. Tanken bak det palestinske opprøret var å minske avhengigheten til Israel og gjøre motstand mot okkupasjonen. Intifadaen involverte alle samfunnslag uavhengig av geografisk og sosial tilhørighet, og skapte en sterk, felles solidaritetsfølelse blant folk. Et levedyktig palestinsk sivilsamfunn var i emning. Det pågikk streiker og demonstrasjoner og andre former for sivil ulydighet. Samtidig vokste det fram et lokalt, demokratisk og uavhengig lederskap, som hadde stor støtte blant palestinere i de okkuperte områdene. Fordi deltakelsen var så høy og fra et så bredt spekter av samfunnet, ble det umulig for det israelske militæret å overvåke alle områder og uskadeliggjøre lederne av bevegelsen. Derfor ble kollektiv avstraffelse vanlig, med portforbud, reiserestriksjoner og sjekkpunkter (Farsoun 1997, Usher 2006). Bilder av steinkastende ungdom mot israelske

tanks og militære installasjoner ble sendt verden over, og illustrerte den asymmetriske maktrelasjonen mellom israelere og palestinere. Internasjonale medier presenterte det palestinske problemet på en måte som gav palestinerne mye sympati og støtte (Pappe 2004).

I 1988 så man framveksten av Hamas, den militante fløyen til Det muslimske brorskapet, som et svar på den nye politiske situasjonen i de okkuperte områdene. Hamas og den andre viktige islamistiske bevegelsen, Islamsk Jihad, sørget for sosiale tjenester og velferdstilbud i de okkuperte områdene i tillegg til å drive en aktiv kamp mot Israel. Bevegelsene utviklet en islamsk nasjonalistisk ideologi som kom til å konkurrere med den sekulære palestinske nasjonalismen til Fatah-partiet. Ifølge denne ideologien var den eneste løsningen på Palestinaproblemet å føre en hellig krig, *Jihad*, mot Israel. Palestina var islamsk eiendom, *Waqf*, for muslimer over hele verden, og det var derfor ikke mulig å forhandle seg fram til avtaler om hvem som skulle eie territoriet (Pappe 2004).

Intifadaen endret også den israelske konsensus om hvordan man skulle kontrollere de okkuperte områdene. Politikken om delvis integrasjon ble erstattet av ideen om etnisk separasjon av israelere og palestinere. Dette fikk store konsekvenser for den senere utviklingen av konflikten. Fram til 1991 hadde palestinere hatt full bevegelsesfrihet innenfor Israel, men nå ble det innført et lovverk som gav palestinere et generelt forbud mot å reise inn i Israel, hvis man ikke hadde spesiell tillatelse. I 1993 ble også Jerusalem formelt atskilt fra Vestbredden (Usher 2006). Tanken om etnisk separasjon skulle komme enda sterkere til uttrykk i Oslo-avtalen.

Oslo-avtalen

I 1988 erklærte PLO at de ville ende den væpnede kampen og anerkjenne Israels rett til å eksistere. PLO-erklæringen og Intifadaen la grobunn for forhandlinger mellom palestinere og representanter for den israelske arbeiderpartiregjeringen som ønsket å inngå territorielle kompromisser for å oppnå fred. PLO var sterkt svekket i forkant av Oslo-forhandlingene, og inngikk kompromisser med Israel som ble oppfattet som svært kontroversielle i de okkuperte områdene. Det lokale lederskapet på Vestbredden og Gaza følte seg overkjørt av Arafat, og var sterkt kritiske til at han nesten egenhendig inngikk avtaler på vegne av hele det palestinske folket. I "The Declaration of Principles" fra 1993 godkjente Arafat Israels rett til å eksistere og leve innenfor anerkjente og sikre grenser, mens Israel anerkjente PLO som den legitime representant for det palestinske folket. Palestinske kritikere har påpekt at det var ingen gjensidig anerkjennelse som fant sted mellom de to partene, siden Israel ikke anerkjente palestinernes rett til egen stat og eget territorium. Israel tok heller ikke ansvar for det

palestinske flyktningeproblemet som Israel hadde bidratt til å skape i 1948. Avtalen innebar derfor store strukturelle svakheter ved at man gikk bort fra FN resolusjonene⁸, og istedet forhandlet seg fram til en avtale som passet Israels strategiske og taktiske interesser. Det asymmetriske maktforholdet kom til syne ved at Israels syn på konflikten vant fram, og man tok bare for seg problemene som hadde oppstått etter krigen i 1967. Det palestinske flyktningesamfunnet, som hadde støttet opp om PLO, følte seg sviktet av det palestinske politiske lederskapet da de ble klar over avtalens innhold (Aburish 2004 og Pappe 2004).

I tillegg til de strukturelle svakhetene ved Oslo-avtalen, var implementeringen et like stort problem. Avtalen utsatte viktige forhandlingsemner, som flyktningespørsmålet og Jerusalems og bosettingenes status på Vestbredden, til sluttforhandlingene i enden av en overgangsperiode. De praktiske konsekvensene av Oslo-avtalen var at den direkte israelske militæradministrasjonen ble erstattet av indirekte militær kontroll og et begrenset palestinsk selvstyre over et oppstykket territorium. De palestinske selvstyremyndighetene (PA) fikk en helt særegen status ved at de fikk mange av de sivile funksjonene som tilhører en styresmakt, men ingen statlige attributter som omhandler en juridisk, territoriell, politisk eller militær suverenitet. Israel var fremdeles den eneste suverene makten i de okkuperte områdene gjennom dets evne til å diktere og kontrollere alle aspekter av det palestinske samfunn (Pappe og Aburish 2004). Samtidig slapp Israel å ta ansvaret for sivilbefolkningen i de okkuperte områdene. Edward Said uttrykte det slik:

”Oslo’s fatal flaw is that it is neither an instrument of decolonization nor a mechanism to implement UN resolutions relevant to the Israeli-Palestinian conflict. Rather, it is a framework aimed at changing the basis of Israeli control over the occupied territories in order to perpetuate it.” (Said in Rabbani, 2001)

I begynnelsen hadde palestinerne store forventninger til hva Oslo-avtalen skulle bringe, men da den militære okkupasjonen og bosettingsekspansjonen fortsatte, vokste misnøyen blant folk (Rabbani, 2001). Samtidig innebar Oslo-avtalen at Intifadaen var over. Forsøk på å gjøre motstand innebar at Israel utsatte å implementere de resterende delene av avtalen. Interne problemer i selvstyreområdene begynte også å dominere dagsorden. Arafat valgte tidlig å basere sitt styre i de autonome palestinske områdene på sin gamle garde, som hadde vært med ham i eksil. Intifada-generasjonen, de intellektuelle og aktivistene i de frivillige organisasjonene ble i stor grad forbigått da PA skulle gå i gang med å bygge opp et nytt

---

⁸ Resolusjon 242 som sier at Israel må trekke seg tilbake fra de okkuperte områdene fra 1967 og resolusjon 194 som gir palestinske flyktninger rett til å vende tilbake.

administrativt apparat. Arafat benyttet seg i hovedsak av personlige utnevnelser basert på lojalitetsbånd framfor kvalifikasjoner, og utviklet en autoritær lederstil. Populariteten til Fatah-partiet dalte i takt med det utbredte vanstyret og korrupsjonen. Sivilsamfunnet som hadde vokst fram under den første Intifadaen møtte sterk motstand fra Arafat, som forsøkte å presse de frittstående organisasjonene til samarbeid. I tillegg forsøkte Arafat å bygge opp under klan- og familierelasjonene i det palestinske samfunnet, og styrte på tradisjonelt vis gjennom lojalitetsbånd, og en splitt-og-hersk teknikk. Hamas og Islamsk Jihad fikk stor oppslutning blant folk, ettersom de fortsatte den væpnede kampen mot Israel og hadde en høy moralsk profil i holdningen til korrupsjon. Siden de politiske løsningene tilsynelatende hadde spilt fallitt, økte oppslutningen om de religiøse partiene. Interne motsetninger og stridigheter mellom de islamske partiene og Fatah førte til at palestinerne ikke lenger hadde noe samlet lederskap, og et voksende anarki begynte å bre om seg i de palestinske områdene (Rabbani 2001, Pappe 2004).

Forhandlingene mellom israelere og palestinere fortsatte fram til Camp David-avtalen i 2000. Ehud Baraks tilbud under forhandlingene ble ansett som utilstrekkelige fra palestinsk side fordi lite ble sagt om flyktningespørsmålet, og siden Øst-Jerusalem ville forbli under israelsk suverenitet. Forhandlingene brøt til slutt sammen. Etter Camp David følte israelerne at deres sjenerøse tilbud var blitt avvist, mens palestinerne følte de ble tilbudt en stat som ikke var levedyktig. Clinton gav Arafat skylden for at forhandlingene brøt sammen ettersom Barak hadde gått lengre enn noen annen israelsk statsminister i å forhandle seg fram til en løsning. Israel kunne nå vise til at det var Arafat som ikke ønsket fred siden han hadde nektet å ta imot Baraks tilbud. Arafat fikk derimot styrket sin popularitet i de palestinske områdene etter Camp David, ettersom han hadde vist forhandlingsstyrke i spørsmålet om Jerusalem og flyktningene (Malley og Agha 2001).

Al-Aqsa-Intifadaen

I september 2000 brøt Al-Aqsa-Intifadaen ut. Den direkte årsaken til utbruddet var Ariel Sharons besøk til den muslimske helligdommen, Haram al-Sharif, som krenket nasjonale og religiøse følelser hos palestinerne. Dypereliggende årsaker var en stigende frustrasjon blant palestinere over manglende implementering av Oslo-avtalen, og over den israelske blokaden av Vestbredden. Al-Aqsa-Intifadaen skilte seg ut fra den første Intifadaen på flere områder. Ingen massemobilisering av befolkningen fant sted. Derimot skjedde det en militarisering av opprøret. Væpnede grupper innenfor Fatah-bevegelsen og de islamske fløyene angrep bosettinger og israelske militære installasjoner. Hensikten var å vise Israel at bosettingene

ikke bidro til å sikre Israels eksistens, men var den mest utsatte og sårbare delen av israelsk okkupasjonspolitik. I tillegg brukte Hamas og Islamsk Jihad i økende grad selvmordsbombere for å spre frykt og terror blant den israelske sivilbefolkningen. Israel svarte med å gjenokkupere store deler av Vestbredden, og innføre langvarige portforbud og strenge reiserestriksjoner. Bruk av israelske snikskytttere, tanks og raketter førte til et høyt antall drepte og skadede palestinske sivile. Samtidig skjedde det en fragmentering og oppløsning av det palestinske samfunnet. Folk hadde dyp mistillit til sine politiske ledere, og interne maktkonfrontasjoner fant sted mellom de forskjellige politiske bevegelsene. Det var lite håp om å etablere en levedyktig palestinsk stat ettersom Vestbredden ble stadig mer territorielt oppstykket og diplomatiske løsninger ikke strakk til. I 2002 tok USA initiativet til Veikartet for fred⁹, men avtalen hadde lite å by på når det gjaldt å endre etablerte fakta på bakken. Konflikten utviklet seg til en stadig mer destruktiv spiral, som ikke levnet mye håp for den palestinske sivilbefolkningen (Rabbani 2001, Pappé 2004).

Muren

I april 2002 vedtok den israelske regjeringen å bygge en sikkerhetsbarriere på Vestbredden, som en forsvarsmekanisme for å hindre terrorister å ta seg inn i Israel. Vedtaket kom etter en bølge av palestinske selvmordsaksjoner i Israel. Dette var ikke den første muren som ble bygget, ettersom Israel bygget en lignende mur rundt Gaza i 1995. En mur bygget ut fra samme prinsipp var nå planlagt å skulle dele Vestbredden fra Israel, mens de store israelske bosettingene på Vestbredden skulle innlemmes i Israel. På denne måten ble den gradvise annekteringen av sentrale deler av Vestbredden befestet, og muren etablerte i praksis en ny grense for Israel. For mange palestinere var det vanskelig å forestille seg at det oppstykkede territoriet som ble til overs skulle kunne utgjøre en levedyktig palestinsk stat (Ingdal og Simonsen 2005).

Oppsummering

I dette kapitlet har jeg fokusert på fire viktige hendelser som skapte store omveltninger for det palestinske samfunnet; Al Nakbah, seksdagerskrigen og den første og andre intifada. Alle de fire hendelsene utgjorde vendepunkter i det palestinske folkets historie, og inneholder elementer som enten virket splittende eller samlende i konstruksjonen av en felles, nasjonal identitet. I 1948 opplevde palestinerne å bli isolert på den internasjonale arena, samtidig som

---

⁹ Veikartet for fred bygger på Oslo-avtalen fra 1993 og senere inngåtte avtaler mellom Israel og PLO. Avtalen ble offentliggjort i 2003 og trekker opp en detaljert tidsplan for gjennomføring av en endelig løsning av Palestina-konflikten i form av en tostatsløsning innen utgangen av 2005.

det arabiske og palestinske lederskapet sviktet dem i krigen mot jødene. Katastrofen som inntraff ødela det palestinske samfunnet slik det hadde framstått til da. Samtidig skapte de store samfunnsendringene et grunnlag for nye politiske bevegelser og konstruksjonen av en nasjonal identitet. Seksdagerskrigen i 1967 skapte en ny politisk virkelighet da Gaza og Vestbredden ble okkupert. Samtidig klarte PLO å skape gehør for at palestinerne måtte spille en hovedrolle i kampen om å frigjøre Palestina og samlet den palestinske motstandsbevegelsen i en felles, nasjonal kamp. Under den første intifadaen i 1987 og i tiden etterpå oppstod det langsomt en ny splittelse blant palestinerne, mellom "innsiden" av Palestina, det vil si den palestinske befolkningen som bor i de okkuperte områdene og "utsiden" av Palestina, det vil si palestinerne som bor i flyktningeleirer i Midtøsten og PLO. Arafat fungerte lenge som et felles symbol som limte den nasjonale bevegelsen sammen. Men da han vendte tilbake til de okkuperte områdene i 1994, sammen med resten av lederskapet i PLO, oppstod det en kollisjon mellom den interne og eksterne delen av det palestinske nasjonale fellesskapet. Arafats valg av diplomatisk forhandlingsstrategi og styringsmåte fremmedgjorde både den palestinske flyktningebefolkningen og den lokale befolkningen på Vestbredden og Gaza. Slik kom de splittende elementene til syne, og bidro til å underminere samholdet og solidaritetsfølelsen i den palestinske befolkningen. Konfrontasjonen med en overlegen motstander intensiverte splittelsen, ettersom palestinerne ikke lenger klarte å stå samlet om en felles målsetning og strategi. Al-Aqsa-Intifadaen ble på mange måter et symbol på den disintegrasjonen som har funnet sted i det palestinske samfunnet. I analysedelen vil jeg vise hvordan elementer i disse historiske hendelsene brukes av mine informanter til å konstruere både en personlig og en nasjonal narrativ.

Kap 4. Den israelske fredsdiskurs

I teorikapittelet skrev jeg om hvordan betydninger som tillegges samfunn og deres grenser konstrueres gjennom narrativer. Det er gjennom narrativer at mennesker blir kjent med, forstår og gir mening til den sosiale verden, og det er gjennom narrativer at deres sosiale identitet konstitueres. Narrativer fungerer ikke bare som representasjoner, men er også diskurser som former sosial handling og liv. Det er derfor svært viktig å se hvilke narrativer som er knyttet til nasjoner, stater og territorier når man skal studere konstruksjonen av grenser og identitet i et samfunn.

Fram til Oslo-avtalen i 1993 har palestinere vært fraværende i den offisielle sionistiske narrativen. Kjernen i den sionistiske narrativen er at det finnes et slags evig, mytisk bånd mellom det jødiske folket og "Eretz Israel", landet Israel. Denne landforståelsen regner Judea og Samaria (Vestbredden) som en integrert del av Israel. Fra et slikt synspunkt blir andre folks tilhørighet til landet midlertidig og tilfeldig. Dette endret seg etter Oslo-avtalen, da det fant sted en gjensidig anerkjennelse mellom Israel og PLO. Etter det har palestinere vært tilstedeværende i den israelske, offentlige diskursen. Med utgangspunkt i dette ønsker jeg å se på hvordan israelske politiske ledere omtaler palestinerne. Jeg vil undersøke om det har skjedd en gjennomgripende endring av den sionistiske narrativen etter at fredsavtalen med palestinerne ble inngått. Siden partene i dagens politiske klima glir stadig lengre fra hverandre, er det viktig å undersøke om det fant sted en reell holdningsendring blant israelerne til den palestinske motparten da forsoningsprosessen begynte på nittitallet. Ved å redegjøre for den israelske fredsdiskursen vil jeg vise hvilket bilde som dannes av *de andre* og hvilken konfliktforståelse Israel velger å legge til grunn.

I dette kapittelet identifiserer jeg tre diskurser som søker å gi en forklaring på konflikten mellom israelere og palestinere og hvordan den kan løses; terrorismediskursen, sikkerhetsdiskursen og folkerettsdiskursen. Israel anvender en terrorisme- og sikkerhetsdiskurs som forklaringsmodell for konflikten, og velger løsninger ut fra dette perspektivet. Ifølge disse diskursene vil det først bli fred i regionen når all form for palestinsk terrorisme er stanset og når Israels sikkerhetsbehov er tilfredsstilt. En folkerettsdiskurs ser derimot på konfliktens nasjonale og historiske dimensjoner ut fra et folkerettslig perspektiv. Ifølge denne diskursen er implementeringen av FN resolusjoner og internasjonal rett den eneste måten å skape en rettferdig fred mellom palestinere og israelere. Denne diskursen anvendes av palestinere som bruker internasjonale konvensjoner for å oppnå legitimitet for sin sak.

Siden Israels sikkerhets- og terrorismediskurs har hatt en hegemonisk posisjon i det israelske samfunnet og i den israelske fredsdiskursen, har den påvirket politikken i de okkuperte områdene. Diskursene har blant annet blitt brukt til å begrunne en separasjon mellom israelere og palestinere for å sikre staten Israels eksistens. Ved å fokusere på hvilke synlige og usynlige barrierer som på grunnlag av dette er blitt nedfelt i den romlige og sosiale samhandlingen mellom palestinere og israelere, vil jeg vise hvordan diskurser er materielle. I de neste kapitlene vil jeg undersøke hvordan disse synlige og usynlige barrierene manifesterer seg i narrativene til mine palestinske informanter på Vestbredden.

Konfliktløsning, anerkjennelse og nasjonale narrativer

I forbindelse med konfliktløsning er det nødvendig å endre holdninger og negative stereotypier i forholdet til *de andre*. I denne sammenheng blir spørsmål om identitet viktig. Etniske og nasjonale konflikter er identitetskonflikter, spesielt når partenes grunnleggende selvforståelse er i konflikt med hverandre. Den kanadiske filosofen Charles Taylor (Guttman i Jamal 2000) viser til at anerkjennelse og identitet er sammenkoblet, siden begge utgjør viktige dimensjoner i det moderne liv. En av de mest grunnleggende former for anerkjennelse er ”likeverdi”, som er aktuell å anvende i en kontekst hvor et okkupert folk kjemper en frihetskamp mot en hegemonisk makt (Peled i Jamal 2000). Nasjonale bevegelser i koloniale sammenhenger gir et godt eksempel på en kamp om anerkjennelse hvor det fremste kravet fra de nasjonale og etniske gruppene er en anerkjennelse av deres likeverdi og kulturelle egenart; retten til å definere seg selv i en separat politisk rammekontekst. Ifølge Wolf (Guttman i Jamal 2000) får kampen for en slik anerkjennelse implikasjoner ikke bare for identiteten til den som blir styrt, men også for den styrende part. Anerkjennelsen av likeverdi består av flere prosesser:

1. Endring av egen selvforståelse. En anerkjennelse av *de andre* innebærer også en endring av et *vi*. En anerkjennelse av *de andre* som ikke krever en modifikasjon av identiteten til den dominerende parten er i realiteten meningsløs.
2. En prosess som innebærer separasjon mellom de som styrer og de som blir styrt. Dette er en kompleks prosess, spesielt sett ut fra en nasjonal kontekst slik som tilfellet er med Israel-Palestina, ettersom den demografiske strukturen til den jødiske og palestinske befolkningen er svært sammenflettet.
3. Evnen til å ta ansvar. Dette innebærer å ta juridisk, etisk og moralsk ansvar for de negative effektene som er blitt påført den undertrykte part. En prosess som ikke tar ansvar for tidligere urettferdigheter er i realiteten en svekket prosess (Guttman i Jamal 2000).

Det er mulig å undersøke en slik prosess om anerkjennelse av likeverdi ved å se på den nasjonale narrativen. Maktrelasjonen mellom israelerne og palestinerne har blitt uttrykt ikke bare gjennom en militær okkupasjon, men også i kulturelle og symbolske termer. Israel har skapt negative stereotypier av palestinerne, og den israelske kollektive hukommelsen har visket ut palestinsk historie. Kampen om anerkjennelse for palestinerne ender ikke med tilegnelsen av formell uavhengighet og opprettelsen av en ny økonomisk orden, men innebærer også en avvikling av den symbolske relasjonen som har blitt formet med årene mellom palestinere og israelere (Jamal 2000).

Den historiske narrativen til en nasjon representerer ikke nødvendigvis en historisk realitet, men utgjør et ontologisk grunnlag for forståelsen av egen eksistens (Somers og Gibson 1994). Det som er spesielt med den palestinske nasjonale narrativen er at den enten er sammenflettet med, eller utgjør et motstykke til den israelske nasjonale narrativen. At disse to narrative ofte gir helt motstridende beretninger og betydninger til de samme stedene, begivenhetene og folkene i samme land, viser nettopp hvordan narrativer handler om en bestemt fortolkning av historiske hendelser, hvor en av hovedmålsetningene er å konstruere en identitet (Khalidi 1998, Pappé 2004). Historiske episoder som omhandler nasjonen blir manipulert, undertrykt eller fremhevet på en funksjonell måte for å skape en ønsket nasjonal identitet. I tilfellet med israelere og palestinere har hovedkampen dreiet seg om land. Edward Said har uttrykt det slik:

”When it came to who owned the land, who had the right to settle and work on it, ... and who now plans its future- these issues were reflected, contested and even for a time decided in narrative” (Said i Jamal 2000).

Siden den israelske nasjonale narrativen har ligget tettere opp til en vestlig, modernistisk narrativ fortolkning, har den lenge vært mer utbredt og tillagt større sannhetsverdi i den vestlige verden (Pappé 2004). Fortellingen om det israelske folket støtter seg til en heroisk visjon om pionerer som kom til en ubebodd ørken og gjennom hardt arbeid gjorde den om til en blomstrende oase som la grunnlaget for en moderne sivilisasjon. Slogordet: ”Et land uten folk til et folk uten land” skapte en oppfatning av at området som jødene skulle kolonisere var ubebodd. Israels uavhengighetskrig mot araberne og frigjøringen fra den britiske kolonimakten står også sentralt i den narrative beretningen om statens tilblivelse. Samtidig er denne nasjonale beretningen basert på fornektelsen og usynliggjøringen av palestinerne og deres historie. Palestinernes fysiske tilstedeværelse i jødene forestilte nasjonale hjemland har

hele tiden vært et hovedproblem, siden sionistenes grunntanke var å etablere en demokratisk stat med et jødisk flertall. I den offisielle israelske versjonen om uavhengighetskrigen i 1948 fokuseres det ikke på at den lokale arabiske befolkningen på 700 000 ble fordrevet, og over 400 landsbyer ødelagt (Pape og Morris 2004), og at hensikten var å kunne etablere en stat med jødisk majoritet. Denne tanken er svært vanskelig å akseptere siden dens grunnsetning består i at den israelske staten ble etablert på bekostning av at et annet folk ble drevet på flukt (Said 2004). Hvis vi følger Taylor, vil en forsoningsprosess kreve at Israel anerkjenner likeverdet til palestinerne. Dette innebærer både å akseptere deres narrativ, og samtidig endre den israelske narrativen om statens tilblivelse og nasjonens selvforståelse.

Oslo-prosessen og den israelske fredsdiskurs

Som tidligere nevnt var palestinerne i stor grad fraværende fra den israelske offentlige diskurs inntil Oslo-avtalen ble inngått mellom Israel og PLO i 1993. Enten fantes det ikke et palestinsk lederskap man kunne forhandle med, eller så ble ikke palestinerne anerkjent som en egen folkegruppe. Et eksempel på det sistnevnte er den kjente erklæringen til den israelske statsministeren Golda Meir i 1969, hvor hun sa at ”det finnes ikke et palestinsk folk” (Said 2004). Etter at partene forhandlet seg fram til en fredsavtale på begynnelsen av nittitallet, endret dette seg. Yitzhak Rabin og Arbeiderpartiets seier over Likud i 1992 markerte begynnelsen på fredsprosessen. Et utgangspunkt for å se på hvordan palestinere blir framstilt i den nye israelske fredsdiskursen, er å se på Rabins tale til Knesset den 13. juli 1992, den dagen han dannet sin nye regjering. I talen henvender han seg direkte til palestinerne:

“A century of your bloodletting and terror against us has caused you only suffering, pain and loss...For 44 years and more now, you have stumbled about in illusion. Your leaders guide you by falsehood and deceit. They have missed every opportunity. They have spurned all our proposals for a solution and have brought you to disaster upon disaster” (Rabin 1995:17 i Jamal 2000).

Her finnes det ingen innrømmelser av Israels ansvar for fortidens hendelser, men anklagen rettes derimot mot palestinerne. Rabins holdning til palestinerne går ut på at det ikke har vært mulig å forhandle med det palestinske lederskapet. Mens israelerne, uskyldige ofre for palestinsk terror, har kommet med flere forslag til løsninger, har det palestinske lederskapet villedet folket og forkastet alle fredsforslag. Rabin skaper en kontrast mellom det palestinske lederskapets falskhet og svik og det israelske lederskapets sjenerøsitet. Han oppfordrer palestinerne til å oppføre seg bra, og viser til hvilke konsekvenser som blir resultatet hvis ikke de gjør det: ”Hvis palestinerne forkaster våre forslag... istedenfor å strekke ut en

vennskapshånd, vil vi ta i bruk alle midler for å stanse terror og vold. Dette er valget vi gir til palestinerne i territoriene” (Rabin 1995:17 i Jamal 2000). I talen bruker Rabin begrepet terror for å betegne palestinerne kontinuerlige angrep på den israelske staten. Siden den palestinske geriljabevegelsen i perioder har tydd til angrep mot sivile, er det i noen tilfeller legitimt å bruke denne betegnelsen. Problemet med en terrorismediskurs er imidlertid at den lett kan misbrukes. Den kan anvendes til å de-legitimere og de-humanisere politiske motstandere som kjemper en frihetskamp, og vende oppmerksomheten bort fra den nasjonale og historiske konteksten som en motstandsbevegelse befinner seg innenfor. Rabin velger å fokusere på palestinsk bruk av illegitim vold, framfor å se på årsakene til at palestinerne kjemper mot israelerne. På denne måten unngår han å analysere Israels rolle i konflikten. Han tar heller ikke et oppgjør med den israelske okkupantens bruk av militær makt overfor den palestinske sivilbefolkningen gjennom en førti år lang okkupasjon. Slik velger han bort vesentlige aspekter ved konflikten og vektlegger palestinsk terror som hovedårsak til stridighetene.

Et fremtredende aspekt ved den israelske fredsdiskursen er palestinsk skyld og israelsk uskyld. Israel bruker makt bare i selvforsvar. Alle krigene Israel har ført, har vært kriger hvor det ikke har vært andre alternativer. Det har vært forsvarskriger eller gjengjeldelseskriger. Det er alltid palestinere som står bak volden og terroranslagene. Palestinere fremstilles i den jødiske nasjonale narrativen som hinderet for å realisere den jødiske drømmen om å kunne bo i fred i sitt eget land. Disse elementene gjenspeiles i talen Rabin holdt til Knesset etter signeringen av Oslo-avtalen sommeren 1993, som skulle markere en ny begynnelse på relasjonen mellom israelere og palestinere:

“For more than a century we have wished to build ourselves a home in the only place on earth that was and will be our home, here in the Land of Israel. For more than a century we have wished to live in peace and tranquillity, to plant a tree, to pave a way. For over a century we have wished for good neighbourliness with those around us, for life without fear and dread. For a century we have dreamed and fought... Our way of life in this tormented land has been accompanied by volleys of shooting, by landmines, and by hand grenades. We planted, they uprooted - we built, they destroyed; we defended, they attacked. Almost daily we buried our dead (Rabin 1995:87 i Jamal 2000)”

Her gir Rabin uttrykk for at Israel bare har ønsket å leve i fred, men de krigerske arabiske nabostatene og de palestinske geriljabevegelsene brakte krig til landet som opprinnelig skulle utgjøre jødernes tilfluktssted. Statsminister Shimon Peres holdt en lignende tale under signeringen av Oslo II i Cairo i 1994. Han gir uttrykk for den samme defensive etos som karakteriserer den sionistiske narrativen og plasserer den moralske skylden for konflikten på palestinerne:

“We wanted to return to the land of our forefathers, the land of the Bible. We wanted a homeland. We wanted a home. We wanted a refuge. We wanted a place where we could lay our heads. We wanted to live like all peoples. To be like all peoples. We wanted to live...The war over the land of our forefathers robbed us of the best of our sons and daughters. It sucked from us many spiritual and bodily forces, and directed all our soul and our might into channels that we did not want, channels of blood and pain. (Peres 1994 i Jamal 2000)”

Uttalelsene Peres bruker om jødernes tilbakekomst til sine forfedres land bygger opp om myten om ”et tomt land”, hvor det ikke finnes andre innbyggere. Sitatet gjenspeiler et primordialistisk syn på nasjonen hvor folket, territoriet og staten er bundet sammen til en enhet. Det er jødene som utgjør den opprinnelige befolkningen. Forholdet mellom nasjonen og territoriet beskrives i religiøse termer, ved at han bruker begrepet ”bibelens land”. Slik skapes det et mytisk bånd mellom bibelens folk, jødene, og landet. Peres anerkjenner derimot ikke at et annet folk gjør krav på den samme tilhørigheten til landet og at dette folket ble drevet på flukt i 1948 og i dag lever i en eksiltilværelse (Jamal 2000).

Behovet for å unngå fokus på de delene av konfliktens historiske og nasjonale dimensjoner som ikke passer inn i den sionistiske narrativen er et gjennomgående trekk ved den nye israelske fredsdiskursen. I en senere tale til Knesset omtaler Rabin det israelske forslaget til selvstyre for palestinerne på Vestbredden og på Gaza:

“We have offered the Palestinians a series of proposals to fill the idea of autonomy with content and to set out a new road. We have offered them arrangements and rights that will allow them to administer their daily life...At this stage there is no Palestinian response to our proposals as they stand. I fear that the Palestinians are again straying into illusion; they are perhaps again suffering from delusions. Instead of learning from their mistakes over a generation, instead of taking what they are offered, or at least discussing it seriously, some of them still adhere to “all or nothing”. If this is the case they will end up with nothing.” (Rabin 1995:87 i Jamal 2000)

De israelske forslagene til lokalt selvstyre knytter ikke okkupasjonen på Vestbredden og Gaza til det palestinske problemet som en helhet. Rabin antyder ikke at opprettelsen av staten Israel har bidratt til å skape det palestinske flyktningeproblemet; istedet er det palestinerne som har skapt en uholdbar situasjon ved å forfølge uoppnåelige og urealistiske politiske målsetninger. Denne ahistoriske tilnærmingen til konflikten som Rabin anvender blir senere reflektert i Oslo-avtalen, som splitter opp palestinerne i forskjellige grupper som skal behandles i separate rammeverk (Jamal 2000). Dette er et løsningsforslag som bidrar til å undergrave palestinerne nasjonale identitet.

Asymmetri og avstand mellom anerkjennelse og rettigheter

Etter Oslo-avtalen har palestinerne vært en del av den sionistiske narrativen. Men samtidig med at Israel anerkjenner deres eksistens som folk har palestinerne blitt tildelt skylden for et århundre med konflikt og for å være et hinder for realiseringen av legitime israelske mål.

Palestinerne går fra å være fraværende til å være fremmede. I tillegg inkluderte ikke anerkjennelsen som ble gitt palestinerne en anerkjennelse av deres rettigheter. Mens Arafat i ”Declaration of Principles” i 1993 på vegne av palestinerne anerkjente Israels rett til å eksistere i fred og sikkerhet, anerkjenner den israelske statsministeren bare PLOs rett til å representere det palestinske folket, uten å si noe mer om palestinerne rettigheter.

Asymmetrien i brevene fortsatte å karakterisere avtalene som ble undertegnet mellom de to partene. Alle opprettholder skillet mellom det palestinske folket og dets rettigheter. På samme måte, mens avtalene handler om territorielle spørsmål, blir ikke palestinerne innrømmet legitime rettigheter til landet. Denne holdningen vises tydelig ved at bosettingsekspansjonen på Vestbredden fortsatte etter at Oslo-avtalen ble inngått, på tross av at byggingen av bosettinger skulle opphøre (Jamal 2000). Rabin kommenterte det slik:

“We told them that we would not negotiate over the territories but that we are ready to discuss land and we are willing to make a division: land intended for Jewish settlement and land under Palestinian ownership. Most of the terrain, by the way, is state land, whose future we will be willing to discuss later (Rabin 19:1993 i Jamal 2000)”

I det israelske parlamentsvalget i 1996 gikk Shimon Peres og Arbeiderpartiet inn for at ingen av de 144 bosettingene på Vestbredden skulle avvikles og at de fleste skulle komme under israelsk suverenitet, noe som innebar annektering av store deler av Vestbredden. Videre skulle ikke palestinske flyktninger få returnere til Israel. Måten disse to aspektene ble inkludert i ”fredsplattformen” på, reflekterer hvordan Peres ikke endrer den sionistiske oppfatningen av at landet tilhører Israel, og at Israel har rett til å etablere ”fakta-på-bakken” (Jamal 2000). Det var Israels minimalistiske fortolkning av Oslo-avtalen som skapte grunnlaget for et senere samarbeid mellom arbeiderpartiet og Likud. Man fikk en tilnærming mellom de forskjellige ideologiske retningene innenfor sionismen som viste at det fantes en mulig konsensus. Partiene kunne samle seg om en løsning av konflikten som gikk ut på å opprettholde en sterk jødisk stat som dominerte et palestinsk protektorat, å annektere Jerusalem og å la være å løse flyktningeproblemet (Pappe 2004).

Hensikten med fredsavtalen var å separere israelere og palestinere, og ikke Israel og territoriene. Dette kommer tydelig fram ved at det opprettholdes to forskjellige juridiske og

politiske systemer på Vestbredden og Gaza, ett for israelerne og ett for palestinerne. Israelske bosettinger er, i motsetning til palestinerne, integrert juridisk, romlig, kulturelt og materielt i Israel gjennom lover, tjenester, infrastruktur og et veinettverk som strekker seg fra Tel Aviv til Jordanelven (Usher 2006). Dette gjelder også for den økonomiske unionen mellom Israel og de palestinske områdene som ble opprettet etter Oslo-avtalen. Den frie bevegelsen av palestinske mennesker og tjenester er avhengig av israelske sikkerhetshensyn (Jamal 2000).

Betinget anerkjennelse og den delte "Andre"

Det er Israels "oppfatning av sikkerhet" som har bestemt all behandling av palestinerne: det palestinske problemet overskrider ikke rammeverket til Israels sikkerhetsbegrep. Det israelske sikkerhetsargumentet er et reelt argument, ettersom enhver stat har rett til å sikre sine egne innbyggere, samtidig som det også kan brukes som alibi for Israel til å opprettholde en strategisk kontroll over de okkuperte områdene og nekte palestinerne full suverenitet over et sammenhengende territorium. Savirs beskrivelse av forhandlingene i Kairo for Gaza-Jeriko-avtalen er talende i dette tilfellet:

"For the rest of the session, Rabin lectured Arafat about security as the key test for the Palestinians... [The positions of the two sides] remained essentially fixed, even as the gap between them incrementally narrowed, mostly to the benefit of the stronger side. That Israel's approach was dictated by the army invariably made immediate security considerations the dominant ones, so that the fundamentally political process had been subordinated to short-term military needs (Savir 1998:74 i Jamal 2000)."

Palestinerne blir her definert i forhold til sikkerhet. De deles inn i kategorien "gode" og "dårlige" palestinere, alt etter hvorvidt de har akseptert eller forkastet fredsavtalen med Israel. Palestinere som motsetter seg avtalen blir sett på som terrorister eller potensielle terrorister, tilbøyelige til å ville ødelegge Israel. Det kreves videre at de "gode" palestinerne samarbeider med israelerne i kampen mot de "dårlige" palestinerne. Dette samarbeidsforholdet innebærer ikke noen form for anerkjennelse ettersom den er betinget av hvor mye de palestinske selvstyremyndighetene (PA) kan bidra til å forbedre sikkerhetssituasjonen i Israel. Hvis ikke PA klarer å oppfylle Israels sikkerhetsbehov blir de forkastet som samarbeidspartnere. Israels anerkjennelse av palestinerne skjer ikke på et prinsipielt grunnlag, men ut fra taktiske årsaker. Israel var forberedt på å forhandle fram en avtale med PLO, men forhandlingspartneren ble ikke anerkjent som representant for et folk med legitime rettigheter. Derimot ble PLO sett på som et politisk instrument som kunne utøve en sikkerhetsrolle blant palestinerne og slik bidra til Israels sikkerhet. For Israel har

hovedrollen til de palestinske selvstyremyndighetene vært å forhindre terror mot israelske mål (Jamal 2000).

Den israelske sikkerhetsdiskursen omfatter ikke bare beskyttelse mot palestinsk terror, men også å sikre staten Israels jødiske karakter ved å opprettholde en jødisk majoritet. For Israel er palestinere simpelthen en demografisk fare. Shimon Peres uttrykker det slik: "Å annektere territoriene betyr også å annektere folket, med alle de langsiktige demografiske og politiske konsekvensene dette medfører for hele den nasjonale fremtiden til Israel, dets identitet som en jødisk stat, og dets demokratiske regjering" (Peres 1993:2 i Jamal 2000). Peres avvisning av en annektering handler ikke om hans tro på palestinske rettigheter til selvbestemmelse over det som er igjen av landet deres; hans bekymringer dreier seg om staten Israel, og spesielt det som kan true dens jødiske karakter. Israels sikkerhetsbehov krever dermed en klar separasjon mellom jøder og palestinere. For israelerne var separasjonen som ble mulig ved Oslo-avtalen, en løsning på den demografiske trusselen palestinerne utgjorde (Jamal 2000).

Fysisk separasjon tillater også at spørsmålet om å styre blir skilt fra det moralske ansvaret. Å styre over palestinerne betyr et moralsk ansvar for deres velferd. Ved å bygge en separasjonsmur og overføre styret fra et åpent politisk-militært nivå til andre nivåer, kan Israel fremdeles opprettholde kontroll over palestinerne, samtidig som israelerne kan kjenne seg fri fra et hvert ansvar for deres skjebne (Jamal 2000).

Ny taktikk, tradisjonell retorikk

I januar 1997 ble israelske politikere fra høyre- og venstresiden enige om generelle hovedlinjer for en permanent avtale med palestinerne. Dokumentet, kjent som Beilin-Eitan avtalen etter dens forfattere Yossi Beilin fra arbeiderpartiet og Michael Eitan fra Likud, reflekterer det omfattende ved den israelske nasjonale narrativen. Ifølge dokumentet må enhver avtale med palestinerne være ledet av tre prinsipper:

1. The dialogue with the Palestinian Authority must be exhaustively pursued, and a final agreement may involve the establishment of a Palestinian entity,"whose status will be determined in negotiations between the sides and the limits of whose sovereignty will be detailed in the following sections."
2. Following agreement on the permanent settlement, Israel must retain its ability "to prevent any injury or threat of injury to its territorial integrity, to the safety of its citizens and their property, and to its vital interests in Israel and abroad."

3. No agreement signed by Israel will include a commitment to uproot Jewish settlements in western Palestine or compromise the settler's right to retain their Israeli citizenship and their ties as individuals and as a community to Israel (publisert i israelsk presse 19/02-97 i Jamal 2000).

Dette dokumentet gjør det klart at de grunnleggende rettighetene tilhører Israel. Det er ikke noe spørsmål om et forhandlingspartnerskap: Det er i praksis Israel som vil bestemme grensene og diktere innholdet i sluttavtalen. Beilin-Eitan avtalen tar utgangspunkt i den sionistiske narrativen og det jødiske båndet til landet. Israels rett til å beholde bosettinger tas for gitt. Dette utelukker en genuin palestinsk suverenitet over de territoriene som inkluderes i rammeverket til fredsprosessen. Dokumentet nevner ikke Israels grenser, noe som tillater den sterkeste parten å fastsette dem. I sluttavtalen vil palestinerne få det som er igjen etter at Israel har fått det staten krever (Jamal 2000).

Beilin-Eitan avtalens del om grenser, som den sier vil tegnes ifølge Israels sikkerhetsbehov, demonstrerer hvordan palestinerne befinner seg på ytterkanten i den israelske fredsdiskursen. De har ingen status som likeverdige, men blir en del av Israels sikkerhetsproblem. Gitt dokumentets fastsettelse av at det ikke blir noen tilbaketrekning til 1967-grensene, dens eksplisitte tilbakeholdelse av Jordandalen og dens krav til "bevaring av den territorielle kontinuiteten mellom bosettingene og staten Israel", framtrer det et bilde hvor palestinerne i en sluttavtale vil utgjøre en demografisk enklave innenfor den territorielle kontinuiteten til Israel, hvor Israel bevarer den endelige suvereniteten i området. Sikkerhetsdiskursen brukes til å vende oppmerksomheten fra konfliktens historiske og nasjonale dimensjoner, til å handle om praktisk politikk (Jamal 2000).

Fra lokal til global sikkerhets- og terrorismediskurs

Under Camp David i 2000 skjedde det et sammenbrudd i forhandlingene mellom israelerne og palestinerne. I mangel på kontakt med hverandre henvendte de to partene seg til USA for å få anerkjennelse og gjennomslag for sine krav. På grunn av det langvarige sikkerhetssamarbeidet med USA har Israel nådd langt i å oppnå en hegemonisk posisjon for sin sikkerhets- og terrorismediskurs i amerikansk utenrikspolitikk. Palestinere og deres folkerettsdiskurs har derimot i større grad opplevd å bli stilt på sidelinjen. Den nære relasjonen mellom USA og Israel ble enda tettere etter at islamistiske terroristgrupper utførte flere spektakulære aksjoner i Vesten, noe som førte til overfølsomhet for islamistisk terrorisme i vestlig politikk og opinion. Det skapte grunnlaget for nye diskursive konstellasjoner av fiendebilder i vestlig media, som muslimer mot kristne, Øst mot Vest, og liberale, vestlige demokratier mot

autoritære arabiske regimer (Matlary i Rasch 2005). Etter at Al-Aqsa-Intifadaen for alvor begynte å inkludere selvmordsaksjoner, snudde den vestlige opinionen i Israels favør, ikke minst i USA. Israel fremstilte seg selv som en vestlig, demokratisk forpost i Midtøsten som kjempet mot muslimske terroristgrupper, og lyktes i å oppnå legitimitet for sine sikkerhetsbehov (Ingdal og Simonsen 2005). Den økende populariteten til Hamas blant befolkningen i de okkuperte områdene gjorde det lettere for Israel å knytte urolighetene på Vestbredden og Gaza opp mot framveksten av islamsk fundamentalisme i den arabiske verden. Kravene om at Israel skulle trekke seg tilbake fra Vestbredden og respektere FN resolusjoner var ikke lenger like sterkt tilstede på USAs agenda. Israels betegnelse om ”forsvarsbare grenser”, framfor ”internasjonalt anerkjente grenser” ble mer vanlig å bruke, i tillegg til at USA begynte å omtale Vestbredden som et ”omstridt område” framfor et ”okkupert område”.

Da al-Qaida utførte sitt terroranslag mot tvillingtårnene i New York reagerte president Bush med å erklære ”krig mot terror” og forsvarte retten til forkjøpsangrep mot regimer som støttet eller beskyttet terrorister (Tønneson i Rasch 2005). Israelske politikere henviste til Bush-doktrinen da de ønsket å legitimere det israelske militærets angrep på de palestinske styresmaktenes institusjoner og infrastruktur under operasjon ”Defensive Shield” i 2002. Ifølge statsministeren Ariel Sharon hadde Israel rett til å føre krig mot de palestinske styresmaktene siden de ikke slo ned på det Israel betegnet som ”terroristenes infrastruktur”, det vil si de militante islamistiske gruppene som befant seg i de okkuperte områdene. Selv om svært mange sivile palestinere ble drept og såret i de militære aksjonene som fulgte, ble palestinere sjeldent omtalt som terrorofre i israelsk media. Det var fordi det israelske terrorbegrepet er forankret i en forestilling om at militære aksjoner eller voldshandlinger ikke kan regnes som terrorisme dersom de sivile ikke er ”uttalte mål” for aksjonen. Sivile som kom i veien under en militæraksjon, eller mennesker som bodde i hus den israelske hæren ødela, ble klassifisert som ”utilsiktede ofre”.¹⁰ Terrorismediskursen som brukes i israelsk media ble utvidet slik at all form for motstand mot den israelske okkupasjonsmakten ble identifisert som terror. I israelsk media og offisielle organer ble blant annet drap på soldater i de okkuperte områdene definert som terror (Ingdal og Simonsen 2005).

I israelske medier fremheves ofte den gode relasjonen landet har til USA og at supermakten deler deres forståelse av hvordan konflikten skal håndteres. Så lenge palestinske ledere viser manglende vilje til å bekjempe terror, er det lite Israel kan gjøre for å oppnå fred.

---

¹⁰ www.mod.gov.il Hjemmesiden til det israelske forsvaret.

I et intervju Sharon holdt våren 2005 vektlegger han støtten han får fra USA. Han viser også til hvor vellykket strategien om å bygge ”fakta-på-bakken” har vært i forhold til å oppnå israelske politiske målsetninger:

”For the road map process to begin, he [Sharon] said, the Palestinian Authority would have to dismantle terrorist organizations, stop incitement, begin educating its people about peace and more. Next to none of that, unfortunately was happening at present, and so the road map era had not yet arrived. The US administration fully shared this assessment. The US too was standing firm in its position that the demands of reality require that the major settlement blocs remain under Israeli control. Sharon said that Israel’s position was that contiguity will be preserved between these blocs (...) On this the US and Israel did not necessarily see eye to eye. But then again the US had always formally opposed all Jewish settlement in the territories and nonetheless, settlement construction had continued over the years. (...) Perhaps we [Israel] will start the diplomatic process if the Palestinians start doing what they are supposed to do” (Sharon i Jerusalem Post 21/04-05).

Det israelske politiske lederskapet har oppnådd flere ting ved å anvende en sikkerhets- og terrorismediskurs i sin omtale av *de andre*. Ved å fremstille alle palestinere som potensielle terrorister skapes det frykt i den israelske befolkningen. Frykten for en felles fiende kan videre skape et grunnlag for en sterk sikkerhetspolitisering. Begrepet sikkerhetspolitisering referer til en situasjon hvor det ikke foreligger en akutt fare, og dermed ingen unntakstilstand, men hvor et lands politikk i sterk grad er preget av sikkerhetspolitikkenes primat. Vanlig kritikk, opposisjon og diskusjon kan da kritiseres som illojalitet, undergravingsvirksomhet og som støtte til fienden (Matlary i Rasch 2005).

Å skape et sterkt trusselbilde av *de andre* kan rettferdiggjøre kontroll, etterretning og annen frihetsinnskrenkning, ettersom statens fremste oppgave blir å sikre egen befolkning og statens grenser. Dette kan gå ut over borgerlige friheter som rettsikkerhet, bevegelsesfrihet og rett til privatliv. Diskurser om grensesetting, overvåkning og kontroll blir dominerende for å holde fienden på avstand. En stats sikkerhetspolitikk kan utgjøre en udiskutabel primat, som legger til side humanitære og menneskerettslige motivasjoner (Matlary i Rasch 2005). I israelsk media fremstilles palestinerne som om de utgjør en eksistensiell fare for staten Israel og landets borgere. Dette gjelder både demografi og terroristvirksomhet. Det er Israel som er truet, ikke palestinerne. Moshe Ya’alon, tidligere øverstkommanderende for det israelske forsvarsstyrkene (IDF- Israeli Defensive Forces) har uttalt seg slik:

“...our mission was to create a wall in the face of the Palestinians. To prove to them that terrorism does not pay. Yes, to burn that into their consciousness- even if there are some who do not like that term (...). We have a situation of reverse asymmetry. The State of Israel is ready to give the Palestinians an independent Palestinian state, but the

Palestinians are not ready to give us an independent Jewish state. Thus the situation is not stable (...). The combination of terror and demographics is a recipe for the destruction of the Jewish state (Moshe Ya'alon i Haaretz 02/05-05).

Ved å fremstille *de andre* som en trussel som truer staten Israels eksistens, blir det umulig å se for seg et alternativ hvor det tilrettelegges for en fredelig sameksistens mellom de to gruppene. Separasjon framstår som det eneste gjenstående alternativet, fordi Israel har forsøkt alt for å skape fred uten å lykkes.

Separasjon satt i system: Usynlige og synlige barrierer

Diskurser om territorier og grenser involverer ikke bare språk, men også sosial praksis, posisjoner og relasjoner som innebærer makt. Israels terrorisme- og sikkerhetsdiskurs krever en separasjon mellom israelere og palestinere, noe som kommer til syne i den romlige og sosiale organiseringen av samfunnet. I analysen vil jeg vise hvordan palestinerne ikke bare møter på en fysisk mur i landskapet, men at de gjennom historien har blitt konfrontert med flere former for barrierer som ekskluderer dem både på det sosiale, økonomiske og politiske nivået. Noen av disse barrierene har eksistert over lengre tid, mens andre har blitt innført og implementert etter utbruddet av Al-Aqsa-Intifadaen. Den sistnevnte muren er svært synlig for omverdenen, mens de tidligere eksisterende barrierene har vært vanskeligere å få øye på for observatører som kommer utenfra.

For å belyse hvilke barrierer som møter palestinere som bor i grenseområdet mellom Israel og de palestinske områdene, vil jeg ta i bruk en analysemodell som kalles kontrollmatrisen¹¹. Den viser hvordan Israels strategiske kontroll over Vestbredden kan analyseres på tre nivåer: det geopolitiske-, det byråkratiske-, og håndhevingsnivået gjennom trussel om, og bruk av, militærmakt. Denne kontrollmatrisen viser både hvordan Israel opprettholder separasjonen mellom israelerne og palestinerne, og også hvilke kontrollinstanser Israel benytter seg av i de okkuperte områdene.

Det første nivået handler om fysiske barrierer i landskapet: bosettinger, motorveier og spesielle omkjøringsveier er knyttet sammen med militærbaser, kontrollposter og ulike former for sperringer. Det var under Oslo-avtalen at tanken om omkjøringsveier ble innført. Dette var veier som skulle forbinde bosettingene med Israel og skulle bare brukes av israelerne. I dag har palestinere og israelere i praksis separate veisystemer. Bakketopper med israelske militære utkikksposter og bosettinger forbindes med veier, broer og tunneler som ikke kan brukes av palestinere. Mens israelere kan reise fritt og uhindret over hele Vestbredden unntatt

---

¹¹ Begrepet kontrollmatrise er utviklet av Jeff Halper, en israelsk antropolog.

i de 17 prosentene som har palestinsk selvstyre, er 41 av veiene på Vestbredden helt eller delvis forbudt for palestinske privatbiler. Til sammen utgjør dette 700 forbudte kilometere. Etter Al-Aqsa-Intifadaen finnes det også fysiske veisperringer overalt; enten jordhauger, porter, kontrollposter eller delvis bemannede kontrollposter. Disse bidrar til å isolere palestinske lokalsamfunn og tettsteder. Slik har Israel skaffet seg en effektiv kontroll over mesteparten av Vestbredden, og det israelske militæret kan når som helst blokkere all ferdsel gjennom de palestinske territoriene. Muren er siste tilskudd i denne lange rekken av fysiske kontrollmekanismer (Ingdal og Simonsen 2005). I Al Basha, stedet hvor jeg foretok mitt feltarbeid, er innbyggerne svært bevisste den israelske kontrollen over det fysiske landskapet, siden den er synlig fra alle kanter. På åstoppene som omringer lokalsamfunnet ligger det israelske bosettinger. Gjennomfartsåren som går tvers gjennom Al Basha, har israelske kontrollpunkter både på den nordlige og sørlige siden av lokalsamfunnet. Innbyggerne må passere dem hvis de skal reise noe sted. Videre går muren tvers gjennom Al Basha og deler tettstedet inn i tre deler.

Et annet nivå i kontrollmatrisen er den israelske militærmyndighetens juridiske system og byråkrati, som jeg i den narrative analysen vil kalle for ”juridiske barrierer”. Palestinere må søke om tillatelser for å reise, bygge, drive med handel eller jobbe i Israel. Etter Al-Aqsa-Intifadaen innførte Israel i tillegg strenge reiserestriksjoner for palestinerne, som ble avhengig av reisetillatelse fra israelske myndigheter for å kunne dra til andre byer på Vestbredden og til Israel. Det juridiske og byråkratiske nivået i kontrollmatrisen skaper store problemer for innbyggerne i Al Basha. En av grunnene er at stedet utgjør et grenselandskap. Jerusalems bygrense, som ble tegnet av israelske myndigheter i 1967, går tvers gjennom lokalsamfunnet, og muren bygges i dag langs denne grensen. Dette får store konsekvenser for lokalbefolkningen ettersom det er ulovlig for palestinere fra Vestbredden å oppholde seg i Israel og i Jerusalem. I Al Basha har deler av befolkningen Jerusalem-identitetskort, mens andre har Vestbredden-identitetskort.¹² I mange familier har medlemmene forskjellig type identitetskort. Palestinerne med Jerusalem-identitetskort har en annen juridisk status enn palestinerne på Vestbredden. De har rett til å leve og arbeide innenfor Israel, i tillegg har de rett til helse- og sosialtjenester og kan stemme ved israelske lokalvalg. Palestinere fra Vestbredden er derimot underlagt palestinske myndigheter og har ikke lovlig tilgang til Israel

---

¹² Tre dager etter seksdagerskrigen gjennomførte israelske myndigheter en rask folketelling i Øst-Jerusalem. De som ble registrert fikk Jerusalem-identitetskort og fikk permanent oppholdstillatelse i Israel. En slik juridisk status gir visse sosiale, politiske og økonomiske rettigheter. Siden mange palestinere fremdeles var på flukt, var det mange som ikke ble registrert. Disse fikk utdelt Vestbredden-identitetskort, selv om de bodde innenfor Jerusalems bygrense (Abdel-Fadil 2003).

og Jerusalem. Før Oslo-avtalen ble inngått i 1993 merket ikke innbyggerne i Al Basha noen forskjellsbehandling ut fra hvilken status de hadde. Alle kunne reise fritt omkring og bosette seg hvor de ville. Dette begynte å endre seg da Jerusalem ble formelt atskilt fra Vestbredden i 1993, men det var først etter Al-Aqsa-Intifadaen at Israel praktiserte en streng håndhevelse av regelverket som skulle separere palestinere på Vestbredden fra Israel. I dag skal det svært mye til for at disse palestinerne får tillatelse til å reise til Jerusalem. Det er vanskelig å ta seg fram uten israelsk godkjenning, ettersom det finnes militære sjekkpunkter som kontrollerer all innfart, og fordi muren utgjør en fysisk barriere som forhindrer palestinere på Vestbredden å ta seg inn i byen. I tillegg har palestinerne med Vestbredden-identitetskort ikke lov til å bo innenfor Jerusalems bygrense. Siden bygrensen fra 1967 ikke tok hensyn til lokale forhold, bor mange palestinere på "feil side" av grensen i forhold til den juridiske status de fikk tildelt fra israelske myndigheter etter seksdagerskrigen. Flere tusen mennesker har dermed måttet flytte for å komme på "riktig side" av muren. Ektepar med forskjellig type identitetskort settes i et vanskelig dilemma om de skal fortsette å bo på Vestbredden eller om de skal flytte inn til Jerusalem. Barn og ektefeller som oppholder seg ulovlig i Jerusalem står i fare for å bli arrestert og utvist, samtidig som det ikke finnes jobber og sosiale tjenesteordninger på Vestbredden hvis familien velger å flytte dit. Det har vært umulig å oppnå familiegjenforening siden 2002.

Et tredje nivå som jeg i analysen vil kalle "politiske barrierer", er Israels bruk av fysisk vold for å holde kontrollmatrisen på plass: vilkårlige massearrestasjoner, likvideringer av palestinske politiske aktivister, utpressing, samt et stort nettverk av kollaboratører (Ingdal og Simonsen 2005). Palestinere utsettes for administrativ forvaring, hvor de blir anholdt av sikkerhetsårsaker uten rettsgang, fengsling og tortur, landkonfiskering og ødeleggelser av hus. I Al Basha er flere personer blitt satt under administrativ forvaring de siste årene. Der kan de holdes i flere år uten at de får prøvd saken sin for retten. Som oftest sier de israelske myndighetene at personen er arrestert av sikkerhetsmessige årsaker. De israelske militærmyndighetene bruker også palestinske informanter til å skaffe opplysninger om personer som de mener skaper problemer for myndighetene. Kollaboratørphenomenet er et utstrakt problem som skaper mistenksomhet og utrygghet blant innbyggerne i Al Basha.

Sett fra israelsk side kan systemet med kontrollmatrisen rettferdiggjøres som nødvendig, ettersom den sørger for sikkerheten til staten Israel og dets borgere. På denne måten er palestinerne underlagt en del restriksjoner som gjør at mulighetene deres for å yte motstand mot den israelske okkupasjonen er svært begrenset. Kontrollmatrisen er ikke åpenbar for israelere flest siden det samme strenge regelverket ikke blir implementert overfor dem

(Abdel-Fadil 2003). FN utgir jevnlig oppdaterte kart over stengslene på Vestbredden, hvor konturene av kontrollmatrisen blir synlig.

Oppsummering

Siden fredsprosessen begynte, har palestinerne vært tydelig til stede i den offisielle israelske fredsdiskursen. Det har imidlertid ikke skjedd noen kvalitativ endring av den sionistiske narrativen. Israellernes anerkjennelse av PLO i Oslo-avtalen omsluttet ikke det palestinske folket som helhet, den tilfalt bare innbyggerne av de okkuperte områdene som støttet Oslo-avtalen. Dette er ikke en fullverdig anerkjennelse av likeverdi. Motviljen israelske ledere viser til å løse det palestinske problemet i sin helhet viser hvordan Israel ikke har endret sin egen selvforståelse i møte med palestinerne. I dagens Israel foregår det likevel en intern debatt hvor forskjellige tilnærminger til nasjonens historie diskuteres. Disse alternative forestillingene utgjør derimot fremdeles ikke noen samlet enhet som står sterkt nok til å utfordre den sionistiske narrativen. Så lenge landets politiske og militære ledere og media opprettholder et bilde av at landets eksistens er truet, vil det være vanskelig å endre på nasjonens selvforståelse. Det er ikke tvil om at å anerkjenne palestinernes likeverdige status og historiske rettigheter vil være veldig smertefullt for den israelske nasjonen siden det ville reise tvil om hele det sionistiske prosjektet. På samme tid vil den kontinuerlige dominansen til den tradisjonelle sionistiske narrativen gjøre det vanskelig å oppnå reell forsoning med det palestinske folket.

Det som kommer tydeligst fram i det israelske lederskapets fredsdiskurs, er en instrumentalisering av palestinernes behov. Palestinerne underordnes en sikkerhetsformel som er definert av Israel. Istedenfor å anerkjenne den legitime tilstedeværelsen av et annet folk med like rettigheter til landet, konstruerer israelske politiske ledere et bilde der palestinerne får tildelt territorium ikke på grunn av sine rettigheter, men i kraft av Israels sjenerøsitet og gode vilje. Blant israelerne opprettholdes en forestilling om at det er Israel som gir innrømmelser, mens palestinerne hele tiden krever mer og bruker terror hvis de ikke får oppfylt kravene sine. Ved hjelp av en terrorisme- og sikkerhetsdiskurs konstruerer Israel et bilde hvor det er opp til palestinerne om det skal bli fred mellom partene. Slik vender Israel oppmerksomheten bort fra den pågående okkupasjonen og konflikten nasjonale og historiske dimensjoner.

I dette kapittelet har jeg vist hvordan narrative beretninger brukes for å konstruere ulike grenser mellom *vi* og *de andre*, og hvordan dette skjer gjennom en historisk prosess. I analysedelen vil jeg forsøke å analysere hvordan slike grenser – blant andre sosio-romlige

distinksjoner og avgrensninger – manifesterer seg i historier som fremtrer i hverdagslivet til folk som bor i grenseområder. Gjennom dette ønsker jeg å analysere hvordan konstruksjonen og representasjonen av grenser utspiller seg på det lokale nivået, i hverdagslivet til mennesker som bor i området hvor muren bygges. Ved å analysere mine informaners narrativer vil jeg undersøke hvordan grensene påvirker folk, hvilken betydning de tillegger dem og hvilken innvirkning de får på deres daglige liv.

Kapittel 5. Metodekapittel

Forskerens førforståelse

I innledningen til masteroppgaven nevnte jeg flere aspekter ved min bakgrunn som gjorde at jeg ønsket å skrive om konflikten i Midtøsten. Jeg ser både fordeler og ulemper ved å ha en slik referanseramme. Min førforståelse kan ha gjort det vanskelig å skape en distanse til det jeg studerte. Det er mulig at den satte føringer for hvordan jeg gjennomførte feltarbeidet mitt, selv om jeg forsøkte å være åpen for nye fenomener. Samtidig anser jeg det som et fortrinn at jeg hadde forhåndskjennskap til de sosiale og kulturelle forholdene i det palestinske området hvor jeg skulle gjøre feltarbeid. Slik kunne jeg lettere sette meg inn i informantenes livsverden. Jeg kan ikke karakterisere meg som en nøytral observatør ettersom jeg lenge har vært engasjert i konflikten. Under feltarbeidet forsøkte jeg derfor å være bevisst på hvilket følelsesmessig engasjement jeg har for palestinernes situasjon og hvordan det kunne påvirke min vurderingsevne og måten jeg møtte mine informanter på. En positiv faktor med dette er at jeg hele tiden har måttet reflektere nøye over mine egne reaksjonsmåter. I tillegg har jeg aktivt brukt det teoretiske rammeverket for å forsøke å skape distanse til det fenomenet jeg studerte.

Feltarbeidet

Jeg utførte feltarbeidet mitt i Al Basha, et palestinsk tettsted som ligger i grenselandet mellom Vestbredden og Øst-Jerusalem. Alle stedsnavene jeg bruker i oppgaven er fiktive, og hensikten er å redusere risikoen for at noen av informantene skal kunne identifiseres. Al Basha utgjør et miniatyrbilde av de prosessene som finner sted i forbindelse med byggingen av muren langs Jerusalems bygrense. En områdestudie ville derfor belyse viktige aspekter av hva slags følger muren har for den palestinske befolkningen i Øst-Jerusalem og de omkringliggende stedene. Ved å intervjuet tolv innbyggere i Al Basha ønsket jeg å finne ut hvordan muren påvirker et lokalsamfunn, innbyggernes sosiale relasjoner, deres økonomiske forhold og enkeltindividers skjebner.

Det var ganske tilfeldig at jeg valgte å rette fokuset på Al Basha. Jeg hadde besøkt stedet sommeren 2004 da jeg dro på en studiereise til Israel og de palestinske områdene. Reiselederen for gruppen vår hadde god kontakt med en familie der. Den eldste sønnen, som var leder for et politisk ungdomsparti, var blitt arrestert og satt i isolasjon i et israelsk fengsel uten at saken hans ble prøvd for retten. Gruppen vår ønsket å foreta en visitt for å vise solidaritet med familiens situasjon. På vei til landsbyen måtte vi klatre over en veisperring som skulle utgjøre en del av murtraseen. Muren var ennå ikke ferdigbygget i dette området,

men det var tydelig at Al Basha kom til å bli isolert fra Jerusalem når muren stod ferdig. Et halvt år senere besøkte jeg Kirkens Nødhjelp for å få noen ideer til hva jeg kunne skrive om i masteroppgaven min. Der fikk jeg tilgang til informasjon som Kirkens Nødhjelp gir til personer som ønsker å være internasjonale observatører i de palestinske områdene i regi av Kirkens Verdensråd. En av de ansatte i Kirkens Nødhjelp fortalte meg om Al Basha og muren og jeg bestemte meg for å gjøre feltarbeidet mitt der.

Al Basha – et grenselandskap

Al Basha ligger sørøst for Jerusalem og inkluderer Deir Zeita, Al Basha al Wusta og Al Basha ash Sharqiya. Al Basha har tilsammen en befolkning på over 20 000 mennesker, og bebyggelsen er spredt ut over tre bakketopper. De fleste innbyggerne har bodd der hele sitt liv. Deres familier har bodd i Al Basha i flere generasjoner. Innbyggerne i Al Basha anser området som en integrert helhet, ettersom alle er i familie med hverandre og deler de samme fasiliteter og infrastruktur¹³.

Etter seksdagerskrigen i 1967 ble Jerusalems bygrense utvidet til 70 km², noe som resulterte i at mange palestinske tettsteder på Vestbredden ble innlemmet i Jerusalem og underlagt israelsk lovgivning. For å sikre jødisk majoritet i byen ønsket Israel å forhindre at tettbefolkede palestinske lokalsamfunn ble innlemmet av den nye bygrensen. På denne måten opplevde flere palestinske tettsteder å bli delt i to; store deler av jordeiendommene falt inn under Jerusalems nye bygrenser, mens majoriteten av befolkningen forble en del av Vestbredden.¹⁴ Den nye bygrensen delte Al Basha i tre deler, og skapte et kunstig skille i forhold til hvilken juridisk status som ble gitt befolkningen. Al Basha al Wusta ble innlemmet i Jerusalem og innbyggerne fikk tildelt Jerusalem-identitetskort. Deir Zeita og Al Basha ash Sharqiya forble derimot en del av Vestbredden. Lokalbefolkningen ble tildelt Vestbredden-identitetskort og underlagt lovgivningen til det israelske militærstyret.

I mange familier i Al Basha har medlemmene i dag forskjellige identitetskort, ettersom det sosiale nettverket har vært tett og innbyggerne har giftet seg med hverandre. Inntil nylig har ikke lokalbefolkningen vært klar over hvilke vidtrekkende konsekvenser dette ville få. Problemene startet i 1993 da Jerusalem formelt ble atskilt fra Vestbredden. Dette innebar blant annet at palestinere fra Vestbredden måtte ha en spesiell tillatelse fra den israelske sivile administrasjonen for å kunne reise inn i Jerusalem. Restriksjonene som gjelder for

---

¹³ Kildehenvisning kan ikke vises. Tittel på rapport avdekker stedsnavn som er anonymisert i oppgaven.

¹⁴ http://www.btselem.org/english/Jerusalem/Legal_Status.asp

palestinerne er blitt stadig strengere. I dag kan ikke personer med Vestbredden-identitetskort oppholde seg i Jerusalem på lovlig vis.

Muren i Al Basha

I Al Basha bygges det nå en åtte meter høy betongmur som snor seg mellom husene, og skjærer tvers over jorder og fjellknauser. Ifølge PARC (Palestinian Agricultural Development Association) har byggingen av muren ført til at 144 dunnums¹⁵ av jordområdene i Al Basha er blitt konfiskert, flere hus har blitt ødelagt av bulldosere og over 4000 oliventrær har blitt rykket opp. Al Basha ash Sharqiya og Deir Zeita vil miste all forbindelse med Al Basha al Wusta når muren står ferdigbygget. Selv om muren i Deir Zeita fremdeles ikke står ferdig oppført, har den i praksis lenge vært en realitet. Veien som leder til tettstedet har vært sperret av siden 2002. Innbyggerne har derfor ikke mulighet til å reise med bil til Al Basha al Wusta eller til Al Basha ash Sharqiya. Befolkningen i området har også opplevd en økning i antall midlertidige kontrollposter der soldater hindrer dem i å bevege seg utenfor lokalsamfunnet. De fleste innbyggerne kan kun bevege seg innenfor et område på mindre enn to kvadratkilometer.

Muren har ført til at flere hundre familier i Al Basha er splittet fordi familiemedlemmer har forskjellig type identitetskort. Ektepar må dermed bo på hver sin side av muren mens de venter på familiegjennforening. Etter at israelske myndigheter vedtok en ny lov om familiegjennforening i 2003, har ingen ektepar fått innvilget dette. Loven er svært restriktiv, og tillater ikke at en person fra Vestbredden som gifter seg med en palestinere med israelsk statsborgerskap eller med permanent oppholdstillatelse får samme juridiske status som ektefellen. Partene blir derfor nødt til å bryte israelsk lov hvis de ønsker å bo sammen. Palestinere med Vestbredden-identitetskort som befinner seg på israelsk side av muren står i fare for å bli arrestert, mens palestinere med permanent oppholdstillatelse i Jerusalem, ifølge israelsk lovgivning, ikke kan bo i de områdene på Vestbredden hvor de palestinske selvstyremyndighetene har kontroll over sikkerhets- og siviladministrasjonen¹⁶.

Gjennomføring av feltarbeidet

Jeg bestemte meg for å gjøre feltarbeidet mitt i Al Basha ash Sharqiya og i Deir Zeita. En av hovedårsakene til dette var at jeg fant det hensiktsmessig å fokusere på den delen av Al Basha som er en del av Vestbredden, hvor lokalbefolkningen ikke lenger hadde tilgang til

---

¹⁵ En dunnum tilsvarer ca et mål.

¹⁶ Kildehenvisning kan ikke vises. Tittel på rapport avdekker stedsnavn som er anonymisert i oppgaven.

Øst-Jerusalem. Det var disse menneskene som var hardest rammet av arbeidsløshet, restriksjoner på bevegelsesfrihet og mangel på viktig infrastruktur. Opprinnelig hadde jeg også tenkt å gjøre noen intervjuer i Al Basha al Wusta. Praktiske problemer gjorde at dette ble vanskelig å gjennomføre, ettersom jeg ikke hadde noen kontakter der. Mine kontakter i Al Basha ash Sharqiya og Deir Zeita hadde heller ikke mulighet til å følge med meg dit og introdusere meg til folk der ettersom de hadde Vestbredden-identitetskort. Siden mine kontakter også fungerte som tolker, hadde jeg heller ikke noen som kunne være tolk for meg i Al Basha al Wusta hvis jeg dro dit på egenhånd. Jeg gjorde derfor bare ett intervju med en kvinne i Al Basha al Wusta.

Al Basha ash Sharqiya

Al Basha ash Sharqiya ligger inneklemt mellom muren, israelske bosettinger og omkjøringsveier. Omkjøringsveier fører til israelske bosettinger, og det er ikke tillatt for palestinere å kjøre på disse veiene. Diverse veisperringer blokkerer transportforbindelsen mellom Al Basha ash Sharqiya, Deir Zeita og Al Basha al Wusta, mens muren stenger for all forbindelse til Øst-Jerusalem. I tillegg er det plassert israelske sjekkpunkter ved alle veiforbindelser som knytter lokalsamfunnet til resten av Vestbredden. For å komme forbi sjekkpunktet må palestinere søke om reisetillatelse fra den israelske sivile administrasjonen. I perioder med politiske uroligheter er det svært vanskelig for palestinere å få innvilget reisetillatelse. Alle restriksjonene gjør at innbyggernes bevegelsesfrihet er blitt sterkt begrenset etter utbruddet av Al-Aqsa-Intifadaen, da disse barrierene ble opprettet.¹⁷

Rundt 30% av befolkningen i Al Basha ash Sharqiya har Jerusalem-identitetskort, mens 70% har Vestbredden-identitetskort. Etter at muren ble bygget har 10% av befolkningen forlatt Al Basha ash Sharqiya og flyttet til Al Basha al Wusta for å kunne beholde sine Jerusalem-identitetskort. Flere av husene står nå tomme. Tidligere jobbet 85% av befolkningen i Al Basha ash Sharqiya i Israel. Etter at muren ble bygget, har ikke folk lenger mulighet til å dra til Jerusalem for å jobbe. 75% av de som tidligere jobbet i Israel går nå derfor arbeidsledige (lokalpolitiker 09/06/05).

Deir Zeita

Deir Zeita var tidligere bare et nabolag til Al Basha Al Wusta, og ble først skilt ut som et eget sted i 1967 da Jerusalems bygrense ble utvidet. Av topografiske grunner er stedet bare tilgjengelig gjennom Al Basha Al Wusta. Denne veien har vært sperret av siden 2002. De

---

¹⁷ http://www.poica.org/editor/case_studies/view.php?recordID=403. Hentet 12.04.05

israelske forsvarstyrkene (The Israeli Defence Forces-IDF) overvåker området for å forhindre palestinere med Vestbredden-identitetskort i å gå forbi blokaden. I likhet med Al Basha ash Sharqiya er innbyggerne helt avhengig av infrastruktur, markeder og tjenester som finnes i Øst-Jerusalem. Det finnes tre-fire butikker i landsbyen, og de selger bare enkle basisvarer som mat og husholdningsprodukter.

De fleste innbyggerne i Deir Zeita har Vestbredden-identitetskort, og har ikke lov til å reise til Jerusalem. Reiserestriksjonene som ble innført i 2002 har dermed ført til en vanskelig situasjon for befolkningen ettersom den eneste farbare veien ut av Deir Zeita nettopp fører gjennom Jerusalem. En person som ønsker å søke om reisetillatelse for å komme til andre steder på Vestbredden, må derfor reise illegalt gjennom Jerusalem for å kunne oppsøke den sivile administrasjonen som ligger i en israelsk bosetting. Arbeidsledighet i Deir Zeita ligger på rundt 80%, og store deler av befolkningen i Deir Zeita er avhengig av FNs matutdelingsprogram for å dekke husholdningens behov. Over 25 % av landsbyens befolkning har forlatt Deir Zeita og flyttet til Øst-Jerusalem. Disse menneskene har Jerusalem-identitetskort¹⁸.

Konteksten rundt feltarbeidet

Det var et spennende tidspunkt å gjøre feltarbeid i Al Basha ettersom en viktig begivenhet fant sted, som satte søkelyset på underliggende prosesser i lokalsamfunnet. I begynnelsen av mai 2005 ble det avholdt lokalvalg hvor det skulle velges nye representanter til de lokale rådene. Ordningen med de lokale rådene var blitt innført etter Oslo-avtalen, da de palestinske myndighetene opprettet nye demokratiske styringsstrukturer på Vestbredden og Gaza. Jeg fulgte med på valgprosessen i Al Basha ash Sharqiya ved at informantene som kom fra området, holdt meg oppdatert på hva som skjedde. Fatah-partiet hadde i den foregående perioden hatt flest representanter i det lokale rådet i Al Basha ash Sharqiya. Samtidig hadde partiet tapt flere lokalvalg på Vestbredden og Gaza under valgrunden som fant sted i de palestinske områdene. Det kunne virke som om palestinerne var på leting etter politiske alternativer til Fatah-partiet, som på landsbasis ble oppfattet som korrumpert og ineffektivt. Det skulle vise seg at Fatah mistet flertallet i det lokale rådet, mens opposisjonspartiet fikk økt sin representasjon. Det var et knusende nederlag for Fatah, og lederen for det lokale rådet valgte å trekke seg. De informantene jeg snakket med gav forskjellige forklaringer på det overraskende utfallet av valget, noe som gav meg et innblikk i de prosessene som pågikk i

---

¹⁸ Kildehenvisning kan ikke vises. Tittel på rapport avdekker stedsnavn som er anonymisert i oppgaven.

landsbyen i forbindelse med overgangen fra israelsk okkupasjon til et demokratisk palestinsk lokalstyre.

Kvalitativ metode

Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode i forskningsprosjektet mitt. En kvalitativ tilnærming gir grunnlag for å oppnå en forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av fyldige data om personer og situasjoner. Kvalitative studier kan være rettet mot et ønske om å få innsikt i sosiale fenomener slik de forstås av de personene som forskeren studerer. Samtalen er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever, og reflekterer over sin situasjon. Kvalitative studier kan også være rettet mot studier av atferd og samhandling mellom mennesker. Gjennom observasjoner i felten kan forskeren få innblikk i hvordan personer forholder seg til hverandre. Kvalitative metoder gir innsikt i, og forståelse for andre menneskers liv. Karakteristisk for både deltakende observasjon og intervju er at forskeren etablerer en direkte kontakt med personene som studeres. Relasjoner som utvikles mellom forskeren og informanten er viktig for utfallet av det materialet forskeren får. Når innsamlingen av data foregår ved en åpen interaksjon mellom forskeren og informanten, er forskerens nærhet og sensitivitet i forhold til informanten viktig. Forskeren bruker seg selv som et middel til å få informasjon (Thagaard 2003).

Narrativer

Jeg har valgt å bruke narrativ analyse for å kunne gi et bilde av hvordan palestinere som bor i grenselandskapet mellom Israel og de palestinske områdene danner mening om grensene de møter på i landskapet og i møte med *de andre*. En narrativ defineres av Lothe (1994) som ”ei hendingskjede der verknad følger på årsak, og som er plassert i tid og rom.” Sosiale aktører produserer, representerer og kontekstualiserer erfaring og personlig innsikt gjennom narrativer, ifølge Coffey og Atkinson (1996). Narrativer er det virkemiddelet som er viktigst for å gjøre menneskelig erfaring meningsfull (Polkinghorne 1988). De gir innsikt i egne liv og erfaringsmønstre, men også i kulturelle uttrykksformer. Mennesker har et grunnleggende behov for å etablere narrative mønstre, noe som videre har sammenheng med tendensen vi har til å se livet som en fortelling – en tidsavgrenset utviklingslinje fra begynnelse til slutt, fra fødsel til død, der vi helst vil finne hvert stadium meningsfylt og begrunne de valgene vi gjør (Lothe 1994). Ifølge Riessman (1993) kan narrativer bestå av flere sjangre; historier (som inkluderer hovedpersoner, kulminerende handlinger og et påfølgende klimaks), vane-narrativer (hvor begivenheter skjer om og om igjen uten at det oppstår et klimaks i fortellingen), hypotetiske narrativer (som beskriver hendelser som ikke har funnet sted) og

tema-sentrerte narrativer (hendelser som kobles sammen på en tematisk og ikke kronologisk, måte).

Narrativer som inneholder beskrivelser av hele livsløpet kalles livshistorier (Thagaard 2003). I undersøkelsen min har jeg fokusert på livshistoriene til tolv informanter. Livshistorier uttrykker vår selvforståelse: hvem vi er og hvordan vi ble slik. Vi bruker våre livshistorier som et viktig redskap til å kommunisere vår oppfatning av hvem vi er til andre, i tillegg til å stadfeste eller forhandle om vår tilhørighet til en gruppe. Livshistoriene våre knyttes opp til hvilke forutsetninger vi tar for gitt, hva den sosiale normen for oppførsel er, og hvilke felles eller individuelle meningssystemer som brukes for å etablere sammenheng i tilværelsen. En livshistorie inkluderer enkelte milepæler i livet, slik som utdanning, valg av yrke, giftemål, skilsmisse, og religiøse og ideologiske omvendelser. Både i innhold (ting som utelates og inkluderes) og i form (strukturen som brukes for å skape sammenheng i historien) er den et produkt av en bestemt kultur. Forskjellige kulturer kan inkludere og vektlegge ulike begivenheter og bruke en ulik form når livshistorier berettes. Selv om livshistorien er en lingvistisk enhet som utgjør en basis for sosial interaksjon, er den også forbundet med vår interne, subjektive forståelse av å ha en privat livshistorie som organiserer forståelsen av vår fortid, vår nåværende situasjon og vår forestilte framtid (Linde 1993). Dermed er narrativ analyse som vektlegger studien av livshistorier velegnet for å forstå hvordan identiteter dannes. En livshistorie kan bestå av flere narrativer som beretter om viktige hendelsesforløp og episoder i informantens liv.

Plott

Narrativ analyse fokuserer på struktur og innhold ved at både innholdet i det som sies og måten innholdet formidles på analyseres. Narrativer har spesifikke og særegne strukturer med formelle og gjenkjennelige egenskaper (Coffey og Atkinson 1996). Labovs strukturmodell har vært mye brukt innenfor narrativ analyse i tilnærmingen til narrativens strukturelle komponenter. Labovs modell ser slik ut:

Innledning	Oppsummering av handling/Intervjuspørsmål
Orientering	Tid, sted, situasjon, deltakere
Viktige hendelser	Rekkefølge av begivenheter
Avslutning	En viktig hendelse som kompliserer handlingen
Vurdering	Narrativens hovedpoeng. Hva som hendte til slutt
Koda	Vender tilbake til nåtidens perspektiv

En narrativ trenger ikke å inneholde alle disse delene, og må heller ikke komme i den oppsatte rekkefølgen for å utgjøre en fullverdig narrativ. Samtidig kan det å tilnærme seg narrativens struktur være et hjelpemiddel til å se hvordan informanten ser sammenhenger mellom hendelser som har funnet sted, og hvordan han eller hun velger å tolke dem (Riessman 1993). Strukturen i en narrativ danner et bestemt mønster som gir mening til viktige og kompliserte hendelser i informantens liv. Det meningsskapende aspektet ved narrativer betegnes som plottet. Hensikten med narrativ analyse er å finne fram til plottet som utgjør den underliggende logikken i informantens fortelling. Forskerens forestilling om plottet i informantens narrativ kan være forskjellig fra den oppfatning informanten selv har. Forskeren fortolker informantens narrativ fra et annet ståsted enn den som forteller. I en viss forstand skaper forskeren et plott som gir mening til de begivenhetene informanten beretter. Det er viktig at forskeren i analysen klarlegger hvilken mening han eller hun tillegger informantens narrativ. Som fortolkere av narrativer er det når vi oppnår en forestilling om plottet, at handlingen i teksten vi analyserer blir meningsfylt for oss (Thagaard 2003).

I tillegg til å se på narrativens struktur, er det viktig å studere narrativens uttrykksformer. Informanter kan for eksempel bruke metaforer for å illustrere eller forklare et fenomen. En *metafor* er et bilde som brukes til å beskrive en hendelse eller erfaring. Det essensielle med en metafor er at den knytter en forståelse av noe nytt til noe som er kjent fra før. Metaforen sammenstiller en beskrivelse av et fenomen med et fysisk kjennetegn. Derved bidrar metaforen til å skape mening (Thagaard 2003).

Hovedformålet med undersøkelsen min har vært å analysere informantens livshistorier om hvordan de har opplevd forskjellige former for barrierer i møte med *de andre*, og hvilken betydning de tillegger disse barrierene. Narrativ analyse er en metode som er godt egnet til å få inn innblikk i hvordan informantene fortolker hendelsene omkring opprettelsen av barrierer

og hva de mener er hensikten med dem, ved å plassere dem inn i et tids- og hendelsesforløp. For informantene er formålet med å konstruere narrativer å sette sine erfaringer inn i en sammenheng som oppleves meningsfylt. Ved å ta i bruk narrativ analyse kan jeg studere hvordan meningsdannelse finner sted og hvordan identitet formes.

Bruk av hjelpemidler for innsamling av data

Et fellestrekk for alle kvalitative tilnærminger er at de data forskeren analyserer foreligger i form av tekst. Teksten kan beskrive personers handlinger, utsagn, intensjoner eller perspektiver. Hvilken form teksten har avhenger av hvilken metode forskeren benytter seg av. Når forskeren har vært ute i felten, kan teksten være i form av notater fra intervjuer eller observasjoner. Teksten kan også inneholde utskrifter av intervjuer som er tatt opp på bånd (Thagaard 2003). Under feltarbeidet mitt brukte jeg som regel diktafon når jeg gjorde intervjuer. På den måten kunne jeg fullt ut konsentrere meg om informanten under intervjuet. Det var en stor fordel å kunne lytte til samtalen i etterkant når jeg skulle analysere innholdet i intervjuene. På den måten kunne jeg fange opp momenter som ordbruk, stemmeleie og pauser i samtalen. Dette gav viktig informasjon om hva som foregikk under intervjuet og hvordan samspillet var mellom forsker og informant. Jeg spurte alltid dem jeg intervjuet om det var i orden at jeg tok opp samtalen på bånd, og forsikret dem om at samtalen ville forbli konfidensiell. Svært få hadde motforestillinger mot dette. Samtidig opplevde jeg en del ganger at informantene svarte mer åpent og direkte på spørsmålene mine når jeg hadde diktafonen slått av. Det endte med at jeg tok opp de fleste lange intervjuene på diktafon. Samtidig foretok jeg flere uformelle intervjuer som jeg ikke tok opp på bånd, men heller skrev ned i etterkant. I tillegg til å gjennomføre intervjuer førte jeg også en fyldig feltarbeidsdagbok, hvor jeg noterte ned dagens hendelser, observasjoner og refleksjoner omkring begivenheter som fant sted. Denne var et hjelpemiddel for å kunne erindre det som hadde skjedd under feltarbeidet, og jeg brukte disse notatene aktivt i det videre arbeidet med analysen av data.

Etiske retningslinjer forbundet med kvalitativ metode

Relasjonen mellom forsker og informant er viktig i kvalitativ forskning. Fordi informanten kan bli berørt av forskningen er etiske retningslinjer som definerer forskerens forhold til informanten nødvendige. De valgene forskeren foretar i løpet av forskningsprosessen har konsekvenser for de personene som studeres (Thagaard 2003). Jeg vil nå berøre de etiske dilemmaene jeg stod overfor når jeg skulle samle inn data under feltarbeidet.

Informert samtykke

Ifølge Thagaard (2003) er utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt prinsippet om at forskeren må ha deltakerens informerte samtykke. Dette prinsippet er basert på respekten for individets råderett over eget liv og kontroll med de opplysninger om seg selv som deles med andre. Følgelig har informanten krav på å få kjennskap til formålet med undersøkelsen og hovedtrekkene i prosjektet. Slik kan informanten vurdere fordeler eller ulemper med å delta før hun eller han gir sitt samtykke. Det er imidlertid spesielle utfordringer knyttet til informert samtykke i kvalitativ forskning. Informanten bør bli klar over sin rett til å trekke seg fra prosjektet på ethvert tidspunkt. Dette forsetter at informanten får god kjennskap til prosjektet, men det er begrenset hvor mye informasjon forskeren kan gi. For det første kan for detaljert informasjon påvirke informantenes atferd. For det andre er det begrenset hvor mye informasjon forskeren kan gi om hvordan prosjektet vil utvikle seg. Den fleksibiliteten som preger kvalitative studier innebærer at undersøkelsesopplegget kan bli endret underveis. Ofte vil også forskeren forandre oppfatning av hvilke spørsmål som er sentrale i analysen. Følgelig kan ikke samtykket fra informantene være basert på fullstendig informasjon om prosjektet. Kravet om informert samtykke innebærer derfor et etisk dilemma for forskeren. Forskeren kan ikke slå seg til ro med at deltakeren har gitt sitt samtykke i startfasen av prosjektet, men må være innstilt på å forhandle om deltakerens samtykke i løpet av forskningsprosessen. Det er særlig viktig at informanten gir sitt samtykke til presentasjonen av resultatene, hvis materialet er av en slik art at det miljøet forskeren har studert kan identifiseres.

Måten jeg introduserte meg på til mine informanter var å si at jeg var student på universitetet i Oslo og skulle skrive en masteroppgave om muren. Deretter gikk jeg videre med å forklare innholdet i problemstillingen min og hvorfor jeg hadde valg ut Al Basha som forskningsområde. Jeg fortalte at muren var hovedtema for studiet mitt, og at jeg ønsket å gjøre en studie av hvilken innvirkning den hadde på innbyggerne i lokalsamfunnet. Samtidig var jeg interessert i å høre beretninger fra informantenes liv, for å vite om muren utgjorde et kvalitativt nytt brudd i deres hverdag, eller om de hadde opplevd andre former for barrierer i møte med Israel over en lengre tidsperiode. Det var ikke alltid enkelt å forklare dette aspektet med studiet mitt. En informant spurte meg direkte hvorfor det var nødvendig å vite om hendelser som hadde funnet sted i livet hans. Var det ikke muren jeg skulle skrive om? Jeg risikerte altså ikke å endre informantens atferd ved å utlevere detaljert informasjon om forskningsprosjektet. Min utfordring var å forklare hvorfor jeg ønsket å høre livshistoriene til personene jeg intervjuet.

Informantene hadde en tendens til å fokusere på hvordan muren påvirket hverdagslivet deres, og fortalte om de generelle effektene muren hadde på lokalsamfunnet. De angrep saken fra et kollektivt perspektiv ved å berette om hvordan hele storfamilien var blitt berørt. Informantene kunne derimot være mye mer tilbakeholdne med å utlevere seg selv gjennom personlige beretninger fra sin egen livshistorie. Dette stilte sterke krav til meg som forsker om å forsikre personene jeg intervjuet at all informasjon ville bli behandlet konfidensielt. Etter hvert åpnet informantene seg seg mer og mer. Jeg merket samtidig at en del informanter hadde lettere for å uttale seg om de politiske dimensjonene ved konflikten, mens andre var svært forsiktige og nøytrale i måten de snakket om konfliktsituasjonen på. I analysen forsøker jeg å redegjøre for hvilke årsaker som kan forklare dette.

Feltarbeidet mitt forløp over to måneder, og undersøkelsesopplegget mitt forble forholdsvis uendret hele veien, også da jeg skulle analysere det innsamlede datamaterialet. Det har derfor ikke vært nødvendig å forhandle om deltakerens samtykke i løpet av forskningsprosessen.

Konfidensialitet

Ifølge Thagaard (2003) er kravet om konfidensialitet et annet grunnprinsipp for etisk forsvarlig forskningspraksis. Forskeren må behandle informasjon fra forskningsprosjektet på en slik måte at deltakerens identitet forblir skjult. Prinsippet om konfidensialitet innebærer at forskeren må anonymisere informantene når resultatene av undersøkelsen presenteres. Dette kan innebære et etisk dilemma siden forskeren kan bli dratt mellom hensynet til deltakerens anonymitet og hensynet til å fremstille resultatene på en måte som oppfyller kravet til pålitelighet. Metodisk sett er det riktig å presentere informanten slik vedkommende fremstår for forskeren. Men etisk sett er det viktig å skjule hans eller hennes identitet (Thagaard 2003). Narrativ analyse innebærer omfattende presentasjoner av informantenes liv. Viktige begivenheter kan ha påvirket individets utvikling, og det kan være nødvendig å gi detaljerte beskrivelser av hvordan informanten har oppfattet disse hendelsene for at analysen skal virke troverdig. Samtidig kan dette bidra til at personene som deltar i forskningsstudiet blir identifisert. For å forhindre dette har jeg valgt å bruke fiktive steds- og personnavn i oppgaven for å beskytte informantene som deltok i studiet. I tillegg har jeg endret eller utelatt elementer som gjør tettstedet lett gjenkjennelig. Det var spesielt viktig å anonymisere de personene som har deltatt i politiske aktiviteter. Ettersom disse informantene har vist full åpenhet om sitt politiske engasjement overfor lokalsamfunnet og de israelske myndighetene, vil det ikke framkomme informasjon i analysen min som ikke er kjent fra før. Samtidig er

konfliktsituasjonen i området så tilspisset at jeg ikke vil risikere å avdekke informasjon som kan skape vanskeligheter for informantene.

Konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter

Et tredje grunnprinsipp for en etisk forsvarlig forskningspraksis er knyttet til de konsekvensene forskningen kan ha for deltakerne. Forskerens etiske ansvar innebærer å beskytte integriteten til informantene ved å forsøke å unngå at forskningen medfører negative konsekvenser for dem som deltar. Forskeren må vurdere hvordan deltakerne kan beskyttes mot uheldige virkninger av å være med i forskningsprosjektet (Thagaard 2003). Ettersom Vestbredden er en del av et konfliktområde var det flere aspekter som gjorde det vanskelig å innhente informasjon. Jeg merket av og til at informanter var uvillige til å snakke med meg fordi de var redde for at informasjonen de gav kunne komme på avveie og havne hos IDF (Israeli Defence Forces). Flere av de palestinerne jeg kom i kontakt med var i ferd med å søke om familiegjennforening eller reise- og arbeidstillatelse, og var avhengige av å få godkjenning av israelske myndighetene. Derfor viste de stor forsiktighet med hensyn til hva de uttalte seg om. Et av de første intervjuene jeg gjorde var et slikt tilfelle. Jeg var på besøk hos Mahmud, en av mine hovedkontakter, som spurte meg om jeg var interessert i å intervju en mann som bodde i nærområdet. Mannen het Mustafa og var i trettiårene. Han hadde Vestbredden-identitetskort, mens hans kone og barn hadde Jerusalem-identitetskort. Kona hans bodde i Øst-Jerusalem for å kunne beholde ID-kortet sitt. Det var tydelig at Mustafa følte seg ukomfortabel med intervjusituasjonen og ikke ønsket å bidra med informasjon, derfor avsluttet jeg intervjuet etter kort tid. I etterkant av intervjuet gav Mahmud en forklaring på hvorfor intervjuet hadde gått så trått. Informanten og hans kone hadde søkt om familiegjennforening og var derfor engstelige for at noe skulle skje som kunne påvirke utfallet av søknaden. Dette bidro til at mannen ikke ønsket å fortelle meg hva familien gjennomgikk av problemer på grunn av muren.

Et annet problem jeg støtte på var tilfeller der informanten gjorde noe illegalt etter israelsk lovgivning. Et eksempel på dette var da jeg skulle intervju en mann som bodde sammen med sin familie i Al Basha ash Sharqiya. Han hadde Vestbredden-identitetskort, mens kona hans hadde Jerusalem-identitetskort. I forkant av intervjuet fikk jeg høre at informanten kanskje ikke ville snakke så åpent ut om familiens situasjon, av frykt for at kona kunne miste sitt Jerusalem-identitetskort dersom de israelske myndighetene fikk vite at hun bodde på Vestbredden. Palestinere med permanent oppholdstillatelse må bevise overfor de israelske myndighetene at Jerusalem er ”sentrum for deres tilværelse”, det vil si at de bor i

Jerusalem. Hvis de ikke gjør det, kan de risikere å miste sitt Jerusalem-identitetskort (Abdel-Fadil 2003). Under gjennomføringen av intervjuet virket det ikke som om dette hadde noen innvirkning på svarene informantene gav meg. Han fortalte villig om hvilke problemer familien møtte på i møte med juridiske og fysiske barrierer. Samtidig er det vanskelig å vurdere om informantene holdt tilbake informasjon i intervjuet av frykt for at hans kone skulle få problemer med israelske myndigheter.

En tredje situasjon som kunne gjøre at informantene holdt tilbake informasjon var dersom de hadde familiemedlemmer som var blitt arrestert av det israelske politiet. I slike tilfeller kunne det forventes at informantene holdt tilbake informasjon i frykt for at den kunne forsinke løslatelsesprosessen. Flere av informantene mine hadde slektninger og venner som var blitt arrestert av sikkerhetsmessige årsaker. Det var kun ett intervju tilfelle hvor jeg opplevde at informantene holdt tilbake informasjon på grunn av dette. Av flere årsaker valgte jeg å ikke bruke intervjuet i analysen.

Prinsippet om at deltakere ikke skal ta skade av å delta i forskningsprosjektet innebærer at forskeren forplikter seg til å beskytte deltakernes integritet gjennom hele forskningsprosessen. I eksemplene ovenfor viser jeg hvordan dette prinsippet veide svært tungt i min studie ettersom jeg foretok en undersøkelse i et konfliktområde. Det har stilt strenge krav til meg som forsker om å vise varsomhet i måten jeg behandler den informasjonen jeg har samlet inn på.

Ideelt sett burde det være en gjensidighet mellom hva informantene gir av informasjon og hva de får igjen for å være med på undersøkelsen. Studier av hvordan deltakere opplever å delta i forskning viser at de som oftest synes det er en positiv opplevelse (Thagaard 2003). Flere informanter gav meg tilbakemelding om at det var viktig for dem å kunne fortelle sin historie til andre. Det betydde mye for dem at mennesker utenfra kunne få innblikk i deres livssituasjon og se hvilke problemer de hadde. Samtidig er det etiske dilemmaer knyttet til presentasjonsmåten av informantenes narrativer i analysen. Hvordan vil jeg forholde meg til selvforståelsen som preger informantens fremstilling? En tankevekkende opplevelse fant sted under feltarbeidet som minnet meg om hvilke overgrep en journalist eller fagperson kan være skyldig i når han eller hun videreforteller en beretning eller presenterer en fortolkning av innsamlet data. Etter at jeg var ferdig med å intervju en informant, spurte han tolken min på arabisk: "Er hun ok eller kommer hun til å fordreie hele historien min og si at vi er terrorister og fanatikere, slik som andre har gjort?" Informantens reaksjon viser hvor viktig det er at jeg presenterer det innsamlede datamaterialet på en slik måte at jeg ivaretar essensen i informantens beretninger, og at informantene kan kjenne seg igjen i det produktet som

ferdigstilles. Samtidig vil forskeren kunne ha et annet perspektiv eller forståelse enn informantens, ettersom forskerens faglige perspektiv strukturerer analysen og for tolkningen av dataene (Thagaard 2003). Narrativ analyse gir likevel en større åpning for at informantens egen livsforståelse kommer fram, siden metoden innebærer en presentasjon av lange utdrag fra intervjueteksten. På den måten blir ikke leseren bundet til én bestemt måte å fortolke materialet på, ettersom han eller hun får direkte tilgang til informantens narrativer og historier.

Innsamling av data

Presentasjon i miljøet

Hammersley og Atkinson (1996) benytter seg av begrepet inntrykksteknikker om de forhold som forskeren kan forandre på for å gi retningslinjer om hvordan han eller hun ønsker å bli oppfattet. Dette innbefatter blant annet hvordan forskeren presenterer seg overfor informantene og hvilken innstilling forskeren møter miljøet med. Når det gjelder ytre trekk, er det viktig at forskeren reflekterer over hvordan hun eller han ønsker å bli oppfattet, og prøver å tilpasse sin atferd etter det. Dette gjelder blant annet måten man kler seg på. Gjennom forskjellige inntrykksteknikker kan forskeren altså gi uttrykk for en identitet som på den ene siden gir grunnlag for aksept i miljøet og på den annen side ivaretar forsker-rollen. Samtidig er det klare begrensninger for hva forskeren kan endre på for å etablere en god kontakt med informanten. Dessuten vil forskeren alltid være en utenforstående i betydningen en som kommer fra et annet sted for å observere. Som utenforstående er det viktig at forskeren reflekterer over hvordan hun eller han ønsker å bli akseptert i miljøet, og samtidig er klar over de begrensninger som ligger i ens egne personlige forutsetninger og i posisjoner som forsker (Thagaard 2003). Forskerens egenskaper og væremåte handler for eksempel om hans eller hennes nasjonalitet, alder, kjønn, religiøs tilhørighet og klesdrakt. Innbyggerne i Al Basha var kjent for å være konservative og tradisjonelle, derfor var jeg svært bevisst på hvilken kleskode jeg fulgte. Under hele feltarbeidet passet jeg på å følge den muslimske anstendighetskoden for klesdrakt og gikk alltid med bukser og langermede gensere.

Jeg opplevde at jeg ble godt mottatt i lokalsamfunnet. De viste en positiv innstilling til forskningsprosjektet mitt, og var ivrige etter å komme meg i møte og vise meg rundt. Slik ble jeg gjenstand for den palestinske gjestfriheten. Familiene jeg besøkte forventet ofte at jeg tilbrakte hele dagen sammen med dem, og det gikk ned mange kopper med søt myntete. Som en av mine informanter sa til meg, halvt for spøk:

”If you don’t drink ten cups of tea during the first hour of your visit you are my enemy.”

Denne gjestfriheten bidro til at jeg fikk god anledning til å observere folk i deres egne hjem. Det var spesielt i Deir Zeita jeg merket at folk var ivrige etter å ha meg på besøk. Dette hadde sammenheng med at få av dem hadde mulighet til å reise noe sted, og at det var lite som ellers skjedde i deres tilværelse ettersom muren stengte for all kommunikasjon med omverdenen.

Flere ganger i løpet av feltarbeidet merket jeg at det var en fordel å ha et godt kjennskap til den palestinske kulturen. Det gjorde at jeg forstod en del av de kulturelle kodene uten å måtte få de forklart. Slik hadde jeg et bedre grunnlag for å kunne sette meg inn i informantenes livsverden. Samtidig var jeg av en annen nasjonalitet og med en annen kulturell bakgrunn, noe som bidro til at jeg fikk en naturlig distanse til det jeg studerte. En fordel med dette var at det var lettere for meg å stille spørsmål ved det informantene tok for gitt.

Bruk av kontakter

På grunn av den politiske situasjonen i landet var det svært viktig å ha lokale kontakter som kunne introdusere meg til folk i lokalsamfunnet. Innbyggerne kunne være skeptiske til ukjente personer som kom utenfra og som ønsket å stille nærgående spørsmål. Informasjonen jeg ønsket å innhente var til dels ømtålig og politisk ladet. Det var derfor nødvendig å ha lokale kontakter som kunne skaffe meg informanter. Det var også viktig å ha en lokalkjent person som kunne gi meg råd om hvilke temaer som kunne være problematiske å ta opp. En av de store frustrasjonene jeg opplevde under feltarbeidet var kontakter som lovet meg mye, men ikke innfridde løftene sine. Jeg brukte mye tid på å vente på at ting skulle skje, og at mine kontakter skulle gjøre det de hadde lovet meg. Etter hvert begynte jeg å skjønne at kontaktene mine opplevde det som uhøflig å ikke gi uttrykk for at de skulle hjelpe meg, mens praktiske årsaker bidro til at de ikke kunne gjøre det. Dette skapte store frustrasjoner for min del, men etter hvert lærte jeg å legge flere alternative planer for dagene mine. Bare på den måten kunne jeg sikre meg at noe kom til å skje. Etter hvert som jeg fikk flere kontakter, stod jeg også friere til å kunne lage mine egne planer.

Min hovedkontakt i begynnelsen av feltarbeidet var Yusuf, som kom fra Øst-Jerusalem. Han var aktivt medlem av Fatah-partiet og hadde stort kontaktnett både i Al Basha ash Sharqiya og i Al Basha Al Wusta. Jeg kontaktet han så fort jeg kom til Jerusalem, og han sa at han kunne skaffe meg en tolk og et sted å bo. Yusuf skulle også foreta et besøk til

tettstedet i forkant av valget, og da kunne jeg bli med ham slik at han kunne introdusere meg til folk han kjente. I den forbindelse forsøkte jeg å tenke gjennom hvilken posisjon Yusuf hadde i lokalsamfunnet. Det kunne være problematisk at Yusuf var politisk aktiv i Fatah-partiet. For det første kunne det føre til at han bare introduserte meg til folk som hadde en tilhørighet til dette partiet. For det andre kunne lokalbefolkningen tro at jeg hadde en tilknytning til Fatah-partiet, noe som kunne sette begrensninger for hvor mye de ønsket å åpne seg. Jeg måtte derfor være tydelig på at jeg var blitt kjent med Yusuf gjennom en annen kontakt og at jeg ikke hadde noe med Fatah-partiet å gjøre.

Etter en uke hadde jeg fått et sted å bo som lå like ved muren, tjue minutters kjøretur unna Al Basha ash Sharqiya. Det skjedde derimot lite etter det, ettersom Yusuf var involvert i valgkampen og hadde liten tid til å hjelpe meg. Jeg brukte derfor den første uken av feltarbeidet til å kontakte forskjellige freds- og menneskerettighetsorganisasjoner for å skaffe mer informasjon om muren. Det var gjennom en av disse organisasjonene jeg fikk tak i en annen kontakt. Han het Mahmud, var i begynnelsen av trettiårene og hadde bodd i Al Basha ash Sharqiya hele livet. Han kunne hjelpe meg med å skaffe informanter, i tillegg til å fungere som tolk. Mahmud gav inntrykk av at han hadde et bredt kontaktnett i landsbyen. Han lovet meg mange intervjuer, men disse lot vente på seg. Det ble som regel til at han tok meg med til en venn eller et familiemedlem som jeg kunne intervju. Jeg fikk gjort en del intervjuer på denne måten, men det skaffet meg ikke et bredt nok spekter av informanter. Etter hvert ble jeg utålmodig etter å få tak i en mer effektiv kontaktperson og en dyktigere tolk. Dette ønsket ble innfridd da søsteren til Mahmud, Susan, kom på besøk til Al Basha. Hun studerte i utlandet, men skulle hjem for å besøke familien sin. I tillegg til å være en dyktig tolk skaffet hun meg flere kvinnelige informanter, og hjalp meg med å gjennomføre flere gode intervjuer.

Jeg brukte en del tid på å oppspore den familien jeg hadde truffet sommeren før, og til slutt fant jeg dem. Det viste seg at faren i familien var leder i det lokale rådet og medlem av Fatah-partiet. Hans datter Alia var veldig innstilt på å hjelpe meg med å skaffe informanter. Jeg reflekterte over hva det ville si at min nye kontakt kom fra en familie som hadde vært aktiv i Fatah-partiet. De samme tankene som jeg hadde gjort meg i forhold til Yusuf meldte seg på ny. Samtidig var det en forskjell; Yusuf kom ikke fra Al Basha ash Sharqiya. Alia derimot tilhørte en av storfamiliene i lokalsamfunnet og hadde mange slektninger og kontakter i området. Siden familietilhørigheten i Al Basha ash Sharqiya virket sterkere enn partitilhørigheten, antok jeg at det ville gå greit å bruke henne som kontaktperson. Alia var i tillegg svært opptatt av at jeg skulle få snakke med et bredt spekter av informanter som ikke hadde noen form for politisk bakgrunn.

Det gikk en hel uke før Alia kunne hjelpe meg fordi hun drev aktiv valgkamp for sin far. Etter at valget var avsluttet, skjedde det så en uforutsett ting; faren ble alvorlig syk og måtte legges inn på sykehus. På samme tid ble fetteren til Alia, som bodde i samme hus, arrestert midt på natten av israelske soldater. Familien fikk ikke oppgitt noen grunn til arrestasjonen. Alia var plutselig havnet midt opp i en tragisk familiesituasjon og hadde verken anledning eller overskudd til å hjelpe meg. På grunn av dette måtte jeg lete videre etter andre kontaktpersoner jeg kunne bruke. Etter noen uker gjorde jeg likevel et nytt forsøk på å kontakte Alia. Jeg hadde fått høre at faren hennes var kommet hjem og at han var i forholdsvis god form. Videre var fetteren sluppet ut av fengselet, så situasjonen hadde blitt tilnærmet normal. Hun hjalp meg så med å utføre et intervju med to kvinner i nabolaget.

Ikke lenge etter at feltarbeidet mitt startet, ble jeg introdusert til en familie i Deir Zeita. Jeg besøkte dem flere ganger, og de introduserte meg for flere mennesker i deres bekjentskapskrets. Problemet mitt var at jeg manglet en tolk, men etter hvert fikk jeg tak i en person som kunne engelsk. Slik kom jeg i kontakt med flere mennesker som sa seg villige til å bli intervjuet. På denne måten fikk jeg til slutt skaffet meg et tilstrekkelig antall informanter, både i Deir Zeita og i Al Basha ash Sharqiya.

Valg av informanter

Målet for feltarbeidet mitt var å skaffe et bredt spekter av informanter. Jeg ønsket å snakke med folk i forskjellige aldre og med forskjellig sosioøkonomisk bakgrunn; deriblant både palestinere som har jordbruk som primærnæring og som har vært arbeidstakere i Jerusalem, enten innenfor industri, turisme eller handel. Videre var det viktig med en jevn kjønnsfordeling blant informantene. På slutten av feltarbeidet mitt hadde jeg oppnådd disse målene, etter å ha foretatt dybdeintervjuer av tolv informanter. Jeg hadde likt antall kvinnelige og mannlige informanter. I tillegg gjennomførte jeg flere kortere intervjuer med familiemedlemmer og venner til informantene, samt lokale politikere i Al Basha.

Aldersspredningen blant informantene var stor. Den yngste jeg intervjuet var nitten år, og den eldste var rundt sytti. Nesten halvparten av informantene mine var i tjue-trettiårene, mens seks stykker var over femti. Det var stor variasjon i forhold til yrkesbakgrunn. Gruppen av informanter bestod av lærere, sosialarbeidere, sykepleiere, hotellresepsjonister, butikkeiere og husmødre. I tillegg intervjuet jeg tre studenter.

En stor prosentandel av den palestinske befolkningen har høyere utdanning, noe som gjenspeilte seg blant informantene mine. Flere av dem hadde akademisk bakgrunn, noe som også gjaldt for kvinnene. For mange palestinere er utdanning en måte å sikre sin tilværelse

på. Blant den yngre generasjonen har den israelske okkupasjonen i perioder satt en midlertidig stopper for utdannelsen deres. Under den første Intifadaen hadde mange skoler og universiteter vært stengt i lengre perioder, og under den nåværende intifadaen var det vanskelig for studenter å ta seg fram til lærestedene siden de lå på den andre siden av muren. En av studentene jeg intervjuet hadde ikke mulighet til å komme seg til universitetet på grunn av dette. Thagaard (2003) skriver at personer med høyere utdanning som regel er mer fortrolig med forskning enn personer med lite utdanning. Dette kan ha bidratt til en skjevhet i min seleksjon av informanter. Samtidig intervjuet jeg også personer som hadde begynt å arbeide etter at de var ferdig med barne- og ungdomsskolenivået, så jeg mener jeg oppnådde en god balanse her.

Informanter som forskeren opparbeider et personlig forhold til, og som gir forskeren spesielt mye innsikt, kalles *nøkkelinformanter*. Karakteristisk for nøkkelinformanter er at de ikke bare er spesielt informative, men at de også blir samarbeidspartnere ved å delta i analyser av de situasjoner forskeren studerer (Thagaard 2003). Under feltarbeidet mitt fikk jeg svært god hjelp av Mahmud og hans søster Susan, til å samtale om de observasjonene og intervjuene jeg gjorde. Susan hadde vært i utlandet de siste tre årene, og hadde fått en viss avstand til sin egen kultur. Derfor tok hun ikke kulturen hun levde i for gitt, og kunne gi meg en god innføring i kulturelle levemåter i lokalsamfunnet. Det var også første gang Susan var tilbake i Al Basha ash Sharqiya etter at muren var bygget, så dermed kunne hun fortelle meg om sine inntrykk og refleksjoner om hva som hadde skjedd av endringer i folks tenkemåter som følge av muren.

Intervjuer og relasjoner i felten

Kvalitative intervjuer

Et kvalitativt intervju kan utformes på ulike måter. I min undersøkelse ønsket jeg å bruke halvstrukturerte livsverden-intervjuer når jeg innhentet data. Kvale (2002) definerer dette som ”et intervju som har som mål å innhente beskrivelser av den intervjuedes livsverden, med henblikk på fortolkning av de beskrevne fenomenene.” I metodelitteraturen kalles denne for det kvalitative forskningsintervju. Her er temaene forskeren skal spørre om i hovedsak fastlagt på forhånd, men rekkefølgen av temaene bestemmes underveis. På den måten kan forskeren følge informantens fortelling, men likevel sørge for å få informasjon om de fastlagte temaene. Fleksibilitet er viktig for å knytte spørsmålene til den enkelte informantens forutsetninger. Det er også viktig at intervjueren er åpen for at informanten kan ta opp temaer som intervjueren ikke hadde tenkt på i forkant (Thagaard 2003).

Forskerens kvalifikasjoner

Intervjusituasjonen stiller allsidige krav til intervjueren. Kvale (2002) fremhever at intervjueren ikke bare bør ha kunnskaper om de temaene som tas opp, men også om sosiale relasjoner. Erfaring i å takle menneskelige situasjoner er altså viktig i tillegg til trening fra intervjuundersøkelser. En tidligere erfaring jeg har med å utføre intervjuer er fra et feltarbeid jeg foretok i Tanzania våren 2001, i forbindelse med utviklingsstudiet på Høgskolen i Oslo. I løpet av feltarbeidet fikk jeg øvelse i å intervju, bruke tolk og å gjøre observasjoner i en fremmed kultur. I tillegg fulgte jeg et kurs i kvalitativ metode på Universitetet i Oslo høsten 2003, som gav meg en teoretisk forståelse for metodiske problemer som kan dukke opp i en forskningsprosess.

Forskerens posisjon i forhold til informantene

Et intervju preges av hvordan forsker og informant opplever hverandre i intervjusituasjonen. Informantenes reaksjoner er knyttet til hvordan forskeren fremstår for vedkommende. Det gjelder både forskerens personlige egenskaper og ytre kjennetegn som kjønn, alder og sosial bakgrunn. I løpet av feltarbeidet var jeg opptatt av hvilken rolle informantene ville tildele meg. En forsker vil ønske en rolle som ”sosialt akseptabelt inkompetent”: en rolle hvor man blir akseptert, samtidig som informantene forstår at de kan forklare selv ”åpenbare forhold”, uten at forskeren tar dette ille opp (Kvale 2002). Under feltarbeidet mitt prøvde jeg derfor å begrense hvor mye informasjon jeg gav omkring min personlige kjennskap til konflikten. Hvis folk spurte meg direkte om hvilke forbindelser jeg hadde til landet fortalte jeg litt om bakgrunnen min, men jeg prøvde å unngå å snakke for mye om det.

På mange måter tror jeg det virket mindre truende for informantene at jeg var en ung kvinnelig student. Det bidro blant annet til at kontaktene mine ønsket å gi meg beskyttelse fra folk som ønsket å utnytte meg. Et eksempel på dette var da jeg tok i bruk en tolk som krevde alt for mye penger for tolkeoppdragene. Flere personer tok da kontakt med meg og oppfordret meg til å bryte kontakten med ham. De sa de visste at jeg var student og derfor ville de aldri tenke på å ta så mye betaling ettersom de kjente til hvor dårlig råd studenter kan ha.

De fleste intervjuene foretok jeg hjemme hos informantene. Dette bidro til en avslappet atmosfære. Jeg besøkte informantene mine flere ganger, og tilbrakte mange timer sammen med dem slik at de ble vant til mitt selskap. Min interesse for deres situasjon skapte en tillitsfull stemning, og etablerte en god kontekst for et intervju.

Bruk av tolk

Palestinere er språkkyndige mennesker, og mange av innbyggerne i Al Basha kunne engelsk. Flere av informantene mine behersket språket ganske godt, slik at jeg ikke trengte å bruke tolk. Disse informantene hadde ikke nødvendigvis høy utdannelse, men hadde plukket opp språket i forbindelse med arbeidet sitt. Samtidig var det to målgrupper som ikke kunne engelsk. Det var kvinner som hadde lavere utdannelse og var hjemmeværende og informanter som var over seksti år. I slike tilfeller var jeg avhengig av å bruke tolk.

En utfordring jeg møtte på under feltarbeidet var å skaffe en profesjonell og fast tolk. Det ble til at jeg måtte bruke flere forskjellige tolker. Dette hadde sine ulemper ettersom jeg i perioder fikk for liten tid sammen med tolken i forkant av intervjuet til å presentere prosjektet mitt og forklare hva slags informasjon jeg var ute etter. Blant annet var det nødvendig å bruke en del tid på å forklare tolken hva narrativ analyse gikk ut på. Ved å skifte tolk ofte mistet jeg anledningen til å samarbeide med én over en lengre tidsperiode, slik at tolken hadde kunnet settes ordentlig inn i hva feltarbeidet mitt handlet om.

I løpet av feltarbeidet brukte jeg, med ett unntak, hovedsakelig tolker som hadde en viss erfaring med tolkearbeid. Jeg merket at de tolkene med minst erfaring hadde en tendens til å blande seg inn i intervjuet, slik at samtalen utviklet seg til å bli mer en gruppesamtale. Dette hang sammen med at informantene jeg intervjuet som regel var en venn av- eller i familie med tolken, og at jeg i tillegg berørte et tema som engasjerte dem. Selv om dette kunne være forstyrrende, og bidra til at informanten gikk bort fra de temaene jeg ønsket å snakke om, kunne det også ha en positiv effekt. Jeg la merke til at informantene åpnet seg mer når jeg brukte en tolk de kjente godt, og at det kunne komme fram en del viktig informasjon i de uformelle samtalene mellom informanten og tolken. Noen ganger benyttet jeg sjansen til å bruke deltagende observasjon ved å studere interaksjonen mellom informanten og tolken.

I begynnelsen brukte jeg Mahmud, en av mine hovedkontakter i Al Basha ash Sharqiya, til å tolke for meg. Jeg var ikke helt fornøyd med måten han utførte tolkeoppgaven på. Han kunne ofte virke utålmodig under intervjuene og oversatte ikke informantens svar i sin helhet. Jeg forsøkte å finne en annen tolk, og fikk til slutt anbefalt Hussein. Han hadde tidligere utført flere tolkeoppdrag og hadde en del kontakter i Al Basha. Det viste seg at han krevde en del penger for tolkeoppdragene, og jeg brukte ham bare til ett intervju.

I Deir Zeita brukte jeg en eldre mann som behersket engelsk ganske bra, til å tolke for meg. Han var opprinnelig en av informantene mine, men da jeg ikke fant noen annen tolk, valgte jeg å benytte meg av engelskkunnskapene hans. Det var ikke den mest optimale løsning ettersom han manglet erfaring som tolk. Intervjumaterialet jeg fikk fra informantene i Deir

Zeita ble dermed ikke av like god kvalitet som de andre intervjuene. Jeg forsøkte å veie opp for dette ved å besøke mine informanter i Deir Zeita flere ganger, og bruke mye tid på å observere samhandlingen mellom menneskene. Flere av dem jeg ble kjent med kunne litt engelsk, så vi fikk til en viss kommunikasjon selv uten bruk av tolk. Slik ble jeg bedre kjent med lokalsamfunnet og den sosiale og kulturelle konteksten som omgav menneskene jeg stiftet bekjentskap med.

Intervju av kvinner

Jeg ønsket å gjennomføre flere intervjuer av kvinner i Deir Zeita og Al Basha ash Sharqiya, men det ble en stor utfordring å få tak i kvinnelige informanter. Min kontakt Mahmud fortalte meg helt i begynnelsen av feltarbeidet at han trodde det kunne bli vanskelig å få tak i kvinner som ønsket å stille opp til intervju. Han viste til at innbyggerne i Al Basha var kjent for å være konservative og tradisjonelle. De fleste kvinnene hadde ikke høyere utdanning og ville vegre seg mot å snakke med folk som kom utenfra. Heldigvis kom jeg i kontakt med kvinner i lokalsamfunnet som både hadde utdanning og yrkeserfaring og som ikke hadde noen motforestillinger mot å bli intervjuet. Disse kvinnene hjalp meg så til å gjennomføre intervjuer med andre kvinner som ikke snakket engelsk.

Det viste seg å være vanskelig å få kvinnene på tomannshånd under intervjuene. Tolken Hussein fortalte at mennene ofte kunne kreve å være i samme rom når konene deres ble intervjuet. Dette gjaldt spesielt i de tilfellene hvor jeg brukte en mannlig tolk. Han sa det ville være uakseptabelt å gjøre et intervju med en kvinne uten å ha laget en avtale med ektemannen først slik at han kunne være tilstede. Jeg fikk derfor bare gjort ett intervju med en gift kvinne hvor ektemannen hennes ikke var i nærheten. I tillegg var det et veldig forstyrrende element at alle barna i familien som regel oppholdt seg i samme rom og lekte mens intervjuet fant sted. Jeg lyktes ikke alltid med å få barna til å gå inn i et annet rom, ettersom de alltid pleide å være sammen med moren.

Enker og ugifte kvinner sto litt friere til å kunne snakke med meg på tomannshånd. Samtidig bodde disse kvinnene som regel i samme hus som sine søsken og sine foreldre, så det var vanskelig å gå et sted hvor det ikke fantes andre mennesker i rommet. Intervjuet ble i tillegg sett på som en slags sosial begivenhet hvor alle i storfamilien ønsket å delta. Informantene kunne til og med bli mistenksomme hvis de ble bedt om å gå inn i et rom hvor det ikke var noen andre til stede. Jeg måtte flere ganger prøve å komme med en overbevisende forklaring om hvorfor dette var nødvendig. Etter hvert fant jeg en kvinnelig tolk jeg kunne

bruke når jeg skulle foreta intervjuer. Dette bidro til å gjøre situasjonen mer avslappet siden mennene ikke lenger krevde å være tilstede.

Siden det kunne være vanskelig å få kvinnene på tomannshånd, prøvde jeg å bruke deltagende observasjon og uformelle samtaler for å komme nærmere inn på informantene mine. Blant annet besøkte jeg kvinneklubben i Deir Zeita. Kvinnene møttes en gang i uken i klubbhuset hvor mennene vanligvis oppholdt seg. Blant bordtennisbord og fotballpokaler satt de rundt et bord og heklet, mens de skravlet om alt som foregikk i lokalsamfunnet. Jeg ble gitt et lynkurs i hekling og fikk snakket en del med de kvinnene jeg satt sammen med. Det ble en måte å bli bedre kjent med kvinnes livssituasjon.

Selv om det til tider var vanskelig å gjennomføre gode dybdeintervjuer med kvinner i Al Basha-området på grunn av de omstendighetene jeg nevnte ovenfor, var det med på å gi meg en innføring i hvor sterke familiebandene var i det palestinske samfunnet. Det sa meg også en god del om kvinnes posisjon i Al Basha. De tradisjonelle kjønnsrollene i det palestinske samfunnet har samtidig blitt satt under sterkt press på grunn av de to intifadaene, og det var spennende å se hvordan kvinnes posisjon ble reforhandlet i en situasjon hvor mennene på mange måter ble satt på sidelinjen. Jeg vil komme tilbake til dette i analysedelen av oppgaven.

Gjennomføringen av intervjuer

I et intervju er det en fordel å starte med nøytrale emner som det er lett å svare på, for deretter gradvis å komme inn på mer emosjonelt ladede emner og så til slutt avslutte med nøytrale temaer (Thagaard 2003). Jeg begynte derfor som regel intervjuene mine med å stille informanten spørsmål om hans eller hennes bakgrunn, som stedstilhørighet, familiebakgrunn, oppvekst, utdanning, yrke og sivilstand. Deretter pleide jeg å finne mer ut av hvilke forhold informanten hadde til sitt lokalsamfunn og hvor mye informanten kjente til lokalsamfunnets historie. Som regel førte disse introduksjonsspørsmålene til en glidende overgang slik at vi kom inn på informantens livshistorie. Det gikk med en del prøving og feiling før jeg lærte å stille gode oppfølgingsspørsmål. Jeg lærte blant annet mye av å transkribere mine første intervjuer og forsøkte å forbedre intervjueteknikkene mine underveis. En type oppfølgingsspørsmål jeg brukte var å be informantene berette om konkrete episoder eller eksempler for å beskrive hvordan de opplevde restriksjonene og barrierene som omringet dem. Noen informanter hadde nylig opplevd spesielt traumatiske opplevelser knyttet til soldatene som vokter sjekkpunktet ved muren. I slike situasjoner var det ikke vanskelig å få fram sterke følelsesmessige reaksjoner på hva informantene mente om muren. Det kunne samtidig være vanskelig å få informantene mine til å snakke om hva som var Israels hensikt

med å bygge muren. Dette krevde at jeg gjorde en indirekte tilnærming til temaet, blant annet ved å spørre om hva slags praktiske konsekvenser portforbud og restriksjoner på bevegelsesfrihet fikk for dem. Slik kom vi ofte inn på hva de syntes om israelsk politikk i de okkuperte områdene og deretter var det naturlig å spørre om hvorfor de mente israelerne bygget muren. Dette gav ofte mange interessante svar og slik fikk jeg innblikk i informantenes refleksjoner omkring deres egen livssituasjon.

Transkribering og tolkning av data

Kvale (2002) skriver at ved valg av språklig stil for transkripsjonen reises spørsmålet om hva som utgjør en gyldig overføring fra muntlig til skriftlig form. Transkripsjoner er ikke kopier eller gjengivelser av en egentlig realitet, men er i seg selv en del av fortolkningsprosessen. Enhver transkripsjon fra én kontekst til en annen medfører en rekke vurderinger og beslutninger. Avgjørelsen om transkriberingsmåte avhenger blant annet av hvordan transkripsjonen skal brukes i forskningen. Siden mine transkriberinger skulle fungere som grunnlag for en narrativ analyse, utførte jeg dem nøye og i ordrett form. I utdragene som presenteres i analysedelen har jeg valgt å inkludere intervjuerens spørsmål, i tillegg til pauser, gjentakelser og emosjonelle utbrudd. Dette gjør teksten tyngre å lese, men bidrar til å illustrere hvordan informanten strukturerer narrativen, og hvilken samhandling som finner sted mellom forsker og informant. Til grunn for en slik fremgangsmåte ligger et postmoderne perspektiv på kunnskapsproduksjon, hvor intervjuet er en samtale der data oppstår i den mellommenneskelige relasjonen. Samtalen er da intervjuerens og intervjupersonens felles produkt.

Et første trinn i analyseprosessen er å lete etter fortellinger i intervjuene, og bevare de strukturene som informanten har tatt i bruk for å skape mening. Dette skiller seg ut fra en vanlig kvalitativ analyse, som i større grad stykker opp teksten:

“Precisely because they are essential, meaning-making structures, narratives must be preserved, not fractured, by investigators, who must respect respondent’s ways of constructing meaning and analyze how it is accomplished” (Riessman 1993:4).

Riessman (1993) skriver at å finne og avgrense narrativer i det innsamlede intervjumaterialet er en del av den analytiske tolkningsprosessen, siden det ikke er gitt hvor en narrativ begynner og avslutter. Beslutninger om hvor en narrativ tar til og hvor den ender, kan endre narrativens form og mening på en grunnleggende måte. I analysen har jeg forsøkt å bevare narrativens form, samtidig som jeg har måttet ta praktiske hensyn for å redusere det innsamlede

intervjumaterialet i forbindelse med presentasjonen av analysen. Måten jeg har valgt å begrense datamengden på, har vært å velge ut sentrale deler av lengre narrativer, for å illustrere poenger ved teksten. Noen av narrative er derimot bevart i sin helhet, i de tilfellene hvor lengden tillot det.

Reliabilitet og validitet

Verifisering av kunnskap tar for seg begrepene reliabilitet og validitet. Reliabilitet henviser til hvor pålitelig resultatene er, mens validitet kontrollerer hvorvidt en intervjustudie undersøker det den er ment til å undersøke. Ifølge Kvale (2002) er ikke verifiseringsarbeidet bare et avgrenset studium av undersøkelsen, men bør være en del av hele forskningsprosessen. I dette kapittelet har jeg forsøkt å gi en redegjørelse for valg av metode og for gjennomføring av studien. Narrativ analyse passet bra til den type studie jeg ønsket å gjennomføre, ettersom hensikten var å undersøke temaer som omhandler meningsdannelse, subjektivitet og identitet. Ved å beskrive prosessene som omhandlet valg av informanter og gjennomføringen av feltarbeidet, har jeg diskutert hvilke faktorer som kan ha påvirket kvaliteten på det innsamlede materialet og hvilke referanserammer jeg selv har operert med i tolkningen av data.

En kritikk som har vært rettet mot narrative analyser er at tradisjonelle vitenskapelige sannhetskriterier ikke kan anvendes for å verifisere resultatet, ettersom personlige beretninger både kan være subjektive og tvetydige. Et slikt positivistisk perspektiv er derimot ikke relevant for en metode som legger til grunn en sosial virkelighetskonstruksjon. En personlig narrativ har ikke til hensikt å gjenspeile en korrekt versjon av "hva som egentlig hendte" eller utgjøre et nøyaktiv speilbilde av verden "der ute". Å konstruere en narrativ innebærer å skape en representasjon av virkeligheten. Individer bruker narrativer for å konstruere og opprettholde en identitet. Denne identiteten er stadig i endring ettersom narrativer er gjennomsyret av samfunnsdiskurser og maktrelasjoner som ikke er konstante over tid. Det er dermed ingen grunn til å tro at et individs narrativ vil, eller burde være, konsistent fra en kontekst til en annen. Samtidig kan en narrativ gjenspeile rådende maktkonstruksjoner og kulturelle aspekter ved samfunnet, noe som viser hvor viktig det er å gjøre dem til gjenstand for analyse. Riessman (1993) opererer med pragmatiske kriterier for sannhet ved å drøfte validiteten til en narrativ studie. Dette innebærer å beskrive a) hvordan forskeren kom fram til bestemte tolkninger, b) å vise hvordan materialet ble samlet inn, bearbeidet og presentert og c) å gjøre det opprinnelige materialet tilgjengelig for andre forskere. Jeg har forsøkt å følge disse kriteriene slik at det kan knyttes troverdighet til studiet jeg har gjennomført.

Kap. 6 Analysedel

Innledning

Ved å foreta en narrativ analyse av tolv informanter som bor i grenselandskapet mellom Israel og de palestinske områdene ønsker jeg å se på hvordan individer danner mening om sin egen situasjon, og hvordan disse meningene har endret seg over tid. For å kunne studere meningsdannelse er det nødvendig å ta utgangspunkt i viktige begivenheter og hendelser som individer har erfart i sine egne liv. Samtidig må forskeren også undersøke hvordan individet plasserer sine opplevelser inn i en bredere meningskontekst. Mennesker konstruerer identitet ved å plassere seg inn i fortellinger som omhandler både det lokale og det nasjonale. Narrativer om sted bidrar til å konstruere grenser mellom sosiale felleskap. Identitet konstrueres gjennom å markere og produsere *grenser* overfor *de andre*. Konstitueringen av et *vi* skjer alltid i relasjon til *de andre*. Det er umulig å ha en identitet uten å vite hva man ikke er (Friis 1998). For innbyggerne i Al Basha er israelere en naturlig gruppe å markere grenser til, men *de andre* omfatter også andre grupper både i det palestinske samfunnet og de øvrige land i regionen.

Tidsdimensjonen er også et grunnleggende element i narrativer som omhandler livshistorier. En hver ny generasjon bruker narrativer lokalisert i gruppens kollektive hukommelse, som både refererer til bestemte begivenheter og hendelser som har funnet sted, og til sosiale og kulturelle institusjoner. Siden narrativer på denne måten er lokalisert i tid, sted og rom oppstår det forskjeller mellom generasjonene i forhold til hvilket repertoar av narrativer et individ har tilgjengelig for å konstruere en identitet. Samtidig bevares en sammenhengende kjede av lokal identitetsfølelse, siden hukommelsen ikke bare er satt sammen av hendelser som hvert enkelt individ har erfart, men også inkluderer minner fra tidligere generasjoners beretninger (Paasi 1996). "Lagdelinger" av en personlig livshistorie kan inkludere elementer av historien til "et større jeg", det vil si narrativer som knyttes til familien, nabolaget, stedet og nasjonen. Somers og Gibson (1994:38) uttrykker det slik:

"People construct identities (however multiple and changing) by locating themselves or being located within a repertoire of emplotted stories; "experience" is constituted through narratives; people make sense of what has happened and is happening to them by attempting to assemble or in some way to integrate these happenings within one or more narrative; people are guided to act in certain ways, and not others, on the basis of the projections, expectations and memories derived from a multiplicity but ultimately limited repertoire of available social, public and cultural narratives (Somers og Gibson 1994)."

Før jeg tar fatt på analysen vil jeg gi en kort redegjørelse for noen hovedtrekk ved stedets historie og gruppens identitetstrekk. Dette viser hvilke elementer informantene trekker på i sine narrativer for å skape mening og kontinuitet i sin tilværelse, og for å markere grenser overfor *de andre*.

Lokalsamfunnets historie

Mennesker konstruerer identitet ved å plassere seg inn i fortellinger som omhandler både det lokale og det nasjonale. I kapittel fire redegjorde jeg for viktige begivenheter i palestinerne nasjonale historie. For en del av informantene er det derimot den lokale identiteten som dominerer, og de anvender først og fremst lokale narrativer for å plassere sine liv inn i en større meningskontekst. For å kunne analysere deres narrativer er det viktig å presentere noen av hovedtrekkene i den lokale historien.

På mange israelske kart vil det ikke være mulig å finne avmerket stedet Al Basha. Dette er fordi Israel tegnet nye grenser etter krigen i 1967 og endret på distriktsinndeling på Vestbredden. Deler av Al Basha ble tildelt nye stedsnavn av Israel, og de nye grensene delte opp lokalsamfunnet i tre deler. Hvis man derimot snakker med innbyggerne i Al Basha, skjønner man at stedet fremdeles utgjør en levende og samlet enhet. Ifølge lokalhistorikere henviser navnet Al Basha til et titalls stammer som bosatte seg på tre fjelltopper; Al Basha Al Wusta, Al Basha ash Sharqiya og Deir Zeita. Befolkningen eide store buskap av kyr og geiter som beitet i området mellom Jordandalen og Jerusalem. Innbyggerne fikk inntekter fra husdyrhold (geiter og sauer), jordbruk (oliventrær) og fra arbeid i og rundt Jerusalem.¹⁹

Jerusalem har spilt en viktig rolle i lokalsamfunnets historie. Byen har vært lokalsamfunnets økonomiske, kulturelle og religiøse sentrum gjennom en lang periode, under både ottomansk, britisk, jordansk og israelsk styre. Innbyggerne føler derfor en sterk stedstilhørighet til denne byen. I Jerusalem finnes skoler, markeder, arbeid og de religiøse helligdommene, og der fikk ungdommen tilgang til et større miljø.

Et møte med *de andre* forårsaket en endring i levevei og identitet. Selv om mange flyktet under urolighetene i 1948, var det krigen i 1967 som skulle medføre de største endringene for lokalbefolkningen. Under seksdagerskrigen flyktet mange av innbyggerne til Jordan. En del ble igjen der, men de fleste vendte tilbake da krigshandlingene var over. Kort tid etter krigens slutt laget Israel nye grenser i området for å skape en demografisk og romlig organisering av byen som skulle sikre israelsk kontroll over Jerusalem (Abdel-Fadil 2003). To tredjedeler av Al Basha forble en del av Vestbredden og innbyggerne fikk utdelt Vestbredden-

---

¹⁹ Kildehenvisning kan ikke vises. Tittel på rapport avdekker stedsnavn som er anonymisert i oppgaven.

identitetskort, mens Al Basha Al Wusta falt inn under Jerusalems nye bygrense. Innbyggerne der fikk utdelt Jerusalem-identitetskort. Fram til nittitallet hadde ikke identitetskortene noen praktisk betydning for de lokale innbyggerne. Befolkningen fortsatte sine liv på tradisjonelt vis, uavhengig av de nye grensene, gjennom lokale giftemål og sterkt familiesamhold. Etter hvert ble landområdet rundt Al Basha gradvis konfiskert av den israelske staten til militært bruk eller til bygging av bosettinger. Dette førte til at lokalsamfunnet måtte skaffe nye inntektskilder. Delvis på grunn av tapte landområder og delvis på grunn av muligheten til å få høyere inntekter begynte flere av innbyggerne i Al Basha å jobbe i Israel. De fleste fikk jobb innenfor turist- og servicebransjen eller i anleggsfirmaer. Dette førte til en generell velstandsøkning i lokalsamfunnet.

Etter Al-Aqsa-Intifadaen og byggingen av muren i 2002 har lokalsamfunnet opplevd en vanskelig periode. Innbyggere med Vestbredden-identitetskort har ikke lenger tillatelse til å reise til Jerusalem, og da infrastrukturen til Al Basha ash Sharqiya og Deir Zeita har vært tett tilknyttet Jerusalem, har dette medført store problemer for lokalbefolkningen. Arbeidsløsheten ligger på rundt 80%, fordi de fleste tidligere jobbet i Israel eller i Øst-Jerusalem. Det finnes få alternative jobber andre steder, siden arbeidsledigheten er høy på hele Vestbredden. Befolkningen kan heller ikke vende tilbake til jordbruk siden landområdene rundt Al Basha er blitt konfiskert av israelske myndigheter. Ungdommen i Al Basha ser dermed få fremtidsmuligheter hvis de blir værende i området. Samtidig er familie- og klanstilhørigheten så sterk at svært få familier har valgt å forlate stedet.

Identitetstrekk ved gruppen

Jeg ønsker å nevne noen generelle identitetstrekk ved gruppen, siden innbyggerne bruker dem til å posisjonere seg selv i forhold til *de andre*. Innbyggerne i Al Basha nevner flere faktorer som skiller dem ut som en gruppe. Slike identifikasjonsmerker kan både virke inkluderende og ekskluderende for folk som kommer utenfra.

Informantene mine påpeker hvor fremtredende familie- og klanstilhørighet er i lokalsamfunnet. De fleste storfamiliene er bosatt i samme område, og har bygget husene sine tett inntil hverandre. Alt sosialt liv og store begivenheter sentreres rundt familien, og mange informanter regner denne enheten som den viktigste tilhørigheten de har. Familiene og klanene regulerer også det sosiale livet i lokalsamfunnet. Dette fenomenet er blitt forsterket av at Al Basha ikke har hatt noen sentral styresmakt som i vesentlig grad har involvert seg i lokale forhold siden 1967. Etter seksdagerskrigen innførte Israel et militært-administrativt styre i de okkuperte områdene, hvor militærlover og militærdomstoler gjaldt for alle

palestinske innbyggere. Samtidig har ikke de israelske myndighetene vært så opptatt av hva som hendte på det lokale plan i de palestinske tettstedene. Derfor har de tradisjonelle klansbåndene i Al Basha fungert som en kontrollerende enhet for den lokale sosiale strukturen. Hvis det oppstod strid mellom familier eller hvis noen av innbyggerne begikk kriminelle handlinger, kom familieoverhodene sammen og meglet mellom de forskjellige partene. Selv om det er innført nye lokale styringsformer etter Oslo-avtalen skal det mye til for å endre den tradisjonelle klan tilhørigheten. Det kan virke som om de to styringsformene, den ene uformell og familiebasert, den andre politisk og demokratisk, i dag eksisterer parallelt med hverandre.

I tillegg til de sterke familiebandene, er informantene svært opptatt av sin palestinske tradisjon og kultur. Dette var svært synlig under feltarbeidet ved at informantene viste en storslagen gjestfrihet og la stor vekt på å varte opp de besøkende. Samtidig gav de unge uttrykk for at de til tider følte lokalsamfunnet kunne være altfor konservativt og religiøst. Blant annet var det strenge reguleringer på møter mellom menn og kvinner. Informantene mine viste samtidig en sterk lojalitet til lokalsamfunnet, ettersom lokalmiljøet gav dem en følelse av trygghet og tilhørighet.

Analyse

Jeg utfører en narrativ analyse av livshistoriene til innbyggerne i Al Basha. Mine informanter kan inndeles i tre grupper etter hvilke plott og hendelseskjeder som inngår i deres narrativer. Det som skiller dem fra hverandre er hvordan menneskene i disse gruppene i ulik grad har opplevd politiske, fysiske og juridiske barrierer som eksisterer mellom det palestinske og israelske samfunnet. De gjør forskjellige vurderinger av årsakene til at disse barrierene eksisterer. For å presentere det innsamlede datamaterialet fra feltarbeidet har jeg laget en skjematisk inndeling av gruppene. Det er viktig å understreke at denne kategoriske inndelingen ikke får fram alle de nyanser og variasjoner som finnes i narrative og plottene informantene anvender for å skape betydning. Samtidig er det nødvendig i en forskningssammenheng å sette opp et analytisk rammeverk for å kunne få fram viktige trekk ved det innsamlede materialet.

Gruppe 1. De er nasjonalt orienterte, har enten selv vært politisk aktive eller har hatt familiemedlemmer som har vært politisk aktive. Hovedidentiteten er basert på det nasjonale, selv om de også viser en sterk lokal stedstilhørighet. Personer i denne gruppen har i lang tid

vært bevisste på fysiske, politiske og juridiske barrierer. (Amin, Shukri, Anan, Salima, Susan, Kahina)

Gruppe 2. De er lokalt orienterte og har reist mye innenlands og/eller utenlands. Mange har jobbet i Israel og er blitt påvirket av direkte kontakt med *de andre*. Det er først i senere tid at de har opplevd juridiske og økonomiske barrierer. (Abdullah, Ahmed, Mahmud)

Gruppe 3. De er lokalt orienterte og har en stedsbundet identitet. Den nasjonale identiteten har etter hvert begynt å få en mer framtrædende plass. Det er først i senere tid at de har opplevd barrierer på det juridiske og økonomiske plan. (Aisha, Nishat, Alesha)

Det som er bindeleddet mellom disse tre gruppene og det de har felles er lokalsamfunnet Al Basha og dets omgivelser.

Analysens struktur

Intervjuene jeg foretok under feltarbeidet startet som regel med fokus på det lokale, hvor jeg ba informantene ta utgangspunkt i deres oppvekst i Al Basha når de skulle fortelle om seg selv. Livshistoriene til informantene ble derfor først knyttet opp til deres forhold til det lokale stedet, dets historie og innbyggere. På denne måten fikk jeg innblikk i hvilken grad personene følte likhetspunkter eller opplevde seg forskjellig fra resten av gruppen og hvordan informantene tolket de hendelseskjedene som hadde funnet sted i Al Basha. Videre så jeg på når informantene begynte å bli bevisst på barrierenes inntreden i deres liv og hvilke barrierer informantene vektla som betydningsfulle. Det var også interessant om informantene koblet disse barrierene i lokalsamfunnet opp til en større fortolkningsramme, ved å vise til utviklingen på det nasjonale plan og palestinerne generelle historie. På den måten kunne jeg få innblikk i om de hadde et lokalt eller nasjonalt perspektiv på konflikten med *de andre*. Måten jeg la opp intervjuene vil utgjøre et strukturerende element når jeg presenterer analysen.

Gruppe 1. Nasjonalt orienterte og politisk bevisste

(Informantene i denne gruppen: Amin, Shukri, Anan, Salima, Susan og Kahina)

Narrativer om Al Basha vektlegger at det har vært lite uroligheter i området og at svært få personer har drevet med aktiv politisk motstand mot den israelske okkupasjonen. De familiene som har vært politisk aktive har, ifølge en informant, nærmest blitt regnet som ”outsidere”.

“In the sense of the community itself, there were times that we felt as outsiders because of also our political, you know, activities.”(Susan)

“You know, it was in the early times, and so on and then here, we come here and the village here as well, they weren’t aware of any national things, I mean, I seem to remember there were maybe three or four in the whole village who were politically active.” (Susan)

“During all our life there is nothing happened here. I don’t know why they deal with this country [distrikt] in this way, because nothing happened.” (Salima)

Under feltarbeidet intervjuet jeg både eldre og yngre mennesker som tilhørte familier som er kjent for å ha deltatt i politisk virksomhet. Et fellestrekk ved denne gruppen er at de fleste har tilbrakt deler av livet sitt enten i utlandet eller i andre byer på Vestbredden og hatt en større grad av geografisk mobilitet enn andre innbyggere i Al Basha. Flere av dem har hatt en eller annen form for politisk engasjement i løpet av livet og utviklet tidlig en bevissthet om nasjonal identitet. Det kan oppleves som et paradoks at disse informantene samtidig viser en sterk lokal stedstilhørighet og trekker fram lokale narrativer om stedet for å vise at de har rett til territoriet. Informantene forteller at de har bodd i Al Basha i flere generasjoner og at sterke tradisjoner knytter dem til området. Det at de trekker fram lokal patriotisme, familie- og klanstilhørighet for å vise til en territoriell identitet, kan ha sammenheng med at siden de aldri har hatt sin egen nasjonalstat har forskjellige og overlappende identiteter i stor grad karakterisert palestinerne som folkegruppe (Khalidi 1998).

Informantene i denne gruppen har en lang tradisjon i å tenke *vi* og *de andre* i den aktuelle konflikten og relaterer til Israel hovedsakelig som en okkupasjonsmakt. I tillegg har de fleste et klart definert forhold til hvilke former for motstandskamp de mener det er viktig å utøve. I narrative deres henter de elementer fra palestinerne politiske historie for å belyse og forstå samtidens hendelser på det lokale og nasjonale plan. På denne måten belyser de konflikten med *de andre* ut fra et nasjonalt, historisk perspektiv. På grunn av deres politiske engasjement har flere av dem på et tidlig tidspunkt blitt konfrontert med – og blitt bevisste på – eksisterende barrierer i samfunnet, deriblant politiske barrierer. Før Oslo-avtalen fantes det ingen lovlige arenaer å være politiske aktive i på de okkuperte områdene. Informantene har dermed opplevd at nære familiemedlemmer og venner har blitt arrestert på grunnlag av deres nasjonale og politiske engasjement. De politiske barrierene har igjen bidratt til å øke gruppens bevissthet om at de lever under okkupasjon.

I analysen ser jeg på hvilke hendelseskjeder gruppen refererer til for å forklare hvorfor de utviklet en palestinsk nasjonal identitet, hvorfor de valgte å bli politisk aktive og hvilke barrierer de har møtt på. Ved å se på hvilke episoder og begivenheter de trekker fram som viktige, vil jeg forsøke å se den underliggende logikken om hvordan disse episodene i livene deres henger sammen. Her blir tidsdimensjonen et viktig aspekt for å skjønne hvordan personene fortolker utviklingen og hvordan de bruker tiden som virkemiddel for å kommunisere et budskap. Thagaard (2003) skriver at personer skaper mening til begivenheter i sitt liv ved å plassere hendelsene inn i en tidssammenheng.

Forskjellige generasjoner opplever og trekker erfaringer på forskjellige måter. Generasjonene opplever bestemte begivenheter og relaterer til dem på et personlig plan. I forbindelse med analysen av Gruppe 1, ønsker jeg å ta utgangspunkt i hva Khalidi (1998) skriver, at hver palestinske generasjon har sitt kollektive traume som referer til en bestemt historisk begivenhet og som utgjør et element i den palestinske nasjonale identitet. Disse kollektive traumene utgjør en del av den palestinske nasjonale narrativen og overleveres muntlig fra generasjon til generasjon. Forskjellige narrativer eksisterer side om side, ut fra hva de forskjellige familiene og individene har opplevd og følt på kroppen. For den eldre generasjonen i denne gruppen fremheves hendelsene i 1948 og 1967 som sentrale begivenheter, mens for den yngre generasjonen utgjør den første og andre intifadaen et sentralt punkt i deres liv. Av analytiske grunner vil jeg derfor først dele gruppen i to ut i fra hvilken generasjon informantene tilhører og hvordan de omtaler disse begivenhetene, før jeg foretar en oppsummering av hvilke likhetstrekk som alle i gruppen har.

Den eldre generasjonen

De eldre informantene i denne gruppen (Shukri, Amin og Anan) har vært politisk aktive siden femti-sekstitallet og utviklet tidlig en bevissthet om sin palestinske identitet. Alle har høyere utdanning, og Amin og Shukri har jobbet som lærere i flere år. For Amin og Anan utgjør deres flyktningebakgrunn et viktig element i deres identitet ettersom deres familier ble flyktninger under krigen i 1948. Samtidig har de to en svært forskjellig opplevelse av hvordan det er å være flyktning. Amin kom relativt raskt tilbake til Al Basha etter et kort opphold som flyktning i Jordan i forbindelse med krigen i 1948. Anan derimot, har levd i en flyktningeleir i over tretti år og kan ikke vise til samme tilknytning til et bestemt sted siden hennes landsby ligger i Israel. I det palestinske samfunn, hvor lokal stedstilhørighet spiller en viktig rolle for identitetsskapning, kan manglende tilhørighet til et sted være et fremmedgjørende element i forhold til identitet og innlemmelse i et større felleskap, noe jeg kommer tilbake til senere.

Shukri, Amin og Anan beskriver i sine narrativer den gradvise endringen og opptrappingen av den israelske okkupasjonen på Vestbredden over et langt tidsrom, og ser på muren som en ytterligere manifestasjon av okkupasjonen. Alle har gjennomlevd viktige begivenheter som er sentrale for den palestinske nasjonale narrativen, og kommer med personlige beretninger om hvordan de opplevde Al Nakba i 1948 og seksdagerskrigen i 1967. Fokuset til disse informantene er som oftest rettet mot *de andres* rolle i konflikten. Hovedsakelig dreier dette seg om de israelske styresmaktene, men de omtaler også de arabiske statene og det internasjonale samfunn. De er mindre opptatt av å omtale interne forhold i det palestinske samfunnet, i motsetning til den yngre generasjonen i denne gruppen. Jeg vil først ta for meg livshistoriene til Amin og Shukri, siden deres narrativer har flere likhetstrekk, før jeg presenterer Anans livshistorie. Anan skiller seg ut fra de andre informantene mine ved at hun ikke har det samme sterke tilknytningspunktet til Al Basha, siden hun først flyttet dit i voksen alder. Hennes livshistorie domineres av de begivenhetene som fant sted under Al-Naqba i 1948, mens narrative til Amin og Shukri domineres av begivenhetene som skjedde i 1967.

To lærere fra Al Basha

Amin og Shukri er to pensjonerte lærere i seksti- og syttiårene som viser en sterk stedstilknytning til lokalsamfunnet sitt. De har vært vitne til den gradvise endringen av Al Basha som har gått fra å være et tradisjonelt jordbrukssamfunn til å bli et urbant tettsted knyttet til Jerusalem. Parallelt med å fortelle sine livshistorier, kommer de stadig med refleksjoner over endringsprosesser som har funnet sted i lokalsamfunnet. Et sentralt element i deres narrativer er hvor stor innflytelse forskjellige barrierer har hatt på utviklingen i Al Basha. Begge legger stor vekt på Israels okkupasjon av Vestbredden som en viktig faktor for å forklare endringer i innbyggernes levevei og identitet, samtidig som de også trekker fram andre momenter for å forklare utviklingen.

Anvendelsen av tidsdimensjonen er et viktig element i narrative til Amin og Shukri. Begge bruker tidsdimensjonen som et virkemiddel ved at de stadig bruker fortiden som kontrast til å fortelle noe om nåtiden. Fortellingen om lokalsamfunnets historie blir ikke strukturert etter en lineær og kronologisk rekkefølge av begivenheter. Derimot gjøres det stadige narrative ”hopp” mellom fortid og nåtid for å illustrere et poeng om hvordan situasjonen i Al Basha har utviklet seg på en unormal måte. Jeg vil vise et eksempel på denne bruken av narrativ virkemiddel ved å gjengi kortere utdrag fra både Amins og Shukris livshistorie.

I begynnelsen av intervjuet med Amin spurte jeg ham om hans familie og hvor lenge hans forfedre hadde bodd i Al Basha. Det viste seg at noen enkle spørsmål om familiebakgrunn ofte kunne si ganske mye om personens og stedets historikk. De fleste innbyggerne i Al Basha hadde foreldre, søsken, barn og barnebarn boende i samme nærområdet, men i Amins tilfelle kom det fram hvordan en flyktningetilværelse kan endre radikalt på et slikt tradisjonelt livsmønster. Pauser er markert med tegnet (P).

Int.: Where do your brothers and sisters live? Do they live in this area as well? Al Basha Al Wusta and in...

Amin: My daughters...? Three of my daughters live in Amman. (Susan forklarer for ham at han bruker ordet datter istedenfor søster) Ah (P) sisters. Sisters in Amman.

Int.: Amman?

Susan: Amman in Jordan.

Int.: Oh, Amman! Yes, yes.

Amin: One of my brothers live in America, in Washington, the other in Beirut.

Int.: In Beirut.

Amin: One of them is here.

Int.: One of them is here. So you are quite spread out.

Amin: Yes.

Int.: For how long has your family been living in this area?

Amin: (Susan oversetter) When my father was born and my (P) my grandfather, they born here.

Int.: They were born in this place

Amin.: Yes, in this area. Yes, we are from here.

Int.: Yes (...)

Amin.: I am Amin Khalil Muhammad Siku Askar Yissu Addar [i arabisk tradisjon tar sønnen farens og farfarens navn og inkorporerer dem i sitt eget]. All these was born here.

Int.: Six generations was born here in this area [her trekker jeg feil konklusjon, for svaret hans tilsier at tre generasjoner har bodd i området]?

Amin: Yes [Vet ikke hvorfor han svarer ja på dette]

Int.: What kind of occupation did his parents have?

Amin: (Susan oversetter) Well, his parents and his grandparents were living on agriculture and farming and they had some cattle. They were living on that. That was the nature of the society. His father also had some cattle and they had some land and after some time his father bought a tractor, (latter) so they started to plant crops and he became an employee in bureaucracy and (...) he [Amin] was an employee so he didn't continue the same, and he mentioned that now, because the area of Al Basha is quite large, it's from Jerusalem to... it extends...towards the...

Int.: The checkpoint, yeah...

Susan: Well, actually it extends beyond...

Int.: Even beyond that...

Amin (Susan oversetter) Originally, they extended towards the Jordan Valley, but now with the land confiscation and the settlements and the checkpoints, so the population here in Al Basha as Sharqiya is caged between the wall and between the checkpoint and of course, because his family as well has...he has some lands beyond the checkpoints, which is now forbidden area for security reasons.

Int.: Right, so they cannot enter the land.

Susan: No, they can't use the land.

Dette utdraget fra Amins livshistorie, hvor han forteller om sin familie og om stedet Al Basha, viser at store endringer har funnet sted i løpet av kort tid. Dette blir synlig når jeg stiller spørsmål om Amins familiebakgrunn. Flere generasjoner har bodd uavbrutt i samme område, men i løpet av Amins levealder har det skjedd store endringer som har ført til at flere i familien hans nå bor spredt rundt i verden. Det er tydelig at eksterne faktorer har brutt opp det tradisjonelle livsmønsteret til familien. Senere i intervjuet får jeg vite at dette er fordi familien hans ble flyktninger i 1948 og ikke alle kom tilbake til Al Basha. Amin beretter videre i utdraget ovenfor om hvordan forfedrene hans drev med jordbruk. Han begynner med å fortelle om de gradvise endringene som finner sted i et jordbrukssamfunn når det blir påvirket av den generelle moderniseringstrenden i samfunnet:

“His father also had some cattle and they had some land and after some time his father bought a tractor, (laughter) so they started to plant crops and he became an employee in bureaucracy and (...) he [Amin] was an employee so he didn't continue the same...”

Amin skal så til å forklare hvor grensene til Al Basha gikk før i tiden, da Al Basha var navnet på et stort distrikt som strakte seg fra Jerusalem til Jordan-dalen. Her skjer det derimot et brudd i det kronologiske og kausale mønsteret i narrativen, som til nå har vært bygget opp rundt en moderniseringsnarrativ. Sannsynligvis skjer bruddet fordi intervjueren kommer med en feilkommentar som gjør at informanten føler han må utdype forklaringen sin:

”...and he mentioned that now, because the area of Al Basha is quite large, it's from Jerusalem to... it extends...towards the...

Int.: The checkpoint, yeah...

Susan: Well, actually it extends beyond...

Int.: Even beyond that...

Amin (Susan translates) Originally, they extended towards the Jordan Valley, but now with the land confiscation and the settlements and the checkpoints, so the population here in Al Basha as Sharqiya is caged between the wall and between the checkpoint, and of course, because his family as well has...he has some lands beyond the checkpoint, which is now forbidden area for security reasons.

Int.: Right, so they cannot enter the land.

Susan: No, they can't use the land.

Her trekker Amin fram en annen viktig årsaksforklaring på hvorfor endringer fant sted i Al Basha. Han beretter hvordan Israels territorielle politikk har omformet det tradisjonelle arabiske landskapet på Vestbredden. Familien hans er blitt fratatt jordeiendommene sine og kan dermed ikke drive med jordbruk. Fysiske barrierer som bosettinger og landkonfiskeringer medfører at innbyggerne i dag bare kan bevege seg rundt på et lite område, i motsetning til før i tiden da lokalsamfunnet hadde kollektiv bruksrett til store jordeiendommer. Gjennom slike

kontrasteringer mellom fortid og nåtid i Amins narrativ får han fram et poeng om at det har skjedd drastiske endringer i lokalsamfunnet, og at utviklingen ikke har forløpt på normalt vis. Det er barrierer på det fysiske nivået som har skapt endringene.

Shukri bruker også brudd i kronologien som virkemiddel når han i en narrativ forsøker å forklare hvordan de fysiske barrierene innbyggerne møter på har vokst i omfang de siste tiårene. Jeg vil gjengi et utdrag fra en lengre narrativ hvor han forteller om lokalsamfunnets historie, for å illustrere dette. Et viktig tema for Shukri er bevegelsesfrihet. For å beskrive gangen i utviklingen til lokalsamfunnet, går Shukri tilbake i tid og forteller om den halvnomadiske tilværelsen til hans forfedre i Al Basha, hvor de i løpet av en årsyklus kunne veksle mellom å oppholde seg i Al Basha, Syria og i Jordandalen. Denne bevegelsesfriheten som hans forfedre opplevde, brukes deretter som en kontrast når han kort tid senere beretter om hvordan innbyggerne i Al Basha i dag ikke lenger har mulighet til å reise noe sted.

Shukri: We used to hundreds of years ago, when they used to have the sheep and animals they moved from Palestine to Jordan, and then maybe to Syria, to the south of the Syria.

Int.: So you were wandering around?

Shukri: Yes, but they have their situation here in this land. They may go to Jordan [or] to another [country]. They make movement around the area and so they have some little houses in Syria and in mountain. They come back here maybe after one year to rebuild. And they plant wheat to give the animals food.

Int.: So did you have goats and sheep and...?

Shukri: Yeah, sheep. And their city was Jerusalem. They used to sell their products there and the beginning of winter they can move to the Jordan valley because it is not cold in winter for them. They can live in tents with the animals. Then they let the animals [graze] and then they stay in their stone houses and plant trees and other things and have some work. (kort pause i intervjuet)

Shukri: um Al Basha don't love um (P) like the other villages, to live together.

Int.: Ok. They like to live scattered?

Shukri: Everybody can build his house in um his lands so it is very wide.

Int.: Why was that?

Shukri: um (P) (-) because everyone wants to stay far away from the other and so he can put the sheep and plant trees and around his house (P) Then they used to have work when um the English came and they learned the (-) They have work for the English government (P) and then afterwards with the Jordan and after that (P) with the Israelis.

Int.: What kind of work did they do for the....?

Shukri: Maybe workers some who um have been learn in the schools or the police they can have some good jobs.

Int.: Because people went to schools (P) um English schools?

Shukri: Yeah, Yeah, They can go and learn in Jerusalem (P) And now they used to go on foot to Jerusalem and it take them about one half an hour, to go to Jerusalem, about four kilometres.

Int.: Did the children go everyday or did they (P)

Shukri: Every day, perhaps who has work or who want to go to the market or the Al-Aqsa mosque, he can go (P) or on the donkeys (latter) horses, they can but after then there was cars (P) they used their cars (P) so now um Al Basha has the most (P) the education and we have very (-) many of them who have (P) university degrees, PHD or Master, or (P) BA.

Int.: What did um did you study? What did you study?
 Shukri: Yes, I learned (P) in Jerusalem and (-) school.
 Int: What kind of school?
 Shukri: The secondary school, then um I study in Damascus in university, history, I worked to (P) to learn um more in Beirut but I got (P) the war (P)
 Int.: Oh, was this 1967?
 Shukri: (P) but the war in Libanon in the seventeen, they want us to go there so I stop. I have BA.
 Int.: Yeah, so you couldn't continue. When (P) because, you finished your education in nineteen seventy?
 Shukri: I finished in Damascus in their city in 1965 then I became a teacher in the same school I learned in and (-) Jerusalem. But after the war [I 1967] (latter) I was obliged to leave to Ramallah.
 Int.: Did you go with your family?
 Shukri: No, no, we stayed here and I used to go every day, it was easy to go, in about one quarter, and it was one hour to Jerusalem, and another quarter to Ramallah. It is not difficult, like today. There was no war. And it was not difficult to go through Jerusalem, but now we can't go. If I want to go to Ramallah, I must go to this way to Karnei Khefets [israelsk bosetting] and the long way, it takes one and a half hour and the checkpoint, it may be four, three checkpoint to reach Ramallah, so it is very difficult now. I used to come from Ramallah through the day to teach in Jerusalem and go back to Ramallah and teach there and come back, but now it is not allowed to move it. Now they build (P) the wall in Al Basha, two-three villages and Al Basha Al Wusta and Al Basha ash Sharqiya and Deir Zeita. Al Basha Al Wusta is called the West-Basha (P) as I said before, you can find the one here and his father living there or his brother, (P) they have lands there and the houses, our neighbour have their houses here and they have houses in Al Basha Al Wusta. When the wall is built, they leave this (P) they go back to their houses in Al Basha al Wusta, because they work in Jerusalem, they can't go everyday and they have (latter) yellow cards [historien hans blir avbrutt av at det kommer gjester til huset]

Her forteller Shukri om lokalhistorien til Al Basha og hvordan dagens innbyggere i Al Basha har bevart mange av de samme identitetstrekkene som karakteriserte deres forfedre. Shukri viser en kontinuitet i palestinernes livsførsel ved å fortelle hvordan dagens lokalbefolkning liker å ha stor plass rundt husene sine, for å kunne ha plass til dyrehold og plantevekster. Samtidig bevarer de en følelse av frihet ved at husene ikke står tett i tett. Jerusalem har en sentral posisjon blant innbyggerne, og Shukri beskriver hvordan skole, markeder, hellige steder og arbeid finnes der. Livet går sakte sin vante gang, og det virker som om de sentrale styresmaktene har liten innvirkning på hverdagslivet til innbyggerne. På uddramatisk vis skjer det et skifte hvor lokalbefolkningen til forskjellige tider jobber for britene, jordanere og israelere. I denne prosessen skjer det samtidig en modernisering hvor stadig flere i lokalsamfunnet skaffer seg høyere utdanning. Som svar på mitt spørsmål kommer så Shukri inn på sin egen livshistorie, hvor han forteller om sine studier i Syria og Libanon og om tiden etter at han er ferdig med studiene sine, hvor han slår seg ned i Al Basha. Bruddet i den kronologiske beretningen finner sted da han skal til å fortelle om hvor lett det var å reise rundt på Vestbredden før i tiden. Plutselig hopper Shukri fram i tid og sammenligner hvilken

bevegelsesfrihet som fantes før med hvordan situasjonen er i dag. Denne delen skiller seg ut fra resten av intervju samtalen, som var preget av mange pauser og kortere setninger. Shukri kommer nå med en lang og sammenhengende historie om hvor vanskelig det er blitt å bevege seg rundt på Vestbredden. Han viser hvordan den gradvise utviklingen av lokalsamfunnet stopper brått opp når barrierene som reises, hindrer kontinuiteten i den tradisjonelle levemåten til de lokale innbyggerne. Muren og sjekkpunktene bryter opp alt det Shukri anser som viktig for følelsen av tilhørighet og identitet. De store byene, Jerusalem og Ramallah, er det nesten umulig å reise til. Barrierene hindrer en videre utvikling av samfunnet siden moderne kommunikasjonsmidler og veinett ikke kan benyttes for å koble Al Basha tettere opp til urbane sentre. I tillegg er livet rundt storfamiliene i ferd med å ødelegges fordi familiene blir skilt fra hverandre ved de fysiske stengslene som reises. Bruddet i tidsdimensjonen illustrerer hvordan muren representerer et skille med den ellers jevne gangen i tilværelsen, og hvordan folk nå forhindres fra å leve et tilnærmet normalt liv. Barrierene som har eksistert fram til da har gjort tilværelsen vanskelig, men nå gjør muren det helt umulig for lokalbefolkningen å bevare den vante kontinuiteten i sin tilværelse. Dermed skjer det en radikal endring av sentrale identitetsfaktorer som har bundet lokalsamfunnet sammen. Israels okkupasjonspolitikken hindrer også en naturlig utvikling med modernisering av samfunnet ved at veinettet mellom urbane tettsteder, som Al Basha og storbyene, sperres av, noe som skader den lokale økonomien.

Studietid

Både studier og yrkesvalg spiller en sentral rolle i livshistorien til Shukri og Amin og bidrar til å forklare viktige veivalg de tok senere i livet og hvorfor de valgte å bli politisk aktive. I narrativene beretter de om hvordan de kom fra enkle, fattige kår hvor foreldrene ikke så verdien av skolegang og ikke hadde muligheter til å finansiere barnas videre studier etter at de var ferdig med grunnskolen. På den tiden de vokste opp var det svært få ungdommer i Al Basha som tok høyere utdanning. De hjalp heller foreldrene med dyrehold og jordbruksarbeid. En universitetsutdanning var derfor noe begge måtte kjempe seg til gjennom målrettet jobbing og ved at de begge utmerket seg som flittige studenter. Amin fikk tildelt et stipend fra UNRWA som finansierte hans lærerstudier. Etter at han var ferdig med utdannelsen begynte han å jobbe som lærer i Ramallah, mens han fortsatte å bo i Al Basha. Shukri derimot, måtte reise til utlandet for å kunne ta et universitetsstudium siden det ikke fantes høyere utdanningsinstitusjoner på Vestbredden på femti- og sekstitallet. Shukri reiste først til Syria og så til Libanon hvor han tok en universitetsgrad i historie. Gjennom lesing av

historiefag og deltakelse i et aktivt studentmiljø ble han bevisst på sin palestinske identitet og meldte seg inn i kommunistpartiet. På midten av sekstitallet kom Shukri tilbake til Vestbredden og begynte å jobbe som historielærer i Øst-Jerusalem. Dette var rett før seksdagerskrigen brøt ut i 1967. Denne begivenheten skulle bli et viktig vendepunkt for både Shukri og Amin, siden det var da Øst-Jerusalem og Vestbredden ble okkupert av Israel.

Krigen i 1967

Krigen i 1967 dominerer narrative til Shukri og Amin. Begge bruker begivenheten som et utgangspunkt for å si noe mer generelt om den israelske okkupasjonen. De trekker linjer helt fram til dagens situasjon for å vise at det finnes kontinuitet mellom de barrierene Israel opprettet etter seksdagerskrigen og dem som finnes i dag. Ved å fokusere på barrierene og hensiktene med dem, viser de hvordan Israel ikke har endret sin politikk på Vestbredden på tross av fredsavtalen som ble inngått mellom partene tidlig på nittitallet. Videre henviser de til begivenheten som fant sted i 1967 for å forklare hvorfor de selv valgte å ta en aktiv stilling til Israel som okkupasjonsmakt. Årsaken til at de bruker mye tid til å snakke om dette, kan være at de valgte å forholde seg til *de andre* på en annerledes måte enn de fleste innbyggerne i Al Basha.

Jeg vil først presentere et lengre utdrag fra en av Shukris narrativer, som viser hvilke hendelser som bidro til at hans politisk engasjement vokste fram og hva det innebar. Narrativen handler om hvordan Shukri får klarhet i hva hans form for motstandskamp skal innebære. Deretter forteller han om begivenheten i 1967 og tiden etter okkupasjonen. Beretningen tar for seg hvilke fysiske og juridiske barrierer han møter på som palestiner, men også hvordan han må forholde seg til politiske barrierer som en direkte følge av sin aktivisme. Det sistnevnte snakker han mer detaljert om i en annen del av intervjuet, men jeg velger å ta utgangspunkt i denne narrative.

Int.: I've heard (...) that you have been politically active (P) or in your youth, and I would like to know why did you want to become politically active and did that cause any trouble for you?

Shukri: That's because (P) our case in Palestine, all the youth want to do something so we have to share with the others how to keep the case alive and so to talk about it to the people to know what happened in Palestine, and to remember everything in the history the new history of Palestine and the ancient history also, so we have to share the others these things and to make (P) some benefit for the (P) for our land. Well, that's what (P)

Int.: When did you start?

Shukri: Maybe (P) nineteen sixty (P) nineteen fifty-six.

Int.: Nineteen fifty-six. So early.

Shukri: After the (P)

Int.: The Suez (P)

Shukri: After the (P) Suez battle.
 Int.: Yeah. After the battle.
 Shukri: Britain and France and the Israel against Egypt. We were still students. We have some training (P)
 Int.: Battle training (P) for the (P)
 Shukri: Yes (latter) to go to fight in Egypt.
 Int.: In Egypt.
 Shukri: Yes. So then (P)
 Int.: Did you go to Egypt?
 Shukri: No. Jordan would not allow (P) allow us to go there but because (P) the people were very willing to go and fight against them so we have some training to use the weapons against the enemy but we don't (-)
 Int.: You don't (-) ?
 Shukri: (latter) And then we continue with the um national parties in Palestine and then in Jordan and Syria.
 Int.: What kind of party were you connected to?
 Shukri: It was called mm (P) (sier et arabisk navn) The National Communist (P)
 Int.: Communist Party?
 Shukri: Communist Party.
 Int.: Party um
 Shukri: Then um to the um communist
 Int.: Yeah, communist
 Shukri: We were communist, Marx and Lenin
 Int.: Marx and Lenin and all those...
 Shukri: Then came the war 1967. We have um (P) I was a teacher in Jerusalem, the teachers went on strike, they don't want to teach under the occupation. We have a strike about one year until we (-)
 Int.: A whole year
 Shukri: Yeah. And we leave Jerusalem and went to the West Bank
 Int.: To the West Bank
 Shukri: Yeah
 Int.: So that is why you have a West Bank card?
 Shukri: Yes
 Int.: You did not want to have a um
 Shukri: They ask me to stay in Jerusalem and teach there in the (P) I can have the Jerusalem identity, but they mm want me to teach, as an example, to teach the history of the Jews and how they come back to their land, (latter) and the geography of Israel. I don't believe in this, so I don't accept this, so we leave to the West Bank and then there was very much problems. We have mm with the soldiers, with the military occupation.
 Int.: What kind of mm (P) do you have any (P)
 Shukri: They (P) they can stop us at the checkpoints for hours and then sometimes we were late to the work. Sometimes um (P) especially in their feasts, they don't allow us to go through Jerusalem, to go to Ramallah, so we have to sleep in Ramallah, or to go there far way.
 Int.: Was this also in the nineteen seventies?
 Shukri: Yes, after the (P) on their feasts mm (P) they don't allow us to go, they put checkpoints and they don't allow the people to enter Jerusalem, to go either to Ramallah or to Bethlehem or inside, so many of the people don't go to their work and sometimes they do something bad for the people, like they had bad words, sometimes they strike people and so the people were (P) were not happy with this. They want to (P) to be against the Israeli occupation and they ask for their freedom of the Palestinians. Also they (P) the Israeli army was responsible about us in the West Bank and they (P) they don't give us good salaries. Sometimes when we make a strike against them, they can take some to prison and some finish their work. It was very difficult. And the students, many of them were taken to the prison because they were against the occupation.

Int.: Against the occupation. So once you were teaching as well?

Shukri: Yes, um and so that continue through also the first Intifada. It was more difficult, and when they (P) the Palestinians after Oslo, when the Palestinians came back um they were also, instead of (P) they (P) the Israeli but also the Israeli army can do everything they want against the people.

Int.: Even after the Oslo agreement?

Shukri: Even after the Oslo. Like what happened to me.

Int: What happened today? (Her oppfatter jeg ikke hva han sier)

Shukri: I see these years and they mm they can come to the school, they can enter the classrooms, they can do everything. Nobody can prevent them to do anything. So it was very difficult for us and for the students, but we must continue. We must stay in our land. Not to leave it to the Jews

Int.: No, not to the Jews.

Shukri: And you see, the Americans, the Europeans help Israel to do this and they want the Palestinians to be quiet. I wonder, what nation can be quiet against the occupation?

All over the world. All of them were against the nazi, and then South Asia and Africa and South America, they say, but here they want people to do nothing and to be quiet and do nothing against the occupation. This is the difficulties.

I Shukris narrativ framkommer det hvordan han i ungdommen blir påvirket av de ideologiske strømningene som preget studentmiljøene på femti og sekstitallet i de arabiske landene, hvor nasjonalisme, marxisme og motstand mot vestlig imperialism var viktige samlingspunkter for de nye politiske bevegelsene som vokste fram. Han lokaliserte seg selv i datidens diskurser som fantes i de arabiske landene, og som handlet om avkolonisering og frigjøring fra vestlig undertrykkelse. Gjennom deltakelse i et aktivt studentmiljø blir han bevisst sin palestinske identitet og melder seg inn i kommunistpartiet. I en periode får han også kamptrening og skal til å delta i Suezkrigen, men dette blir det ikke noe av. Han lar også være å utdype dette punktet. Framfor å delta i kamphandlinger velger Shukri læreryrket og reiser tilbake til Vestbredden. I studietiden er han nemlig blitt klar over hvilken viktig rolle historien og utdanningssystemet spiller for å skape grobunn for en samlende nasjonal identitet. Paasi (1996) framhever at noen grupper eller enkeltindivider, deriblant lærere, journalister og politikere, har større ”autoritativ makt” i et samfunn, og yrkesutøvelsene deres innebærer ofte å produsere narrative beretninger, som binder mennesker sammen og konstruerer et bilde av *vi* og *de andre*. Utdanningssystemets sentrale posisjon for utvikling og overføring av nasjonalfølelse har vært spesielt vektlagt innenfor modernistiske teorier om nasjonalisme (Bjerkeng 2003). Et viktig grunnlag for Shukris politiske engasjement ble derfor å fortelle den oppvoksende palestinske generasjonen om Palestinas historie, slik at de ikke skal glemme hva kampen handler om. Siden Shukri definerer dette som sin viktigste oppgave, blir et sentralt vendepunkt i hans narrativ at Israel annekterer Øst-Jerusalem i 1967, og innfører israelske undervisningsplaner i skolen. Shukri ønsket ikke å undervise ”seierherrenes historie” og velger derfor å jobbe som lærer på Vestbredden hvor det fremdeles brukes jordanske undervisningsplaner. Selv om disse

undervisningsplanene ikke nevner noe om Palestina, har han større rom for å kunne inkludere den nasjonale dimensjonen i undervisningen på en uformell måte, noe han beretter om i en annen narrativ. Shukri gir uttrykk for en sterk ansvarsfølelse for å konstruere en nasjonal identitet blant sine elever etter at Vestbredden er blitt okkupert. Konsekvensen blir at han ikke får permanent oppholdstillatelse i Jerusalem, og at han må forholde seg til det israelske militærstyret på Vestbredden. Shukri beskriver deretter generelle trekk ved okkupasjonen. Narrativen hans tar for seg alle de tre nivåene i kontrollmatrisen, ved å vise til hvordan reiserestriksjoner, sjekkpunkter, arrestasjoner og israelsk byråkrati forhindrer ham fra å leve et normalt liv under den militære administrasjonen av Vestbredden etter 1967. Shukri forholder seg til disse barrierene ved å plassere dem i en politisk meningskontekst. Barrierene utgjør et ledd i den okkupasjonspolitikken Israel fører, og brukes for å undertrykke det palestinske folk. Han trekker deretter på en nasjonal diskurs for å vise hvordan enhver nasjon som blir undertrykt vil kjempe for å kunne bli en fri og suveren stat. Plottet Shukri henspiller på i sin narrativ er at alle nasjoner som blir okkupert har et ønske om, og rett til, å gjøre motstand. Dette gjelder for alle land bortsett fra i Palestina. Problemet er, ifølge ham, at både USA og Europa i dag ikke tillater at palestinerne gjør motstand, men vil at de skal forholde seg rolige slik at konflikten går over. Her refererer han til situasjonen som utspiller seg på den tiden intervjuet blir gjennomført, våren 2005, hvor ”kvartetten”²⁰ ønsket å få partene til å gjenoppta fredsforhandlinger og ikke ønsket en ny tilspissing av konflikten. Shukri vil vise hvordan palestinerne ikke kan la være å gjøre motstand når landet deres er okkupert.

I narrativen bruker Shukri tidsdimensjonen som et virkemiddel for å demonstrere hvordan okkupasjonsmakten ikke har endret karakter, ved å vise til at de samme barrierene som eksisterte på slutten av sekstitallet også finnes i dag. Barrierene forsvinner ikke, men opprettholdes og intensiveres etter hvert som tiden går. Selv etter inngåelsen av Oslo-avtalen kan Israel fremdeles bevare full kontroll og gjøre slik som de vil. På denne måten rettferdiggjør Shukri at palestinerne fortsetter motstandskampen siden fredsavtalen med Israel ikke har endret på realitetene ved okkupasjonen. Shukri gir senere i intervjuet uttrykk for manglende tro på at en fredelig løsning vil fjerne muren som Israel nå har bygget. Derimot tror han de israelske myndighetene ønsker at den skal utgjøre en ny grense mellom Israel og palestinerne. Det eneste palestinerne kan håpe på er at araberne igjen blir sterke nok til å presse Amerika og Israel til å gi tilbake noe av landområdene de har tatt fra palestinerne.

---

²⁰ USA, Europa, Russland og FN

Seksdagerskrigen i 1967 får også en stor plass i Amins narrativ. Da krigen brøt ut i 1967 forsøkte Amins familie på ny å flykte til Jordan, slik de hadde gjort i 1948. I narrativen beskriver han flukten deres på en svært detaljert måte. Amin framhever kaoset, frykten, bombene, og at folk var redde og forsvarsløse. Årsaken til at han vektlegger omstendighetene rundt flukten så sterkt kan være at palestinere som flyktet i 1948 ble anklaget for å gi fra seg landet til Israel. Det kan dermed virke som om Amin trenger å forsvare at familien valgte å flykte på nytt i 1967. Riessman (1993:3) skriver: "Respondents narrativize particular experiences in their lives, often when there has been a breach between ideal and real, self and society". Idealet for en palestiner ville være å bli igjen, uansett hva som kom til å skje. Shukris narrativ kan kaste lys over dette, ettersom han poengterer at hans familie ikke flyktet da seksdagerskrigen brøt ut.

Int.: Could you tell me about what happened in 1967? To Al Basha and to your family?
 Shukri: (P) When the war began (P) we stay here at our home. We don't flee, because we have learned the lesson of 1948. So many of the Palestinians (P) stay here. Don't go to other countries like in 1948, but (P) some people, also about 3000 (...) leave here.

Familien til Amin nådde derimot ikke fram til Jordan fordi broen over Jordanelven var bombet i stykker. De vendte derfor tilbake til Al Basha. Jeg velger å presentere et utdrag fra en lengre narrativ hvor Amin beskriver den første tiden etter okkupasjonen:

Int.: How did he notice the effects of the occupation in the first years. Was it any great difference to their lives? Any great changes?
 Amin: (Susan oversetter) The first period, the early period the occupation was very hard because first it was the psychological impact of being occupied and losing your freedoms and losing your land, and there was lots of restrictions on freedoms and on everything in life, it was very hard, with the curfews and movement was very restricted as well on the first couple of years. People were under a lot of pressure and probably they were unable to understand what's happened. Afterwards everyday life became a little bit easier, but the people still felt in a shock and there was a lot of arrogance by Israel that they occupied (P) as occupiers, it was a lot of arrogance and he is telling me an important thing about that the government of Israel took a decision to facilitate the transfer of Palestinians to Jordan that in the early years of the occupation there were centres in Jerusalem where the some governments servants (P) civil servants from Israel, they had some registration books that they would register the Palestinians who wanted to leave voluntarily to Jordan and they provided passage for you. And that same process happened in Nablus and Ramallah and Hebron, so because lot's of people were unable to cope with the new situation of being under occupation, being restricted that much and Israel facilitated (P)
 Int.: their departure
 Susan: and sent them away.
 Amin: (Susan oversetter) The economic condition was also becoming very bad because after the occupation people could not find jobs and because of the living standards in Israel were much higher than the living standards in the West Bank, at least, after the occupation this huge difference affected the people in the West Bank, prices went up,

they were unable to provide for different sources and that also helped the economic conditions, also helped in this you know, assisted transfer of Palestinians by Israel, because of these difficult conditions.

Amin bruker en kronologisk og lineær struktur for å beskrive forholdene etter okkupasjonen av Vestbredden, og viser utviklingen over en tidsperiode. Han beskriver forskjellige typer barrierer som konstrueres. Okkupasjonen skaper en psykologisk barriere som handler om å miste sin frihet, som gjør at folk befinner seg i en sjokktilstand og ikke klarer å forstå hva som har hendt. Samtidig håndheves fysiske og juridiske barrierer som portforbud, sjekkpunkter og restriksjoner, som begrenser mobilitet og innskrenker friheten i hverdagslivet. Kjernen i utviklingen er at Israel ønsker å få palestinerne til å forlate Vestbredden frivillig, gjennom å skape barrierer som gjør levetilstandene der så vanskelig som mulig.

Amins narrativer skiller seg sterkt ut fra narrative til de informantene mine som ikke har vært politisk aktive, som jeg skal presentere i Gruppe 2. De beskriver perioden etter 1967 som en tid med velstandsøkning og gode jobbmuligheter etter at grensene mellom Israel og Vestbredden ble åpnet etter krigen. Årsaken til mangelen på samstemmighet er at en narrativ ikke er ment som en objektiv, historisk gjenfortelling av begivenheter, men at disse begivenhetene "leses" og gir mening til individet i dets nåværende situasjon. Å fortelle en narrativ er å skape og tillegge mening til begivenheter. Derfor kan individer konstruere forskjellige narrativer om de samme begivenhetene ved at de tolker dem på hver sin måte (Riessman 1993). Amin ønsker å forstå murens betydning og leter etter betydningsmønstre og hendelseskjeder fra fortiden som kan forklare hvorfor muren bygges. Polkinghorne (1988:18) skriver at: "A narrative is a meaning structure that organizes events and human actions into a whole, thereby attributing significance to individual actions and events according to their effects on the whole."

Amin gjenkjenner sjokket og forvirringen som fant sted i 1967 da befolkningen måtte vende seg til å leve under okkupasjon og fikk innskrenket friheten sin, og sammenligner det med dagens situasjon i Al Basha, hvor lokalsamfunnet er desorientert og i sjokktilstand i forbindelse med at muren bygges. De første årene av okkupasjonen i 1967 var vanskelige for mange palestinere, og det israelske militærstyret innførte flere restriksjoner på bevegelsesfriheten for å kontrollere befolkningen. Disse ble etter en stund opphevet, eller var ikke lenger så synlige for flertallet av palestinere. For å plassere muren i en meningsfull kontekst forsøker Amin å finne en forklaring på alle barrierene som har eksistert helt siden Vestbredden ble okkupert i 1967, og skape sammenheng i det hele. Begrunnelsen for barrierene finner han i sionismen som ikke gir rom for palestinere i en jødisk stat, som ikke

bare ønsker å bevare en jødisk majoritet i Israel, men også i Øst-Jerusalem og på Vestbredden. Amin beretter i et annet utdrag om hvordan de israelske myndighetene i tiden etter 1967 forsøker å få den unge israelske generasjonen til å føle en symbolsk tilhørighet til landskapet på Vestbredden og på den måten driver territoriell identitetsskaping. Gjennom disse iakttagelsene forstår han at Israel ikke har til hensikt å gi fra seg de okkuperte områdene. Ut fra dette definerer han hva palestinernes motstandskamp må innebære:

Int.: Did any Jews come to the West Bank? Did they start to travel here?

Amin: (Susan oversetter) Well, at the time they notice that it became very frequent that the Israelis were already organizing sort of tours around the West Bank and they were going to, as he says, they were going to every point in every corner, to learn about everything, in the West Bank and see that now looking at it, you know, afterwards, it...it was sort of strategic military action that...to understand the topography and the geography of...of this area. So they used to bring different ages and they used to go around in tours to create feelings to the land and identification.

Int.: (...) Was he at any time involved in any political activities? (...)

Amin: (Susan oversetter) For him political activity is on three main areas: The first he considers as maintaining their land and staying here regardless...because they understood the aspect of transfer by the Zionist project. They understood that being steadfast here and maintaining their position was one of the important duties they have to do. The second thing was as a teacher, because they were given the Jordanian curriculum to use it in teaching and the Jordanian curriculum, it was old, of course, but also the Israeli authorities, they removed any reference which Palestine, to for example Arab issues, to any verses of the Koran that might suggest Jihad or fighting or would be specific against Jews or things like that (...) so for them it was the duty of teachers to have a sort of informal curriculum to teach the generations about what was really happening, what was lacking in the books. The third aspect was maintaining the educational system, because Israel was also very determined in destroying such a system because of the future generations.

Det er tydelig at Amin har et gjennomtenkt forhold til hva hans rolle skal være i forhold til hvilken motstand som er viktig å utøve. Hans systematiske presentasjon gjenspeiler videre en akademisk tankegang. Amin viser til tre punkter som er viktige for ham, og som bærer store likhetstrekk til Shukris ideer. Ifølge Amin er det avgjørende at palestinere blir boende på Vestbredden uavhengig av hvilken politikk Israel måtte føre, siden målet for Israel er å få palestinerne til å reise vekk. Videre framhever Amin lærernes viktige rolle, og viser at de har et stort ansvar for å gi uformell undervisning til elevene og gjøre alt for å bevare utdanningssystemet.

Bildet Amin konstruerer av *de andre* i sine narrativer, er av en okkupasjonsmakt som er systematisk i sitt forsøk på å kontrollere Vestbredden. De israelske myndighetene oppretter stadig nye barrierer som forhindrer en fredelig løsning på konflikten. Disse punktene danner grunnlaget for et annet sentralt plott som strukturer Amins narrativer. Israel har gjennom dette

vist at de ikke ønsker en palestinsk stat, og at de ikke vil ha en fredelig relasjon til sin palestinske nabo:

Amin: (Susan oversetter) He wants to stress one point, that since 1948, the wars of 1948 and after 67 when there was a truce between Israel and Arab countries, Palestinians were not (Int: identified?) at that time, but at time though Palestinians have accepted the truce, it wasn't real for them, because they were unable to accomplish anything during that period, whereas Israel was given that period as an opportunity to build itself (P) 1948 to build itself further and to create the facts on the ground. After 1967 they started to establish and strengthen their presence, while Palestinians were not allowed to any action during the same period. So between 67 and 87 I think the distressing fact and it is a point that actually not commentators point out to, there wasn't much of a struggle here in the West Bank. There weren't so many clashes between the Palestinians and Israel, because there was a sort of truce. But even then Israel did not take an opportunity of that unofficial truce to make any approaches or suggestions for peace with the Palestinians. Otherwise, here at that time it would have been much easier if it weren't so much (P) Int.: Obstacles?

Amin: (Susan oversetter): settlements and so on. But they [Israel] didn't make use of it and they didn't allow Palestinians as well to make use of that period. So that's for the justification over that Israelis say we want peace, but Palestinians don't want. They've had about, you know, more than thirty years and they didn't do anything, where instead the military administration in the West Bank was becoming harsher and harsher and yet Palestinians did not respond until 87, when it became too much and the first Intifada began. It lasted for seven years (P) for six years um he's suggesting that um the Oslo agreement was actually brought about (P) the Madrid conference and the Oslo agreement was a sort of hypnosis for Palestinians, because between 67 and 87 there were also under hypnosis, they were illusioned, disillusioned and they were (P) they thought that they could not do anything and they had nothing in their hands. At the same time, after the Intifada they took their own destiny in their hands. Israel then came up with this Oslo-thing in order to um sort of um hypnotize and drug the Palestinian people and prepare them for their next step, or next stage. Between the Oslo-period which lasted from 1993 until let's say 2000, the end of 2000, during that period which was the peace period Israel did not actually take any initiative for establishing peace with the Palestinians, although they had the opportunity to do so, for example settlements, the (P) checkpoints, stayed as they are. Palestinians were always the losers of peace processes, even from 1948 and so on, whenever there was an initiative or a truce or a peace process. Palestinians seems to be always on the losing side and Israelis for them, even during the um peace process, when Palestinians were engaged and committed to it, for then, Israel maintained its strategic objective, which is to maintain a sort of control over Palestinians, while continuing their strategic expansion of settlements and land confiscation, you know, and now, after the second Intifada began, then they suggested the Road Map, which is another, just another um (P) morphine injection to the Palestinians (P) yes, to the Palestinians and after ten years he's [Amin] expecting there is going to be another peace initiative or another suggestion that will just give Palestinians false hope and would just distract them from the facts on the ground, which Israel is now establishing and then eventually they would be left with...they've deprived the Palestinians and they've completely exhausted the Palestinian individual as a human being, so eventually we won't have anything.

I denne narrativen presenterer Amin et mønster i konfliktens utvikling. Det er en tema-sentrert narrativ, som kobler sammen hendelser på en tematisk og ikke kronologisk måte. Amin

foretar først en oppsummering av situasjonen fra 1948 fram til den første intifadaen. Han viser til at palestinerne forholdt seg relativt rolige i perioden mellom 1948 til 1967 og videre fram til 1987. Israel, som er den sterkeste part i konflikten, benyttet likevel ikke denne perioden til å legge et grunnlag for en fredelig utvikling. Derimot styrket Israel sin kontroll over de palestinske områdene og opprettet barrierer som ville gjøre det vanskelig å gi fra seg områdene. Oppdelingen og avgrensningen av rom på Vestbredden gjorde det synlig overfor palestinerne hvem som hadde makt over territoriene. Etter hvert som det militære styret i de okkuperte områdene ble hardere, brast det til slutt for palestinerne som reiste seg til et folkelig opprør i 1987. Slik ønsker Amin å gjøre et poeng av at grunnlaget for konflikten ikke ligger i palestinerne voldelige konfrontasjon med Israel, men i Israels territorielle ekspansjon. Palestinerne opprør var en naturlig respons på Israels okkupasjonspolitik. Deretter tar Amin for seg alle fredsforslag som har vært lansert de siste tiårene, og gir uttrykk for at alle avtalene har hatt som mål å føre palestinerne bak lyset. Gjentakelsene brukes til å skape narrativ autoritet, som skal styrke fremstillingens sannhetsverdi. Amin tar i bruk flere metaforer som beskriver hvilke taktikk Israel bruker for å få palestinerne til å inngå kompromisser: ”hypnosis”, ”drug”, ”illusion”, ”morphine injection”. Fredsavtalene med Israel skal ”dope ned” palestinerne, og gi dem falske forhåpninger slik at de slutter å gjøre motstand. Mens palestinerne forholder seg rolige kan Israel styrke sine fysiske kontrollmekanismer over Vestbredden. Slik underminerer Israel hele tiden fredsprosessen, mens de overfor resten av verden gir uttrykk for at de vil ha fred. Israels målsetning med å føre en slik utmattelsespolitikk er at palestinerne til slutt ikke vil orke å gjøre ny motstand, og dermed vil akseptere ethvert tilbud Israel kommer med. For Amin er muren som bygges det endelige beviset på at Israel ikke ønsker fred, men bare vil skape unilaterale ”fakta-på-bakken” som vil forhindre fremtidige fredsløsninger mellom partene. Muren skal være en endelig grense mellom Israel og de palestinske områdene.

Int.: Has this wall...changed the way he thinks about the Israelis? Did he hope for peace before the wall or has it changed the way...?

Amin: (Susan oversetter) For him um...the...any peace prospect has completely been destroyed by the wall. Before that there might have been a very distant, very distant, very um (P) weak, but there was something, but now, with the wall, with the land grab and the assassinations, with the settlements, with the imprisonments and the destruction, which has actually been going on even during the peace process, the peace period, It's very hard now to think of any prospect for peace unless they are...their [Israel's] definition of peace is the surrender of the Palestinians

For Amin blir muren et symbol på at det ikke lenger finnes håp om en fredelig løsning. Muren settes også i sammenheng med resten av okkupasjonspolitikken Israel fører. Israel ønsker å oppnå fred ved å påføre palestinerne så mange barrierer at de tilslutt resignerer og overgir seg fullstendig. En palestinsk stat blir da helt uoppnåelig, for det vil til slutt ikke finnes noe området igjen som palestinerne kan ha som sitt eget. Amins plott minner om ”jernmur-doktrinen”, som den israelske historikeren Avi Shlaim mener har vært sentral i Israels politikk overfor palestinerne. Denne doktrinen ble formulert av Jabotinsky, som var leder for høyreorienterte sionister, i boken ”The Iron Wall” som kom ut i 1923. Doktrinen innebærer at sionismen skal kjempe for å etablere en jødisk stat i hele Israels land, uansett arabiske relasjoner. Palestinerne ville kunne få et slags selvstyre innenfor den jødiske staten. Ifølge doktrinen ville palestinerne til slutt – når all motstand er knust, oppgi sine nasjonale drømmer og gå med på å leve med begrensede nasjonale og sivile rettigheter (Shlaim 2001 og Ingdal og Simonsen 2005).

En flyktning i Al Basha

Anan har bakgrunn som flyktning og ble født i 1949, da familien hennes var på flukt. Hun skiller seg ut fra alle de andre informantene jeg intervjuet i Al Basha ved at hun ikke har samme stedstilhørighet til lokalsamfunnet siden hun flyttet dit først i voksen alder. Anans identitet knyttes opp til det å være rotløs, ettersom hun vokste opp i en flyktningleir på Vestbredden. Det var stor solidaritet i flyktningeleiren, og folk tok godt vare på hverandre på tross av stor fattigdom. Samtidig var flyktningene fremmedgjort overfor resten av det palestinske samfunnet. Det gav ingen stor sosial status å være palestinsk flyktning, og de opplevde å bli sett ned på av andre palestinere. Anan får føle dette på kroppen da hun gifter seg og flytter til Al Basha. Lokalsamfunnets identitetstrekk oppleves som ekskluderende for dem som kommer utenfra og som ikke tilhører en klan eller familie. Siden lokal tilhørighet står svært sterkt i Al Basha, blir en flyktning i mye større grad bevisst sin egen rotløshet og at hun ikke hører hjemme noe sted. Anan opplevde ikke noe samhold i lokalsamfunnet og følte seg annerledes både i væremåte og livsstil. Hun hadde vært vant til en mye friere og mer liberal væremåte i flyktningeleiren. I det konservative og tradisjonelle miljøet i Al Basha, hvor kvinnene holdt seg mye innendørs, kunne hun ikke opptre på samme måte som hun gjorde i flyktningeleiren. Her forteller Anan en historie om da hun flyttet til Al Basha:

Anan: (Susan oversetter) When she first came to Al Basha, there was a huge difference in the human environment because in the refugee camp there was lots of social solidarity, people were always sticking together, doing everything together, also relationships were

very strong. Here, they were very isolated. They didn't have so much interaction with each other, although here supposedly society community that was not affected or dislocated and so on, but they were very isolated, they didn't have the same type of relationships and so on, and they didn't call her a refugee, they call her foreigner.

Int.: Foreigner?

Anan: (Susan oversetter) Yes, foreigner. I asked her if they ever teased her about being a refugee and so on, and she says yes, but they were (P) for example they would mock her about being just a refugee and nothing more, you know, worthless refugee. (-)

Int.: I see. Yeah. (...) How has she...did she like fall into place after some time and how?

Anan: (Susan oversetter) She never felt in place here, because in the early years when she came here, all this transition and because for example they were very strict that women were not allowed to go out and not allowed to talk to people and so on and you know, my mother you can see her pictures with the miniskirts and she was used to going out and everything and for her it was very difficult and the community here in general, they always treat people from outside the clan or the tribe as being outsiders and she says for example there were lot's of other women who were here from other places and they had the same kind of situation, because they are...always the society here, the community put a sort of barrier between them and the someone from outside. So I asked her would she feel more comfortable when she goes home to [the refugee camp], and she says no, because also she lost her place there, so now she is somewhere in between. Most refugees are like that.

I denne historien viser Anan at det også eksisterer barrierer innad i det palestinske samfunnet, som fungerer som et splittende element i forhold til å skulle skape en samlende nasjonal identitet. Den sterke stedstilhørigheten og den dominerende posisjonen til familiene og klanene bidrar til å ekskludere palestinere som kommer utenfra. Samtidig gir Anan en viktig fremstilling av hvordan flyktninger som ønsker å integreres i det palestinske samfunnet, opplever sin tilværelse. Anan beskriver hvordan hun i løpet av en slik integreringsprosess begynte å føle en dobbelt rotløshet, så hun i dag verken føler seg hjemme i flyktningeleiren eller i lokalsamfunnet. Susan legger til en kommentar helt til slutt hvor hun sier at denne erfaringen er noe Anan deler med alle flyktninger.

Anans livshistorie domineres hovedsakelig av de hendelsene som fant sted under Al-Naqba i 1948, da hennes familie måtte flykte. Hun ble født samme år som familien begynte sin flyktningetilværelse og har aldri sett landsbyen familien kommer fra. Samtidig er stedet blitt gjort levende for henne gjennom narrative overleveringer hun har fått høre fra sine foreldre og besteforeldre. De har gitt henne detaljerte beskrivelser av hvordan livet var i landsbyen, og slik kan hun føle tilhørighet til et sted hvor hun aldri selv har vært. Dette sier noe om språkets rolle i å gjøre noe virkelig for oss, selv om vi mangler en direkte erfaring med et fenomen.

I narrativ analyse er det viktig å se på hvilke budskap informanten ønsker å formidle til forskeren gjennom hvordan hun presenterer sin livshistorie. Narrativen til Anan bærer preg av å utgjøre en forsvarstale; hun vil vise hvorfor det var tvingende nødvendig for hennes familie

å flykte i 1948. Anans behov for å forsvare denne hendelsen henger sammen med at den yngre palestinske generasjonen i etterkant av Al Naqba anklaget den eldre palestinske generasjonen for å flykte istedenfor å ta opp kampen med israelerne. I en historie hentet fra hennes barndom forteller hun om hvordan de voksne i flyktningeleiren pleide å beskrive for henne hvilken frykt som rådet blant palestinerne i 1948. Omstendighetene rundt disse begivenhetene behandlet jeg i kapittel tre. Anan forteller at hennes foreldre var livredde for de jødiske paramilitære styrkene og hørte rykter om massakrer som pågikk. Det ble konstruert et bilde av *de andre* hvor israelske soldater ble framstilt som en fiende som ikke kunne beseires, og som ikke viste noen nåde. Slik får Anan vite at hennes foreldre ikke hadde noe valg, de måtte forlate landsbyen for å redde livet sitt.

Anan: (Susan oversetter) I asked her if from...how was it to feel like a refugee and did they feel that they were different from others and she said for example they didn't have water. So they had to (P)

Int.: So it wasn't water in the camp?

Anan: (Susan oversetter) No. So they had to go and you know, get water buckets from the wells in the other village. It's very close to the camp, and she remembers that the village women used to shout at them and call them refugees and that they sold their lands and so on.

Int.: So they (P) she felt that they were accusing them for losing their land?

Anan: (Susan oversetter) Well, I asked her if she believed them or not and she said no, she didn't believe them, because all the time they kept hearing the stories of the older people, about what they left behind, how rich they were, and what happened that they went, you know, they didn't just leave everything, about the Jews and the killing and the massacres and so on, so they didn't believe, they knew what was going on.

Int.: Yeah. I see. Did her parents talk a lot about that, about what had happened in 1948?

Anan: (Susan oversetter) So, um (P) her parents, not only her parents, because there were also her grandmothers, the two of them were still alive, and all the elderly people [in the camp], they constantly talked about it. Every night they would gather in a sort of circle and they (P) because not everyone had radios, so one of them would have a radio there, they put it and listened to the news, because they, you know, they were waiting for the Arabs and so on, and then they would start talking about what happened, and how disillusioned they are with the Arabs and that they had been sold out and so on.

Dette utdraget fra en lengre narrativ viser hvordan palestinerne følte seg sviktet av araberne etter krigen i 1948 og hvordan de gikk og ventet på at noe skulle skje slik at de kunne vende hjem. På grunn av bildet som skapes av *de andre*, blir Anan svært overrasket da hun i ungdomstiden ser israelske sivile for første gang og oppdager at de er helt vanlige mennesker:

Anan: (Susan oversetter) She says she wants to tell a story about the Jews. And she says that when she was in the ninth grade, they went to Beit Safafa, which is the divided um (P) (I: city?) village, town (P) so half of it is inside Israel and the other half is inside the West Bank and she went to her friends and the house that she went to is just on the lines, so the house next to it is for the Jews and she was terrified of the Jews that lived there, cause she had never seen...well she had seen them, but only as soldiers and so on, and

then she looked from the window, she saw the Jews and she was surprised that you know, they are just humans, like us. It was very surprising.

Denne historien forteller hvordan konstruerte bilder av *de andre* kan skape sterk frykt og kan påvirke handlingsmønstre ved at man utelater å ta kontakt med israelere. Anan beretter at hele barndommen hennes var preget av frykt for hva jødene kunne finne på. Formålet med å konstruere et slikt fiendebilde kunne være at de palestinske flyktningene på den måten kunne rettferdiggjøre sin flukt, ved at de ikke kunne klandres for at de forlot sine landsbyer når de stod overfor en slik fiende. Ved å fortelle historien ovenfor viser Anan at hun selv er klar over hvordan hennes bilde av jødene er konstruert av de historiene hun har fått høre fra hun var liten, og at det ikke nødvendigvis får fram nyanser over hvem *de andre* er. Samtidig bruker hun nettopp dette svart/hvitt bildet av *de andre* for å forklare hva som skjer videre i livet hennes og for å bygge opp plottet i sin egen narrativ. Anan bruker en tema-sentrert narrative, det vil si at hun gir korte tilbakeblikk over hendelser i fortiden som kobles sammen på en tematisk måte (Riessman 1993). Plottet Anan anvender som struktur for narrativen er å bruke begivenhetene i 1948 som et gjentakende element når hun beskriver palestinernes og flyktningenes videre skjebne fram til 2005. Ifølge henne blir palestinerne kontinuerlig ofre for krefter de ikke kan kontrollere. Det hele begynner i 1948 med at palestinerne blir lovet en løsning på situasjonen, da araberlandene sier at de skal fjerne faren som truet befolkningen. På bakgrunn av dette bygger palestinerne opp håp og forventninger, men opplever å bli skuffet. Det viser seg nemlig at palestinerne kommer til å stå overfor en uovervinnelig fiende, nemlig Israel. Araberstatene som hadde lovet at de skulle gripe inn, svikter palestinerne og lar katastrofen inntreffe. Det internasjonale samfunnet griper heller ikke inn for å hjelpe, og tar ikke noe seriøst initiativ for å løse flyktningeproblemet. Palestinerne opplever på denne måten isolasjon og avmakt, og har ingen krefter til å motstå begivenhetenes gang.

Det samme skjer i 1967, da araberstatene, ledet av Nasser, lover flyktningene at de skal få vende tilbake til sine hjem. Anans slekt og venner begynner å glede seg til å returnere til sine landsbyer og setter sin lit til Nasser som har lovet dem seier. Det arabiske lederskapet skuffer dem derimot på ny, og taper krigen mot Israel. Palestinerne mister enda mer territorium, og flyktningene begynner å forstå at de sannsynligvis aldri vil få vende tilbake. I 1987 under den første intifadaen spiller flyktningene så for første gang en sentral rolle i å igangsette og opprettholde et opprør som baner veien for fredsavtaler mellom palestinerne og israelerne. Flyktningene har store forventninger til at lederne skal finne en løsning på deres vanskelige situasjon, men så opplever de at flyktningespørsmålet blir utsatt til senere

forhandlinger. Som et resultat av dette føler flyktningene at de enda en gang er blitt sveket, denne gangen av det palestinske lederskapet. I 2002 truer en ny fare palestinerne, da Israel begynner å bygge en mur som skal ta enda mer land fra palestinerne. Palestinerne opplever igjen avmakt og isolasjon, og denne gangen har de ingen tiltro til verken det arabiske eller palestinske lederskapet eller det internasjonale samfunnet. Avslutningen på narrativen til Anan handler om at områdene som kommer på israelsk side av muren vil gå tapt på samme måte som de områdene som Israel fikk kontroll over etter krigen i 1948. Palestinerne er like isolerte i 2005 som de var i 1948, og folket har ingen mulighet til å gjøre effektiv motstand. Ved å trekke historiske analogier presenterer Anan et utsnitt av historien, en tolkning av fortiden, og ser det i lys av dagens situasjon.

Hensikten med å strukturere narrativen på en tema-sentrert måte kan være at Anan ønsker å vise det gjentakende elementet ved historien, nemlig at palestinerne ikke kan gjøre noe for å forhindre det som skjer med dem selv om de har lenge har kjempet for sin egen sak og ofret mye i denne sammenhengen. Årsaken er at de har for sterke motstandere og at de ikke får hjelp fra sine allierte. Anan er for sin del ferdig med å drømme. Hun tror flyktningene aldri vil få vende tilbake og at de alltid vil føle seg som fremmede:

Anan: (Susan oversetter) I asked her about how they feelings and so on about the wall and continuation of all these things and she says; well, Alqir refugee camp, since it was established in the fifties it was always fighting, struggling. And the Israelis realized that. Even under Jordanian rule and then Israeli rule, there were always demonstrations, organized struggle and so on (...) so for her, I mean, when she sees what is happening now, she feels like the native Indians of America, you know, they going to keep on doing this until Palestinians become extinct. So I asked her, now does she have any hope of going home again or her family to go home and she says no hope at all, no chance at all, because the Arab countries are siding with Israel, the world is siding with Israel, Oslo is siding with Israel everyone is on the Israeli side, so now they absolutely have no hope at all. They will always be refugees. (...)

Int.: Why does she think the Israelis are building this wall?

Anan: (Susan oversetter) She says the Israelis are building the wall for land grab, to steel more land. It's not for security. It's to steel more land. I asked her, well do you think this is going to help creating peace, she said no. I asked her do you think people will now accept this, she says no. And she says, well, that is why we (P) she says (P) well, she believes that it's the same as the Americans with the Native Indians. They don't want a solution. They just want to erase the population, the Palestinian.

Anan sammenligner palestinernes situasjon med indianerne i Nord-Amerika, som til slutt stod i fare for å bli utryddet etter å ha gjort motstand mot de hvite pionerene som inntok kontinentet. Det samme kommer til å skje på Vestbredden, hvor Israels løsning på konflikten er å fjerne palestinerne og ta resten av landområdene deres. De er ikke interessert i fred. Siden Israel også er sterk, vil staten lykkes med sitt forsett.

Den yngre generasjonen

Den yngre generasjonen i Gruppe 1 (Susan, Kahina og Salima) er opptatt av å se de historiske linjene til konflikten med *de andre*, med hovedfokus på den første og andre intifadaen, men er i tillegg svært opptatt av dagens samfunnsutvikling og hvilke framtidsutsikter som venter dem. Fokuset rettes ikke bare mot *de andre* i konflikten for å forklare situasjonen palestinerne er havnet i. Informantene bruker også tid på å snakke om de palestinske styresmaktene, og er mer selvkritiske i forhold til hvordan disse myndighetene utøver sin rolle. De viser hvordan splittende elementer i det palestinske samfunnet har fått større spillerom de siste årene fordi palestinerne ikke har en felles, samlende stat som kan skape felles symboler, narrativer og lojalitet. De mangler også et samlende palestinsk lederskap med tillit i befolkningen. Israels territorielle oppstyking av Vestbredden og Gaza bidrar videre til å styrke de lokale tilhørighetene og fraksjonene som finnes i det palestinske samfunnet. Slik virker den israelske politikken negativt inn på utviklingen i de palestinske områdene og hindrer opprettelsen av en palestinsk stat.

De tre personene i denne gruppen heter Susan, Salima og Kahina, og alle er kvinner i tjue-trettiårene. I dag studerer Susan i utlandet, mens Salima og Kahina jobber som henholdsvis sosialarbeider og sykepleier i Jerusalem. I presentasjonen vil jeg først vise hvilke politiske og fysiske barrierer denne generasjonen møtte på da de vokste opp i Al Basha, og hvordan dette bidro til å prege dem videre i livet og påvirket valgene de tok. Livshistoriene til Salima og Kahina viser blant annet i hvilken grad kvinnene i Al Basha er blitt hovedforsørgere for familien, ettersom mennene i storfamilien er blitt arrestert eller utestengt fra arbeidsmarkedet i forbindelse med de to intifadaene. Derfor hviler det også et stort ansvar på dem. Narrativene til Salima og Kahina beskriver hvilke store problemer de møter på når de hver dag må komme seg forbi muren for å komme på jobb. Plottene som strukturerer narrativene til disse to kvinnene handler derfor i stor grad om hvordan fysiske og juridiske barrierer forhindrer dem fra å leve et normalt og trygt liv. Ved å fortelle slike historier fra sine egne liv, viser de hvordan Israelsk sikkerhetspolitikk er i ferd med å ødelegge den tradisjonelle samfunnsstrukturen i de palestinske områdene. Susans plott handler i hovedsak om hvordan hun har opplevd at politiske barrierer i det palestinske samfunnet har gjort det svært vanskelig for unge palestinere å kjempe for landet sitt. Derfor har hun valgt å forlate landet til situasjonen har bedret seg, ettersom hun ikke lenger ser noen framtid for en palestinsk stat. Alle tre narrativene handler om hvilke dype frustrasjoner som kommer til uttrykk når fremtiden ikke bærer håp om en bedre tilværelse. Jeg vil først si litt generelt om oppveksten til alle tre, før jeg tar for meg Susans, Salima og Kahinas livshistorier.

Oppvekst i Al Basha

Det virker som om familien har spilt en viktig rolle i å forme og opprettholde en palestinsk nasjonal bevissthet hos den yngre generasjonen i Gruppe 1. Årsaken til dette er at før Oslo-avtalen fantes det ikke noen form for palestinsk statsapparat, felles utdannessystem, offentlige institusjoner eller media på Vestbredden og Gaza som kunne ivareta og fremme en palestinsk identitet og nasjonal tilhørighet. Dermed var det hovedsakelig gjennom foreldrenes politiske engasjement at barna kunne bli bevisstgjorte på sin palestinske identitet, og at de levde under israelsk okkupasjon. Salima uttrykker det slik:

“Before the Oslo agreement, and the Palestinian Authority start up and um came here we didn’t have special books for the Palestinian. We learn about Jordan history, we learn about the Arab history, and we learn about King Hussein, what he has done to his people, this is what we was learn before. We learn about Saudi Arabia, and we did not learn anything about Palestine. About Palestine we learn from our life. When we saw the soldiers came we realize that there’s an occupation, when we saw them beat us and they take our parents or I don’t know um or they start to fire on us, we realize that this is the occupation and this is the Palestine, this is our land. They didn’t do that if they have the right. Because they didn’t have the right, they kill us. We realize that from these things.”

Foreldrenes engasjement har vært med på å prege barnas forståelse av konflikten, og den politiske bevisstheten har på denne måten ”gått i arv”. Dette skjedde blant annet gjennom nasjonale narrative overleveringer, ved at barna fikk høre om Palestina før 1948, om Al-Naqba, og om seksdagerskrigen i 1967 da Vestbredden ble okkupert. Foreldrene fortalte om nasjonens kamp for selvstendighet, og plasserte dermed konflikten med Israel inn i et historisk og politisk rammekontekst. Jeg vil gi et eksempel på dette ved å fortelle Susans livshistorie. I likhet med Salima og Kahina vektlegger hun hvordan Al Basha var et svært rolig sted å vokse opp, hvor det lokale stod i hovedfokus. Susan gikk på skole i Jerusalem, hvor lærerne brukte jordanske undervisningsplaner som ikke inneholdt noe om palestinsk historie og kultur. Det eneste stedet Susan fikk lære om palestinsk historie var hjemme, siden hennes foreldre var politisk aktive. Moren hennes hadde bakgrunn som flyktning, og det var gjennom hennes narrativer og besøkene til flyktningeleiren hvor moren hadde vokst opp at Susan ble bevisstgjort sin palestinske identitet:

Int.: but what was your sort of political awakening, the incident with the prison and so on, or (P)?

Susan: No, no. It’s before, because we grew up in this house, because um it was sort of two contradictory environments: On the one hand we used to go to school, this posh, (-) school [In Jerusalem] with all these elite families, all those nobility (P) in yeah, well, they are sort of nobility. They consider themselves like that and um which absolutely has nothing to do with it (P) I mean, I suspect they didn’t know there is a Palestine. You

know, it was in the early times, and so on, and the village here as well [Al Basha] they weren't aware of any national things, I mean, I (P) I seem to remember there were maybe three or four in the whole village who were politically active, it was a sort of thing. So there were these two [Israeli] settlements that you couldn't understand, what are they and who is in there and then at the same time, you know, my parents had this huge set of cassettes over all this traditional songs and patriotic songs, Maser-Khalifa, Mat Ka-abour, all these people's singing about martyrs, Palestine, occupation, resistance, Beirut, so you start to form certain images which you don't know exactly how to fit in to your (P) reality, but there they are, you keep them in your mind and all these books that we have (P) we had um (P) my dad had lots and lots of Soviet literature (latter) My God, well we were (P)

Int.: and you read every one of them (latter)

Susan: Of course, of course, we (P) you know (P) the (P) the great Soviet, they also, you know, not betrayed us, but they disappointed us so much. I was (P) I am so disappointed with Soviet, but there were lots of books, especially about Palestine which talked about 1948 and talked about 1967 but the important thing was that we spent most of our (P) all of our holidays in a refugee camp with my mothers family and they knew (P) you would go in to a completely different environment. They are the refugees and you see strange things when you go to houses. You (P) you see people hanging huge keys, door keys on the walls and you wonder, why do you have a key hanging there, and they start to tell you the story, what happened 1948. Where do you come from, you ask them, where do you come from, they don't tell you the refugee camp, they tell you Haifa, Jaffa, Jorash (P) you know, the places that sometimes you hear of and sometimes you don't know where they are and they (P) it's this thing of um the um they start um they always talk about Palestine, what happened and what will happen, they were very politically active, there was (P) because at that time there were the civil war in Lebanon and all the issue of PLO and so on, so we were kids and we were listening to the older people who were active and active against Israel occupation as well as with the secret organizations and all this stuff (P)

Int.: Underground (P) yeah

Susan: And talking about Lebanon and talking about PLO and Arafat (latter), that was our mistake, (latter) and um this way you start to um to emerge the images that you have with the reality and you start to understand."

I denne historien viser Susan hvordan hun i første omgang får tilgang til begreper og narrativer som handler om Palestina, politisk kamp og begivenhetene som fant sted i 1948 og 1967, fra sine foreldre. Samtidig gir ikke disse begrepene noen ordentlig mening for henne i begynnelsen, siden hun vokser opp i Al Basha, som er et svært rolig område på Vestbredden. Susan forteller at okkupasjonen ikke var så synlig på sytti- og åttitallet i området rundt Jerusalem, og i det miljøet hun ferdes i var det ingen som snakket om Palestina. Det er først når Susan besøker flyktningeleiren som moren kommer fra at hun begynner å koble sammen begrepene hun har lest i foreldrenes bøker med virkeligheten. Slik begynner hun sakte å forstå sammenhengen. Et eksempel på dette er når hun begynner å plassere de israelske bosettingene inn i en politisk forståelsesramme og skjønner at Israel fører en politikk som konfiskerer palestinske landområder på Vestbredden. Susans tilfelle viser hvordan man på dette stadiet av okkupasjonen til en viss grad er avhengig av geografisk mobilitet for å kunne gjøre personlige

erfaringer med okkupasjonen. Dette fordi okkupasjonen utspiller seg på forskjellige måter i områdene på Vestbredden ettersom Israel oppretter barrierer der hvor palestinerne gjør mest motstand. I flyktningeleiren som moren kommer fra er derfor barrierene svært tydelige, men ikke i Al Basha.

En annen årsak til at barn av politisk aktive foreldre utviklet kjennskap til at det fantes en israelsk okkupasjon, var at de familiemedlemmene som valgte å bli politisk aktive som regel fikk problemer med de israelske militære myndighetene. Alle de yngre informantene jeg intervjuet i denne gruppen hadde opplevd at foreldre eller nære slektninger ble arrestert og kunne sitte fengslet over lengre tid på grunn av deres politiske engasjement.

Et gjentakende plott i Susan og Kahinas narrativer er at hvis folk forholder seg rolig og ikke gjør motstand, kan de leve et relativt normalt liv med stabilitet og økonomisk trygghet. Hvis de derimot velger å bli politisk aktive, må de regne med å få problemer og møte på politiske barrierer. Det finnes ikke noe mellompunkt hvor man kan delta i politiske aktiviteter uten å få problemer med den israelske okkupasjonsmakten. Terskelen er også lav for hva den israelske staten anser som politisk motstand. Dette gjelder blant annet for de forholdene som rådet under den første Intifadaen, som Susan forteller om i denne historien:

”This uncle, Mohammed, he’s (P) he’s one of the interesting stories, because again, it’s either you fight for your country, or you choose a normal life, and he chose to fight for his country and so at an early age he was taken to prison when he was, oh, I think maybe in eighth or ninth grade, was sent to prison and therefore of course he dropped out of school, he didn’t finish his education and then after that it was just a matter of, you know, how much time do you spend outside the prison, for him. And you have to remember that at that time it didn’t take so much for Israelis to pick you up, to put you in prison. You could just have the wrong face in the morning or you could be wearing the “hapta” [arabisk hodeplagg] because it wasn’t allowed, or you know, for throwing stones, or you know, you were walking past a slogan and you were reading it, you know, and...or sometimes, because you know, someone says that you are a member of this group or that group and so on, and I mean, the prisons during that time and later under the First Intifada, they grew enormously, you know, half of the population was in prison and not to mention the informal prisons, curfews, and so on.”

I denne historien viser Susan at man må være villig til å ofre en god del hvis man ønsker å være politisk aktiv. Hun bruker historien om sin onkel for å illustrere dette ved å vise til hvordan han går glipp av utdanning og deretter går inn og ut av fengselet over en lang tidsperiode, selv om han fremdeles bare er en tenåring. Samtidig viser Susan hvordan flere palestinere møter på barrierene som finnes; de kollektive avstraffelsene tiltar under den første intifadaen og det skal stadig mindre til før man straffes. Hun utvider også fengselsbegrepet til å omfatte det ”uformelle fengselet”, i dette tilfellet handler det om å leve under stadige

portforbud. Denne bruken av fengselsmetaforen, som illustrerer en altomfattende opplevelse av å bli omringet av barrierer, kommer enda tydeligere til syne i narrativene jeg får høre om muren. Denne metaforbruken sier noe om en utvikling hvor det snart ikke lenger er mulig for palestinerne å velge å leve et relativt normalt liv, og hvor barrierene rammer alle uavhengig av politisk aktivisme og geografisk lokalisering.

Kahina forteller i sin livshistorie at hun har valgt ikke å bli politisk aktiv fordi hun vet hva følgene blir. Susan, derimot, velger å delta i politiske aktiviteter da hun kommer på universitetet. Det er etter at den første Intifadaen har brutt ut, og de politiske urolighetene har begynt å spre seg. Foreldrene har prøvd å hindre at hun blir aktiv, så hun forteller dem ikke hva hun holder på med inntil det skjer en bestemt episode som skaper større åpenhet mellom henne og foreldrene. Susan innleder historien om denne episoden ved å forklare hvorfor hun aldri fikk vite hvilke politiske aktiviteter faren drev med:

Int.: But your father didn't tell you about any of his activities?

Susan: No, no, because then it (P) he would (P) he wouldn't be able to preach us, to say, you know, you shouldn't be doing this and so on, because then we could tell him, well, you did it. (latter)

Int.: Because he wanted you to stay out of everything, or...?

Susan: Yes, I think so, because I think every generation in the Palestinian society have passed through their own Naqba you know, there is (P) you know, in every generation there is some sort of disasters, some sort of disappointment, every ten years there is a new movement, new blood and so on and this movement is always disappointed by external, internal factors, you know, it varies, and so on, so I guess my parents, you know, after some (P) their own experience is probably the harsher experience than ours because the actual event of losing the land, homeland. It was, in '94, when during the um demonstrations after the Hebron massacre, so they showed some pictures on TV of demonstrations in the West Bank, anger in the West Bank and Gaza and so on, so they showed some demonstrations in (-) University and suddenly (latter) my sister and I were on TV you know, these Israeli soldiers are running and we are running away from them and from the back, and my mother was looking and said: "Tch. Isn't that your top?" (latter) and I say: "Ah...ok....Well, now you know". You know, we were so (P) because we always were so smart, we always put Kafiya and so on, but you know, my mother she knows every piece of clothes we have, so she figured out the jacket, the top and everything, so they knew but I guess, you know, after that we started to talk and, you know, my mother also had her share of activities and things like that...but it's just I think, part of the protection, you know, being protective towards your children, also I think, it is more than that, it's also, not only physically protective, so we wouldn't be shot or (P) but also maybe from the disappointment that they've passed through, I mean, 'cause, you know, we were (P) I was so enthusiastic about the group I was belonging to and you know, they do this, they do that and so (P) um (P) yeah.

Gunhild: 'Cause you felt you were...

Susan: Yes, you know, we're doing something and you know, I honestly thought, like a lot of people, in '87-88 that we were seriously going to get liberated, from the stone, um it (P) it's not from the stone specifically, it's the symbol of the stone, it's from the civic movement that was going on and we thought, you know, the world is not going to be silent anymore and they would see. And there were some movement, and there were some things and as you know, Israel is very sensitive about its image as a humane,

democratic state, yes, and so once you break that image, you know, they say this image is in the West especially, because I mean, there Israel is um manipulating and how do you say (P) it's using the involvement of Europe in the Holocaust to extract what ever it can, so to have the image of the victim be tarnished by these images of Israeli soldiers being ruthless towards civilians and so on, is (P) it's a very bad image for them um but then again, you know, um it's always politics doesn't work well with revolts (latter) and that's it, I guess.

I Susans narrativ videreutvikler hun et plott som hennes foreldregenerasjon har tolket sine livsopplevelser ut fra. Hver palestinske generasjon gjør sitt opprør og forventer at de vil oppnå et gjennombrudd, men opplever bare nye skuffelser. Det viser seg at Susans foreldres hovedønske ikke bare er å beskytte sin datter fra konsekvensene ved å bli politisk aktiv, men også fra skuffelsene som ubønhørlig følger med når palestinerne ser at den nasjonale kampen ikke fører noe steds hen, men bare skaper ytterligere lidelser. Somers og Gibson (1994:67) skriver at: "The narrative identity approach emphasizes how people characterize or locate themselves within a processual and sequential movement of life-episodes." Susan plasserer hendelseskjedene i sitt liv inn i et plott som handler om hvordan de samme typene prosesser og hendelseskjeder finner sted hos hver ny palestinsk generasjon. I Susans tilfelle var den første intifadaen den fasen hvor hun begynte å tro at palestinerne ville få sin egen stat. Studentene på universitetet hennes streiket og demonstrerte, og hun følte at hun ble del av en stor sivil bevegelse innad i det palestinske samfunnet som Israel ikke lenger klarte å kontrollere. Internasjonal media framstilte begivenhetene, som fant sted i de okkuperte områdene, som om ofrene i konflikten var palestinerne og ikke israelerne. Ifølge Susan fikk palestinerne fram budskapet sitt om at de førte en nasjonal motstandskamp for å få slutt på en langvarig okkupasjon og at det de ønsket var frihet. Verden kunne ikke lenger tie stille når de så en demokratisk stat slå ned på ubevæpnede sivile med militære midler. Drømmen om at palestinerne var i ferd med å oppnå noe ble etter hvert knust da andre interne og eksterne realiteter begynte å spille inn. Avslutningen på historien tyder på en sardonisk erkjennelse av at politiske revolusjoner ofte blir erstattet av intriger, maktspill og utvanninger av det politiske budskapet revolusjonen brakte med seg. I en ny historie forteller Susan hvor desillusjonert hun ble da det viste seg at fredsperioden på nittitallet ikke brakte med seg virkelige endringer, men derimot forverret situasjonen. Susan fikk med seg det meste som skjedde ettersom hun jobbet i utdanningsdepartementet i Ramallah, i byen hvor de Palestinske styresmaktene hadde sitt hovedkvarter:

Int.: Yeah, so were you completely surprised when the second Intifada erupted? Were you like expecting that or...?

Susan: I'll tell you something. It's maybe um at least three or four months before the Intifada, um we could feel that there is something in the air, you know, you (P) you develop this sense of danger, you know, especially when you are brought up in a certain situation that you have to expect soldiers coming out of every corner and so on, and there was a lot of frustration among the people, even from before '99, '98, especially '98 when they had this closure and high unemployment. People were frustrated, they didn't see any result of the peace process, for Israel, I mean, Israel was booming, you know, economically, socially, the tourists were coming in, they were signing agreements with Arab countries, and you know, Israeli tourists and all that stuff, it was really brilliant, I mean, for Israel. What about Palestinians? We still passed through the same checkpoints, with, I mean, don't tell me that they reduced (P) you know, that they made it a little bit easier just because the soldier decides to let two cars pass without searching them, it's still the same, there are checkpoints, they determine entry and exit, we still had the settlements that seemed to be growing as well, and new ones were coming up, there were still...we were still um having people being shot, injured, imprisoned, land confiscation, refugees were ignored, Jerusalem was becoming more and more sieged um under siege and I think, you know, its the people reach a point when they couldn't understand what is in it for us, you know, this peace process, I mean, and with the whole issue of corruption, I mean, did we replace (P) you know, it's like taking the worst of two situations; The Israeli occupation is officially over but the reality is still there and then you got this Palestinian Authority which did nothing except make you regret the day that you ever picked up a stone. (latter) All this corruption, all this patronage, clientele, the security forces that were, you know, it's like um you are living in a police state, only good thing vi don't have an army, and um there was no security, I mean, inside the cities where Palestinian Authority was involved. Suddenly also you felt a stranger in your own community because of the huge influx of Palestinians who came from outside, I think that not all of them but a majority of them were um unwilling to um to um adapt to the (P)

Int.: To the society?

Susan: To the society and the realities of the society and they brought with them these very strange social codes from the...you know, from France and from Algiers and from the United States and suddenly you felt, you know, are you walking in Beirut or are you walking in Ramallah? (latter) I don't mind Beirut, it's a very nice place, but wait a second, we still have (P) we are still under occupation and we still have refugees and we still have, you know, before going to Ramallah, you pass through at least two refugee camps and then they go and build a casino outside a refugee camp in Jericho! What's that? I mean, I think eventually the normal person in the street, like me and like everyone else, first of all, we became disgusted with what we call our leadership and these representatives of us and we were disappointed by our brothers who came here from abroad and who were supposed to support us and yet they seem to want to manipulate um monopolize the whole issue of government and politics, but without really helping us in dealing with every day problems and with the social (P) with the (P) you know, social and economic and political realities and so suddenly you felt there is a fragmentation in society that you've never felt before.

Her trekker Susan på de samme elementene som Amin gjør i sitt plott. Israel tjener på freden mens palestinerne framstår som taperne. Selv om okkupasjonen formelt er over under Oslo-avtalen, er den ikke det i virkeligheten. Sjekkpunktene og bosettingene blir ikke borte, de symboliserer Israels fysiske kontroll over landskapet og over palestinernes bevegelser. Samtidig utvider Susan perspektivet. Framfor å legge hovedfokuset på hva Israel gjør for å befeste okkupasjonen, peker hun på problemer som finnes innad i det palestinske samfunnet.

Det palestinske lederskapet må også bære mye av skylden for at utviklingen på nittitallet gikk feil vei. I Susans narrativer er det palestinske sivilsamfunnet det rene og ukorruperte elementet i tilværelsen, og hun legger stor vekt på at det palestinske samfunnet korrumpes utenfra. Ironisk sett er det tilbakevendte flyktninger og PLOs lederskap som skaper en fragmentering innad i samfunnet og bringer inn nye kulturelle væremåter. Dette dreier seg blant annet om hvordan en geriljabevegelse som PLO ikke har bygget sin lederstruktur på demokratisk vis, men hvor lederne krever lojalitet og kontroll, og hvordan Arafat overfører disse elementene til de nye palestinske styringsstrukturene i de okkuperte områdene. I tillegg har de tilbakevendte flyktningene ikke forståelse for hvordan livet er under okkupasjon, og viser ikke nok følsomhet overfor lokalbefolkningens reaksjoner på deres egen luksuriøse og liberale livsførsel. Susan opplever dermed at den sterke fellesskapsfølelsen og solidariteten som fantes i den palestinske befolkningen under den første intifadaen nå er i ferd med å forsvinne. Samtidig skjer det en opptakt til et nytt opprør på grunn av den oppsamlede frustrasjonen i befolkningen overfor Israels politikk og overfor sine egne politiske ledere. Det nye opprøret som finner sted blir derimot ikke et sivil opprør, men et militært, som Susan føler seg fremmedgjort overfor. Hun forteller at ingen av hennes jevnaldrende venner og bekjente er med på det nye opprøret som kom med Al-Aqsa-Intifadaen. Hun gir uttrykk for at hennes generasjon hadde lært en lekse. De skjønner at det ikke er noe poeng i å kjempe når de ser at alt det de kjempet for bare blir ødelagt og korrumpert av det palestinske lederskapet. I tillegg ser de at Israel ikke har til hensikt å trekke seg ut av de okkuperte områdene, men fortsetter sin territorielle ekspansjonspolitik på Vestbredden.

Videre i livshistorien beretter Susan om hvordan hun nå har mistet troen på fremtiden for de palestinske områdene. Det er både på grunn av muren og fordi palestinerne ikke lenger klarer å vinkle konflikten inn på det som er dens hovedfokus, nemlig den israelske okkupasjonen. Palestinernes selvmordsbombinger og de militære militsene har ødelagt mye for måten konflikten presenteres på i media. Palestinernes legitime sak, som handler om at de vil ha sin egen uavhengige stat, har blitt frastjålet dem, både av Israel, av de arabiske landene og av det palestinske lederskapet, ved at alle utnytter konflikten til sine egne formål. Resultatet blir at den palestinske sivilbefolkningen, som ønsker demokrati og frihet, står enda mer isolert enn tidligere.

“It’s everyone is putting Palestine as an excuse either against or, you know, to justify whatever they are doing, even Israelis, you know, to justify...these Palestinians, because they are terrorists and so on”

Susan bestemmer seg til slutt for å forlate Vestbredden for å kunne studere i utlandet. I narrativen sin beskriver hun en ”tapt ungdomstid” hvor årene går forbi, og hvor hun aldri får utrettet noe på grunn av okkupasjonen. Livet dreier seg bare om sjekkpunkter og portforbud, og hun føler at tiden sakte svinner hen. I sin narrativ sammenligner hun sin egen opplevelse med hva hele den unge palestinske generasjonen erfarer, at de mangler en fremtid og at de ikke kan legge planer eller ha ambisjoner om å utrette noe hvis de blir værende på Vestbredden og Gaza. Det eneste som gjenstår for dem å oppleve er at Israel lykkes fullstendig med sin okkupasjonspolitik. I forbindelse med muren forteller Susan at hun ikke ble overrasket da hun hørte at den skulle bygges.

Int.: Were you surprised when you heard about the wall, that they (P) that the wall was going to be built? Did you...?

Susan: No. (latter)

Int.: No. You weren't (P) (latter)

Susan: No, not very. I was surprised that the high court ruled against it.

Int.: You were (P) (latter) It is good to be positively surprised sometimes.

Susan: Yes, sometimes. No, I wasn't surprised at all, because um (P) I mean, it was a sort of um (P) obvious conclusion to what was happening, all these checkpoints, all these closures, all this stuff. I mean, even before there were lots of...they were proposing so many strange things, you know, like having specific busses for connecting Palestinian cities that Palestinians would get out on from Ramallah and they are not allowed to leave the bus till they get to Bethlehem for example, or to Abu Dis, or to Hebron, so even if they pass through Jerusalem the buses will be closed like a prisoner buses. And then there was this thing about trains and, you know, all these strange, strange things that were happening and I think they were preparing us and just this issue of creating the wall, I mean, um it's um the thing about it that it is more obvious to us and to the world than for example the land confiscation and those special roads for the settlements.

I likhet med de andre i denne gruppen plasserer Susan muren inn i en politisk plott. Hun ser på muren som et naturlig resultat av en utvikling som har skjedd over lengre tid. Slik utgjør den en brikke som faller på plass, etter at Israel, ved å opprette fysiske og juridiske barrierer som går ut på å separere israelere og palestinere, i lang tid har forberedt palestinerne indirekte på hva som kom til å skje. Det som er annerledes med muren i forhold til de andre barrierene, er at den er mye mer tydelig overfor omverdenen og for palestinerne. Muren utgjør dermed ikke en kvalitativ forskjell ved okkupasjonen. Det som er annerledes, er at den er en barriere som antar en fysisk form som er synlig for alle.

Susan forteller helt på slutten av intervjuet om da hun så muren for første gang, etter å ha vært i utlandet i tre år. Hun var svært spent på hvordan landskapet i Al Basha kom til å se ut og hva innbyggerne kom til å si om den:

Susan: I come here and I see this um very imposing structure of the wall and it's so well done, with the curves and everything, and then people are separated like that (P) it's (P) it's so unusual, it's so (P) beyond expectation and so on. And I thought, well, so the real issues that are going to affect our future are not improving at all, they are becoming even worse. Then (P) some people came from the village and they were talking and suddenly the village people are talking about democracy, accountability, civil society (P) it's, you know (P) and all these things and probably these were the type of people, that (P) yes, they were always (P) I mean, Palestinian society has always been politicized, we are always talking about politics, but not in the sense of governance in the sense of politics as in parties (-) we never looked at our own society in the sense of what is going on, because we always um you know, put that aside until we finish the huge challenge that we have [with the occupation], but now suddenly you have these people who are talking about these issues and they are discussing the issue of leadership and citizenship and all this stuff and it's sort of (P) it's encouraging, it's very positive that people are starting to open up and to look beyond. Yes, we have the occupation, it is huge and so on, but we have to also to keep in mind the developing needs of our society, so that is a good point, but on the other hand I cannot neglect the fact that the wall is going to take at least 40% of whatever is left of the West Bank and Gaza, which is 20% of the whole historic Palestine and that is not counting of course all the settlements, all the byroads [omkjøringsveier] and all the lands confiscated for security reasons and it makes you...just start to imagine that eventually what we are left with is small cantons, you know, it's like ghettos and so on and I cannot justify Palestinian politicians showing up on TV and giving assurances to the Palestinian people about the future state. When the Palestinian people are living the facts on the ground and they know that it's not true, if those politicians are any bit smart, they would at least be honest with their own people, to tell them: "Well, look, we are weak, no one is supporting us, but at least we will stay on our land." This is (P) maybe in 200 years something will happen although, you know, in Ireland it took hundreds of years, but you know, people need at least one anchor in their lives to keep them fighting, they loose their land, they loose their future, they loose their hope, they loose their children, there is nothing to keep them alive.

Int.: No leaders, no symbols for resistance anymore

Susan: No leaders, no. I mean, we need someone to reignite the imagination inside them, the dream and so on, and unfortunately our leadership is being very (-) manipulated by political grandeur and all that stuff.

Susan har en ambivalent reaksjon på å se Al Basha igjen. På den ene siden ser hun at den israelske staten er i ferd med å annektere store deler av de palestinske områdene ved å bygge muren. På den andre siden merker hun at også positive endringer har funnet sted i lokalsamfunnet siden hun sist var hjemme. Innføringen av nye styringsorganer i de palestinske områdene har bidratt til en politisk bevisstgjøring hos den lokale befolkningen. Hun synes det er oppmuntrende at det foregår en intern debatt om hvilket samfunn palestinerne vil ha. Ifølge henne har okkupasjonen tatt så stor plass, at det ikke har vært rom for å diskutere politiske temaer som demokrati, lederskap og styringsstrukturer i det palestinske samfunnet. Fokuset har bare vært rettet mot å gjøre motstand mot okkupasjonen. Samtidig ser Susan store strukturelle hindringer for at palestinerne vil kunne få sin egen stat. Palestinerne har utholdenhet, men de mangler et nasjonalt symbol, et håp eller en

framtidsvisjon som kan inspirere og oppmuntre. Det nasjonale lederskapet har ikke gitt dem dette.

Et interessant aspekt ved historien ovenfor er hvordan Israels territorielle politikk gjør det synlig for palestinerne hvor svake deres egne ledere står. Slik svekkes ledernes legitimitet og gjør det vanskelig for dem å drive nasjonsbygging. Med oppstykkningen av de palestinske områdene er det få som tror på de palestinske politikernes løfter om opprettelsen av en palestinsk stat. Det er svært tydelig for palestinerne at det er den israelske staten som har makt til å konstruere rom. Bosettingene, omkjøringsveiene og muren fungerer som territorielle symboler i landskapet som viser hvilke maktrelasjoner som eksisterer mellom palestinerne og israelere. Landskapet blir på denne måten en bestemt form for ideologi, siden den strukturerer og representerer verden på en bestemt måte for å gi den en mening. Den sender ut signaler om hvem som skal ekskluderes og inkluderes i utformingen av det israelske samfunnet. De som havner på utsiden har liten mulighet til å bygge en levedyktig palestinsk stat, siden det bare vil bestå av kantoner eller ghettoer. Dermed er framtidsutsiktene for palestinerne svært usikre.

Kvinner som hovedforsørgere

Salima og Kahina trekker på mange av de samme plottene som Susan, Shukri, Amin og Anan til å forklare hvordan muren er et ledd i en politisk prosess, hvor diverse barrierer har fått en stadig mer synlig og framtrædende plass i palestineres liv. Fra tidlig alder har de opplevd Israel som okkupasjonsmakt ved at flere av deres nærmeste familiemedlemmene ble arrestert under den første intifadaen, og har vært inn og ut av fengselet etter den tid. I tillegg har Salima og Kahina i oppveksten ofte hatt problemer med å komme seg forbi sjekkpunkter som har sperret skoleveien deres. De har lenge vært oppmerksomme på de israelske bosettingene i nærområdet, som har fortsatt å ekspandere så lenge de kan huske. Samtidig er de to kvinnene mest opptatt av å snakke om dagens situasjon i Al Basha. Dette har sammenheng med at både de og deres mødre har fått hele forsørgeransvaret etter at alle mennene i familien enten sitter fengslet eller går arbeidsledige. For Salima og Kahina var Al-Aqsa-Intifadaen et stort vendepunkt i så henseende. Det var da Israel innførte de strenge restriksjonene som gjorde at flertallet av mennene i lokalsamfunnet mistet arbeidet. Muren har bidratt til en ytterligere forverring av kvinnes livssituasjon, og de bruker derfor mye tid på å omtale den i sine narrativer. Det er tydelig at barrierene de har møtt på i oppveksten og i nåtiden preger hvilke bildet de har dannet seg av *de andre*. Samtidig er det de sterkest relaterer til i møte med israelere hendelser hvor de hver dag må passere muren og sjekkpunkter for å kunne komme

seg til Jerusalem. Siden Salima og Kahina er hardt rammet av tiltak som den israelske militæradministrasjonen har iverksatt, ønsker de å viderebringe et budskap gjennom sine narrativer, ved å fortelle historier som fungerer som motargumenter mot israelsk sikkerhetspolitikk. Narrativene deres er situert i en diskursiv kontekst, hvor de tar utgangspunkt i terrorisme- og sikkerhetdiskursen som Israel har framsatt for å legitimere byggingen av muren, og viser hvordan disse diskursene ikke stemmer overens med virkeligheten de selv opplever. Jeg vil nå illustrere dette ved å presentere deres livshistorier.

Hvem er ofrene?

Konteksten rundt intervjuet med Salima var svært spesiell. To uker i forkant av intervjuet fikk hennes far hjerteinfarkt. Det var Salima som oppdaget faren da han lå livløs på gulvet i stua, og hun måtte i all hast samle onklene sine som kunne frakte ham til sykehuset. Ferden til sykehuset ble i seg selv en traumatisk episode, ettersom familien flere steder møtte på sjekkpunkter og israelske soldater som ikke ville slippe dem forbi. Denne hendelsen danner et viktig bakgrunnstykke når Salima skal berette sin livshistorie. Hun begynner sin narrativ med å fortelle en historie fra sin barndom. Den presenterer tematikken som vil utgjøre et av hovedplottene i hennes beretning. Salima ønsker å gi uttrykk for hva hun opplever er en feilaktig framstilling i media av hvilken part som er offer i konflikten. Hensikten med å fortelle denne historien er å vise hvilken part det er som utøver vold mot sivile:

Int.: When you were growing up in Al Basha (P) first, how did you notice these things [the occupation] when you were small?

Salima: When I was in the elementary school; the first time it was; I remember it very good. It was in ninety eighty-six.

Int.: In Al Basha?

Salima: Yes. They came to our house, they damaged our house, they took my father, this is the first time where they (P) also my father was (P) have been inside the prison. They took my father. I was just a little girl. A kid, just a kid. I was ten years old. They came with their guns and um they try to let us afraid from them because they put the guns in our faces.

Int.: Even the (P)

Salima: We woke up in the middle of the night to see these things. What you imagine? Kids woke up to see these things and him or stand (P) and him and to hear he's shouting on your dad and your mum and after they took my dad to their cars, they beat my mum because she try to go and see what's happen, why they did it, why they take him away. They didn't give us in that time the reason; and they damage everything in our home, also even our books, our schoolbooks, they damage it also. The second day we hear by the news that they took one from the (-) party. This is what they say in the news. They didn't say that they (P) I don't know what to explain in English (P) they didn't say that they let his kids afraid and they beat his (P)

Int.: That they threatened and beat his wife (P)

Salima: Yes

Int.: Because it was so unnecessary

Salima: They didn't say these things. They say just that they just (P) It's a bad minute, it's a black memory.

Jeg spør deretter Salima om hvilken forklaring hennes foreldre gav til henne på det som skjedde den gangen. Sitatet under illustrerer hva som skjedde med mange kvinner under den første intifadaen, som opplevde å bli plassert i en forsørgerposisjon, uten at de hadde noen form for utdanning og uten at det var vanlig i den arabiske kulturen at kvinner tok seg arbeid:

Int.: How did your parents explain to you then, because you were small, how did they explain to you what was happening?

Salima: All of us was in that time small and my mum forced to deal with this things and she try to explain that this is happened in every country where there is (P) where you find occupation and um we have to deal with it but you cannot convince the kid that you took his father away from him and um to say him you must to deal with this. It is difficult for us. There is no food, there is no money, there is no one who ask about us, and the problem that my mum (P) she didn't work any time in her life because she didn't educate.

Historien ovenfor handler om hvordan Salima som tiåring opplever at en av hennes nærmeste omsorgspersoner blir hentet midt på natten av israelske soldater. Fortelleren trekker meg som intervjuer inn i sin verden og forsøker å gi en framstilling av hvordan hun opplevde hendelsen den gangen. De korte, uttrykksfulle setningene får fram hennes opplevelse av frykt og forvirring, og at hun ikke forstår hva som skjer. Salima fokuserer på soldatenes overdrevne bruk av vold i selve pågripelsen, hvor de gjør hærverk i hjemmet deres og truer og slår moren. Videre fremhever hun at soldatene ikke gir noen forklaring på hvorfor de arresterer faren. Poenget med historien framtrer når Salima hører den israelske medias versjon av hva som fant sted to dager etter pågripelsen. Det eneste som sies i nyhetene er at Israel har arrestert en politisk aktivist, mens informasjon om soldatenes voldelige oppførsel mot barna og moren blir utelatt. Salima ønsker på denne måten å få fram et poeng om at media ikke formidler hele sannheten om Israels rolle som okkupasjonsmakt, verken overfor det israelske samfunnet og Vesten. Fokuset handler bare om at den israelske militærmakten uskadeliggjør politiske aktivister og skaper trygghet for israelske borgere. Det media ikke tar med er hvordan israelske militære aksjoner over tid rammer uskyldige palestinske sivile. Salima forteller videre hvordan hun i mange år slet med angst og var mørkredd, fordi israelske soldater i en periode på over åtte år kunne komme hjem til dem midt på natta for å foreta husundersøkelser og arrestasjoner. Siden faren var inn og ut av fengselet på grunn av sitt politiske engasjement, måtte hennes eldste søsken gi opp sine studier for å kunne hjelpe til med å forsørge familien. Salima vektlegger at hennes far og brødre kun har deltatt i

fredelige, politiske aktiviteter, og alltid har ønsket å arbeide for konstruktive løsninger på konflikten. Gjennom alle disse historiene viser Salima hvordan familien hennes er blitt offer for Israels okkupasjonspolitik, og hvordan de aldri har kunnet leve et normalt liv fordi de tok et valg om å være politisk aktive. I narrativen bruker Salima deretter tidsdimensjonen som et virkemiddel, ved at hun plutselig trekker tråder framover til nåtiden, til konflikten slik den utspiller seg i dag. Salima beretter om hvordan hun opplever det som fortvilende at det dominerende bildet i vestlig media de siste årene har vært at Israel er ofrene i konflikten, mens palestinerne fremstilles som terrorister. For Salima er Al-Aqsa-intifadaen og 11. september et viktig vendepunkt i så henseende, ettersom det ifølge henne var da Israel for alvor fikk gjennomslag for sin terrorismediskurs overfor det internasjonale samfunnet. Etter Al-Aqsa-Intifadaen føler hun at palestinere ikke lenger blir tilkjent rett til beskyttelse og en human behandling av israelske soldater:

Int: Did this Al-Aqsa-Intifada, did that change your opinion about um this conflict? If it was going to (P)

Salima: Between us, Palestinian and Israelis?

Int.: Yes, between Palestinians and Israelis.

Salima: This is um this Intifada make me um (P) realize that the Israeli side did not want peace anymore. All of these things what they doing with us (P) they just lie on the world and try to convince the other (P) the world that they are the victims and they are um people whom deserve the life and they must respect (P) they must protect their people and those people, the Palestinian people they are, maybe they are animals or maybe they are I don't know what, maybe they are stones, they are without feeling, you must kill them and something like that. This is what I (P) this is the idea what I have from Al-Aqsa-Intifada. I cannot go to my work in a safe way because if they catch me many (P) they catch me many times, they took me to the police station, they took me to the police station (P)

Int.: They took you to the police station (P)

Salima: They forced me to sign on some papers um it's wrote in Hebrew, I don't know what they wrote um in it and after they beat me and after they say many polite words for me, like fuck you and something like that, there is one line in Arabic says that I deny that the soldiers did not say anything for me and did not beat me. If I refuse to sign (P)

Int.: They won't let you go anywhere or do anything

Salima: They will have a special evidence to (P) they will have a special evidence to keep me inside the prison.

Salima fortsetter narrativen med å fortelle flere historier hvor hun blir utsatt for forskjellige overgrep og ydmykelser fra israelske soldater ved sjekkpunktene. Hun beskriver hvordan hun alltid får avslag på sine søknader til de israelske myndighetene om å kunne ta seg lovlig inn i Jerusalem, og hvordan det israelske regelverket stadig blir endret. På den tiden intervjuet ble gjort, krevde de israelske myndighetene at hun måtte være over 35 år og ha fire barn for å kunne få tillatelse til å dra inn til Jerusalem. Israelsk sikkerhetstjeneste beregner at en persons

ønske om å utføre selvmordsangrep reduseres med høyere alder og personens omsorgssituasjon. Siden Salima ikke fyller disse kravene, må hun å ta seg ulovlig over de fysiske sperringene, selv om hun da risikerer arrestasjon. Det virker som den aller største barrieren Salima møter på i dagens situasjon er opplevelsen av å bli fratatt sitt menneskeverd. Den sterkeste illustrasjonen på dette er når hun forteller historien omkring farens hjerteinfarkt. Denne hendelsen utgjør et vendepunkt for henne, for hun viser hvordan behandlingen hun blir utsatt for på sjekkpunktene gjør at hun ikke lenger klarer å se menneskeverdet til israelerne:

Salima: The most bad things have been with us, with my dad suffer before two weeks ago, suffering from pain. (P) Before two weeks ago, my father's stroke took place, he cannot breathe and we realize that a serious problem happen with him, this is happen at the nine thirty in the night. We start to find a car to take him to the hospital. There is no hospital in this area, just in Jerusalem. (-) And because of the wall we forced to deal with the soldiers at night to ask from them please this man start to die, please let us go to the hospital. They start to laugh, ha, ha, ha (P) um his life and what happened, go, go, go back to your home, go back because you didn't have any permission, go back. And that (P) They are criminal. Really, they are criminal. These people whom did not deserve the life because they didn't (P) they didn't behave human being. They didn't (P) When we reached the hospital the doctor says for us that this man, if you late for two minutes, this man will be died, will died, because there is no breathe, there is no blood go to his heart and in his mind also there is many problems, they took him to the emergency, then they took him to the CCU, they let him um breathe with a special machine, they put it inside his throat...

Int.: Has he (P) has he got any damage? Can he function ok now?

Salima: He have (P) now he have problem in his breathe-area and the side the problem it hurt also, and when we took him to the hospital also, they discovered that there is blood in his stomach. (P)

Int.: Will he have to have an operation, or um?

Salima: I think (P) my dad died on the checkpoint (I: yes) I will not um think many times, I will...ex...I will try to found any people to give me any bomb to exposure myself, with those soldiers or with the Israeli people. This is what they let us learn because we loose everything in our life (P)

Int.: They take away everything that is worth it (P) And um the soldiers disappeared, that's how you could take your father to the hospital?

Salima: One of (P) one of my uncles gets (P) beats the soldiers and we took him and we didn't listen to the soldiers. We left one of my brothers and one of my uncle's kids, they start to arguing with the soldiers, then they go. We go without listening to them because they (P) we brought those two guys to die there we brought them to die there because we want to take our father to the hospital.

Int.: (P) to the hospital. So they tried to talk to the soldiers and you just went.

Salima: To beat each other, yes.

Int.: To beat each other. Yes, yes.

Salima: That is what happened. And the problem also we found another checkpoint.

Int.: Closer up to the hospital

Salima: um it's not far away from the hospital. 'Cause the soldiers ask for permission, they didn't allow for me to go. (-) there is one of my niece have a permission, those two girls and my uncle, because he have an Israeli identity card, he went with them to the hospital.

Int.: To the hospital (P) So you couldn't go to the (P)

Salima: No

Int.: You couldn't go to the hospital?
 Salima: No, I have to go back with one of my brother to go around the checkpoint in the middle of the night, between the home, the houses (I: the houses) to the valley and then I have to go (P) to walk to the mount (P)
 Int.: So you couldn't come to the hospital?
 Salima: (P) in that night.
 Int.: (P) in that night.
 Salima: It not easy (I: not easy) It not easy for me. It not easy for me. It takes one hour for me to get to the hospital and if they allow for me it will not take five minutes. It takes one hour for me.
 Int.: One hour for you if you go other places.
 Salima: Yes. In the middle of the night.
 Int.: In the middle of the night. So you didn't know what would happen to your father that night and you couldn't be with him.
 Salima: I go, finally I go after one hour (yeah)
 Int.: After one hour, but during that (P) yeah (P) because you have to walk round in the night (P) yeah (P) but Bawabe, how do you (P) because you have to climb on the sides, or?
 Salima: We (P) we (P)
 Int.: lifted him up, or?
 Salima: Push him up
 Int.: Push him up
 Salima: Push him up to (P) to go(P)
 Int.: To go on the sides, yeah. (P)
 Salima: I couldn't say anything about them, just they are criminal, they are the terrorism people, they are the terrorism (P) this is what the world must realize that we didn't have a camera when we have special case like that, we didn't have a video camera to record what happened. We didn't have.

Salima forteller i denne narrativen hvordan hennes familie har store problemer med å få faren hennes til behandling på sykehus fordi soldatene ikke slipper dem forbi sjekkpunktet. Hun selv får ikke lov til å følge faren til sykehuset fordi hun har Vestbredden-identitetskort, og mangler tillatelse til å komme forbi sperringen. Soldatene gjør ikke noe unntak selv om hennes far er dødssyk. Dermed må Salima komme seg fram til sykehuset ved å gå en lang omvei. Hvis man følger Labovs strukturmodell, foretar Salima en vurdering som finner sted midtveis i historien. Hun beskriver hvordan slike hendelser gir palestinere en motivasjon til å bli selvmordsbombere siden de blir fratatt alt som er av verdi i livene deres:

Salima: "I think (P) my dad died on the checkpoint I will not um think many times, I will...ex...I will try to found any people to give me any bomb to exposure myself, with those soldiers or with the Israeli people. This is what they let us learn because we loose everything in our life."

Salima ønsker med denne historien å få fram at årsaken til at palestinerne blir selvmordsbombere er at de har mistet alt som er av verdi i livene deres. Avslutningen på historien hennes, som utgjør et av hovedpoengene, konkluderer med at det er israelere som er

terroristene i denne konflikten, siden de ikke viser menneskelig hensyn i måten de behandler den palestinske sivilbefolkningen på. I sin narrativ snur Salima på denne måten den israelske statens virkelighetsforståelse på hodet. Hun anvender terrorismebegrepet på Israel, for å vise hvordan den israelske statsmakten utøver statsterrorisme ved å systematisk utføre overgrep mot sivile. Et annet poeng som kommer fram i denne historien er at palestinerne ikke har samme mulighet som israelerne til å fremstille sin versjon av begivenhetene til media. Dermed får ikke resten av verden se hvilken situasjon palestinerne står oppe i. Dette poenget er det samme som i den første historien Salima forteller, som handler om arrestasjonen av hennes far. Slik får Salima historiene sine til å henge sammen, og de utgjør deler av et sammenhengende plott. Plottet handler om at palestinerne er de opprinnelige ofrene i konflikten siden de lever under en okkupasjon, noe verden ser ut til å ha glemt.

Et viktig moment som kan trekkes ut av Salimas narrativer er at Israel indirekte bidrar til å skape grunnlag for palestinsk terrorisme ved at israelsk sikkerhetspolitikk fjerner alle nøytrale møtepunkter som kunne bidratt til å skape konstruktive tilknytninger mellom *vi* og *de andre*. Ved at israelske politikere og militærledere i israelsk media kontinuerlig omtaler palestinerne som terrorister og dermed skaper et sterkt fryktbilde av *de andre*, tilrettelegger de for en utvikling hvor israelske soldater ikke lenger klarer å se palestinernes menneskelighet. Dette gjenspeiles i måten palestinere blir behandlet på ved sjekkpunktene. Dette får igjen ringvirkninger til hvilke bilder palestinere danner seg av israelere. I dagens konfliktsituasjon er sjekkpunktene i stor grad de eneste møtestedene mellom partene. Møtepunktet avspeiler et asymmetrisk maktforhold hvor soldater møter sivile. Historiene til alle informantene mine handler om at måten de blir behandlet på av israelske soldater ved sjekkpunktene bidrar til å konstruere og befeste deres bilde av *de andre*. Flere trekk går igjen i disse fortellingene fra sjekkpunktene; den lange ventetiden, den vilkårlige behandlingen soldatene utsetter dem for, ydmykelsene og avmakten de føler når de går gjennom kontrollpunktene og hvordan de er helt avhengig av soldatenes gode humør for ikke å bli holdt igjen. Det finnes stadig færre nøytrale arenaer mellom israelere og palestinere som kunne gitt andre holdepunkter til hvordan partene kunne forholdt seg til hverandre. Nyansene for hvordan partene oppfatter hverandre er på denne måten i ferd med å forsvinne, noe som skaper dype konfliktlinjer, større avstand mellom partene og mer grobunn for terrorisme. Terrorisme er dypest sett en manglende evne til å se nyanser og menneskeverd hos *de andre*. Muren bidrar på denne måten til å segmentere avstanden og frykten mellom *vi* og *de andre*.

Etter Al-Aqsa-Intifadaen ønsker Salima å forlate landet. Hun orker ikke lenger å bli værende, og har søkt om utreisestillatelse til Canada eller til Australia. Samtidig er det et stort

dilemma for henne, for da har Israel vunnet fram med hva hun tror er statens hensikt med å bygge muren:

Int.: What reasons do the Israelis give for building this wall. What are the reasons they come up with for building the wall?

Salima: The reasons what they give that to the world, not to us, to the world that they build it to protect their people, but the truth; they build it to take our lands. They build it to let every village, every country like a jail. It's a big jail. We are inside a jail and a prison. We cannot go to our work, we cannot go to our families and other area, we cannot (P) when they close Qalandiyah checkpoint, we cannot enter to Ramallah. When they closed (-) Bethlehem checkpoint, we cannot go to Bethlehem. This is um prisoners. The real reason for the wall is to let the Palestinian people far away, to keep them far away from others and to let them inside um big jails in their countries. This is the real reason for the wall because they (P) they believes if they do that with us, they will let us forget that this is our land, they will let us loose our hope, but I told you, if I have the immigration, maybe in that time I will decide to stay here because this is my land. Maybe it will be a conflict (P) a conflict inside myself because I try to find another life, I try to look for a good future for myself, but on the other side I must look for my land and my family.

I dette utdraget kommer det tydelig fram hvordan Salima bruken metaforen om et fengsel for å illustrere opplevelsen av å bli omringet av barrierer på alle kanter. Alle palestinerne har nå havnet i et stort fengsel, og har blitt frarøvet sin frihet. Israel ønsker at de skal glemme at dette er deres land, og vil at de skal miste alt håp slik at de forlater stedet. Salima opplever dermed en stor indre konflikt; hun ønsker et annet liv og en god fremtid, samtidig som hun har en forpliktelse til å ta vare på sin familie og bli boende.

Hvem har rett til sikkerhet?

Kahinas narrativ tar utgangspunkt i den israelske sikkerhetsdiskursen for å argumentere mot muren. Hun reagerer på at Israel ensidig kobler sikkerhetsaspektet opp til israelske sivile og den israelske stat. Et av plottene som strukturerer narrativen hennes handler om at selv om muren fører til mer sikkerhet for israelere, skaper den stor usikkerhet i hverdagen til palestinerne. Hun bruker eksempler fra sitt eget liv for å illustrere dette. Hennes sikkerhet i tilværelsen har forsvunnet etter at muren kom. Kahina er sykepleier, og i likhet med Salima må hun hver dag ta seg ulovlig over muren for å komme på jobb. Dette er et risikofylt prosjekt siden hun har Vestbredden-identitetskort. Samtidig har hun ikke noe valg siden hun og moren har forsørgeransvar for storfamilien. Faren hennes døde da hun var liten, en bror er arrestert og de andre brødrene hennes går arbeidsledige. Kahina blir ofte stoppet av soldater ved sjekkpunktene. Ved flere tilfeller har de inndratt ID-kortet hennes og latt henne bli stående og vente i flere timer før de har gitt henne kortet tilbake og sendt henne hjem. I perioder kommer

hun seg dermed ikke på jobb. Det er umulig for henne å vite om hun kommer til å beholde sitt arbeide på sykehuset. I narrativen gir Kahina uttrykk for at hun bærer en stor ansvarsbyrde. Hun er bekymret for sine brødre som er arbeidsledige, for barna i familien som tydelig er preget av den vanskelige situasjonen og for moren som har sviktende helse. Hvis moren sluttet å arbeide ville en viktig inntektskilde forsvinne, og familiens levevilkår ville forverres. Hva som kunne skje da har hun ikke noen anelse om. Det er umulig å planlegge for fremtiden siden usikkerhetsmomentene er så store.

Kahinas hovedplott er at hvis muren ikke tar hensyn til palestinernes sosiale sikkerhet vil israelernes sikkerhetsfølelse med tiden også forsvinne. Muren bidrar bare til å gjøre palestinerne enda mer desperate, noe som vil kunne føre til mer vold og flere selvmordsangrep mot Israel. Derfor vil ikke muren i lengden kunne gi Israel sikkerhet slik israelske myndighetene hevder. Her er et utdrag fra narrativen til Kahina som illustrerer noen av disse momentene:

Int.: Why do you think that the Israelis built this wall?

Kahina: They say to the world that they built for security for them. But this will never be security for them.

Int.: Why not?

Kahina: Where is our security? Ask them. Say; where is our security? He wants to put himself in a security but he will never be secure if he will never put his name for a security situation. (?) It's more motivation for us to become more active and more (P)

Int.: violent?

Kahina: violent.

Int.: Towards them?

Kahina: Yes.

Int.: Because do you notice a change in how people feel?

Kahina: Yes. Um, It's too difficult to let you see the reality but if you will come in the morning you should see my brothers sleep here and my parent sleep here because they haven't any work, they haven't any place to go to eat, just to smoke and see the TV and make problems with others, fight others, each other, this is our reality. What let them feel from his inside, he want to do something, to let him free from this um (P)

Int.: Yeah, from this reality.

Kahina: Reality, yes.

Int.: How has the wall changed the way you feel about Israelis?

Kahina: I um feel I hate them everyday more than the previous day. If I stand behind any soldiers of them, I hate them. Especially if he joke about me or if he hit me or if he um shout at me or do anything um (P) You can see it in the street. It is a reality. You can go and stand at the street and see it. See it at the checkpoints, see it at the street in Jerusalem um everyday they catch um (P)

Int.: People (P)

Kahina: the men and let them stand at the wall and punish them.

Int.: And there is (P)

Kahina: Just only for, just only for because they get this city without any certificate [tillatelse]. It is our land. Why they stop us to let (P) we want to play, we want to pay, we want to shopping, we want to live like them.

Det er tankevekkende å se hvordan Kahina bare forholdt seg til israelere som soldater, da hun fikk spørsmålet om hvordan muren har påvirket hennes holdning til *de andre*. Når hun beskriver hvordan hennes hat til israelere øker for hver dag, relaterer hun bare til situasjoner hun har opplevd ved sjekkpunktene, hvor hun er blitt dårlig behandlet av soldater. Det finnes ingen andre møtepunkter med *de andre* som hun kan relatere til, og som kunne skapt en annerledes og mer positiv opplevelse av *de andre*. Kahina gir uttrykk for at den største drømmen hun har er å kunne leve et normalt liv, nemlig det livet israelerne lever. I narrativen peker hun på de store kontrastene som finnes mellom de to verdenene israelere og palestinere befinner seg i. Det er vanskelig for henne å se hvordan konflikten påvirker *de andre*, siden hun opplever det som om israelere har alt de trenger og er tilfredse og lykkelige:

Int.: How do you feel when you see the settlements um if you see a settlement just there; Karnei Khefets. How does that make you feel to see them...?

Kahina: Just I think about the difference between our life and their life. They have everything. If you get in Karnei Khefets [israelsk bosetting] you see it, it is a big city, and they have in it um large shops, they have in it um clubs and gardens, plays for the babies. It is too different part our life, you see that. We haven't any place to just to take a breath. You only stand or chat near the street, (latter) you have a bit of air pollution just um

Int.: (P) to see the cars go by

Kahina: Yes, just only (P) (latter) it is our breakfast and daily (-)? (latter)

Int.: Yes, I have been to Karnei Khefets and its parks and (P)

Kahina: Yes, It's a big city, yes, yes, you can (P)

Int.: Nice playgrounds for the children, seesaws and (P) they have everything. Have you travelled inside Israel? Have you been to Israel like Tel-Aviv, Jaffa or?

Kahina: um (P) before the walls I go picnic with my friends in hospital, I go to Haifa and go to Tel-Aviv, but not (P) I not get out of the bus, just travel through the street, I go to Netanyah and go and you (P) if you turned at the seaside you see the difference between us and them (P) they have um they always happy. Happy, why I don't know (latter) how I don't know. Why we are always sad, we are always um haven't any motivation for life. It is not my um look for this life, but I (P)

Int.: You always feel sad?

Kahina: Yes. Really I feel that. I go to um (P) be in a picnic at the end and, and when I see them and see how they live, I become more sad and so depressed.

I utdraget ovenfor bruker Kahina det israelske samfunnet som kontrast til å si noe om palestinernes hverdag og hva de mangler. Hun beskriver hvordan israelere har grønne, store friarealer de kan bevege seg rundt på, med parker og lekeanlegg for barna. Derimot er historiene Kahina forteller om sin egen livssituasjon ofte preget av en utstrakt bruk av metaforer og bilder som henviser til at hun befinner seg i et slags fengsel, hvor hun er sperret inne og ikke har noe pusterom eller noen steder å bevege seg rundt på. Denne metaforbruken er et gjentakende element gjennom hele narrativen. Det kommer til syne blant annet i utdraget ovenfor, der hun er i ferd med å fortelle en kort historie om hennes tidligere reiser til Israel, da

hun dro til Haifa og Tel-Aviv på piknik med noen venner. Det er talende hvordan hun velger å bli sittende inne i bussen og ikke går ut. I den korte historien får hun tydelig fram kontrasten mellom hennes innesperrede, triste tilværelse og det hun opplever er israelernes frie, sorgløse liv. Det kan virke som om avstanden mellom israelernes og hennes liv blir for overveldende for henne, slik at hun ikke orker å stifte noe nærmere bekjentskap med *de andre* ved å gå ut av bussen og oppleve det israelske samfunnet på nært hold. I intervjuet spurte jeg Kahina om de samme restriksjonene som hun nå opplever fantes under den første intifadaen. Slik ønsket jeg å se hvordan hun oppfatter utviklingen av konflikten:

Int: How was it (P) like under the first intifada; did they have the same restrictions?

Kahina: No, no, it's too more. Too more than the previous.

Int.: So it was not so difficult.

Kahina: It is too different. Previously we have um they put only many checkpoints in the streets, not like this wall. This wall mean cut life um (P) it is too dangerous um it have um many side effects and human feeling is inside. It's (P) I feel in my mind, it's the (P) it motivate many Palestinians to do more, to be um violent. More violent, more, more than (-?) not because they want to, [but] because of this wall and um their feelings (P) yes (P) they have many um social problems, um many (P) economical problems um (P) it's too closed. In this um three village that I tell you about them, it's become like a zoo, much more.

Int.: How does it affect you psychologically?

Kahina: Um psychologically um I become um I have more um (P) thinking about my brothers, how can I help them to work, to get out of this situation (P) to become um more active um (P) to let them have something to do (P) or something to feel that they want to do. There (P) there is nothing to do um (P) previously we only (P) we (P) my brothers work in Israeli cities um

Int.: What kind of work did they do?

Kahina: um they work as a cleaners, as a building, as just – anything at home um to clean um (P)

Int.: um to paint and build and (P)

Kahina: to build (P) just (P) cause they haven't any certificate or any (P)

Int.: yeah, or any diploma or...

Kahina: Any diploma and or college to go to

Int.: It must be hard to see them like that, your family

Kahina: And I become more tense and (P) cause I become more worker and, and tired and I um it's nearly took my future to be married and have sons and (P) and (P) and (P)

Int.: How do you see your future now?

Kahina: I don't know (latter) I cannot (P) I ask God to become more better than now but I don't know future.

For Kahina handler hverdagen om overlevelse, og derfor har muren skapt en avgjørende forskjell i hennes livssituasjon sammenliknet med de fysiske, juridiske og politiske barrierene hun har møtt på tidligere. Det var tross alt lettere å passere sjekkpunktene før i tiden. Etter at muren kom, er det derimot blitt umulig for henne å planlegge fremtiden. Både hun og Salima gir uttrykk for at det for tiden er uaktuelt for dem å gifte seg når situasjonen er så ustabil, selv

om det er uvanlig for palestinske kvinner å være ugift når de har passert trettiårsalderen. Kahina forteller videre at siden kvinnene i Al Basha slipper lettere forbi soldatene ved sjekkpunktene, utgjør de nå hovedtyngden av arbeidskraften i lokalsamfunnet. Dette er en virkelighet som mennene strever med å tilpasse seg, siden de opplever at deres sosiale posisjon og status i lokalsamfunnet er truet. Ifølge Kahina har det skjedd en økning av voldshandlinger mot kvinner i hjemmene som et resultat av den spente situasjonen mellom kjønnene. Sikkerheten til palestinske kvinner er dermed også blitt redusert på den hjemlige arena etter at muren ble virkelighet. Ved å fortelle sin livshistorie viser Kahina hvordan muren i løpet av kort tid er i ferd med å forandre sosiale og kulturelle strukturer i lokalsamfunnet, og at denne forandringsprosessen er forårsaket av eksterne hendelser i møte med *de andre*. Selv om det isolert sett er positivt at kvinner får større innflytelse og økt selvråderett i lokalsamfunnet, skjer ikke dette som følge av en naturlig utvikling. Derimot er det basert på en situasjon med unntakstilstand, hvor kvinner må bære en altfor stor ansvarsbyrde.

Oppsummering

Informantene i Gruppe 1 bruker historiske, nasjonale og politiske årsaksforklaringer til å koble hendelseskjeder sammen for å vise hvordan muren utgjør et ledd i den territorielle politikken Israel fører på Vestbredden. Et av hovedplottene som fremkommer i narrativene til informantene i Gruppe 1 er at Israel aldri har ønsket fred med palestinerne. Derimot ønsker Israel å konfiskere store landområder på Vestbredden for å umuliggjøre opprettelsen av en palestinsk stat fordi de mener landet tilhører dem. Informantene argumenterer for dette synet ved å vise hvordan fysiske, juridiske og politiske barrierene har eksistert siden Vestbredden og Gaza ble okkupert i 1967, og hele tiden har vokst i omfang. Framfor å forberede seg på en tilbaketrekning fra de okkuperte områdene har Israel stadig etablert nye "fakta-på-bakken", for å gjøre det vanskelig for dem å skulle trekke seg ut ved en fremtidig fredsavtale. Israel har nå kommet til et siste stadium i prosessen med å feste sitt grep om Vestbredden. Det som gjenstår er å bygge muren, som vil utgjøre en fysisk grense mellom israelere og palestinere og føre til at store områder tilfaller Israel. For å legitimere byggingen av muren overfor resten av verden, bruker israelske politikere argumenter om at muren skaper sikkerhet og forebygger terror. Informantene tror derimot ikke at dette er den virkelige årsaken til at muren bygges. De mener hensikten med muren er å få alle palestinere til å glemme sin tilhørighet til landet og til Jerusalem. I tillegg tror de den israelske staten ønsker å gjøre livssituasjonen til palestinerne så vanskelig at de til slutt velger å forlate Vestbredden frivillig. Derfor er det en nasjonal plikt for palestinerne å bli boende, uavhengig av hvilken politikk Israel fører.

Et annet framtrædende plott som informantene i denne gruppen bruker, er at verden har glemt hvem som er ofrene i konflikten. Etter Al-Aqsa-Intifadaen har Israel klart å vinkle konflikten slik at det er de som er ofrene, og at det er deres sikkerhet som er truet. Informantene ønsker å komme med en påminnelse om at det er palestinerne som lever under okkupasjon, og at palestinske sivile daglig utsettes for overgrep fra det israelske militæret. Informantene forsøker å vise at Israels barrierer bidrar til å skape mer terrorisme og at staten dermed er i ferd med å undergrave sin egen sikkerhet.

Informantene i denne gruppen er gjennomgående pessimistiske angående opprettelsen av en fremtidig palestinsk stat. De fleste gir uttrykk for at de ikke ser hvordan en slik stat kan bli levedyktig, siden den vil mangle kontroll over egne grenser og eget territorium. For de fleste står dermed valget mellom å utføre en nasjonal plikt og bli boende på Vestbredden uten særlig håp om bedring i situasjonen, eller å reise til utlandet hvor det finnes framtidsmuligheter.

Gruppe 2. Lokalt orienterte og nær kontakt med "de andre".

(Informantene i denne gruppen: Abdullah, Ahmed og Mahmud)

Palestinere som bor innenfor og rett utenfor Jerusalems bygrense har inntil nylig hatt en nær tilknytning til det israelske samfunnet. Etter seksdagerskrigen i 1967 begynte flere palestinere fra Al Basha å dra inn til Israel, hvor de fikk jobb blant annet i byggebransjen og turistnæringen. Kontakten med *de andre* førte til økt velstand og jobbmuligheter for svært mange i lokalsamfunnet, noe som gjenspeiles i narrativene disse informantene forteller om tiden etter 1967. To av informantene (Ahmed og Abdullah) har jobbet mange år i Israel og har flere israelske venner og bekjente. Mahmud derimot, dannet først kjennskap med israelere i voksen alder, og har de senere årene tilbrakt en del tid i Vest-Jerusalem hvor han har vært tilknyttet en israelsk fredsorganisasjon. Verken Ahmed eller Abdullah har høyere utdanning. Mahmud studerte jus tidligere, men studiet hans ble avbrutt da Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut. I dag har han ikke mulighet til å komme seg til universitetet, siden det ligger på den andre siden av muren.

Et vesentlig fellestrekk ved personene i denne gruppen er at de i hovedsak har en stedsbundet identitet. Det er den lokale og ikke den nasjonale identiteten som dominerer. Dette kommer blant annet til syne ved at informantene bruker lokale narrativer om Al Basha for å vise sin stedstilhørighet. Hovedtrekkene ved disse fortellingene er at innbyggerne i Al Basha har bodd i området i flere generasjoner, og at befolkningen har en sterk lojalitet til stedet, klanen og familien. Siden personene i denne gruppen i så stor grad fokuserer på andre tilhørigheter enn de nasjonale, virker det som om de har hatt en bredere kontaktflate med *de andre*. I flere år har informantene relatert til israelere både gjennom jobben og i private, sosiale sammenhenger. På grunn av mye kontakt med Israel opererer denne gruppen derfor i stor grad med andre skillelinjer mellom *vi* og *de andre* enn det Gruppe 1 gjør. Dette perspektivet kommer tydelig til syne i plottet de legger til grunn for å forstå og forklare konflikten med Israel. For dem består konflikten i at "vanlige folk" i det israelske og palestinske samfunnet er blitt ofre for ekstremister fra begge sider som foretar voldshandlinger slik at konflikten eskalerer. Ifølge informantene bidrar det politiske lederskapet på begge sider då til å tilspisse konflikten ved å manipulere den israelske og palestinske sivilbefolkningen, slik at de vender seg mot hverandre. Hvis "vanlige" mennesker bare fikk mulighet til å leve under fredelige forhold, ville grunnlaget for konflikten forsvinne. Det er bare gjennom sameksistens mellom israelere og palestinere at det vil bli fred i regionen. Landet er for lite til å deles i to. En interessant side ved dette plottet er at det nedtoner det nasjonale aspektet ved konflikten.

Selv om plottene som strukturerer narrativene til informantene baserer seg på at en løsning på konflikten må bygge på sameksistens med *de andre*, kan det virke som at det nå finner sted en endring i måten personene i denne gruppen oppfatter Israel på. Flere ting tyder på at informantene er blitt mer kritiske til Israel etter de siste års hendelser, og at de er i ferd med å få en sterkere nasjonal orientering og politisk bevisstgjøring. Det er flere årsaker til dette. En av dem er at informantene de siste fem årene ikke lenger har hatt regelmessig kontakt med israelere. Den normale kontakten med *de andre* opphørte i stor grad etter Al-Aqsa-Intifadaen. På grunn av de voldelige sammenstøtene mellom partene har israelerne blitt advart om å oppholde seg i de palestinske områdene, mens palestinerne på Vestbredden ikke lenger har lov til å reise inn i Israel. En annen endring som har funnet sted er at informantene i denne gruppen, som før hadde et tilnærmet normalt forhold til den israelske staten, nå opplever en annen side av Israel. Før i tiden var det i hovedsak politisk aktive palestinere som opplevde politiske, juridiske og økonomiske barrierer. Etter at Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut, har derimot alle innbyggerne i Al Basha stiftet bekjentskap med det israelske militærapparatet. Da begynte Israel for alvor med "kollektiv avstraffelse" av det palestinske folket ved å stenge av hele Vestbredden, opprette sjekkpunkter og iverksette strenge reiserestriksjoner som svar på alle selvmordsaksjonene som hadde blitt utført i Israel. Disse nye restriksjonene og barrierene gjaldt for alle palestinere uavhengig av politisk engasjement. Palestinere som tidligere hadde arbeidet i Israel fikk ikke lenger lov til å reise dit, og arbeidsledigheten i lokalsamfunnet økte drastisk i løpet av kort tid. Den siste tids utvikling har dermed gjort okkupasjonen mer synlig for hele den palestinske befolkningen, uansett geografisk lokalisering. Samtidig virker det som om informantene i Gruppe 2 har problemer med å plassere den nye utviklingen i konflikten inn i et meningsfullt plott. De forstår ikke hvorfor de blir straffet av de israelske myndighetene når befolkningen i Al Basha aldri har foretatt seg noe som kunne true Israels sikkerhet, og når volden finner sted andre steder på Vestbredden. Hvorfor skal israelske sikkerhetstiltak iverksettes i et område hvor det svært sjeldent har vært politiske uroligheter og hvor kontakten mellom israelere og palestinere har vært god? Fra et lokalt perspektiv gir det ikke mening at muren skal bygges i deres område hvor israelere og palestinere har hatt en fredelig sameksistens. I narrativene til informantene i denne gruppen forsøker de å finne svar på disse spørsmålene, samtidig som de gir uttrykk for et håp om at situasjonen vil vende tilbake til det den var før. Det kan virke som om det de mest ønsker for fremtiden ikke er opprettelsen av en palestinsk stat, men at forholdet til Israel igjen skal normaliseres slik at de kan jobbe og reise fritt rundt i Israel. Informantene ser ut til å viderebringe et budskap om at de kun ønsker å leve et normalt liv, og at de ikke utgjør noen form for sikkerhetstrussel for

Israel. Jeg vil nå presentere utdrag fra narrative til mine informanter som viser hvilken stor omveltning de har opplevd i sine liv de senere årene.

En arbeider fra Deir Zeita

Abdullah er 62 år, og har arbeidet på et hotell i Jerusalem siden 1965. Han har reist mye både i Israel og i utlandet, og har både israelske og utenlandske venner. Etter utbruddet av Al-Aqsa-Intifadaen mistet han jobben på hotellet, og har vært arbeidsledig siden. Under intervjuet spurte jeg ham hvordan han opplevde tiden etter seksdagerskrigen i 1967, som markerte begynnelsen på en direkte kontakt med *de andre*. Jeg ønsket å sammenligne svaret hans med de andre narrative jeg hadde hørt. Det han forteller står i sterk kontrast til det Amin og Shukri forteller om hva som skjedde i årene etter Israel okkuperte Vestbredden:

Int.: Could you tell me about how it was to (P) how was things different in 1967 and what happened to you in 1967?

Abdullah: You see, nineteen sixty seven the war start and we left our house and we went (P) down in the valley and we stay in the cave since the war it's finished (...) It was short, six days. And then we came here and um it was quiet war somehow, it's not many people killed anyway. I remember in my village one girl was killed, she were killed here in this street, but it was quiet, you know, it is not many people killed, and then we start working with them [Israel] direct after that, maybe after one week I work with them. (latter) We start working with them, so, and then the hotel is open again, because I was working in the hotel before 1967 and then I (P) returned back to the hotel, and also I work in Israel, painter.

Int.: In Jerusalem, or?

Abdullah: I work in Tel-Aviv, I work everywhere in Israel. It was no problem, even I'm West Bank and at that time it is ok. Just we feel it in these four years.

Int.: And many people in this area they also worked in Israel?

Abdullah: All of the people here, you know, we are not farmer, because we have no lands. All the people here they are working in Israel, (Int.: in jobs) in the jobs in Israel. In the buildings or (P) in the company or fabric, or you know, And, since four years, we found difficult somehow to work in Israel.

Abdullah gir her uttrykk for hvor fort kontakten med Israel ble normalisert etter at krigen var over. For ham ble åpningen av grensen begynnelsen på et langt og produktivt yrkesliv hvor han blant annet jobbet i Tel-Aviv i en periode. Det er først etter utbruddet av Al-Aqsa-Intifadaen at Abdullah opplevde å møte på fysiske og juridiske barrierer i møte med *de andre*.

Under intervjuet viste det seg at det ikke var spørsmål knyttet opp til politiske begivenheter og årstall som skulle få Abdullah til å kommentere konflikten med *de andre*, men et spørsmål knyttet til oppveksten hans i Deir Zeita. Jeg vil nå presentere en narrativ som illustrerer hvordan Israels territorielle politikk på Vestbredden virker inn på en gruppe som føler en sterk stedstilhørighet. Narrative til Abdullah viser hvordan territorialitet kan brukes

til å symbolisere kontroll, makt og eierskap gjennom opprettelsen av grenser og en ekskludering av *de andre*. Historien kommer på et tidlig tidspunkt i intervjuet, etter at jeg har bedt Abdullah fortelle om oppveksten i lokalsamfunnet:

Int.: I would like to um know more about um the community and about Deir Zeita, how it was for you to grow up here? If you could tell me something about your um background here? And at your time how it was to be an, a young person growing up in (P)

Abdullah: You see, Deir Zeita was part of Al Basha Al Wusta, just the name of Deir Zeita start after 1967, but before we call it Al Basha Al Wusta or (P) (I: the whole area), the whole area, and um after 1967 (P) also we could move to Al Basha Al Wusta, we, we not feel that we under occupation, you know, because all the families together. Just since four years we feel somehow it is difficult for us (P) to contact to each other, you know. And (P) the problem (P) we have no way to move to other city. You see, our schools in Al Basha Al Wusta, our clinic in Al Basha Al Wusta, (P) we could say that Al Basha Al Wusta it is very important for us, you see. I have my sister in Al Basha Al Wusta, my uncle in Al Basha Al Wusta, all the (P) all the family! You see, we are here just without 50 persons [hans familie som bor i Deir Zeita] and more than 1000 in Al Basha Al Wusta, our cemetery in Al Basha Al Wusta. If I want to go to Betlehem I should go to Jerusalem, and from Jerusalem I could go to Betlehem. If I go to Jericho, I have to go to Jerusalem, you know. We have no way to go to West Bank if we do not cross to Jerusalem.

Int.: So they actually cut your access to the whole West Bank (A: yeah) because they cut your access to Jerusalem.

Abdullah: We just feel it these four years but before we were free to go wherever we want.

Int.: And it was not that important to have an (P), what ID you had, if you had West Bank ID it didn't matter so much?

Abdullah.: I (P) It didn't matter so much but (P) what we ask for it (P) that we be together with Al Basha Al Wusta because now they (P) separate the families, you know, separate the family, some of us live in Al Basha Al Wusta and some of us here, you know. As example my nephew, his wife, Jerusalem, his children, Jerusalem, he's West Bank. His five and five children they carry the Israeli Identity card, and he's West Bank. It is a problem, you know, they separate the family, you know. And we not mind if we stay West Bank but we could (P) um go be there and meet each other somehow. If they put the wall it's very difficult, you know. They kill us (P) they put the wall, really. And you know, and you know, here, in Deir Zeita, if you go round the Deir Zeita, there is no place (P) look, no shops, no pharmacy, no clinic, nothing here. We cannot live like that.

Int.: It's just a neighbourhood

Abdullah.: Yeah

Int.: The neighbourhood of the Al Basha Al Wusta

Abdullah: Al Basha Al Wusta (P) We hope that (P) we went to the court (P) we hope that something good for us (P) (I: can happen) can happen there for us.

Int.: When did you um what was your reaction when you first heard about the wall?

Abdullah: Like the shock

Int.: It was shock, yeah.

Abdullah: Shock, we had to ask, you know, we don't believe. And when we ask them they said that for few years because of the peace and after that we open it. (latter) You know we don't believe in one day they put the (P) (I: no) and especially Deir Zeita is very quiet, you know, we never make trouble or you know, we (P) or we use fireguns or you know. We are good neighbours for them. Very quiet.

Int.: Do you have um any contact with Israelis before?

Abdullah: Yeah, before I have many friends from Israel, they are guides, drivers, travel agent you know, because you know we (P) I was working with hotel. I have many good friends. They are good friends.

Int.: And it's um why do you think the um Israelis are building this wall?

Abdullah: They said because of the security.

Int.: Do you believe that? (latter)

Abdullah: Well, you know I (P) I don't believe (P) because of that security. Now we have peace and it is quiet, I think we (P) we not need the wall, see? And who want to kill himself he don't care if there is a wall or not, but we (P) I hope it is (P) we reach the peace soon and we live together and without any (P) (I: problems?) problems.

I narrativen forteller ikke Abdullah sin livshistorie på en kronologisk måte. Som svar på spørsmålet mitt om hvordan det har vært å vokse opp i Deir Zeita, begynner han å fortelle meg om hendelser hvor han har møtt på fysiske og juridiske barrierer i forhold til *de andre*, i forbindelse med Israels territorielle politikk på Vestbredden. Abdullah innleder hele narrativen med å forklare at stedsnavnet jeg referer til, det vil si Deir Zeita, ikke har noen sammenheng med hvilke navn, symboler og grenser som den lokale befolkningen relaterer til og finner naturlige. Deretter refererer Abdullah til en hendelseskjede som viser hvilken rolle grensen, som går tvers gjennom hans eget lokalsamfunn, har spilt for lokalbefolkningen, og hvordan den har utviklet seg. Han trekker fram tre viktige begivenheter; seksdagerskrigen, Al-Aqsa-Intifadaen og muren. Disse hendelsene viser til episoder hvor Israel utøver en territoriell politikk som får konsekvenser for lokalbefolkningen. Abdullah forklarer at Deir Zeita tidligere var en del av Al Basha Al Wusta, men at Israel i 1967 delte lokalsamfunnet i to da de skulle utvide Jerusalems bygrense. Israel kalte den delen som falt utenfor den nye bygrensen for Deir Zeita, og gav innbyggerne Vestbredden-identitetskort. Abdullah gir uttrykk for at denne grenseinndelingen ikke var tilpasset de lokale forholdene ettersom Deir Zeita bare er et lite nabolag, mens all viktig form for infrastruktur og tjenester fantes i Al Basha Al Wusta. Samtidig ble ikke grensen synlig markert, så lokalbefolkningen fortsatte å opprettholde de sosiale båndene på tvers av grensen, blant annet gjennom giftemål og ved at inngifte barn og barnebarn bosatte seg ved siden av storfamilien. Dette endret seg brått etter at Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut i 2000, da Israel endret sin politikk ved at de gjorde bygrensen fra 1967 om til en fysisk grenselinje. Nå avgjorde palestinerne identitetskort om de fikk slippe forbi sjekkpunktene hvor soldater kontrollerte tilgangen til området. Dette forhindret lokalbefolkningen i å opprettholde kontakt med familien sin på den andre siden av grensen, noe som bidro til å synliggjøre for dem at de levde under en okkupasjon:

Abdullah: You see, Deir Zeita was part of Al Basha Al Wusta, just the name of Deir Zeita start after 1967, but before we call it Al Basha Al Wusta or (P) (I: the whole area),

the whole area, and um after 1967 (P) also we could move to Al Basha Al Wusta, we, we not feel that we under occupation, you know, because all the families together. Just since four years we feel somehow it is difficult for us (P) to contact to each other, you know.

Abdullah forteller at så lenge innbyggerne kunne leve et tilnærmet normalt liv, hvor de kunne beholde sine sterke familierelasjoner, merket de ikke noe særlig til den israelske okkupasjonen. Det var først da grensen begynte å påvirke dagliglivet til de lokale innbyggerne at de ble oppmerksomme på den romlige kontrollen Israel utøvet over territoriet. Det avgjørende punktet i fortellingen til Abdullah er da grensen blir strengt definert, symbolisert og sanksjonert på lik linje med en statlig grense ved at det bygges en ni meter høy mur. Muren symboliserer en form for ugjenkallelig skifte, siden den sender signaler om at grensen er kommet for å bli. Ved synet av muren blir makt plutselig noe innbyggerne i Al Basha kan "se", og blir tvunget til å forholde seg til. Okkupasjonen blir dermed mye mer synlig for dem. Abdullah forsøker å forstå hensikten med de juridiske og fysiske barrierene som Israel har opprettet, siden de bryter opp sosiale bånd som har vært den viktigste meningsbærende strukturen i livet hans. Det er tydelig at han tolker begivenhetene i et lokalt perspektiv, noe som blant annet kommer til syne i hans motargumenter mot muren. Abdullah forstår ikke at Israels sikkerhetsargumenter for å bygge muren kan gjelde for hans lokalområde siden det alltid har vært rolige forhold i Deir Zeita, og innbyggerne har hatt gode relasjoner til Israel. Abdullah vil samtidig ikke trekke sine egne konklusjoner om hvorfor Israel bygger muren, og velger å forholde seg nøytral til temaet. Derimot gir han uttrykk for at han håper muren vil forsvinne så fort det blir fred.

Flere momenter ved historien til Abdullah kan tyde på at han ikke har en sterk nasjonal orientering. I motsetning til informantene i Gruppe 1, som plasserer muren inn i en større nasjonal, politisk og historisk kontekst for å forstå meningen bak den, anvender Abdullah kun et lokalt perspektiv når han forsøker å plassere muren inn i et plott. Dette gjør det vanskelig for ham å forstå hensikten bak Israels territorielle politikk, ettersom den utspiller seg på et nasjonalt plan. Et annet sentralt aspekt for ham er at lokalsamfunnet bevares inntakt, og at familiene ikke blir skilt fra hverandre. Det er av mindre betydning om Deir Zeita i fremtiden kommer til å forbli en del av de palestinske områdene eller om den vil tilfalle Israel. Det kan virke som om Abdullah mangler en klar forestilling om et nasjonalt hjemland og en territoriell enhet, som Billig (1995) henviser til. En slik forestilling innebærer at hjemlandet oppfattes som et spesielt område, som er atskilt både fysisk og metaforisk fra andre hjemland. For Abdullah er lojalitetsnivået i hovedsak knyttet til lokalsamfunnet, siden det ikke finnes noe nasjonalt nivå han kan forholde seg til. Samtidig kan det virke som om

den lokale identiteten til Abdullah nå er i ferd med å møte på sterkere konkurranse fra den nasjonale. Dette kommer til syne da han forteller om en episode hvor en soldat stopper ham ved et sjekkpunkt. Foranledningen er at jeg spør ham hvordan han opplever å passere sjekkpunktene i nærområdet:

Abdullah: I (P) well, um really, somehow I feel very nervous (P) as example yesterday when the soldier from Ethiopia ask me: "From where you are?" (P) He came from Ethiopia (P) to ask me from (P) I am from this area, from (P) since all my life I born here. It is not allowed for me to go to my sister or to go to my daughter in Jerusalem, you know.

I denne episoden beskriver Abdullah hvor surrealistisk han opplever det er at en israelsk soldat som opprinnelig kommer fra Etiopia, kan forhindre ham fra å reise inn til Jerusalem. Han opplever det som veldig urovekkende at hans lokale stedsidentitet ikke gir ham rettigheter til å kunne oppholde seg i området i- og rundt Jerusalem. Lokale narrativer som viser til at han har bodd i området i generasjoner tillegges ikke noen verdi av israelske styresmakter. På denne måten kan barrierene som Israel har reist, føre til en nasjonal bevisstgjøring av de lokale innbyggerne i Al Basha, deriblant Abdullah. Marris (1987:7) skriver: "When people can no longer find meaning in their situation (...) because the interpretive structure has been overwhelmed by events it cannot grasp or contradictions it cannot resolve, the loss of any basis for action causes intense anxiety and searching, from which new meanings have to evolve." Slik som konflikten med *de andre* har utviklet seg de siste årene hvor barrierene vokser i omfang, vil Abdullah måtte anvende andre fortolkningsrammer som tar utgangspunkt i de nasjonale aspektene ved konflikten for å kunne gi mening til de hendelsene som finner sted. Det vil sannsynligvis også bli nødvendig for ham å trekke på nasjonale diskurser for å kunne fremme sin rett til å kunne bevege seg fritt rundt i området han føler en slik sterk tilhørighet til. Slik vil han kunne utvikle en sterkere nasjonal orientering. Ut fra dette scenariet kan barrierene virke positivt inn på det palestinske nasjonsbyggingsprosjektet. En motsatt reaksjon kan være at Abdullah får behov for å distansere seg fra den nasjonale identiteten siden den bare skaper problemer for ham.

Den palestinske identiteten har de senere årene blitt koblet opp mot negative konnotasjoner både i israelsk og vestlig media, i forbindelse med selvmordsaksjoner og terrorangrep. Dette kan føre til at de lokale innbyggerne i Al Basha vil ønske å distansere seg fra sin nasjonale identitet, fordi den bare skaper problemer for dem. Det kan virke som Abdullah gjør dette i sin historie, når han kun vektlegger sin lokale stedstilhørighet, og bruker mye tid på å fremheve de positive identitetstrekkene som lokalbefolkningen i Deir Zeita er

kjent for. Ved å vise til at det alltid har vært rolige forhold i Deir Zeita og at lokalbefolkningen har hatt god kontakt med sine israelske naboer, innholdsfyller han sin lokale identitet med positive konnotasjoner. Hensikten hans med å fortelle slike historier kan være å nyansere bildet israelere har av palestinere. På denne måten vil israelske styresmakter med tiden kanskje vurdere å fjerne barrierene de har reist de senere årene. På samme tid viser konteksten rundt byggingen av muren at det skjer en utvikling i konflikten fordi nyansene av *de andre* for alvor er i ferd med å viskes ut. Før gjorde Israel vurderinger av palestinere ut fra om de var politisk aktive eller ikke, og opprettet barrierer for dem som gjorde motstand mot okkupasjonen. Palestiner som ikke var bosatt i områder hvor det var politiske uroligheter kunne som regel leve et tilnærmet normalt liv. Etter Al-Aqsa-Intifadaen kan derimot alle palestinere potensielt utgjøre en sikkerhetstrussel for israelerne. En ny kategorisering av hvem som opplever barrierer finner derfor sted. Alle mine informanter opplever nå at de blir behandlet ut fra om de faller inn under risikokategorien for utførelse av selvmordaksjoner i Israel. Aspekter som alder og familiesituasjon får dermed betydning for hvordan palestinere behandles på sjekkpunktene.

Et gjentakende element i Abdullahs videre narrativ er at han hele tiden gir uttrykk for et sterkt håp og forventning om at den voldelige konflikten snart vil løses, slik at israelere og palestinere kan leve i fred sammen og muren kan fjernes. Ut fra dette kan det virke som om Abdullah forsøker å fortrenge tanken på at situasjonen kanskje aldri vil kunne bli slik den var før og at muren er kommet for å bli. Dette kan ha en sammenheng med at en slik virkelighet vil være for vanskelig å forholde seg til. I utdraget nedenfor viser han hvor hardt den nåværende situasjonen rammer ham:

Int.: If you could tell me um how um what happened to you during the last four- five years? If you could just tell me how it sort of developed um after um when the Intifada started um how did the situation develop for you, um when did things start to get harder and if you could just tell me how things happened and how you experienced them?

Abdullah: You see, it (P) since Intifada start we are not working. I sit at home. Without work, and I cannot move, you know, it makes me crazy, I cannot um go to Jerusalem, I cannot (P) travel anywhere, you see? And (P) I feel that my life is finished, really, since Intifada (P) because (P) when we sit at home without work, without um you feel um not living (P) not life, (?) you see, and for me, as I am single it is more easy, but when I look for the family as example my son, since Intifada he not work one month together, in four years he not work one month together and it is very hard to see his children without milk, without good food, without (P) it very (P) hard and we try to get permission and we do our best to get permission and they not give (P) I mean it is not only hard for me, it's hard for all the people live in the village, you know. Mostly it is very hard, who have saved some money before Intifada, he is finished in the four years and, you know, some, (P) before Intifada, who have money he build a house, or he (P) spend the money to build a house or to buy lands, because we don't know that Intifada is coming to prepare ourselves you know.

Int.: Because you didn't really know it would happen, it just happened (P) just like that.

Abdullah: Yeah, we don't know. It just happened (P) like that. And um really it is very hard, you know, and really, if we want to go to Bethlehem as example, or to move to all the Palestinian area, is um 80% from our people without work, you know, you see? He [sønnen hans] have been Bethlehem, he have been Bethany, he have been everywhere to find even with one thousand shekel he don't found work and you see, I think it is very, very hard, you know.

I dette utdraget kommer det tydelig fram at Abdullah føler seg innesperret. Yrkeslivet har betydd svært mye for ham, og han føler seg ikke lenger levende når han ikke kan jobbe på hotellet i Jerusalem, men må tilbringe alle dagene sine hjemme. Noe av det tyngste for Abdullah midt oppe i denne situasjonen er likevel å se sønnen gå arbeidsledig, siden han ikke har tillatelse til å reise inn i Jerusalem. Abdullah viser til at sønnen ikke har klart å få jobb andre steder på Vestbredden fordi det er like høy arbeidsledighet der som i Deir Zeita. Årsaken til dette er at den palestinske økonomien ble integrert i den israelske økonomien på nittitallet, noe som skapte stor avhengighet til Israel. Samtidig ble det ikke investert i de palestinske områdene, noe som hindret utviklingen av en selvstendig nasjonal økonomi. Det er dermed vanskelig for palestinere som Abdullah å se en fremtid slik situasjonen er i dag. Dermed rettes blikket uavvendelig mot Israel. Det er derfor grunn til å spørre hva som vil skje når Abdullah en dag tar inn over seg at muren sannsynligvis er kommet for å bli. Spørsmålet er hvor han vil velge å vende blikket da.

Israel: Jobbmuligheter og velstand

Ahmed og Mahmud er to unge menn i trettiårsalderen fra Al Basha As Sharqiya. Mahmud er ugift, og gikk arbeidsledig da jeg ble kjent med ham under feltarbeidet. Ahmed er gift og far til fire barn. Han driver en butikk i Al Basha, men forretningene hans har gått svært dårlig etter at muren ble bygget ettersom de fleste av kundene hans pleide å komme fra Øst-Jerusalem. Jeg gjorde et intervju med Ahmed mens Mahmud var tilstede, noe som hadde en positiv effekt på dynamikken i intervjuet da begge ble svært ivrige til å drøfte positive og negative aspekter ved sitt lokalsamfunn. På den måten fikk jeg tilgang til mye informasjon om hvordan mennene relaterte til sitt eget samfunn og kultur. Til sammen gjorde jeg tre intervjuer med dem; et hvor de begge var tilstede, og et separat intervju med hver av dem. Jeg vil først presentere narrativene til Ahmed og Mahmud, før jeg kommer inn på hvordan de begge forholder seg til Al Basha.

Ahmed fremhever at barndommen i Al Basha var preget av stor fattigdom. En av de tingene han drømte om i oppveksten var å oppleve materiell velstand, slik at han kunne gi barna sine flere muligheter enn det han selv hadde hatt. Måten han skulle innfri disse

drømmene på var å reise til Israel som tenåring. Ahmed forteller at det israelske samfunnet gav innbyggerne i Al Basha jobbmuligheter som de ellers ikke ville hatt tilgang til, noe som førte til bedre levekår i lokalsamfunnet. I Israel fikk Ahmed raskt jobb, begynte å tjene penger, traff jenter og hadde det moro. Han forteller flere historier om hvordan livet i Al Basha kunne være både tradisjonelt og konservativt, hvor det ble lagt bånd på oppførselen til ungdommene. Han fant det derfor befriende å reise ut og oppleve ungdomstiden sin i et større og mer liberalt samfunn.

Da Ahmed ble tyve år reiste han til et annet land. Han giftet seg og fikk tildelt statsborgerskap. Ekteskapet gikk i oppløsning etter kort tid og noen år senere dro han tilbake til Al Basha fordi han ønsket å være i nærheten av familien og stedet hvor han hadde vokst opp. Få i lokalsamfunnet skjønnte hvorfor han valgte å komme tilbake, men Ahmed forteller at valget han tok om å vende hjem hadde med alderen å gjøre. I tjueårene ønsket han å reise og oppleve andre land og kulturer, men etter hvert som han ble eldre ville han tilbake til det stedet hvor han hadde sine røtter. For ham var familietilhørigheten og lojaliteten til lokalsamfunnet blitt noen av de viktigste verdiene i livet.

Det var lett å oppdage hvilket punkt i livet Ahmed hadde møtt på barrierer mot *de andre*. Livet hans ble brått snudd på hodet da de voldelige sammenstøtene brøt ut under Al-Aqsa-Intifadaen. Intifadaen endret store deler av hans virkelighetsforståelse, noe denne narrativen viser:

Int.: What you think to be the main events of your life and what kinds of events have affected the direction your life has taken?

Ahmed: The Intifada, the second one. The intifada 2000. It was very (P) affective for me. Change my (P) the way I thought. I thought we could live together with the Israelis. I mean, they have their culture, we have our culture, they have their religion, we have our religion, but I thought as a human being we can go to each other and visit each other, work with each other and I was shocked, like, when (P) the violence start. (P) I was shocked (P) It gives me like feeling we never be together, even, not like living together we never, we never understand each other, there is (P) gap between us, a long gap. There is crazy people on our side, there is crazy people on their side, and they making this gap bigger and bigger, day after day. Then boom, the wall. When we, when you see the wall, it's like the end of my home (P) it's like five minutes in driving in my car from here to the wall. I (P) that's the way I feel. That's the end of my home. I mean, when my son ask me where is Jerusalem, what I suppose to tell him? Behind the wall? Imagine this? Even if I (P) I want to be nice to my child, I want to be nice to Israel, you know, I start believing Israel have the right to be here, I really do, but what am I supposed to tell my child about Jerusalem? Jerusalem is behind the wall?

(Mahmud sier noe på arabisk til Ahmed)

Ahmed: You think the wall (P) is easy? It's not easy. What, am I supposed to lie to my child? This is the wall! The wall make so my child don't know where is Jerusalem.

Int.: How do you explain to your son?

Ahmed: Sometimes I don't answer him, I want him to think. I don't want (P) to abuse him, I don't want to abuse his thoughts, you know. I want him to think by himself. Because (P) in my society they abuse your thoughts. They put like poison in your thoughts. Now I remember things it's like poison, but now I'm old I can know the different. I don't abuse my child's mind. He can think the way he want, but if he ask me where is Jerusalem, I tell him it's behind the wall. I can't lie about this, and he have the right to think the way he want, to love them, to hate them, it's his right. I will promise myself never affect this. I want him to choose.

Int.: Did you meet Israelis before the

Ahmed: I have friends, of course, I have friends with Israelis, like, we never discuss politics, just friends. They are humans like you and me and Mahmud. They can be my friends, why not? I named my son Yossi after one of them. I work with him, and I find he's a very nice guy so I named my son after him. My son, what's his name, Yossi, it's after an Israeli guy because I liked him. He was my friend, very close friend.

Int.: And now with the wall it is impossible to meet?

Ahmed: We never call each other, like four years ago our last call was. Maybe he think like me, it's (P) he's victim, I'm victim, so (P) I really miss him, you know, he understand me I understand him. He's a very good friend of me. And now he's gone maybe it's not easy for me to forget about him, and I have friends, a lot of friends like this guy (P) I'm sure they think about me but the way I think about them little now, because I know there is no hope. You know, if I go to Jerusalem, I'll go to jail, because I don't have Israeli ID.

Int.: For how long have you not been to Jerusalem?

Ahmed: Four years.

Int.: For four years, after the (P)

Ahmed: I miss it. I miss walking in the old city. It's very nice, you know, the feeling, the atmosphere inside the old city is different. I miss all these things, but what can I do? Um, it's not easy for me to get slapped or kicked by a soldier, he's twenty years old, he don't know what he's doing, he's only wearing M16 and he think he's a star, you know. It's not easy for me to stand there in front of him and he ask me about ID or where you going or so I don't go there. I keep my dignity, you know.

Her forteller Ahmed om hvordan hans drøm om fredelig sameksistens mellom israelere og palestinere ble knust da de voldelige sammenstøtene fant sted under Al-Aqsa-Intifadaen. Fram til da trodde han de ville klare å finne en måte å leve sammen på, til tross for forskjeller i kultur og religion. Ahmed forteller at det var ekstremistene i begge samfunn som til slutt vant fram og ødela grunnlaget for at vanlige mennesker kunne leve og jobbe sammen. I utdraget ovenfor omtaler han både sine israelske venner og seg selv som ofre for begivenhetens gang. Alle er blitt like hardt rammet av situasjonen. Ahmed opplever nå at det er kommet en dyp kløft mellom israelere og palestinere og at den blir større for hver dag som går. Han kan ikke lenger opprettholde kontakten med israelske venner fordi det er blitt så mange barrierer som forhindrer sameksistens. Muren er det mest talende symbolet på avstanden mellom dem.

Det som derimot ser ut til å gjøre Ahmed mest opprørt er at muren vil gjøre det umulig for den oppvoksende generasjonen å komme seg ut av den voldelige konflikten, siden partene ikke lenger vil kunne tilnærme seg hverandre. Ahmed er spesielt bekymret for barna sine og

hva de vil tenke om muren. Ifølge ham er problemet med å vokse opp i et samfunn hvor konflikter setter dagsorden, at "sinnene blir forgiftet" slik at negative stereotypier av *de andre* dominerer hele tilværelsen og skaper hat og frykt. Etter at muren kom, vil ikke barna hans ha mulighet til å ta sine egne valg om hvordan de vil forholde seg til *de andre*. Ahmed ser for seg en utvikling i fremtiden hvor muren ikke bare vil finnes ut i terrenget, men vil vokse fram på innsiden av barna og utgjøre en "indre mur", som vil prege måten de tenker på i forhold til *de andre*. Dette er et punkt han kommer tilbake til flere ganger i løpet av intervjuet. Han skjønner ikke hvorfor israelere ikke bekymrer seg for hvordan muren vil prege den fremtidige palestinske generasjonen. Det vil bare vokse fram mer frustrasjon og aggresjon blant ungdommene, slik at konflikten aldri vil få en ende. På den måten vil Israel aldri vinne. Den eneste måten Israel kan oppnå sikkerhet på er å leve i fredelig sameksistens med palestinere, gi alle like muligheter og behandle alle likt. For Ahmed tilhører de forskjellige nasjonaliteter, men dypest sett er de alle mennesker. Det må derfor finnes en måte for israelere og palestinere å leve sammen på. Samtidig ser det ut til at den israelske regjeringen ikke oppfatter det på samme måte. I utdraget nedenfor viser Ahmed til en utvikling der han føler at måten israelere forholder seg til palestinere har endret seg som følge av Al-Aqsa-Intifadaen:

Int.: When did you start to realize they are here, you know, and they are soldiers, why are they doing this to us, and why is this happening to us?

Ahmed: The last four years, the new intifada. Yeah. They change. I start think they (P) I had the feeling they don't want us. They don't want nothing with us. They don't want us to be here, you know, they want to get rid of us, yeah. Yeah, four years, five years ago. The beginning of the Intifada.

Int.: The beginning of the Intifada. That's when things (P)

Ahmed: Yeah. I start feeling (P) I change my thoughts, you know. They don't want us to be here. They don't want the good and the bad. Because they look at everybody the same. I never, you know, I never practice anything against Israel. I'm (-) myself. I don't throw stones, nothing. And I feel they look at me like I'm terrorist, because I'm Palestinian. And that's bad too. That's how good people change to bad. When you think I'm bad, keep thinking I'm bad, I'll be bad. Why should I be good if he think I'm bad all the time? Believe me, I'll be bad. Even if (P) You keep treating your kid this way, your own kid or your brother or your boyfriend, that he's bad, he's bad every day after day, believe me, even if he's an angel, he'll become bad. Why should he be good? Cause you keep thinking he's bad. He'll be very bad. Your own son, imagine, not anybody else. And they keep thinking we are bad as a Palestinian people, bad, bad. One day, maybe, we'll be all bad.

Her forteller Ahmed at den israelske staten ikke lenger ser nyanser hos palestinere, slik tilfellet var før. Nå blir alle palestinere behandlet som om de skulle være potensielle terrorister, selv de som alltid har forholdt seg rolige og aldri vært involvert i politisk virksomhet. Dette kan skape et problem framfor å løse det, mener Ahmed. Behandlingen

palestinere utsettes for på grunnlag av dette kan ha motsatt effekt av det som er tiltenkt, og kan føre til at alle palestinere velger å bli terrorister. Denne endringen han har merket hos israelere gjør at Ahmed ikke tror på at sikkerhetsargumentet er årsaken til at Israel bygger muren. Derimot mener han at hensikten med muren er å gjøre livet til palestinere så vanskelig som mulig slik at de til slutt velger å forlate landet frivillig. Ingen land i verden tør å motsi Israel fordi USA støtter dem og deres politikk. Dette gjør at Ahmed ikke ser noe håp om en løsning og han vedgår at han har gitt opp. De israelske myndighetene vil klare å gjennomføre alt det de planlegger, og det palestinske lederskapet er for svake og korrupte til å kunne gjøre motstand. Det er derfor ingenting palestinere kan gjøre for å bedre situasjonen. Nå handler tilværelsen bare om overlevelse og å finne mat til familien. Ingen palestinere han kjenner er interessert i politikk lenger. Narrativen til Ahmed viser dermed et svært pessimistisk framtidssyn. Dette bildet stemte likevel ikke overens med det engasjementet han viste når han og Mahmud senere satt og diskuterte de lokale forholdene i Al Basha. Det kan virke som om begivenheter i lokalsamfunnet engasjerer mye mer enn det som skjer på den nasjonale, politiske arena. Jeg vil komme inn på årsakene til dette etter at jeg har presentert Mahmuds livshistorie.

Et lokalsamfunn i endring

Mahmuds narrativer skiller seg fra de andre informantene ved at det virker som han har større tro på at det er mulig å skape endring i sitt eget lokalsamfunn på tross av de barrierene som omgir Al Basha og dets innbyggere. For Mahmud ble muren en politisk oppvekker. Han kommer fra en politisk aktiv familie, men i oppveksten viste han aldri interesse for hva foreldrene drev med. Da ønsket han bare å spille fotball og treffe venner. Faren overtalte Mahmud til å studere jus på et universitet i Jerusalem, men han mistet snart interesse for studiet da han skjønnte at det ikke fantes jobbmuligheter. Etter at Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut, kunne han heller ikke komme seg til forelesninger på grunn av alle sjekkpunktene. Han ble dermed gående hjemme mesteparten av tiden.

Første gang Mahmud fikk lyst til å gjøre noe aktivt for lokalsamfunnet sitt var da han deltok på et møte som organisasjonen ”Stop the Wall Campaign” arrangerte i Al Basha. I begynnelsen trodde han ikke på det som ble sagt om at det skulle bygges en mur, men da han så at muren ble reist, skiftet han mening. I narrativen gir han uttrykk for at han ikke vet hva som forårsaket denne endringen hos ham. Samtidig ble det klart for ham at innbyggerne i Al Basha måtte bevise overfor seg selv og for Israel at de kunne lage et velfungerende lokalsamfunn selv om muren var der. Mahmud var ikke opptatt av det palestinske

nasjonsbyggingsprosjektet og gav uttrykk for at han ikke oppfattet seg som palestiner. Det viktigste for ham var hans lokale identitet.

I narrative gir Mahmud uttrykk for at de fleste israelere ikke er klar over hva som skjer i de okkuperte områdene, og derfor tillater at muren bygges. Dermed kan Sharon styre som han vil. Det viktigste palestinerne kunne gjøre var derfor å kontakte vanlige israelere og prate med dem om situasjonen, i tillegg til å jobbe for å forbedre leveforholdene på Vestbredden. Kort tid etter han hadde kommet fram til at han måtte gjøre noe, kontaktet Mahmud derfor internasjonale og israelske organisasjoner for å høre om de ville være med å bygge ut helse- og kvinnesentre i landsbyen. Under feltarbeidet var prosjektene fremdeles i startfasen, og Mahmud hadde enda ikke klart å skaffe økonomisk støtte til å kunne gjennomføre dem. Derimot observerte jeg at han hadde flere møter med mennesker fra internasjonale organisasjoner og israelere. Da jeg intervjuet ham gav han uttrykk for at hans brede kontaktnett skapte en del misunnelse i lokalsamfunnet. Han følte derfor behov for å utdype for meg hvordan ting fungerte i Al Basha og hvor vanskelig det var å skape noe nytt.

I historiene Mahmud forteller om sitt lokalsamfunn framkommer det at han har et svært ambivalent forhold til Al Basha. På den ene siden føler han en sterk tilhørighet til stedet og ønsker å være lojal mot lokalsamfunnet. Dette innebærer at han vil jobbe til innbyggernes beste, og aldri glemme det stedet han vokste opp. På den annen side synes han mange av innbyggerne er veldig konservative og tradisjonelle, noe som gjør det vanskelig å skape endringer i tanke- og væremåter. Familien og klanen tar veldig mye plass, noe som bidrar til mye rivalisering, misunnelse og stridigheter. Dette legger en demper på motivasjonen hans til å gjøre noe for Al Basha. Mahmud frykter at det gamle lederskapet i lokalsamfunnet, som lenge har vært dominert av Fatah-partiet, vil prøve å ta æren for prosjektene han setter i gang. I narrativen forteller han mange historier om venner som har måttet reise andre steder for å klare å utrette noe. Derfor er Mahmuds største drøm å kunne bosette seg i utlandet eller i Vest-Jerusalem, der han vil være i stand til å utrette ting. Ifølge Mahmud handlet lojaliteten til Al Basha ikke om at man må være bosatt der, men at man holder kontakt med familiene og forsøker å hjelpe dem med å sette i gang prosjekter som kan gagne alle innbyggerne. Framtidsplanene hans handler derfor om å bruke sine israelske kontakter til å få tillatelse til å reise til Vest-Jerusalem og så bli involvert i organisasjonsarbeid. Slik handler også Mahmuds framtidsdrømmer ironisk nok om å forlate Al Basha.

Nytt lokaldemokrati

Da jeg foretok et fellesintervju hvor både Mahmud og Ahmed var tilstede, kom begge informantene med ideer om hva som hindret lokalsamfunnet i å utvikle seg. Det interessante var at de i liten grad fokuserte på hvordan alle barrierene Israel hadde reist skapte hindringer for utviklingen. Derimot fokuserte de mye på gruppens identitetstrekk, og de positive og negative aspektene ved dem. Ahmed og Mahmud var svært opptatt av å sammenligne de lokale forholdene i Al Basha med hvilke forhold som fantes i Israel og i Vesten.

Sammenligningen gikk på aspekter som kultur, levemåte, identitet, organisering av samfunnet og politikk. Slik fikk de fram positive og negative trekk ved *vi* og *de andre*. Ahmed gav uttrykk for at familien og klanen lenge hadde vært den eneste fungerende samfunnsstrukturen i Al Basha, og at familie- og klantilhørigheten gav sosial trygghet, samhold og støtte. Dette var et positivt aspekt ved lokalsamfunnet siden det skapte felleskap og tilhørighet. Samtidig hadde innføringen av lokaldemokratiet i Al Basha vist at det heller ikke var uproblematisk. Både Ahmed og Mahmud var svært opptatt av at de tradisjonelle slektsstrukturene hindret overgangen til et demokratisk styresett. De fortalte at det ikke var mulig å være uenige med hverandre og diskutere saker i Al Basha, noe som er nødvendig i et demokrati, fordi lokalsamfunnets strukturer legger opp til sterke lojalitetsbånd til egen familie. I tillegg hadde ikke innbyggerne forståelse for aspekter som partier, bevegelser og ideologi, men stemte bare på sin egen familierepresentant. De valgte politiske lokallederne i Al Basha var hovedsakelig eldre familieoverhoder. Her mente Ahmed og Mahmud at de var nødt til å lære av Vesten for å få demokratiet til å fungere slik som det skulle.

En av årsakene til at Mahmud og Ahmed var så opptatt av å gjøre slike sammenligninger, var at lokalsamfunnet hadde vært inne i en politisk endringsfase de siste ti årene. På nittitallet ble det innført lokale, demokratiske styringsformer i Al Basha som et resultat av Oslo-avtalen. Under feltarbeidet mitt ble det avholdt lokale valg i Al Basha, og det var knyttet stor interesse til utfallet. I narrativene til Ahmed og Mahmud kom det tydelig fram at de fulgte nøye med på begivenhetene som fant sted. De hadde ikke tidligere vært politisk aktive, for da hadde politikk kun dreid seg om å yte motstand mot Israel. Nå hadde derimot innbyggerne fått sine egne palestinske styringsorganer i Al Basha. Dermed ble det mulig for vanlige folk å delta i politiske prosesser uten å risikere å få problemer med de israelske militærmyndighetene, noe som gjorde at flere ønsket å delta i de politiske beslutningsprosessene. Jeg vil anta at mange av de unge i Al Basha så dette som en mulighet til å få større innflytelse i sitt eget lokalsamfunn siden det ikke lenger bare var

familieoverhodene som hadde påvirkningskraft. Nå var det et demokratisk valgt lokalråd som styrte budsjetter og tok beslutninger.

En annen viktig grunn til at de unge kanaliserte sitt politiske engasjement inn i lokaldemokratiet kunne være at de ikke følte de hadde en palestinsk nasjon de kunne identifisere seg med. Den pågående konfliktsituasjonen gjorde det vanskelig å se konturene av en fremtidig, levedyktig palestinsk stat. Ahmed og Mahmud gav også uttrykk for at de hadde svært liten tiltro til sitt nasjonale, politiske lederskap. De mente politikerne hadde liten makt til å påvirke konflikten og til å forbedre livene til den palestinske befolkningen. I tillegg anså de lederskapet som korrupt og at det bare bestod av eksilpalestinere. Lokalpolitikken fikk derfor mye større betydning siden det var prosesser de kunne ha mer innflytelse og kontroll over.

Oppsummering

Informantene i Gruppe 2 har inntil nylig hatt mye kontakt med *de andre*. Etter utbruddet av Al-Aqsa-Intifadaen ble denne kontakten brutt. Både Ahmed og Abdullah gir uttrykk for at intifadaen endret noe grunnleggende i relasjonen mellom palestinere og israelere. De har tidligere merket lite til okkupasjonen, men de siste fem årene har de begynt å oppleve fysiske og juridiske barrierer i sitt møte med Israel. På denne måten ble de klar over en utvikling hvor Israel ikke lenger var interessert i å føre en politikk som la opp til sameksistens. De opplevde også at israelere for første gang anså dem som en sikkerhetsrisiko bare fordi de var palestinere. For alle informantene i denne gruppen kom muren som et sjokk. Muren signaliserte at barrierene var kommet for å bli, noe de opplever som svært urovekkende. Dette har sammenheng med at de ikke klarer å se for seg en framtid uten Israel. Selv Mahmud ser ikke for seg en utvikling hvor Israel ikke spiller en viktig rolle. Abdullah og Ahmed ønsker at den nære kontakten til Israel skal gjenopprettes, slik at situasjonen blir lik det den var før.

Selv om barrierene har gjort informantene i denne gruppen mer bevisste sin nasjonale identitet, kan det virke som at store strukturelle hindringer står i veien for en nasjonal identitetsdannelse. Mange av disse hindringene ble innført med Oslo-avtalen. Dette gjelder blant annet den territorielle oppstykkingen av de palestinske områdene og at ble det lagt opp til en sammenkobling av den israelske og palestinske økonomien. Da konflikten tilspisset seg på slutten av nittitallet og Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut, viste det seg at den palestinske økonomien ikke var levedyktig. Avstengningen av Vestbredden førte til at økonomien i de okkuperte områdene kollapset. Det er derfor ikke oppsiktsvekkende at palestinere med en stedbunden identitet strever med å forestille seg en fremtid for en palestinsk stat og heller

ønsker seg tilbake til en tilværelse hvor de hadde fri innpass i det israelske samfunnet. I tillegg opplever informantene at deres nasjonale identitet kobles opp til negative konnotasjoner, noe som gjør at de heller velger å fokusere på sin lokale identitet. Tradisjon og lokale stedsbånd fungerer på denne måten som en forsvars- og tilpasningsmekanisme for dem som befinner seg i en kontekst med drastiske samfunnsendringer.

Gruppe 3. Lokalt orienterte, med fokus på nærmiljøet.

(Informantene i denne gruppen: Aisha, Nishat og Alesha)

Denne gruppen består bare av kvinner; Aisha og Nishat er i trettiårene, mens Alesha er rundt seksti år gammel. Jeg har valgt å fokusere på livshistoriene til Aisha og Nishat. Thagaard (2003) skriver at narrativer er situert i bestemte kulturelle kontekster og kan gi en forståelse av samfunnet så vel som kulturen fortelleren tilhører. I og med at livshistorier konstrueres innenfor en kulturell sammenheng kan analyser vise hvordan kulturen uttrykkes gjennom beskrivelser av erfaringer og hendelser. I analysen av narrative til Aisha og Nishat kommer kjønnsaspektet i det palestinske samfunnet tydelig fram ved at kvinnes livshistorier viser til eksisterende kjønnsrollemønstre i Al Basha. Kvinnes erfaringer i denne gruppen skiller seg fra narrative til kvinnene i Gruppe 1, ved at informantens tilholdssted og bevegelsessfære i stor grad er innenfor hjemmets fire vegger. En annen viktig forskjell er at informantene i denne gruppen har lavere utdannelse, er gift og har barn. I tillegg jobber eller studerer mennene deres, så de har ikke trengt å ta på seg forsørgerrollen for familien.

I intervjuene jeg foretok med Aisha og Nishat var de svært tilbakeholdne om politiske temaer. Det kan være flere årsaker til dette; muligens ville de beskytte seg selv og sin familie og var redd for at uttalelser de kom med kunne skape problemer for dem. Et annet element kan være at de nasjonale aspektene ved konflikten ikke er så viktige for dem, men at det derimot er den lokale konteksten som er mest fremtredende i deres bevissthet.

Hovedinntrykket jeg hadde fra intervjuene kunne tilsa at dette var tilfellet. De var svært lokalt orientert når de fokuserte på hvilke innvirkninger barrierene ville få for deres liv. Blant annet la de hovedvekten på at de ikke lenger ville ha tilgang til Jerusalem, og at det var umulig å opprettholde familierelasjoner nå som muren delte opp lokalsamfunnet. Aisha var den som gav klareste uttrykk for politiske meninger, og viste at den nasjonale orienteringen også begynte å få innpass hos personene i denne gruppen.

Konteksten rundt intervjuene gjorde at materialet jeg samlet inn fra informantene i denne gruppen ikke ble av like god kvalitet som de andre intervjuene jeg gjorde. Årsakene til dette var mange. Blant annet var engelskkunnskapene til informantene svært begrenset, slik at det var vanskelig for dem å fortelle sammenhengende historier om sine livsløp uten å bruke tolk. Jeg hadde tolk tilgjengelig, men tolkesamarbeidet fungerte ikke så bra fordi alle tre tolkene jeg brukte av ulike grunner tok veldig styring på intervjusamtalen, noe jeg var for urutinert til å klare å korrigere. Til tider er det derfor vanskelig å skjønne ut fra materialet jeg har hva som er informantens egne tanker, følelser og vurderinger omkring sin livshistorie, og hva som er tolkens forklaringer. Dette gjør det vanskelig å foreta en narrativ analyse. Den ene

tolkens engelskkunnskaper var heller ikke så god. Han kunne ofte misforstå spørsmålene jeg stilte slik at jeg fikk svar som ikke var relatert til spørsmålene. Kjønnssdimensjonen er også et viktig aspekt i dette tilfellet, siden mennene til Nishat og Aisha ønsket å være til stede under intervjuene, og ofte svarte på vegne av kona siden de behersket engelsk bedre. Dette aspektet viser at narrativ analyse kan være vanskelig å gjennomføre i møte med en kultur der kvinner har en mer tilbaketrukket rolle enn mennene og opplever at de ikke har rett til å uttale seg på lik linje med menn. De tillegger derfor ikke sine egne historier og erfaringer like stor vekt.

Et annet viktig moment som gjorde det vanskelig å gjøre gode intervjuer av informantene i denne gruppen var det at jeg merket jeg stilte spørsmål som ikke nødvendigvis var relevante for intervjuobjektene, noe som begrenset deres iver etter å kommunisere med meg. Jeg dreide i flere tilfeller spørsmålene mine inn på politiske temaer, mens informantene mine strukturerte sine fortellinger ut fra helt andre plott. Dette ble jeg mer bevisst på etter hvert som feltarbeidet skred fram. Det tok likevel tid før jeg klarte å tilpasse spørsmålene mine slik at informanter som ikke var politisk engasjert, fikk forklart seg på en slik måte at jeg fikk med meg hva som var deres hovedbudskap. På grunn av disse problemene har ikke denne gruppen fått like stor plass i analysen som Gruppe 1 og 2, selv om deres historier kunne ha belyst viktige elementer som omhandler tilværelsen til kvinner i Al Basha. Årsaken er at jeg ikke har godt nok datamateriale som jeg kan anvende i en analyse.

I narrative legger Alesha, Aisha og Nishat størst vekt på de juridiske barrierene de har møtt på, ettersom de alle er i en situasjon hvor deres familiemedlemmer har forskjellige typer identitetskort. Dette er fordi de israelske myndighetene stadig har endret regelverket om tildeling av slike identitetskort. Kvinnene i denne gruppen gir ganske like beretninger om hvilke tidspunkt barrierene begynte å få en fremtredende plass i deres liv. Jeg vil fokusere på livshistoriene til Aisha og Nishat.

Al-Aqsa-Intifadaen

Ifølge Aisha og Nishat var livet tilnærmet normalt fram til Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut i år 2000. Det var da de israelske myndighetene begynte å innføre strenge restriksjoner på palestinerne bevegelsesfrihet på Vestbredden, og utestengte dem fra arbeidsmarkedet i Israel. Palestinerne juridiske status fikk dermed store konsekvenser for hvilke rettigheter og muligheter de hadde. Jeg vil presentere et utdrag fra Aishas livshistorie for å illustrere dette. Hun ble født i Deir Zeita og har Vestbredden-identitetskort. For elleve år siden giftet hun seg med en mann fra Al Basha Al Wusta og er nå bosatt der. Mannen har Jerusalem-identitetskort

og kan derfor jobbe i Israel. I dette utdraget forteller Aisha om da hun opplevde å møte på barrierene:

Int.: I was also wondering if she could just say something about how it was to grow up in Deir Zeita? What was it like to grow up in that community? Was there any restrictions, or (P) like it is today, with um how (P) yeah. Was it a peaceful society to live in?

Aisha: (Hussein oversetter) um I get used to move freely, to go from here to there, and it was almost or nearly normal. Normal kind of life and situation in moving, in growing up. um During the Intifada (P) (tolken spør henne om hun mener Al-Aqsa-Intifadaen) during the second Intifada I started to feel the problems and the dividing or classification the community by the Israelis. Especially after I have married with Gabi, where I live in Jerusalem area and I have to go to my family in West Bank area.

Int.: um in order to pass from Jerusalem to the West Bank (P)

Hussein: In order to (P) yes.

Int.: (P) it was difficult to go between the areas.

Hussein: Yes. Which is as you see it's two mountains, two or three or four mountains around, to go from mountain to other or from hill to other, it was difficult. Still difficult.

Aisha: (Hussein oversetter) And um she (P) they didn't get yet (P) since eleven years, she has a separate ID [fra mannen hennes] and she is not considered as resident of Jerusalem.

Int.: Of Jerusalem. Um apart from not um having the right to live in (P) within the Jerusalem municipality, what other problems does she face, apart from not being able to move around freely?

Aisha: (Hussein oversetter) The relationship with her family, her parents, with her brothers and sisters, it becomes more difficult. I mean, the kind of the relation to arrive, to see them, it was a problem. And it is, how they say, (-) It is on the two directions, double direction, not only the (P) she is prevented (P) also her family they are prevented to be here, or to visit her which is a kind of pride or honour to visit your sister.

Int.: To come to the house?

Aisha: (Hussein oversetter) To come to visit your daughter um (P) something of our habit, in the community.

Aisha forteller i dette utdraget hvordan hun ikke lenger kunne bevege seg fritt etter september 2000. Hun opplevde at lokalsamfunnet ble delt opp av Israel, ettersom veien mellom Deir Zeita og Al Basha Al Wusta ble sperret av, og det ble satt opp sjekkpunkter. Dette skapte vanskeligheter for henne siden store deler av hennes familie havnet på den andre siden av sperringene, og ikke lenger kunne besøke henne. Et annet problem var at hun har forskjellig ID-kort fra sin mann, og egentlig ikke har lov til å oppholde seg i Jerusalem-området. Paret har søkt om familiegjennforening i elleve år uten å få det. Senere i intervjuet fikk jeg vite at Aisha har en midlertidig tillatelse til å bo i Jerusalem-området. Denne tillatelsen må fornyes hvert år og det kan oppstå problemer og forsinkelser i forbindelse med den byråkratiske prosessen. I de periodene hvor Aisha ikke får tildelt midlertidig oppholdstillatelse fra de israelske myndighetene bor hun dermed "ulovlig" i sitt eget hjem i Al Basha Al Wusta.

I utdraget ovenfor kommer det tydelig frem hvor viktig familierelasjoner er for innbyggerne i Al Basha. Det ligger sterke tradisjoner i at familiemedlemmene besøker

hverandre. For Aisha har muren bidratt til å segmentere barrierene hun møtte på etter Al-Aqsa-Intifadaen, og har gjort henne bekymret for at barrierene er kommet for å bli. I sitatet nedenfor beskriver Aisha hvordan hun vil oppleve det når hun ikke lenger kan ha kontakt med foreldre, svigerforeldre og søsken:

Int.: I will now continue with more questions, concerning the wall and aspects about the wall concerning her own life and (P) Tell her to give as (P) she can say as much as she wants or (P) it's very interesting for me to hear whatever she has to tell.

Aisha: (Ali oversetter) Once again; I feel that (P) I will have no connection with my family. It's very concern for me. Also my um (P) father-in-law and brothers and sisters of Gabi, also they are my family and we will have no connection with them. I will be like a kind of tree which is outside of its land.

Int.: A tree which is outside its land. Yes.

Aisha: (Ali oversetter) And we will be alone, only me and Hassan and um our small family, not our whole family.

Aisha bruker en metafor for å beskrive tilstanden hun da vil befinne seg i. Hun sammenligner å leve uten sin storfamilie som å være et tre uten jord. Metaforen henspiller på røtter som rykkes opp, noe som gir assosiasjoner til en prosess som handler om fremmedgjøring. Bildebruken Aisha bruker kan vise til at hun anser muren som en grense som blir påført dem utenfra, og at grensen er i ferd med å true innbyggernes identitet og samhold i Al Basha.

I narrativekvinnene forteller kommer de flere ganger inn på hvordan de ikke lenger kan utfylle sine roller som mødre, døtre og koner på en tilfredsstillende måte på grunn av barrierene som er reist. Muren hindrer dem i å ivareta de funksjonene og rollene i lokalsamfunnet som er meningsskapende og viktige for deres liv. Livshistorien til Nishat bidrar til å illustrere dette. Hun er en kvinne i trettiårene som har to små barn. Mannen hennes jobbet tidligere i Jerusalem, men er nå blitt arbeidsledig. Nishat er opprinnelig fra Jordan, men flyttet til Deir Zeita for ni år siden da hun giftet seg med sin fetter. Hennes far kom opprinnelig fra stedet, men flyktet under seksdagerskrigen og fikk senere ikke lov til å vende tilbake. Fra hun var liten har hun ofte besøkt Deir Zeita og Jerusalem, og har en sterk stedstilhørighet til lokalsamfunnet. Nishat forteller at for henne var livet normalt fram til utbruddet av Al-Aqsa-Intifadaen. Da opplevde hun fysiske og juridiske barrierer i møte med *de andre*. Hennes narrativ handler mye om hvordan hennes mulighet til å utfylle morsrollen er redusert på grunn av situasjonen familien har havnet i. Hun forteller blant annet historier om hvordan hun ikke har mulighet til å følge opp sin datter på fem år som går på skole i Jerusalem. Nishat kan ikke delta på foreldremøter eller være med datteren på andre aktiviteter tilknyttet skolen, siden hun ikke kan bevege seg utenfor Deir Zeita. Det finnes heller ingen klubber, parker eller lekeanlegg for barna i lokalområdet, siden det bare utgjør et lite

boligstrøk som nå ligger helt isolert på grunn av muren som bygges. Nishat er også bekymret fordi hun ikke kan ta med barna til lege eller sykehus hvis de skulle bli syke. I narrativen beskriver Nishat hvordan hun bruker sitt familienettverk til å klare å hankses med situasjonen. Familiemedlemmer som har Jerusalem-identitetskort, bytter på å følge barna hennes til skolen og til legen. I tillegg kan hennes svigerinne, som har utsikt over sjekkpunktene fra huset sitt, overvåke om soldatene er stasjonert i området. Hvis ikke de er der får Nishat og mannen beskjed på telefon slik at de kan komme seg forbi sjekkpunktet og avlegge korte besøk hos sin familie på den andre siden av murtraseen. På denne måten får hun og hennes mann mulighet til å bevege seg rundt på et større område enn det de ellers har til rådighet i Deir Zeita. Dette viser en kreativ tilpasningsevne hvor informanten bruker de ressursene hun har til rådighet for å tilpasse seg den unormale situasjonen.

Til tider virker det som om kvinnenens narrativ i denne gruppen mangler en individuell dimensjon. Historiene til Aisha, Nishat og Alesha handler som oftest om hvilken innvirkning muren har på livene til deres foreldre, søsken, ektefeller og barn framfor at de snakker om seg selv. Dette sier muligens noe om den kollektive tilhørigheten gruppen har, og hvordan kvinnenens hovedoppgave er å være sentrale omsorgspersoner som opprettholder det sosiale nettverket i lokalsamfunnet. Siden familien utgjør det viktigste elementet i tilværelsen til disse kvinnene, er det den dimensjonen de vektlegger når de forsøker å plassere muren inn i et plott. Her er et utdrag fra intervjuet med Nishat som kan illustrere dette:

Int.: Could you also say something about why (P) what was the first time that you heard about that the wall was going to be built? When did you hear about the wall?

Nishat: I don't remember exactly when I heard. I remember when I saw the (P)

Ibrahim (oversetter): Wall?

Nishat: No, the working (P)

Int.: The working people?

Nishat: (P) begin, we can see (P) it (P) in the beginning (P) in this night I can't sleep.

Stay in the window and just watch.

Int.: Scared, yeah.

Nishat: Really, in this night (P) that night I can't (P) sleep.

Int: Yeah, yeah. Because how did you react when you heard it? Could you believe it?

Could you (P)

Nishat: (Abdullah oversetter) I don't remember exactly, but I think in this time I (P) I (P)

I won't believe that. But exactly what I think, I don't remember.

Int.: Yeah.

Nishat: But it's so bad feeling.

Int.: Yeah, yeah. Because I was wondering, did this (P) um (P) the building of the wall, did it change the way you think about the Israeli state? Um (P) because why do you think the Israelis are building the wall?

Nishat: To cut us here.

Int.: To put us away, yeah.

Nishat: And make us alone and make us don't go to everyone to each other in his family, in his sister and our family, our brother, his sister, his two sisters, not one, that's what Israel want.

Int.: Because what do you think they will gain (P) gain by building this wall?

Nishat: I don't understand what you say.

(Abdullah oversetter)

Int.: What does she think the Israelis want to gain?

Nishat: Gain? What?

Int.: Gain, um achieve by building the wall?

(Abdullah oversetter på nytt)

Nishat: I don't know. Ask him, I don't know. Ask them, I don't know, really I don't know.

Int.: Yeah.

Nishat: Um (P) everything I know, we will (P) they want cut everyone from his family

Int.: But um what did you think (P) has the wall made you change your opinion about the Israelis? Before the wall, did you believe in peace or believe in (P)

Nishat: No, the wall make our opinion (P) it make our opinion be sure that they didn't want us, they didn't want make us and them in the peace. I didn't think that.

The wall make everything different, difficult about us. But for them (P) for them, no. The life is easy. They can everywhere if they want. They go every where in any time they want. But our, no. No. They can do anything they wanted. I think that.

Int.: Do you know any Israelis?

Nishat: No, no.

Int.: They don't really come here very often.

Nishat: No, not like that. But I don't know some personally, but (P) Some persons working in the peace (P) in the peace organizations they come here, to our home.

I dette utdraget kan det virke som om Nishat først forsøker å fortrenge det som er i ferd med å skje, og nekter å ta det inn over seg at muren skal bygges. Det er først når hun ser bygningsarbeiderne begynne å klarere området hvor murtraseen skal gå at det begynner å gå opp for henne. Nishat gir uttrykk for at hensikten med muren er å isolere palestinerne og forhindre dem fra å opprettholde familierelasjonene sine. Hvorfor Israel ønsker å gjøre dette, vet hun ikke. For henne er muren blitt et symbol på at israelerne ikke lenger vil ha noe med palestinerne å gjøre, og at Israel ikke ønsker fred. Hun sammenligner livet israelerne lever med sitt eget, og mener at de ikke opplever noen problemer fordi de ikke må forholde seg til de samme barrierene. Bildet av *de andre* er tydeligvis ikke basert på nær kjennskap til israelere, siden hun ikke kjenner noen personlig. Hun har bare møtt på israelske fredsaktivister som har besøkt hjemmet deres. Nishat kobler til en viss grad muren opp til de juridiske barrierene hun møter på når hun sier at muren symboliserer at Israel ikke lenger vil ha noe med palestinerne å gjøre. De juridiske barrierene bidrar også til å sende ut signaler om at palestinerne ikke er ønsket. Samtidig etablerer hun ikke noen helhetlig fortolkningsramme for de begivenhetene som finner sted, ved at hun tilegger dem et plott som kan koble hendelseskjedene sammen. Polkinghorne (1988:19) skriver at "More than one plot can provide a meaningful constellation and integration for the same set of events, and different

plot organizations change the meaning of the individual events as their roles are reinterpreted according to their functions in different plots. The meaning and identity of an event is not an isolated phenomenon located in the single event itself. Rather, the meaning of the events in stories is produced by recognition of how an event and the plot interact, each providing form for the other. Not every plot can order a set of events.” Det kan virke som om et lokalt og stedsbundet fokus gjør det vanskelig for Nishat å plassere muren inn i en meningsfylt forståelsesramme eller plott, noe dette utdraget kan illustrere:

Nishat: Um in the Deir Zeita anybody come and um want make interview or Israelian come and um from (P) Peace Now or (P).
 Int.: Yeah
 Nishat: We are welcome (P) them in our home and talking with him, we didn't have any problem, we don't have any problem about this. But (P) we have a problem with walls (latter) with the walls.
 Int.: Because it's always been quiet here, I mean, it's been no problems (P)
 Nishat: No, no.
 Int: (P) with Israelis before?
 Nishat: No, no, no any problem. And I told you, we love the people and we welcome our (P) in our home.
 Int.: Yeah.
 Nishat: We love peace.
 Mann til Nishat.: We want peace. But the Israeli government not (P) don't want us (P)
 Int.: Because you don't believe um (P) by building the wall the Israelis they show that they don't really want the peace?
 Nishat: Yeah, I think that. Why they build the wall? There is no reason, no really reason to build the wall. I think that. Why? We are small street from big um Al Basha Al Wusta, what we called it, why they build this wall?
 Int.: exactly there (P)
 Nishat: Yeah, yeah. Just a small street cut from Al Basha Al Wusta. It's no really reason. Really reason, just we have West Bank ID, it's not reason. It's not reason. We (P) our life in Al Basha Al Wusta, our family, our schools, our (P) everything in Al Basha Al Wusta. Why make this wall and cut us like that. Why? I don't know (P)
 Abdullah: The cemetery (P) in Al Basha Al Wusta.
 Int.: In Al Basha Al Wusta.
 Nishat: Everything. Everything. Our breathing from Al Basha Al Wusta (latter)
 Int.: Oxygen (latter)
 Nishat: yeah, yeah, really. If um (P) and Jerusalem, not just Al Basha Al Wusta. And Jerusalem, The hospital, the doctors, the schools, the (P) even we (P) we want shopping, we can't go to any place, just to Jerusalem. Why they (P)
 Int.: Because can you buy any clothes here for example?
 Nishat: Nothing. Nothing.
 Int.: Women's clothes or (P)
 Nishat: In Deir Zeita you didn't have anything; no medicine, no clothes, no (P) nothing, nothing. No doctors, no hospitals, nothing, nothing. Just in Al Basha Al Wusta, and we have two schools, but so small schools.
 Int.: Yeah, it's for like small (P)
 Nishat: Yeah. Yeah, yeah. Um After the children will grow, they should go to Al Basha Al Wusta. What we have after they build the wall? Nothing.

Muren gir ikke mening sett ut fra et slikt lokalt perspektiv, siden det virker meningsløst å skulle utestenge et nabolag fra et større tettsted. Nishat forteller også at det er rolige forhold i Deir Zeita, så hvorfor har Israel behov for å bygge en sikkerhetsmur der? Siden det virker som om muren passer best inn i et “politisk plott” som innlemmer historiske, nasjonale og politiske hendelseskjeder, virker det vanskeligere for informantene i Gruppe 3 å gi en meningsfull forklaring på hvorfor muren blir bygget, og hva som er hensikten bak den. De vektlegger hendelseskjeder som er stedsbundne og lokale, og viser til at det har vært få uroligheter som kunne gitt Israel en begrunnelse for å ville avskjære den palestinske befolkningen i Al Basha fra Jerusalem.

Oppsummering

Aisha og Nishat plasserer seg selv i narrativer knyttet opp til lokalsamfunnet, til familien og til hjemmet. De har en kulturelt definert rolle i familiesfæren, og historiene deres viser hvordan fysiske og juridiske barrierer gjør det vanskelig for dem å fylle disse rollene. De har problemer med å følge opp sine barn, besøke storfamilien og opprettholde relasjoner. Historiene de forteller viser hvordan barrierene påvirker det tradisjonelle livsmønsteret til de lokale innbyggerne i Al Basha. Som tidligere nevnt var det vanskeligere å tilnærme seg plottene til disse informantene, ettersom de var mer tilbakeholdne med å fortelle historier knyttet opp til sine egne liv. Dette hadde sammenheng med språk- og tolkeproblemer i tillegg til at kjønnsproblematikken spilte inn. I seg selv utgjør dette et viktig metodisk poeng, ettersom det sier noe om hvilke roller kvinner innehar i det palestinske samfunnet og hvilken posisjon de snakker ut ifra. I den forbindelse er det spennende å gjøre sammenligninger med kvinnene jeg intervjuet i Gruppe 1, som hadde en helt annen opplevelse av sin tilværelse og hvordan de oppfattet barrierene som gjorde sin inntreden i livene deres. Slik er det tydelig å se hvilken forskjell utdanning, giftemål og arbeid har å si for hvilken posisjon kvinnen inntar i samfunnet og hvordan den israelske okkupasjonen har påvirket disse kjønnsrollemønstrene.

Kapittel 7. Avslutning

De siste årene har Vestbredden blitt stadig mer territorielt oppstykket som et ledd i Israels sikkerhetspolitikk. Det rettes stor oppmerksomhet mot den fysiske barrieren som reises i grenselandet mellom Israel og de palestinske områdene. Ved å foreta en områdestudie på Vestbredden har jeg villet undersøke hvordan grensene utspiller seg for palestinerne på det lokale nivå. Grenser forstås som noe mer enn bare en fysisk barriere eller grenselinje. Grenser er strukturer som blir produsert og reproduert i diverse sosiale praksiser og institusjoner. Diskursiv praksis og retorisk språkbruk etablerer og opprettholder representasjoner av grenser i sosial praksis.

Med et sosialkonstruktivistisk vitenskapsteoretisk perspektiv har jeg gjennomført en narrativ analyse av livshistoriene til tolv informanter. Sosialkonstruktivismen fokuserer på språket og hvilken betydning den har for vår oppfatning av virkeligheten. Gjennom språket skaper vi representasjoner av virkeligheten, som igjen bidrar til å konstituere den. Ved å bruke narrativ analyse har jeg sett på hvilke representasjoner informantene tillegger grenser de møter og hvordan disse representasjonene har utviklet seg over tid. Narrativ analyse er en egnet metode for å analysere hvordan mening dannes og forandres. Ved å ta utgangspunkt i informantenes fortellinger ser jeg hvordan de strukturerer begivenheter og gir dem verdi og mening. De plasserer enkelthendelser i hendelseskjeder som danner et mønster som sier noe om hva som ledet opp til begivenhetene, hvorfor de skjedde og hvilke konklusjoner som kan utledes av disse begivenhetene.

Informantene bor i et grenseområde, og de grensene de møter er i stor grad med på å skape deres identitet. Identitet forstås som relasjonelt konstituert, ettersom identiteter formes og endres i møte med *de andre*. Informantene i oppgaven har en sammensatt og kompleks identitet. Midtøsten-regionen er et område hvor sterke identiteter preger mennesker på forskjellige nivåer og i ulike dimensjoner. Palestinerne har ikke sin egen nasjonalstat og deres identitet er sammensatt av ulike tilhørigheter, der den nasjonale identiteten ikke nødvendigvis har høyest prioritet. Informantene mine har av forskjellige årsaker knyttet sin identitet til ulike nivåer; familien, det lokale, nasjonale og regionale. Deres identitet har betydning for hvilke representasjoner de tillegger grensene og hvordan informantene relaterer til *de andre*.

Informantene fra Gruppe 1 har lenge vært bevisst på politiske, juridiske og politiske grenser i møte med *de andre*. De har en politisk, ideologisk og historisk fortolkningsramme for å forklare hvilke hensikter Israel har med å bygge muren. Informantene og ser en sammenhengende nasjonal konflikt som har vart siden 1948. Ifølge dem har Israel hele tiden

ført den samme okkupasjonspolitikken, men muren er den grensen som er mest synlig for omverdenen. Muren er en naturlig forlengelse av israelske planer om å annektere store deler av Vestbredden. Fredsavtalen mellom israelere og palestinere var ingen reell fred, men blir derimot sett på som en periode hvor Israel konsoliderte sine strategiske posisjoner på Vestbredden gjennom å styrke sin territorielle kontroll.

Informantene i Gruppe 2 og tre gir uttrykk for en annen fortolkningsramme. De levde lenge et tilnærmet normalt liv. Informantene i Gruppe 2 har hatt nær kontakt med *de andre*, og mener det er ekstremister fra begge sider som ødelegger muligheten for sameksistens. Begivenhetene som fant sted da Al-Aqsa-Intifadaen brøt ut betegnes som et grunnleggende skille i deres møte med *de andre*. I etterkant har informantene møtt på fysiske og juridiske grenser som har ført til at den vanlige kontakten med israelere har opphørt. De er også avskåret fra alle tjenester og infrastruktur. Begivenhetene har ført til en politisk bevisstgjøring av informantene.

Informantene i Gruppe 3 har møtt få grenser før Al-Aqsa-Intifadaen, men de opplever nå at deres tradisjonelle livsmønster endres dramatisk. Deres tilhørighet har i stor grad vært knyttet til hjemmet og storfamilien, og muren og andre grenser, hindrer opprettholdelsen av vanlige strukturer. For informantene i Gruppe 3 symboliserer muren først og fremst at gjennomføringen av daglige gjøremål og opprettholdelsen av familie- og slektsbånd vanskeliggjøres.

Det er store forskjeller i hvordan Gruppe 1 og Gruppe 2 og 3 forstår konflikten og forholder seg til *de andre*, men forskjellene er i ferd med å minke. Muren er et felles referansepunkt hvor de får samme erfaringsgrunnlag. Informantene opplever nå for første gang de samme grensene og blir behandlet av israelerne på samme måte. Dette fører til at alle informantene må forholde seg til sin nasjonale identitet, fordi de opplever å bli ekskludert i egenskap av å være palestinere.

Det er likevel fremdeles en betydelig forskjell mellom gruppene i måten de forklarer sin rolle i konflikten. Gruppe 1 som lenge har hatt en nasjonal forankring, setter palestinerne motstandskamp mot Israel i et langsiktig nasjonalt perspektiv. De gjør motstand mot okkupasjonen for å oppnå nasjonal selvstendighet og har en positiv nasjonal identitet. De plasserer sine personlige livshistorier inn i et nasjonalt narrativ. Dette gir mening til de lidelser de opplever i hverdagen. Samtidig viser narrative at deres innsats begrenses av interne og eksterne forhold og derfor føler de stor grad av avmakt.

I Gruppe 2 og 3 er den nasjonale identiteten mer diffus og ambivalent. De er blitt mer opptatt av sin nasjonale identitet etter at stadig nye grenser mellom dem og Israel er blitt

etablert. Samtidig opplever de å bli stemplet som terrorister og utgjøre en alvorlig sikkerhetstrussel mot den jødiske staten. Dette skaper også et behov for å distansere seg fra deres nasjonale identitet. Fordi de mangler en klar nasjonal tilhørighet, fører møtet med *de andre* til to alternative utviklingstrekk. Hos noen styrkes den nasjonale identiteten, hos andre den lokale.

En grunn til at muren bygges i er å sikre staten Israels karakter og identitet som en jødisk, demokratisk stat. Siden palestinerne på Vestbredden i økende grad representerer en demografisk fare for staten Israel, iverksettes det en politikk som utestenger dem fra det israelske samfunn. Postmodernistiske teorier om nasjoner og nasjonalisme vektlegger at nasjonalisme er en politisk praksis som søker å definere hvilken gruppe som utgjør nasjonen. En nasjonal identitet konstrueres gjennom konstruksjonen av en motpart, *de andre*. Sjekkpunkter, fysiske sperrer og et innviklet byråkratisk system utgjør symbolske grensemarkører i grenselandet mellom Israel og de palestinske områdene, som understøtter en systematisk inklusjon (vi/her) og eksklusjon (andre/der). Jeg studerte hvordan palestinerne oppfattet denne makten og hvilke tanker de gjorde om den. Det passet bra å bruke teorier om territorialitet til å studere Israels utøvelse av makt i de okkuperte områdene. Det var fordi makten manifesterer seg gjennom en romlig politikk og fordi det var en forholdsvis nøytral måte å tilnærme seg emnet på. I et konfliktområde kan situasjonen ofte være tilspisset. Mine palestinske informanter kan ha hatt et behov for å være politisk nøytrale for å unngå problemer med det israelske sikkerhetsapparatet. Samtidig var de svært villige til å uttale seg om inndelingen og avgrensningen av rom, og opprettelsen av grenser i lokalsamfunnet. Siden territorialitet er et geografisk uttrykk for sosial og politisk makt, fikk jeg dermed innsikt i informantenes refleksjoner omkring denne maktutøvelsen.

Konflikten har en romlig dimensjon. Informantene i min studie opplevde at landskapet rundt dem ble endret av Israel. Den romlige transformasjonen viste dem at de ikke hadde kontroll over eget territorium. De nåværende romlige strukturene og grensene gjør det vanskelig å skape en levedyktig stat for palestinerne. Lederskapets manglende legitimitet er, ifølge informantene mine, blant annet en konsekvens av at de ikke har klart å forhindre oppstykkingen av de palestinske områdene. En sammenhengende territoriell enhet er viktig for å skape en følelse av felles nasjonal identitet. Som Gellner og Anderson sier, er ny sosial organisering av samfunnet, økonomisk integrasjon, høy grad av mobilitet i befolkningen, massekommunikasjon og moderne infrastruktur forutsetninger for en vellykket nasjonsbygging. Det er derfor vanskelig å utvikle de palestinske områdene under de forutsetningene som gjelder nå. En hendelse under feltarbeidet illustrerer dette. En palestiner

fortalte meg at salget av esler hadde mangedoblet seg. Det var det eneste transportmiddelet som kunne brukes for å komme forbi jordhauger og sperrer som isolerte palestinske lokalsamfunn fra resten av omverdenen. Biler var lite tilpasset de nye forholdene. ”We have been put back a thousand years”, sa han.

Landskapet og dets representasjoner er ladet med mening for en nasjon. På Vestbredden består landskapet av fjellknauser dekket av oliventrær. Oliventreet er et viktig symbol både for palestinere og israelere. Det har dype røtter og overlever i det karrige og tørre klimaet som finnes i dette området. For begge folkegrupper er det viktig å vise til lange historiske bånd til territoriet. For en av mine informanter var et av de mest talende symboler for den nåværende situasjonen knyttet til dette treet. Han fortalte at eldgamle oliventrær ble revet opp av jorda i forbindelse med byggingen av muren. ”They are uprooting the olive trees as well. Have the trees become terrorists?” Senere fikk jeg høre at de samme oliventrærne var blitt plantet i rundkjøringer i nye israelske bosettinger på Vestbredden. For meg ble dette et bilde på hvordan israelerne ønsket å understreke sin historiske tilknytning til landet. For å kunne gjøre dette måtte de samtidig rive opp det palestinerne hadde dyrket i århundrer. Slik ønsket de å fjerne sporene av et annet folks røtter til landet.

Grenser er mer enn fysiske strukturer. På avstand er det vanskelig å få innblikk i hvor gjennomgripende grensene preger det palestinske samfunnet. Jeg har tidligere stadig vært på besøk i de okkuperte områdene, som jeg trodde jeg kjente godt. Likevel ble jeg sjokkert over hvordan opplevelsen av den israelske sikkerhetspolitikken kom til å prege oppholdet mitt. Etter å ha tilbragt noen måneder i Al Basha ble jeg slått av hvor fornedrende det var stadig å bli stoppet på sjekkpunkter og være avhengig av soldatenes velvilje for å kunne utføre helt nødvendige gjøremål. Jeg har selv vokst opp i Israel, men etter disse opplevelsene fremstod den israelske normaliteten fremmedgjørende på meg. Det var vanskelig for meg å krysse grensen til Vest-Jerusalem og se et vanlig, og tilsynelatende sorgløst, urbant liv utspille seg så nære Al Basha. Kontrastene var voldsomme, og jeg merket at de mentale grensene også preget meg i møte med det israelske samfunnet. Jeg så hvor dypt grensene gikk og hvordan de forhindret innsikt og forståelse mellom partene.

En viktig hensikt med å bygge muren og opprettholde andre juridiske, politiske og fysiske grenser er å trygge Israels sikkerhet. Og resultatet, i hvertfall på kort sikt, har vært en dramatisk nedgang i antall selvmordsaksjoner. Samtidig har disse tiltakene fått store følger for det palestinske samfunnet, men det er for tidlig å se konsekvensene av. I min studie ser vi at Israel gjennom sin politikk skaper nye fiender. Palestinere som tidligere hadde israelske venner, møter nå bare soldater og et system som hele tiden ydmyker og ekskluderer dem. Ved

at alle palestinere blir stigmatisert som potensielle terrorister skapes det grunnlag for en radikaliserings av befolkningen. De som tidligere så optimistisk på muligheten for en fredelig sameksistens har nå i stor grad mistet det håpet. Den israelske sikkerhetsdiskursen fremstår i dette lyset som en altfor snever tilnærming til spørsmålet om Israels sikkerhet. Den forholder seg ikke til konfliktens dypereliggende årsaker og søker heller ikke en løsning på disse.

Kilder

- Abdel-Fadil, K. 2003. *The Matrix of Control in East Jerusalem: Palestinian Perceptions and Modes of Resistance*. Hovedoppgave i sosialantropologi. Sosialantropologisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Aburish, S. K. 2004. *Arafat. From Defender to Dictator*. Bloomsbury Publishing, London.
- Anderson, B. 1991. *Imagined Communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso, London.
- Anderson, B. 1996. *Forestilte Fellesskap*. Spartacus forlag, Oslo.
- Arad, U. et al. 2001. The Herzliya Conference on the Balance of National Strength and Security in Israel. *Journal of Palestine Studies* Vol 31, No. 1. 50-61
- Billig, M. 1995. *Banal Nationalism*. Sage Publications Ltd, London.
- Bjerkeng, K.A. 2003. *Kampen om historien: en studie av hinduisering i India*. Hovedoppgave i Samfunnsgeografi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Carr, D. 1986. *Time, Narrative and History*. Indiana University Press, Bloomington, Indianapolis.
- Chapman, C. 2002. *Whose Promised Land? The Continuing Crisis over Israel and Palestine*. Lion Publishing, Oxford.
- Coffey, A. & P. Atkinson. 1996. *Making Sense of Qualitative Data. Complementary Research Strategies*. Sage Publications, London.
- Dalby, S. 1990. *Creating the Second Cold War: The Discourse of Politics*. Pinter Publishers, London.
- Farsoun, S. K. 1997. *Palestine and the Palestinians*. Westview Press, Oxford.
- Friis, K. 1998. Identitet som diskurs: Et teoretisk perspektiv på nasjonal identitet. *Internasjonal politikk*, Vol, 56. 127-140.
- Gellner, E. 1998. *Nasjonalisme*. Spartacus forlag, Oslo.
- Hobsbawm, E. J. 1983. Introduction: Inventing traditions. *Hobsbawm, E. J. & T. Ranger (eds). The Invention of Tradition*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom.
- Ingdal, N. & A. H. Simonsen. 2005. *Mur: delt landskap i Israel og Palestina*. Cappelen Forlag, Oslo.
- Jamal, A. 2000. The Palestinians in the Israeli Peace Discourse: A Conditional Partnership. *Journal of Palestine Studies*, Vol. 30, No.1. 36-51
- Jørgensen, M. W. & L. Phillips. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde universitetsforlag, Frederiksberg.
- Khalidi, R. 1998. *Palestinian Identity: The Construction of Modern National Consciousness*. Columbia University Press, New York.
- Kvale, S. 2002. *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.

- Lagerquist, P. 2004. Fencing the Last Sky: Excavating Palestine after Israel's "Separation Wall". *Journal of Palestine Studies*, Vol. 33, No. 2. 5-35.
- Linde, C. 1993. *Life Stories: The Creation of Coherence*. Oxford University Press, New York.
- Lothe, J. 1994. *Fiksjon og film: narrativ teori og analyse*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Malley, R. & H. Agha. 2001. The Palestinian-Israeli Camp David Negotiations and Beyond. *Journal of Palestine Studies*, Vol. 31, No.1. 62-85.
- Matlary, J. H. 2005. "Terrorbalansen" mellom frihet og sikkerhet. *Rasch, B.E. (red.) Islamistisk terrorisme*. Abstrakt Forlag, Oslo.
- Mitchell, D. 2000. *Cultural Geography. A Critical Introduction*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Morris, B. 2004. *The Birth of the Palestinian Refugee Problem*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Neumann, I. B. 2001. *Mening, materialitet og makt: En innføring i diskursanalyse*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Paasi, 1999. Boundaries as Social Processes: Territoriality in the World of Flows. *Newman, D. (ed.) Boundaries, Territory and Postmodernity*, Frank Cass, London, Portland.
- Paasi, A. 1996. *Territories, Boundaries and Consciousness. The changing Geographies of the Finnish-Russian Border*. John Wiley & Sons, Chichester, England.
- Pappé, I. 2004. *A History of Modern Palestine: One Land, Two Peoples*. Cambridge University Press, New York.
- Polkinghorne, 1988. *Narrative knowing and the human sciences*. State University of New York Press, Albany.
- Rabbani, M. 2001. Rocks and Rockets: Oslo's Inevitable Conclusion. *Journal of Palestine Studies*, Vol. 30, No. 3. 68-81.
- Riessman, C.K. 1990. *Divorce Talk*. Rutgers University Press, New Brunswick and London.
- Riessman, C.K. 1993. *Narrative Analysis*. Sage Publications, London.
- Sack, R. D. 1986. *Human Territoriality: Its Theory and History*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Said, E. W. 1999. Palestine: Memory, Invention and Space. *Abu-Lughod, I. et al. (eds). The Landcape of Palestine: Equivocal Poetry*. Birzeit University Publications, Birzeit.
- Said, E. W. 2004. *Kultur og motstand*. Forlaget Oktober, Oslo.
- Schaanning, Espen. 2000. *Modernitetens oppløsning*. Spartacus Forlag, Oslo.
- Sheffer, G. 1986. *Modern Diasporas in International Politics*. Croom Helm, London.
- Shlaim, A. 2001. *The Iron Wall: Israeli and the Arab World*. W.W. Norton, New York.

- Smith, A. D. 1995. Gastronomy or geology? The role of nationalism in the reconstruction of nations. *Nations and Nationalism*, 1 (1), 3-23.
- Somers M.R. & G. D. Gibson. 1994. Reclaiming the Epistemological "Other": Narrative and the Social Constitution of Identity. C. Calhoun. (ed.) *Social Theory and the Politics of Identity*. Blackwell, Oxford.
- Spencer, P. & H. Wollman. 2001. *Nationalism. A Critical Introduction*. SAGE Publications Ltd, London
- Stokke, K. 1999. *Politisk Geografi*. Tano Aschehoug, Oslo
- Storey, D. 2001. *Territory. The Claiming of Space*. Pearson Education Limited, Harlow.
- Sæther, E. 2000. *Nasjonalisme og bruk av de andre i kinesisk identitetskonstruksjon. En diskursanalyse av tekster fra kinesisk presse*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.
- Thagaard, T. 2003. *Systematisk innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Thompson, J. B. 1990. *Ideology and Modern Culture: Critical Social Theory in the Era of Mass Communication*. Stanford University Press, Stanford, CA.
- Torring, J. 1999. *New Theories of Discourse: Laclau, Mouffe and Zizek*. Blackwell, Oxford.
- Tysvær, H. K. 2001. *Jødiske bosettere. Hvordan jøder legitimerer sin bosetting på Vestbredden*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.
- Tønnesson, S. 2005. Fred mot terror. Rasch, B.E. (red.) *Islamistisk terrorisme*. Abstrakt Forlag, Oslo.
- Usher, G. 2006. Introduction. Dolphin, R.. *The West Bank Wall: Unmaking Palestine*. Pluto Press, London.

Vedlegg 1. Oversikt over informanter

Deir Zeita:

Abdullah: Mann. 62 år. Enkemann. Fire voksne barn. Hotellresepsjonist. For tiden arbeidsledig.

Nishat: Kvinne. 30 år. Gift. To barn under fem år. Student.

Al Basha Al Sharqiya:

Ahmed: Mann. 37 år. Gift. Fem små barn. Butikkeier.

Alesha: Kvinne 65 år. Enke. Ni barn. Pensjonert. Tidligere vaskehjelp.

Amin: Mann. 66 år. Gift. Fire voksne barn. Pensjonert lærer.

Anan: Kvinne. 57 år. Gift. Tre voksne barn. Hjemmeværende husmor. Har tidligere jobbet som lærer.

Kahina: Kvinne. 32 år. Ugift. Sykepleier.

Mahmud: Mann. 29 år. Ugift. Student. Studier avbrutt på grunn av Al-Aqsa-Intifadaen. Arbeidsledig.

Salima: Kvinne. 31 år. Ugift. Sosialarbeider.

Shukri: Mann. 65 år. Gift. Tre voksne barn. Pensjonert lærer.

Susan: Kvinne. 29 år. Ugift. Student.

Al Basha Al Wusta:

Aisha: Kvinne. 30 år. Gift. To små barn. Hjemmeværende.

Vedlegg 2. Intervjuguide

First I wish to present my intentions with the interview to my interview object:

When asking you these questions I hope to hear more about your life story. Tell me what you consider to be the main events of your life and how these events have shaped you as a human being. I am also interested to hear which events have affected the direction your life has taken and what impact the Israeli occupation has had on your life.

Questions to learn more about the interview objects background:

Religion

Family

How many sisters and brothers do you have?

Where is your family living now? Mother, father, sisters, brothers?

What identity cards do your family members have?

Background

What do you know about the history of your community, your village?

How long have your family lived in Deir Zeita / Al Basha ash Sharqiya / Al Basha Al Wusta?

Adolescence

How was it to grow up in Deir Zeita / Al Basha ash Sharqiya / Al Basha Al Wusta?

Did you have any restrictions on movements, activities, travelling etc during the time of your adolescence?

Education

Primary School?

High school?

Graduation?

University?

Where did you study?

What affected your choice of where to continue your studies?

Marriage

Are you married?

Is your spouse from Deir Zeita / Al Basha ash Sharqiya / Al Basha Al Wusta?

How long have you been married?

Work/profession

What made you choose your profession?

Where have you been working during your professional life?

Where is your workplace now?

Housework/activities

What kind of work do you do in the house/ fields / community?

What are your future plans? Will you stay in Deir Zeita / Al Basha ash Sharqiya / Al Basha Al Wusta?

The Wall/ Fence

Tell me about what happened to your community, your family and yourself during the last five years, after the outbreak of the Al-Aqsa-Intifada.

When did you hear that the wall/fence was going to be built? How did you react when you heard that the wall/fence was going to be built?

What changes has the wall/fence brought to your life?

What impact does the wall/fence have on your life?

Can you give me examples or stories of how the wall/fence is affecting your daily life?

For example: Restrictions on movements in space? How freely could you move around before the wall/fence came?

After the wall/fence came; did you have problems at the checkpoints? What chances do you have of getting a permit?

Other impacts:

Family? Does the wall separate you from your family members?

School?

University?

Work? Access to workplace?

Housework?

Health services in the community? Access to hospitals?

How is the wall affecting your community?

Does the wall have different effects on women/men?

How is it affecting the people surrounding you?

Why do you think the Israelis are building the wall?

What reasons do the Israelis give for building the wall?

What do you think the Palestinians can do about the wall?

What has the Palestinian leaders done to prevent the building of the wall?

What do you think will happen in the future? Will the wall/fence be a permanent barrier?

Other questions:

Which of these areas do you identify yourself with the most: Deir Zeita / Al Basha ash Sharqiya / Al Basha Al Wusta? Jerusalem? Palestine?

